

Iványi Miklós

FÜVESKÖNYV

IVÁNYI MIKLÓS
FÜVESKÖNYV

Ajánlom fiaimnak, unokáimnak, barátaimnak és mindazoknak, akiknek szükségük lehet lelki eligazításra. Jó tanácsként, szívesen adom át tapasztalataimat, véleményemet, nemcsak a sajátomat, hanem mások olyan gondolatait is, amelyeket az enyémmel azonos szemlélettel fogalmaztak meg, amelyek már nekem is segítettek. A helyes szemléletmód segítsen megtalálni a harmóniát az életben, meggyógyítani az élet adta sebektől a lelket, mint a gyógyfüvek a testet.

Iványi Miklós

FÜVESKÖNYV

Harmadik, bővített, átdolgozott kiadás

Nagykanizsa, 2009

Hálásan köszönöm Czupi Gyulának, hogy sok kritikai megjegyzésével is segítette gondolataim köteté formálását.

© Iványi Miklós 2009
Minden jog fenntartva.

ivanyimiklos@gmail.com

ISBN: 978-963-9782-08-2

Kiadja: Czupi Kiadó
8831 Nagykanizsa, Pityer u. 19.

Tel.: 93 320 766

www.czupi.hu

A borító: a szerző által átadott fotókból készült

Tartalomjegyzék

Előszó	7
Alapszemlélet: megváltoztatni, elfogadni	8
Az élet tisztelete-elv	10
Az önzetlen önzés-elve.....	11
A tapasztalat, a történelem és a néprajz.....	12
Állatvédők, vegetáriánusok, vadászat	19
Barátság, hála	22
Boldog házasság, tartós együttélés	23
Bűn, bűnbocsánat, 1956	25
Büntetés, rehabilitálás	32
Cél, út, küzdelem, oldódás	32
Cselekvő szeretet.....	34
Dallam, dalolás, diákszokások	37
Együttműködés, szinergia, pozitív gondolkodás	44
Erdők, erdészek	47
Eredmény, érték, haszon	53
Eredmény, pénz, népszaporulat.....	55
Etikett, szertartások	57
Élet, halál, öröm, bánat.....	59
Értékrend	61
Étel, ital, ünnepek.....	66
Érzékelés, érintés.....	77
Férfi és nő, pártalanság, özvegység.....	78
Feltételek és teljesítések	86
Gyermekek, gyereknevelés	87
Hazugság, képmutatás, szerepjátszás, küldetés	93
Hálózat, kapcsolatok, vita, hatalom, szabadság.....	99
Honvédek, honvédelem, háború	104
Hősi élet.....	107
Idegenkedés, gyűlölet, megismerés, elfogadás.....	108
Igazmondás, nyíltság, szélhámosság	109
Kitartás eredményt hoz.....	111
Megítélni másokat	112
Mezőgazdaság, becsüld a hazait.....	114
Magyar nyelv, magyar gondolkodás	117

Magyarság és más nemzetek	120
Magyar nóták és más alkotások	126
Minden rosszban van valami jó.....	129
Munka és jószág.....	131
„Nemzet elleni” és „kirívó ifjúsági” bűntettek.....	133
Nézeteltérések, kölcsönösség, harmónia	136
Normális, abnormális, más.....	136
Nyugdíjas állapot	138
Önmegvalósítás, kirekesztés, csordaszellem.....	139
Politikai elvek.....	139
Politikusok, családfő, kormányfő.....	143
Szervezetek, eszmék	149
Régi mesterségek	150
Sors és akarat, soha, mindig, örökre.....	153
Tv, az érem két oldala	154
Tanítás, tanulás, szabályozás.....	155
Tudás, egyszerűség, alázat	162
Természetes, természetellenes, boldogság, egészség.....	163
Tolerancia a másság iránt.....	168
Túlvilág, halálközeli (lélek)állapot	169
Vallás és életvitel, a teremtő fejlődés elve	170
Választás, döntés, felelősség	176
Vezetés, kormányzás.....	177
Vezető és társadalom.....	179
Végszó.....	183
Válogatás, amit olvasásra ajánlok	184
Függelék.....	185
Jeles napok a népi keresztény hitvilágban.....	185
Attila elkészítése	189
A Balassi Bálint-emlékkarddal díjazottak.....	193
Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról.....	194
Garay János: Szegszárdi bordal (1846)	197
Mértékek	198
Hivatkozások.....	199

Előszó

Azért kezdtem leírni tapasztalataimat, tanácsaimat, hogy szellemi örökségül hagyjam fiaim javára. A Sors akaratából 2002-ben meghalt a feleségem, nélküle kellett megélnem, hogy már négy unokámmal foglakozhatom. Szolgáljon nekik is útmutatóul, segítsen eligazodni az életben, ha kell, adjon gyógyírt nehéz helyzetekben. Hasznosíthassák azt, amit én már megéltem, ami következtetésre jutottam, „ne kelljen föltalálniuk a gyalogutat”, amit mások már kitapostak. Segítsen a helyes viselkedéshez, amely hasznos a családnak, a helyi közösségnek és a nemzetnek egyaránt.

Nyugdíjasként tudtam időt és energiát fordítani arra, hogy a lefirkantott gondolatokat áttekintve, néhol személyes példával kiegészítve, füveskönyvvé rendezzem. Az idézeteket más is „összeollózhatta” volna, vajon mitől az én füveskönyvem? Attól, hogy saját tapasztalataim alapján, sajátos szemléletemmel magam érleltem meg a világról véleményemet, következtéseimet. Örömmel észleltem – jegyeztem fel és idéztem is írásomban – híres emberek enyémmel azonos álláspontját az ő találó, szakszerű, vagy költői megfogalmazásukkal. Ahol teljesen egyetértek velük, csak idézem őket, magyarázat nélkül, de nem mindig, hogy kitől és mit idéztem. Idézeteim nem pótolják, hanem „jóváhagyják”, alátámasztják gondolataimat. Talán az olvasó is szívesebben fogadja el megállapításaimat, ha tudja, hogy elismert személyek is úgy látják, nem csak én. Ha kedvet tudok támasztani az idézett forrásművek elolvasására, az csak hasznára válhat.

Szívesen idéztem odaillő közmondásokat és szólásmondásokat is, mint a magyar népi bölcsesség gyöngyszemeit. Magam is megfogalmaztam néhány „találó szólást”, ha valaki saját helyzetére ismer benne és segítséget nyer belőle, már érdemes volt leírni.

W. Clement Stone írja: Oszd meg másokkal egy részét annak, ami benned jó és kíváncsú: egy ösztönző, segítő könyvet, egy cikket, egy költeményt. Erre is szántam ezt a könyvet...

Tapasztalatlanság, tanácstalanság, lelki békétlenség esetén, „gyógyfiúeim” adjanak megértést, elfogadást, megelégedést minden olvasónak!

2008. augusztus, 2009. december, Iványi Miklós

Alapszemlélet: megváltoztatni, elfogadni

Egy szakmai továbbképzés alkalmával 1982-ben Sopronban, az „erdész dékáni” iroda falán olvastam ezeket a sorokat:

Uram! Adj nekem erőt, hogy megváltoztathassam, amit nem tudok elviselni; türelmet, hogy elviseljem, amit nem tudok megváltoztatni; és bölcsességet, hogy a kettőt meg tudjam különböztetni!

Azonnal fölismertem benne saját életszemléletem találóan megfogalmazott „módszertanát”, megjegyeztem, és így tekintem azóta jelmondatomnak.

Először csak leírtam magamnak egy lapra, a lapot pedig munkahelyi íróasztalom egyik fiókjába helyeztem úgy, hogy naponta többször rá kelljen néznem. Később egy szép bükkerdő fotója alá írva, bekeretezve, irodám falára függesztettem, hogy mindig szem előtt legyen. Amióta nyugdíjas vagyok, a nappali szobám falán helyeztem el ...

Szerintem *ez a fohász fogalmazta meg az élethez való hozzáállás helyes alapszemléletét*. Találkoztam már ennek több változatával, de én ebben a sorrendben, ezekkel a fogalmakkal ismertem meg és fogadtam el.

A Skorpió csillagjegyben születtem, az átlagosnál kritikusabb szemmel néztem és nézem a világot. Gyakran tapasztaltam – megítélésem szerint – helytelen (ésszerűtlen, káros, gazdaságtalan, igazságtalan, részrehajló, kivételező, hatalommal visszaélő) állapotokat, intézkedéseket, amiket nem tudtam elviselni véleményezés, módosítási, jobbítási javaslat nélkül. Mivel képes voltam ezt megfogalmazni és volt bennem elég bátorság is a hatalommal szemben képviselni (néha „fej-jel menni a falnak”), ezért a környezetemben élők (osztálytársak, katonatársak, munkatársak, szomszédok stb.) általában megbíztak azzal a szereppel (közös képviselő, szakszervezeti tisztségek stb.), hogy – érdekükben és nevükben fellépve – én harcoljak a változtatásért.

Úgy éreztem, a szokásosnál fejlettebb igazságérzetemet és „szóvivői” készségemet azért kaptam a Sorstól, hogy „küldetesként” vállaltam az ilyen igazságkereső megbízásokat előszóban és újságcikkben.

Ha egy-két határozott fellépésű próbálkozással nem sikerült változtatnom, fel kellett mérnem, hogy további küzdelemmel van-e esély az eredményre, vagy türelemmel el kell viselni, amíg az ügy másként oldódik meg, illetve az idő multával érdektelenné válik. Bölcsesség ahhoz kell, hogy belásd: hiába közlekedsz (élsz) szabályosan, jobb félreállni, ha egy kamion, vagy tank szabálytalanul szembe jön! Gondolj arra, hányan haltak meg az utakon is vétlenül...

A hatalmat képviselő kevesek ésszerűtlen, gazdaságtalan, vagy önkényes intézkedéseivel, visszaéléseivel szemben, az általuk félrevezetett, megrövidített kisemberek többsége javára törekedve gyakran kritizáltam eljárásokat, küzdöttem az igazságosabb állapotokért. Azt kritizáltam, amiről úgy gondoltam, tudnék helyette jobbat, hogy jobban, igazságosabban működjön a társadalom. Az emberi döntésekben az *esélyegyenlőséget*, a *valódi emberi értékeket* és a megértő, elfogadó, *erőszakmentes viselkedést* akartam érvényre juttatni. (Lásd: a *Cselekvő szeretet* és az *Értékrend* c. fejezeteket is!) Nyíltan léptem fel, nem támadtam hátba senkit, nem áskálódtam. Kerültem a személyeskedést, nem voltam sértődős, haragtartó, bosszúálló, sőt fölháborított, helyreigazításra késztetett, ha ilyet tapasztaltam. Hatalommal nem éltem vissza. Nem szerettem a feszültséget, a veszekedést, mindenkivel békés, harmonikus kapcsolatot igyekeztem fönntartani.

A helytelenség helyesbítése és megismétlődésének megelőzése, a bántottak megsegítése, gondjaik elsimítása volt a célom, nem az elkövető bosszantása, megszegényítése, megbüntetése. Lehet, hogy nem így érezték azok, akiknek az intézkedését kifogásoltam, de akiken segítettem, azok igazolhatják. És ők sokkal többen vannak...

Selye János a fenti fohász lényegét így fogalmazta meg:

*Harcoldj mindig, ha a cél nemes,
De ne állj ellen, ha nem érdemes!*

Szendi Gábor pszichológus (M2 TV) egyetlen sorba tömörítette az élet helyes alapszemléletét. Aki depressziós, környezetéhez való kapcsolatán kell változtatnia:

Megváltoztatni, amit lehet, elfogadni, amit nem lehet megváltoztatni!

Az élet tisztelete-elv

Albert Schweitzer szerint:

A gondolkodó ember szükségét érzi annak, hogy ugyanolyan tisztelettel adózzék minden rajta kívül álló életakaratnak, mint a magáénak. Átérti ezt a másik életet a sajátjában.

Az élet tiszteletének erkölcsé, a szeretet erkölcsének kiterjesztése az univerzálisba. (...) Magába foglalja mindazt, ami szeretet, odaadás, fájdalomban való részvét, örömben való együttérzés és közös erőfeszítés formájában jelenik meg. (...) Nem károsít, nem pusztít életet, csak abban az esetben, ha elkerülhetetlenül szükséges; s a lelke mélyén ezzel sohasem ért egyet.

(...) Szeretetben és bőkezűségben mindnyájan gazdagok lehetünk. (...) Azoknak adju(n)k, akik legjobban rászorulnak (...) figyelmünket, érdeklődésünket és gondoskodásunkat (...), s az többet ér, mint az egész világ pénze.

(...) Legyünk egyszerűek és jók, dolgozzunk magunk, és gondolkodjunk a saját fejünkkel.

Selye János szerint:

Ne becsüld le az egyszerűségben rejlő gyönyörűséget.

Segíteni, cselekvő szeretettel adni másoknak, elsősorban időnket, magunkat, mindenki képes. Aki akar, megtalálja a módját.

Igyekszem becsben tartani az élet tisztelete-elveket. Ne pusztítsuk az életet oktalatlanul, sőt ne romboljuk általában a természetet, környezetünket sem. De azzal nem értek egyet, hogy bizonyos élőlényeket, a természet egyes elemeit, környezetétől elkülönítve akarjunk mereven, mindenáron „megvédeni” (változtatlanul megőrizni), az ember érdekeit figyelmen kívül hagyva. Az ember is része a természetnek, az ő létérdekei is fontosak. Ne legyünk elvakultan egyoldalúak, majd utalok erre az állatvédőknél és a természetszerű erdőknél is.

Az élet tisztelete-elv és az önzetlen adakozás érvényesítésének is jó gyakorlati példája a *véradás*, mert valóban érdek nélkül támogatja az életfolyamatot, hisz aki adja, és aki kapja, nem tudnak egymásról. Magam is adtam eddig negyvenhétszer, és boldog leszek, ha megadja a Sors, hogy ötvenszeres véradó lehessek, még a 65 éves eltiltás előtt.

Az önzetlen önzés-elve

A Biblia szerint: *szerezd felebarátodat, mint tenmagadat.*

Selye János, a stressz-elmélet atyja szerint viszont:

Az ehhez az előíráshoz szigorúan igazodó viselkedésmódot nem lehet összeegyeztetni a biológia törvényeivel. (...) Az önzés, (...) minden élőlény lényegi, szükségszerű jellemvonása, (...) be kell vallanunk, hogy senkit sem szeretünk annyira, mint önmagunkat.

Könnyű azonban az önzetlen önzés követése, hiszen ez arra irányul, hogy mások segítségével cserébe önző módon támogatásukat szerezzük meg. (...)

A helyes viselkedés vezérelve: érdemeld ki felebarátod szeretetét.

(...) A szeretet magában foglal minden pozitív érzést mások iránt, beleértve a tiszteletet, jóakaratot, szimpátiát, és az egyetértés és csodálat legtöbb formáját.

A természetes és elkerülhetetlen ösztönök szégyenlése és elfojtása, büntudatot és szellemi stresszt okoz, pedig ezek az érzések senkinek sem ártanak(...).

(...) Mindig azért kell küzdenünk, ami a magunk – nem pedig a körülöttünk levő társadalom – véleménye szerint méltó arra. Viszont el kell kerülnünk a kudarcot, a megsemmisítő bukást, ezért ne törjünk túl magasra, és ne vállaljunk erőnket meghaladó feladatokat. (...) A saját képességeink által megszabott határok között, azonban kiválóságra kell törekednünk.

Bármilyen legyen is a foglalkozásunk, a legjobb eredmény elérése, valamennyiünket a beteljesülés és a kielégülés érzésével tölt el, még akkor is, ha az ezért járó elismerést csak önmagunktól várhatjuk. (...)

Önmagunk tökéletesítésén munkálkodjunk, s ezáltal biztosítsuk saját hasznosságunkat, bármilyen sors legyen is osztályrészünk. (...)

Csak annyi az érték bennünk, amennyi képességünk van mások szeretetének a megszerzésére. (...)

A vezetőket csak addig érdemes megtartani, amíg szolgálni tudják a vezetetteket úgy, hogy kiérdemlik azok szeretetét, tiszteletét és háláját.

Az életben-maradás két lehetséges útja, a harc és az alkalmazkodás. Leggyakrabban az alkalmazkodás az, ami eredményesebb.

Az alkalmazkodóképesség (...) véges mennyiségű életerő, (...) tanuljunk meg okosan bánni a tőkénkkel, hogy a lehető legcsekélyebb áron a legtöbb kielégülést szerezhessük meg.

A tapasztalat útján tanuljuk meg, hogy elkerüljük mindazt, ami negatív érzelmeket kelt, vagy büntetést von maga után, és olyan viselkedési formákat vegyünk fel, amelyek pozitív érzelmeket keltenek, és jutalmat érdemelnek.

Szent-Györgyi Albert szerint:

Az ember tevékenységét a boldogságkeresés uralja. (...) Az öröm nem más, mint egy igény kielégítése, és nagy igények nélkül, nagy örömek sem létezhetnek.

Ezért büntudat nélkül megtehetsz mindent, amivel nem okozol másoknak kellemetlenséget, kárt, bajt, korlátokat, hátrányokat. Kielégítheted saját igényeidet, ha nem mások rovására teszed!

A tapasztalat, a történelem és a néprajz

Az élőlények, megtörtént események tapasztalataiból tanulva, igyekeznek elkerülni a negatív hatások megismétlődését. Amelyik nem tanul a történelemből, ráfizet vagy elpusztul, amelyik a mással történelemből is képes levonni a tanulságot, sok negatív hatástól kímélheti magát!

Egy tapasztalati figyelmeztetés a fiatalabbaknak:

A fiatal az egészségét áldozza a pénzért, az öreg a pénzét áldozza az egészségért.

Más kárán tanul az okos (a buta a magáéból se!). Tanuljunk mások hibáiból, ne legyünk olyanok, mint az, aki más szemében meglátja a szálkát is, a magáéban a gerendát sem.

Ezek a közmondások megvilágítják, miért kell mindenkinek megismerni, tisztelni és megőrizni a saját népe, családja történelmét, hagyományait. Ezt a megőrzést segítik, végzik számunkra a *könyvek*. Becsüljétek a könyveket, gyakran lapozzátok! Minél többet foglalkoztok velük, annál jobban megkedvelitek és értékelitek őket. A birtoklási vágy

legszelídebb és egyúttal egyik leghasznosabb változata a könyvgyűjtés. Gyűjtöttem én is 2–3 ezer kötetet, remélem, örömet szereznek majd fiaimnak, unokáimnak is.

A történelem: tapasztalatok gyűjteménye. Hasznos a történelmet ismerni, de: ne rágódjatok azon, *mi lett volna, ha*; ne *önsajnálkozzatok* tehetetlenül nemzetünk sorstragédiáin; ne indokot keressetek jelenlegi szerencsétlen állapototok magyarázására, hanem gyűjtsetek belőle erőt a kitartáshoz, újrakezdéshez, ötletet a kiútra, a megoldásra.

A történelem egy példatár: érdemes a rossz példákat elkerülni, a jókat követni! A történelemre is igaz, hogy okos ember a máséból is tanul. Le kell vonni a tanulságot, nem szabad általában a *múltat végképp eltörölni*, ahogy az Internacionáléban éneklik.

Aki nem tanul a rossz példából, azt a történelem azzal bünteti, hogy addig ismételteti vele a rosszat, addig kell átélnie annak gyötrelmeit, amíg meg nem tanulja a leckét.

Murphy törvénye szerint:

Az életet csak előre felé lehet élni, de csak visszafelé lehet megérteni.

Nos, én már a 63. évre tekintek vissza. Amit megértettem belőle, azt akarom átadni ebben a füveskönyvben azoknak, akik még előre felé élnek, hogy hasznosítsák.

Nemcsak leéltem hat évtizedet, hanem amit eközben saját káromon megtanultam, azt feljegyeztem, és igyekeztem mellé fogalmazni azt is, hogyan lehetne elkerülni, hogy megismétlődjön. Így erősödött meg életszemléletem, amit most követni tanácsolok.

A visszanézés Arany János szelíd Epilogus-át juttatja eszembe és dallamot kelt a lelkemben, ifjú Magyar Imre és Farkas Imre nótáját:

*Visszanézek életemre, elmerengve, csendben,
Elém tűnnek hosszú sorban, akiket szerettem.
Mint ahogy a falevél száll őszi viharokban,
Elrepültek erre, arra, egyik jobbra, másik balra.
Most tudom csak, milyen nagyon egyedül maradtam.*

Aki felismeri a történelmi példák hasznosságát, megbecsüli, megőrzi, ápolja a nemzeti, népi, néprajzi, családi hagyományokat is. Aki

nem tartja tiszteletben őseit, annak hazája sincs, csak országa. A közös ősök példájának felidézése és ápolása teszi az országot a benne élők hazájává.

Figyelmetekbe ajánlom, hogy *Lánszki Imre ökológus* rábukkant nagy valószínűséggel, a hun birodalom egykori központja, Sicambria, Atila és Árpád Ós-Buda vára maradványaira, Budakalász és Békásmegyer környékén.

Aki megfeledkezik nemzete múltjáról, nem törődik az előzményekkel, az könnyen „*úgy jár, mint a mádi honpolgár*”. Elindult Mádról lovon, útközben pipára akart gyújtani. A szembeszl miatt megfordult a lovával, úgy gyújtott rá, aztán ment tovább, és *visszaért oda, ahonnan elindult*. (Állítólag indulás előtt ivott néhány pohár tokaji bort, annak is volt szerepe a történetekben.)

Fekete István:

A víz (...) tiszta volt, mint a lányok szeme pünkösdi vasárnapján.

Mikor ezt elolvastam, azonnal tudni akartam, mikor szokott lenni pünkösdi vasárnap, de változó ünnep, és nem tudtam, hogyan kell kiszámolni. Ekkor kezdtem az év jeles napjai iránt érdeklődni, a hozzájuk kötődő népszokásokat gyűjteni. Szintén néprajzi jellegűek, egy adott nép sajátos szemléletét, gondolkozásmódját, nyelvi fordulatait mutatják a szóképek, szólásmondások, közmondások is. Ezeket is gyakran idéztem, mert találóak egy-egy élethelyzetben.

Magyar nyelvterületen elterjedt szokás volt az események időpontját dátum helyett a népi-vallási, illetve névnaphoz kötődő hagyományok jeles napjaival megnevezni. Nagyszüleim hétköznapi beszédében még rendszeresen használt időhatározó kifejezések voltak ezek: *vízkeresztkor, Vince napon, pálfordulón, gyertyaszentelőkor, Zsuzsannakor, jég-törő Mátyáskor, farsangban, húshagyó kedden, hamvazó szerdán, tor-kos csütörtökön, Sándor-Józsefkor, gyümölcsoltókor, szentgyörgykor, nagyböjtben, virágvasárnapon, nagycsütörtökön, nagypénteken, nagyszombaton, húsvétvasárnap, húsvéthétfőn, fagyosszentekkor, áldozócsütörtökön, pünkösdi vasárnap, pünkösdhétfőn, úrnapján, Medárdkor, szentivánskor, péterpálkor, sarlósboldogasszonykor, Anna napon, Lőrinc napon, nagyboldogasszonykor, szentistvánskor, kisasszonykor,*

szentmihálykor, mindenszentekkor, szentmártonkor, Erzsébetkor, Katalinkor, szentandráskor, adventben, Mikuláskor, Lucakor, karácsonykor, szenteste, szentjánoskor, aprószentekkor, Szilveszterkor.

Közülük most kettő gyakrabban használtra adok példát. Gyertyaszentelőkor kijön a medve a barlangjából, és ha meglátja az árnyékát, hosszú lesz még a tél. Kisasszonykor megy a fecske, jön a vadlúd.

Elszomorít, egyszerre sérti a fülemet és a lelkemet, amikor ezek min-tájára azt hallom, hogy „télapókor”. Ez a csaknem félévszázadnyi szocializmus vallás- és hagyománytiprásának és a majdnem két évtizednyi globalizáció lélekszennyezésének eredménye. Melyik télapóról van szó, mert magyar télapóról nem szól a néphagyomány, és mikor van a „télapókor”, mikuláskor, vagy karácsonykor? Fél évszázadig az orosz télapónak kellett örülnünk, mostanában meg az amerikainak.

Téli népszokásaink jelentős részét (pl. az adventi koszorú készítését, a karácsonyfa-állítást, a legszebb karácsonyi dalt, a Csendes éj címűt) német nyelvterületről vettük át, de hasonlóak a magyarral szomszédos népek szokásai is. Ahhoz, hogy hagyományainknak megfelelően tudjatok ünnepelni, érdemes a két legjellemzőbb hagyományos téli ünnepünk, a Mikulás és a karácsony eredetének legendáját megismernetek.

Szent Miklós, Myra püspöke (Dr. Csonkaréti Károly nyomán):

Myra Kisázsiaiban, a Római Birodalom Lycia nevű tartományában a Földközi-tenger partján feküdt. Hatalmas romjai a mai Finike város közelében, Kiöjdzsük falu mellett láthatók. Ebben a tartományban, Patara kikötővárosban született Miklós 245-ben (vagy 270-ben), gazdag család gyermekeként. A városban járvány tört ki, így kisgyermekként árvaságra jutott. Kolostorba vonult érsek nagybátyjához, és a papi hivatást választotta.

A legenda szerint Myra anyagias papjai, a püspöki tisztségért versengve, napok óta nem tudtak megegyezni, végül úgy határoztak, az a felszentelt pap legyen Myra város püspöke, aki legközelebb bejön a városkapun. Ekkor érkezett oda zarándokútján Miklós, akit azonnal püspökké választottak.

A kolostor közelében élt egy elszegényedett ember, akinek volt három eladó lánya, de hozomány híján nem tudta férjhez adni őket. Egy-szer Miklós püspök a házukhoz érve, a nyitott ablakból hallotta, hogy

a lányokat erkölcstelen életre adják, így akarnak segíteni szegénységükön. Miklós, hogy megmentse a lányokat a bűnös élettől, egy zacskó aranyat dobott be az ablakon. A lányok azt hitték, csoda történt. Amikor kinéztek az ablakon, egy piros ruhás, fehér szakállú öregembert láttak elsietni.

Innen ered az a szokás, hogy Miklós nap előtti este a gyerekek ajándékot kapnak a Mikulástól.

Szent Miklós hosszú élete során tett jócselekedeteivel a szegények, az éhezők megmentője, 343-ban (vagy 326-ban) halt meg Myrában december 6-án. Holttestét 1087-ben Itáliába, Bari-ba vitték, sírja kedvelt búcsújáróhely. Elsősorban gyermekek védőszentje, de a diákok, gabonakereskedők, borkereskedők, pékek, patikusok, zarándokok, eladó lányok és a vízenjárók (hajósok, hajótöröttek, révészek, halászok, vízimolnárok) is pártfogó patrónusukként tisztelik.

Miklós püspök népi játékok népszerű főszereplője évszázadok óta. December 5-én a *miklósoláshoz* Szent Miklós püspöknek öltözött (fején püspöksüveg, misemondó ruhája derekán lánc, nyelve rőfnyire ki-lóg) személy – kíséretével együtt – családokat látogat meg. Vizsgáztatja, imádkoztatja a gyermekeket, majd tudásuk és magaviseletük szerint megajándékozza a jókat, a vásottakat pedig a kíséretében levő ördöggel (Krampusszal) megvirgácsoltatja.

Ezért jön nálunk december 5-én a Mikulás (Szent Miklós, nem Tél-apó) piros (püspöklila) köpenyben, püspöksüvegben, kezében a kampós püspöki pásztorbottal, és ezért hoz névnapja előestéjén az ablakokba ajándékul a „jóknak kalácsot, a rosszaknak virgácsot”.

A rendszerváltásnak nevezett politikai változások után, a XXI. század első éveiben, amikor már nem kellett titkolni a templomba járást, advent idején egy tv-riporter kérdéseket tett fel az utcán fiataloknak: *Mi és hol történt karácsonykor, amit ünneplünk? Kik látogatták meg az újszülött Jézust? Mit vittek neki ajándékba?* A megkérdezetteknek csak kb. negyede tudta a választ mindhárom kérdésre. Szeretném, hogy akik ezt olvassák, azok közé tartozzanak, akik tudják.

A karácsony:

Az evangéliumok és a keresztény hagyományok szerint Jézus, Isten megtestesült fiaként, december 24. éjszakáján született Betlehemben egy barlangistállóban, édesanyja Szűz Mária és Szent József, valamint az állatok körében. A napkeleti bölcsek (csillagjósok, „három királyok”), Gáspár, Menyhért, Boldizsár egy üstököst („betlehemi csillagot”) követve találták meg, hogy imádva hódoljanak előtte. Aranyat, tömjént és mirhát hoztak ajándékba, a „zsidók királyának”. Angyal vitte az örömhírt a környéken nyájukat őrző pásztoroknak, hogy Isten ajándékaként megszületett az emberiség megváltója, aki jászolban fekszik, pólýába takarva.

Erről szól a „Mennyből az angyal” karácsonyi ének. Ennek emlékére készítenek évente karácsonykor a templomokban „betlehemi istállót a szent családdal”, erről szól a „betlehemezés” népszokása is. Ezért az angyal, a Jézuska és az ajándék a jellemzői a magyar karácsonynak. Nálunk a Mikulásnak semmi köze sincs karácsonyhoz.

Más nemzeteknél, akiknél csak a „Télapó” jár (december 25-én vagy január 7-én), nem jön december 5-én a Mikulás, karácsonykor nem az angyal hozza a karácsonyfát és a Jézuska ajándékát.

Gyerekkoromban Győr környékén (és talán országszerte) gyakorolt népszokás volt Mikuláskor a virgács és korbács készítése, amivel a sötét estéken az ifjú legények ijesztgették a kisebbeket. Karácsonykor pedig házról házra jártak a betlehemesek. Ma is fülembé zeng, amit a pásztorok énekeltek, mielőtt a csendes téli estén bezörgettek a házba: *Füstöl a kémény, talán itthon vannak, gyere be Gubi, csak valamit adnak.* Meghitt, áhitatos, a „Csendes éj”-ben megénekelthez hasonló, családi ünnepet ültünk akkoriban.

Az amerikai Mikulás keletkezése (GyőrPress 2008. dec.4.):

Clement Clarke Moore *Szent Miklós látogatása* c. versében 1823-ban írt az ajándékszállításban segédkező rénszarvasokról. A vershez Thomas Nast rajzolt képeket a Harper’s magazinba 1860 és 1880 között. Az ő fantáziája szerint van a Mikulásnak műhelye az Északi-sarkon. Ennek nincs köze az eredeti legendához, de jobban illik az amerikai üzletbe.

Sajnos már betört hozzánk az amerikai típusú, globalizált, üzletiesített, fényárban úszó, harsogó zenéjű, száncsengős télapós „TESCO-karácsony”. Az utcákat elöntő díszvilágítás költsége fölülmúlhatja a „nyári időszámítás” megtakarítását...

Az év jeles napjaival összefüggésben a *Nimród* vadászújság 1990/10. májusi számában Motesíky Árpád *Híres festő – remek nimród* című írásának illusztrációjaként mutatta be Szinyei Merse Pál gyönyörű kora tavaszi erdő festményét *Oculi* címmel. A vadászíró megállapította, hogy az *Oculi* a római katolikus egyházban a harmadik böjti vasárnap megnevezése, a festményen pedig (amit az 1894-es téli tárlaton Ferenc József megvásárolt), a festő József testvéröccsét örököltette meg „snepfezés” (szalonkavadászat) közben.

Erről nekem egy latin szavakkal tűzdelt régi vadászmondóka foszlányai jutottak eszembe, de az írás nem utalt erre. Feltételeztem, a latin szavak magyar jelentése érthetőbbé tenné a mondókát, gondoltam papoktól kérek felvilágosítást. Be is mentem Nagykanizsán a „felső templom” melletti Jézus Szíve Plébániára érdeklődni. Egy középkorú pap hallgatott meg először, de sajnos nem tudta. A misén már nem mindent mondanak latinul, szöveggörnyezetben jobban megértené, de így magában nem. Előkerült egy fiatal pap is, aki nemrég fejezte be tanulmányait, de hiába tanakodtak rajta, ketten sem jutottak előbbre. Már azt hittem, hogy megköszönve igyekezetüket, dolgom végezetlenül kell eltávoznom, akkor belépett egy öreg pap, aki misézett még latinul. Neki eszébe jutott, hogy akkor a vasárnapokat a szentmise bevezető énekének kezdő latin szavaival nevezték meg, a kérdezett latin szavak mind a húsvét előtti nagyböjti vasárnapokat jelölik. Hazaérve elővettem Bálint Sándor: *Karácsony, húsvét, pünkösd* című könyvét, és megnéztem mit ír a nagyböjti vasárnapokról. Meg is találtam latin neveiket, sőt az eredeti német vadászmondókát is. A latin szavak nem szó szerinti értelmükkel illenek a mondókába, hanem a nagyböjti vasárnapok, a szalonkavadászat időszakának jeles napjai: „szalokavasárnapok” (németül: Schnepfensonntage). Ezért foglalták rigmusukba a hajdani vadászok deákos műveltségükkel a korabeli katolikus kalendárium latin vasárnapneveit. A festmény címe így utal a tavaszi szalonkázásra, a képen meg is találhatjuk a vadászon és a kutyán kívül a

repülő szalonkát is. Illés Nándor szerint (*Vadászati ismeretek kézikönyve* Bp.1895., *Vadász lap* 1886. 6. sz.) a nagybőjti vasárnapok magyar és latin megnevezése, a szalonkaverssel:

Nagybőjti vasárnapok	Schnepfensonntage	
1. csonkavasárnap	Invocabit	
2. bőjt másod vasárnap	<i>Reminiscere</i> – keresni gyere!	<i>Nach Schnepfen suchen geh</i>
3. bőjt harmad vasárnap	<i>Oculi</i> – itt vannak, ni!	<i>Da kommen sie</i>
4. guzsalyvasárnap	<i>Laetare</i> – sok jár-e?	<i>Das ist das Wahre</i>
5. feketevasárnap	<i>Judica</i> – fogy száma,	<i>Sie sind noch da</i>
6. virágvasárnap	<i>Palmarum</i> – trallárum,	<i>trallarum</i>
7. húsvétvasárnap		
fehérvasárnap	<i>Quasimodo</i> vasárnapján a szalonka ül tojásán.	

Úgy gondoltam a szalonkavasárnapos mondóka másokat is érdekelhet, hát írtam róla egy cikket a *Nimród* vadászlapba, ebből idézek:

Lassan kihalnak a vén vadászok, akik még ismerték és használták a régi mondókát. Egyre ritkábban száll már apáról fiúra, az ósdi könyvek elkallódtak, vagy padlásokon porosodnak pókhálós polcokon...

A vasárnapok latin nevei sem élnek már másutt, csak régi kalendáriumok elsárgult lapjain, vagy öreg papok egyre halványuló emlékeztében. Az új naptárak nem írják, a fiatal papok sem használják, szinte minden megváltozott azóta. Csak egy nem változott...

Ha a bőjti szelek hozzák a föld friss, nedves illatát, alkonyatkor mi is ott állunk az égeres fiatalos mellett, és ugyanolyan nyugtalanul remegő szívvel várjuk a korrogva-pisszegve furcsán libbenő, hosszú csőrű titokzatos madarakat, mint valaha apáink, nagyapáink.

Hogy kedvetekre szolgálhasson a jeles napokhoz fűződő népi hagyományok értelmezése, e népi szokásokról, valamint a mértékegységek megnevezéseiről adok tömör összefoglalót füveskönyvem végén.

Állatvédők, vegetáriánusok, vadászat

Kedvelem az állatokat, de csak a józan ész határáig. Egyrészt az állatnak jó-e, ahogy mi akarunk bánni vele, másrészt az embernek is adjunk meg annyit, mint az állatnak.

Jó-e azoknak az állatoknak, amelyeket azért és úgy szaporítanak, hogy láncra kötve, kalitkába zárva, vagy üvegládában éljék le az életüket, kitéve annak a veszélynek, hogy a gazda felelőtlenségén, vagy feledékenységén múlik az életük? Föltételezem, ez inkább az embernek jó, aki néha csak érdekes látványnak tekinti őket.

Aki valóban szereti, vagy védi az állatokat, természetes körülmények között tartja. Idősebb munkatársamtól, Attilától tanultam a mondat: *erdésznek, kutyának, kint a helye*, vagyis ott a helye, ahol a dolga, ahol nincs dolga (feladata, szerepe), ott semmi keresnivalója sincs. Megértem azt is, ha valaki annyira szereti kedvenc állatát, hogy mindent megad neki, sőt, a saját halála utáni jólét biztosítására, ráhagyja a vagyonát is. Önkéntesen bárki támogathatja az állatmenhelyeket. Sőt közpénzből is lehet támogatni, olyan gazdag országban, ahol tökéletesen működnek a kórházak, mindenki meg tudja fizetni, és még hajléktalanok sincsenek.

De olyan országban, ahol hónapokat kell várni bizonyos orvosi ellátásra, a kórházakban kevés az ágy, hullik a vakolat, és nem elég az „embermenhely” (hajléktalanszálló), ott az adózók által befizetett (állami, önkormányzati) közpénzt, inkább az emberek életfeltételeire fordítanám.

Egyes állatvédők felvonulva hirdetik, hogy ne hordjanak az emberek szőrmet, ne kelljen amiatt megölni az állatokat. De általában nem gumicsizmában vonulnak, hanem bőrcipőben. A fárasztó felvonulás után, egyesek jó étvággal eszik meg a rántott csirkét is, amit egész életében ketrecben neveltek, és más ölte meg számukra.

Egy rokonom olvasta Schirilla György könyvében, hogy a húslevest „*hullateának*” nevezi, és megkérdezte tőlem: nem lenne helyesebb, ha az ember növényevőként élne?

Azt válaszoltam, bizonyos mértékig megválogathatja az ember, hogy mit akar enni, vagy mire van étvágya. Alapvetően azonban, nem mi döntjük el, eldöntötte helyettünk a jó Isten, avagy a Természet:

Az állatok és az ember szája, fogazata, emésztőszervei, az elfogyasztott ételemnek megfelelőek (pl.: a róka szája és a gólya csőre, a mesében).

A „*növényevők*” fogai rágásra, őrlésre alkalmasak, emésztőgyomruk (bendőjük) van és hosszú a bélcsatornájuk, a „*húsevőknek*” hosszú

erős tépőfogai vannak és rövidebb a bélcsatornájuk, a „mindenevőkre” a kettő közötti állapot jellemző, a zömmel magot evő madaraknak zúzógyomruk (zúzájuk) van stb.

A természet rendje, hogy az ember (és az evésben rá legjobban hasonlító disznó!) mindenevő, nem választás kérdése, és nem is kell szégyelleni érte magunkat, ahogy az oroszán sem tehet róla, hogy húst eszik.

A húslevessel kapcsolatban pedig Bálint Tiborral értek egyet, akit Kövi Pál könyvéből idézek:

A szülőföld édes és érces harangszó, amely az aranyló galuskát ringatja a vasárnapi húslevesben.

Erdész és vadász létemre többen megkérdezték: van szíved agyonlőni az őzikét? Az ember ősidők óta vadászik. Így jutott élelemhez, meg bogyók magok gyűjtögetésével. Csak később tanult meg vetni és aratni. Az ember mindenevő, növényt is eszik, húst is. Mindkettő élőlény, megszakítjuk addigi életét, és amikor megesszük, szervezetünkben átdolgozva vesz részt a természet nagy körforgásában.

Nemcsak az őzet kell megölni, hanem a csirkét, disznót, marhát is, mielőtt megesszük. Az őz, meg a többi vad, legalább szabad életet él, mielőtt lelövik. A háziállatok többsége szűk ketrecben éli le az életét, főleg a csirkegyárakban nevelt csirkék. Nem kell szórakozásból, értelmetlenül, halomra gyilkolni sem a vadat, sem a többi állatot.

J.A. Oskar von Riesenenthal (1830–1898) megfogalmazása szerint:

*Az legyen a vadász nemes törekvése,
hogy a vadat óvja, kímélje és védje.
Vadásszék, mint szokás és törvény kívánja,
s teremtményeiben a Teremtőt áldja.*

Az a természet rendje, hogy minden élőlény terítékre kerül egyszer.

Fekete István:

A két rókára gondolok. A két életre, amelyet elloptam az erdőtől, (...) és a kezemre nézek, hogy nem véres-e. Nem véres.

Járom az utamat, mert nincs más, és elveszem a rókától a bundáját, mert valaki nekem adta. Cserkészek a nagy erdőn, aminek élet a neve,

és tudom, hogy rám is cserkésznek. És egyszer, majd felsír valahol egy róka. (...) Az én rókám. (...) S elsurran valahol egy nyíl, sötétség csordul a szememre – aminek a másvilágon talán világosság a neve –, s eldőlk a hóban, vagy a májusi réten. És engem se sajnál senki. Miért sajnálna? Ami érték volt belőlem, az megmarad, a többit meg megeszik a cinkék.

Selye János:

Csak annyi az érték bennünk, amennyi képességünk van mások szeretetének a megszerzésére.

Barátság, hála

Kahlil Gibran:

A te barátod, válasz a szükségedre. Ő a te földed, melyen szeretetet vetsz, és háládatosságot aratsz. (...) ne legyen a barátságnak célja más, mint a lélek elmélyülése. Ami benned a legjobb, legyen az a te barátodé. Ha ismeri tengered apályait, hadd ismerje meg a dagályait is.

Óvatosan válassz barátot, mert „aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók” és „ne fuss olyan szekér után, amelyik nem vesz föl!”. Az igaz barátság alapja az évekig tartó, kölcsönös, teljes bizalom és őszinteség. Igaz barát az, akivel kölcsönösen meg meritek osztani minden gondolatotokat, azokat is, amelyeket senki mással. Nem tartotok attól, hogy elárulja annak, akire nem tartozik, szégyellni valóért nem nevet ki, hanem segít megoldást találni, megtanít arra, amit ő tud jobban. Segítitek kialakítani közös értékrendeteket, megerősítitek egymást abban, amiben azonosan ítéletek meg a világot, amiben pedig bizonytalanok vagytok, közösen könnyebben fogalmazzatok meg. A szeretetért szeretetet, a háláért hálát adtok és kaptok egymástól cserébe. Ez valóban a gondolatok, a szemléletmód megtisztulása, a lélek elmélyülése. Aki ennél többet, *mást* is vár a barátságtól, az már nem igaz barát. Mert ha ezen kívüli *érdek* fűz a másikhöz, akkor hajlandó vagy őt olyannal lecserélni, akitől *abból* többet, jobbat kaphatsz.

Boldog vagyok, mert megadta a Sors, hogy igaz barátokra leltem kamasz koromban, barátságunk a mai napig is fenntartás nélküli, őszinte kapcsolat. Sajnos egyikük már az Örök Vadászmezőkön jár...

Általában igaz, hogy nem ad semmit ingyen az élet. Ha véletlen mégis ad, azt viszonznod kell, vagy továbbadni másnak. Ha nem akarsz csalódní, általában ne várj hálát, köszönetet se másról, ne várj jótett helyébe se jót. Örömmel fogadd, ha kapsz, de ne várd el. Neked is megadatí, hogy a barátodon kívül másról is kapsz szívességet, jótettet, hálát, de többször olyankor, vagy olyantól, amikor, akitől nem is várnád. Ha ilyenkor ráeszmélsz, hogy te is tartozol még hálával, köszönettel valakinek, gyakran az élet nem adja meg a lehetőségét, hogy viszonzni tudd. Helyette másnak tehetsz jót, aki nem várta tőled, és így adódik tovább.

A kapott szívességet, jó minél előbb szívességgel viszonzni, amíg még van lehetőséged a tartozás kiegyenlítésére.

Boldog házasság, tartós együttélés

Kahlil Gibran:

Ha az első pillantás, amit szerelmesünk felénk lövell, olyan, mint az emberi szív termőföldjébe hullajtott vetőmag, az első csók az ajkáról pedig olyan, mint az első virág az Élet Fájának ághegyén, akkor a két szerelmes házasságban való egyesülése olyan, mint ama mag első virágának első gyümölcse.

A házasság két isteni lény egyesülése, hogy egy harmadik születhessen a Földre. Két lélek egyesülése kitartó szeretetben a különállás fel számolására.

Idősebb fiam házasságkötése előtt néhány nappal feleségem figyelmeztetett, illik pohárköszöntőt mondanom az ifjú párnak. Igyekeztem jól fogalmazni, mert a pohárköszöntő akkor jó, ha rövid, de értelmes. Régi dísztvírat szövege jutott eszembe még a mi esküvőnkrol: *Sok örömet, boldogságot, esztendőre apróságot!*... Inkább annak visszaidézésére törekedtem, mit éreztem én akkor. Szerелеmből házasodtam, valóban boldog voltam, hogy összekötjük életünket. Akkori érzéseimet akartam átadni, hogy ugyanolyan boldogok legyenek. Napokba telt, mire találóan szavakba öntöttem:

Elárulom nektek a boldog házasság titkát: *Akik szeretik egymást, mindig arra törekszenek, hogy a másíknak jó legyen.*

Ha ezt betartjátok, annyi örömet szereztek egymásnak, hogy az be-
aranyozza, boldoggá teszi minden napotokat. De hogyan lehet ezt
megőrizni? A házasságban sok a közös esemény, de előfordul, hogy
egyedül vagytok, és úgy hoztok döntéseket.

A közös ügyekben a közös vélemény és viselkedés kialakítása –
előre megbeszélve – hol egyik, hol a másik, hol mindkét fél engedmé-
nyén alapul. Ha utasítgatás, vagy követelőzés nélkül, önként fogadtá-
tok el, akkor fogjátok szívesen betartani.

Ha egyedül mentek valahova, a másik ne szabjon feltételeket. A há-
zastárs távollétében is úgy jó viselkedni, hogy az később se okozzon
fájdalmat a másiknak.

Ha mégis észlelte a társatokon megbántottságot, oldjátok fel köl-
csönös megértő szándékkal, őszinte nyíltsággal, türelmesen megbe-
szélve, a feleket azonos mércével mérve. Ne okozzon köztetek az el-
hallgatás, a figyelmetlenség elhidegülést, a félreértések tisztázásának
hiánya, a sértődött haragtartás ellenszenvet, gyűlöletet.

A házasság alappillérei: a társas funkció, az érintés és szemkontak-
tus, a gazdasági megbízhatóság (takarékoság), a szülői szerep, vala-
mint a kötődés és függetlenség egyensúlya. Folyamatos alkalmazko-
dás a változásokhoz, hibák megbeszélése és korrigálása.

A tartós együttélés: kölcsönös, kitartó, türelmes szeretet és megbe-
csülés, jó szándékú segítőkészség, folytonos alkalmazkodás és elfoga-
dás a folytonosan változó másikkal kapcsolatban. Az élet örök válto-
zás, aki nem tud, vagy nem hajlandó alkalmazkodni és elfogadni a má-
sikot, nem képes tartósan együtt élni!

Aki alkalmazkodik, levetkőzi, lecsiszolja, megváltoztatja azokat a
szokásait, tulajdonságait, amelyek zavarják a másikat, és törekszik el-
fogadni a másik tulajdonságait. Így az együtt élőknek csak a hasonló
szokásai, tulajdonságai érvényesülnek, ezek összeadódva fölerősöd-
nek, jellemző viselkedésükké, közös értékrendjükké válnak. Ki is egé-
szíthetik egymást, jól összeillenek akkor is, ha az egyikben gyengébb
az alkalmazkodás, a másikban erősebb az elfogadás. „*Megtalálta zsák
a foltját*” szokták mondani.

Elgondolkodtatónak tartom *Bert Hellinger* elméletét: Létezik egy „közös Családi Lélek”, egy olyan energiamező, amelyben három szigorú törvény uralkodik. Ha ezek valamelyike sérül, akkor annak negatív hatása generációkon át befolyásolhatja a család tagjainak életét.

Az odatartozás joga minden családtagnak azonos, függetlenül attól, mit tett, mit nem tett.

A hely törvénye a családba érkezés időrendi sorrendje szerint meghatározott, mindenki csak a saját helyén élhet jól. Eszerint a gyermek mindig kicsi, a szülő mindig nagy marad.

A kiegyenlítődés törvénye szerint próbálja a családi csoport-lelkiismeret jóvátenni, ha valamelyik előző törvény sérül. Akaratlanul átválthatunk betegséget, vezekelhetünk másik családtag bűneiért.

Bűn, bűnbocsánat, 1956

Bűn: helytelen tett (testi, lelki, szellemi kellemetlenség, fájdalom, kár okozása). *Bűnbánat*: a helytelen tett beismerése, megbánása, jó útra térés, illetve jóvátétel, bocsánatkérés a megbántottól. *Bűnbocsánat*: nem elnézése a bűnnek, hanem a jó útra térés és bocsánatkérés után kiérdemelt, feloldozás az elkövetett bűn miatti lelki furdalás alól.

Nagypéntek (kereszthalál) nélkül, nincs feltámadás. – utal a Bibliára a közmondás, vagyis: *Bűnbánat (bűnhődés) és bocsánatkérés nélkül nincs megbocsátás.*

Wass Albert: Nagypénteki sirató (részlet):

Golgotáról Golgotára
hurcoljuk a keresztfákat,
mindég kettőt, soh'se hármat.
Egyet felállítunk jobbról,
egyet felállítunk balról,
s amiként a világ halad:
egyszer jobbról, egyszer balról
fölhúzzuk rá a latrokat.
Kurucokat, labancokat,
közülünk a legjobbakat,

mindég csak a legjobbakat.
Majd, ahogy az idő telik,
mint ki dolgát jól végezte:
Nagypéntektől Nagypéntekig
térdelünk a keresztnél
húsvéti csodára lesve.
Egyszer a jobbszélső alatt,
másszor a balszélső alatt,
éppen csak hogy a középső,
az igazi üres marad.

Nincsen is keresztfánk közbül,
nem térdel ott senki, senki.
A mi magyar Nagypéntekünk
évszázadok sora óta
évszázadok sora óta
ezért nem tud Húsvét lenni.

Fontos a hiteles történelmi megismerés, de önmagában még nem elegendő, követnie kell ezt a társadalom erkölcsi értékrendje helyreállításának, az erkölcsi ítélet meghozásának is. Egyaránt igaz ez Hitler és Sztálin önkényuralmi rendszerére és tömeggyilkosságaira, hisz a német náciizmus és a szovjet kommunizmus embertelensége azonos törőlfakad, ezért azonos elbírálást érdemel.

Történelmi tényként igazolja ezt a Molotov-Ribbentrop-paktum megkötése, amelyben a dühödt ellenfeleknek mutatkozó náci Németország és a kommunista Szovjetunió tömeggyilkos diktatúrái már 1939-ben megegyeztek, titkos záradékban felosztva egymás között Európa egy részét.

A fasizmus és a kommunizmus lényegileg azonos, mindkét totalitárius diktatúrának voltak elkövető bűnösei, és elszenvendő áldozatai. Minden diktatúrát el kell ítélni! A fasizmus összeomlását a nürnbergi per követte, bűnhődniük kellett a bűnösöknek. Sőt a zsidó holocaust elkövetőinek bűne nem évül el, máig is büntetik, akire rábizonyítható. Becslések szerint a fasizmus összes áldozatainak száma 20 millió, ezen belül a zsidó holocausté 6 millió ember volt.

A kommunista diktatúra halálos áldozatainak számát összesen 100 millióra, Magyarországon fél millióra becsülik. (Stéphane Courtois és társai: *Le Livre noir du communisme* 1997, magyarul: *A kommunizmus fekete könyve : Bűntény, terror, megtorlás*, Nagyvilág Kiadó, Budapest, 2000) Mégis a kommunizmus esetében nagyrészt elmaradt az erkölcsi, jogi és politikai igazság- és jóvátétel. Beszélni, írni már lehet róla, de nem tesznek semmit. Azért, mert nem mindenki hajlandó elismerni a fasizmus és a kommunizmus lényegi azonosságának alapigazságát. A *fasizmus áldozatai* azért nem, mert az azonosság relatíve csökkentené az ő mártírságuk kivételes nagyságát és az ezzel járó kivételezett jogaikat. A *kommunizmus bűnösei* (akiknek többsége a volt szocialista országokban ma a gazdasági hatalom szereplője) meg azért nem, mert az azonosság az ő bűneiket a fasizmus kivételesen magasra értékelt bűneivel tenné azonos mértékűen büntethetővé..

Olvassátok az újságokat február 25-én a kommunizmus áldozatainak emléknapján, és október 23-án...

Mindent meg lehet beszélni, és meg is kell beszélni. Előre lépéshez akkor emelhetjük a lábunkat, ha a hátsó lábunk szilárdan megtámasztottuk. A kibeszéletlen, tisztázatlan múlt, ingoványos talaj, addig nem lehet biztosan előrelépni, amíg tisztába nem tettük, szilárdan le nem zártuk.

A másoknak anyagi és erkölcsi kárt, keserűséget, nyomort, megaláztatást, korlátozást, hátrányt, halált okozók (pl. akik tízezer embert a hortobágyi kényszermunkatáborba küldtek, akik 1956-ban a népre lőttek, akik a családokon torolták meg a forradalmat) *ne várjanak „megbékélést”, „együttünneplést”, megbocsátást* addig, amíg tettük bűnös, szégyenletes voltát be nem ismerik, meg nem bánják, bocsánatot nem kérnek a megbántottaktól!

A valódi megbánásba az is beletartozna, hogy mondjanak le a bűnös cselekedeteikért (a forradalom megtorlásáért) kapott kitüntetéseikről és külön juttatásaikról!

A „*Miatyánk*” szerint: „*mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek*”. Igen, bocsáss meg nekik, de ne felejtsd, jegyezd meg őket, mert sajnos sok a visszaeső bűnös, nem tudhatod, ki lesz közülük az, és nem jó gazda, aki „kecskére bízza a káposztát”!

Ismerjétek meg, milyennek látta 1956-ot *Márai Sándor*:

MENNYBŐL AZ ANGYAL – menj sietve
Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.
Ahol nem csillog a karácsony.
Nincsen aranydió a fákon,
Nincs más, csak fagy, didergés, éhség.
Mondd el nekik, úgy, hogy megértsék.

.....
.....

Csattogtasd szaporán a szárnyad,
Repülj, suhogj, mert nagyon várnak.
Ne beszélj nekik a világról,
Ahol most gyertyafény világol,
Meleg házakban terül asztal,
A pap ékes szóval vigasztal,
Selyempapír zizeg, ajándék,
Bölcs szó fontolgat, okos szándék.
Csillagszóró villog a fákról:
Angyal, te beszélj a csodáról.

Mondd el, mert ez világ csodája:
Egy szegény nép karácsonyfája
A Csendes Éjben égni kezdett –
És sokan vetnek most keresztet.
Földrészek népe nézi, nézi,
Egyik érti, másik nem érti.
Fejük csóválják, sok ez, soknak.
Imádkoznak vagy iszonyodnak,
Mert más lóg a fán, nem cukorkák:
Népek Krisztusa, Magyarország.
És elmegy sok ember előtte:
A Katona, ki szíven döfte,
A Farizeus, ki eladta,
Aki háromszor megtagadta.
Vele mártott kezet a tálba,
Harminc ezüstpénzért kínálta

S amíg gyalázta, verte, szidta:
Testét ette és vérét itta –
Most áll és bámul a sok ember,
De szólni Hozzá senki nem mer.

Mert Ő sem szól már, nem is vádol,
Néz, mint Krisztus a keresztfáról.
Különös ez a karácsonyfa,
Ördög hozta, vagy Angyal hozta –
Kik köntösére kockát vetnek,
Nem tudják, mit is cselekesznek,
Csak orrontják, nyínak, gyanítják
Ennek az éjszakának a titkát,
Mert ez nagyon furcsa karácsony:
A magyar nép lóg most a fákon.

És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,
Megáldja a szentséges pápa.
És minden rendű népek, rendek
Kérlik, hogy ez mivégre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép azt mondta: „Elég volt.”

Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérlik: mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérlik, egyre többen kérlik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?...

Angyal, vidd meg a hírt az égből,
Mindig új élet lesz a vérből.
Találkoztak ők már néhányszor
– a gyermek, a szamár, a pásztor –
Az alomban, a jászol mellett,
Ha az Élet elevent ellett,
A Csodát most ők vigyázzák,
Leheletükkel állnak strázsát,
Mert Csillag ég, hasad a hajnal,
Mondd meg nekik, – mennyből az angyal.

(New York, 1956)

1956-ban 10 éves voltam, megéltem, a nép jogos fellázadását a „népi demokráciának” nevezett, diktatórikus zsarnoki hatalom ellen. Az iskolában én az „x”-es „kaszt”-ba tartoztam, átéltem, amiről Illyés Gyula verse szól: *„hol zsarnokság van, mindenki szem a láncban”*...

Azt hiszem, ezt érhetőbbé kell tennem: Apai nagymamám (Golluch Mária) egy özvegy henteshez ment feleségül, akinek volt egy kb. tíz éves fia. Kétszer lányt szült, harmadszorra ikreket, egy lányt és egy fiút, ő lett később az édesapám. Apám a ma Salgótarjánhoz tartozó bánya-telepen, Baglyasalján, Károly-aknán született, tíz éves volt, amikor meghalt a nagyapám. Özvegy nagymamám a bányában végzett fizikai munkával, többek közt csillézással, öt gyereket nevelt. Apám kerékpár-villamossági szerelő munkába tanult bele egy üzletben, amíg el nem vitték katonának a győri utászokhoz. Nagyon szép kézírása volt és jól számolt, „írnok” lett a honvédségnél a GH-nál (Gazdasági Hivatal). Mire leszerelt volna, munkahelye, az üzlet tönkrement, a honvédségnél följánlották neki, maradjon bent, szolgáljon tovább. Alapos, gondos munkájáért megbecsülték, apránként tiszthelyettesé léptették elő. Megnősült, 1944-ben megszületett a bátyám is, családotul került német területen amerikai hadifogságba. Uszályal vitték őket a Dunán Passauiig, ott érte őket a háború vége, választhattak, haza akarnak-e jönni, vagy kimennek az USA-ba. Hazajöttek. Itthon aztán B-listázták, „Horthy-tiszt”-nek, a munkásosztály és a népi demokrácia ellenségének tekintették, mindenben gátolták a megélhetését, mi, a gyerekei pedig „x”-esek lettünk az iskolában.

A Rákosi-korszakban az iskolákban, az osztálynaplóban minden gyereket meg kellett „bélyegezni”, a neve mellé írt betűvel jelölték a származását. A tanító, tanár köteles volt a munkás és paraszt származását segíteni, az „x”-es nép-ellenségeit pedig gátolni mindenben.

A korra jellemző, hogy Illyés Gyula 1950-ben megírt, „Egy mondat a zsarnokságról” c. verséből vett idézetet 1989-ben, 43 éves koromban láthattam először. Nem emlékeztem rá, hogy már olvastam volna, hát leemeltém a könyvespolcomról a Szépirodalmi Könyvkiadónál 1962-ben „Nem volt elég” címmel, meg az 1981-ben „Konok kikelet” címen kiadott válogatott verseit, de hiába kerestem, egyikben sincs. Tudom, ma már könnyebb a helyzet, az interneten megtalálható. De vannak olyan ismerőseim is, akik nem kezelnek számítógépet, amikor olvasásuk ezt az írást, szeretném, ha nem kellene keresgélniük, ezért hátul a függelékben elolvashatják. A hosszú versben én számoztam meg a bekezdéseket, hogy a Bibliához hasonlóan, könnyebben beazonosítható és visszakereshető legyen minden fontos gondolat.

A szocialista politikai és állami hatalom testi és lelki terrorja, valamint a szovjet megszálló hadsereg elleni tömegtüntetés 1956. október 23-án, a fegyvertelen tömegre leadott véres sortűz következtében vált fegyveres forradalommá. A forradalmat a szovjet hadsereg taposta el. Négyszáz embert kivégeztek, kétszázezren külföldre menekültek. Ma is zeng fülemben az 1956-hoz kötődő két legjellemzőbb dal: Oly távol messze van hazám, és az Ahogy lesz úgy lesz...

Jegyezzetek meg még két dátumot és eseményt. 2004. december 5-én megtagadtuk testvéreinket, a trianoni béke-diktátummal ártatlanul elszakított nemzettársainkat, mert nem adtuk meg nekik a magyar állampolgárság lehetőségét. Eredménytelen lett a népszavazás a kettős állampolgárságról, mert a *szocialista politikai és állami hatalom* azzal fenyegette a népet, hogy a 23 millió román állampolgár előzőlené Magyarországot, és nem jutna pénz a magyar nyugdíjasoknak.

2006. október 23-án az 56-os forradalom félévszázados évfordulóján, 16 évvel a „rendszer-váltás” után, a *szocialista politikai és állami hatalom* kordonok mögött „ünneplott”. Brutális rendőri akcióval véresre lövette gumilövedékkel az ünneplők ártatlan sokaságát is, ahelyett hogy a rendbontókat különítette volna el.

Szoltsenyicin, Alekszandr Iszajevics: *Az erőszakot csak hazugsággal lehet eltitkolni, a hazugságot csak erőszakkal lehet fenntartani.*

Büntetés, rehabilitálás

Kahlil Gibran: Amikor egyikőtök elbukik, a mögötte haladókért bukik el, hogy figyelmeztessen a kőre, melyben elbotlott.

Aki megkorbácsoltatná azt, aki vétett, nézze meg lelkét annak is, aki ellen vétettek.

Büntetni lehet többféle módon, ezért a büntetés alól feloldani (rehabilitálni) is ugyanannyi módon kell: jogilag („bűnös” állampolgári jogai gyakorlásának stb. megvonása), fizikailag (börtön, fegyház, házi őrizet, pártfogói felügyelet stb.), anyagilag (okozott kár megtérítése), erkölcsileg (büntetett előélet, erkölcsi bizonyítvány nélkül bizonyos szerepeket nem tölthet be).

Ha valaki elkövet egy bűnt, ezt a tényt nem lehet meg nem történné tenni, érte büntetés jár, akkor is, ha visszatérítette a kárt, legfeljebb kártérítésre nem kell kötelezni.

Ha viszont valakit büntettek, pedig nem követett el bűnt, lehetőleg olyan helyzetbe kell hozni minden tekintetben, amilyenben lenne, ha nem büntették volna.

Cél, út, küzdelem, oldódás

Madách: Az ember tragédiája, Ádám:

A cél, megszűnte a dicső csatának, a cél halál, az élet küzdelem, s az ember célja e küzdés maga.

Bármilyen testi, lelki, szellemi cél (jobb vagy új eredmény, alkotás, ismeret, készség) felkészülés, tanulás, gyakorlás, küzdelem árán érhető el. Ezáltal fejlődnek akarati, testi, értelmi képességeink, és erkölcsünk, viselkedésünk is. A fejlődés, az elsajátítás folyamata a célhoz vezető út. Az út folyamán a célhoz igazodva kell *megváltoztatni, amit lehet* (kapcsolatainkat környezetünkkel, képességeinket, tudásunkat), és közben *elfogadni* lehetőségeink és képességeink korlátait.

Ha a cél elérése elégedettséget vált ki, az a folyamatos javítási szándék és a tökéletesítésre törekvő tettek halála.

Az út az élet. Az élet folyamata: a céljaink eléréséhez vezető út közben átélt küzdelmeink és örömeink. Minden önálló életet kezdő test,

földi pályafutása idejére, kap egy cseppet az „*anyagenergiaélet*” végtelen óceánjából. Az ember egy „isteni szikrát” kap, öntudatos lelket, ami az életvitelétől függő nehézségek legyőzése által fejlődhet. Minden lélek az egyetlen Teremtő lélekből jön létre, ennek az intelligens energiának végtelen a kiterjedése, így osztozunk mindnyájan az isteni állapotban.

Gyakorlat teszi a mestert. A gyakorlatlan, ügyetlen, rosszul sikerült cselekedetek, viselkedések újra végzése, begyakorlása ad lehetőséget a folyamatos javításra, fejlődésre. *Intő jelet* kap néha az ember: amikor élete kényszerfordulatot vesz, ez *lehetőség* „újrakezdeni”, más módon élni tovább életét. Testi, lelki, szellemi katarziszok által fejlődik, válik nemesebbé egyéniségünk. Minden ember élete egy láncszem az emberiség életláncában. Rajtad múlik, földi életedet hogyan hasznosítod, példaértékű, vagy szégyenletes, illetve erős, vagy gyenge láncszemet alkotsz-e. Helytelen (főleg másoknak szenvedést okozó) tetteinket a jövőben *változásunkkal* kell kiegyenlíteni (*karma*). Az embernek földi életében mindaddig kell *változtatnia* magatartását, a világhoz való kapcsolatán, amíg meg nem tanulja a leckét, be nem érik bölcsessége, az *elfogadó* lélek. Így válik méltóvá arra, hogy földi gyakorló pályáját, megpróbáltatásait befejezve, testünket elhagyva az állítólag 21 grammos lélek és életenergia visszatérjen az *anyagenergiaélet-világóceánhoz*, a Teremtőhöz. Erdész fejjel ismerve a természet körforgását, a világegyetemben az atomok és bolygók keringésének, a sugárzások lüktető rezgésének folytonosságát, szerintem *az egész világot az örök ismétlődő mozgás jellemzi*. Logikusnak tűnne, hogy a lélek földi próbaideje se egyetlen eset legyen, több alkalommal nagyobb az esély a fejlődésre...

Az utadon semmi nem magától érthető, mert minden ajándék: a lehulló eső szülőanyát talál a sáros földben, mely forrásában oly tiszta, hogy belőle benned élet fakad, oltja szomjadat, hordozza bomló, kacagó jókedvedet. Ugyanaz a víz, mely neked életet ad, az ibolya kibomló kék szirmaiba csodás illatként árad szét a tavaszi zsongásban. És ugyanaz a víz a tőkén keresztül utat talál, és otthonra lel a szőlőfürtben, melyet gondos kezek kipréselnek, s az édes must a hordó remeteségében erőt gyűjt, majd dallá változik szívedben. (Böjte Csaba)

A folytonos küzdelemben belefárad, elfásul az ember, időnként fel kell frissülnie, hogy újult erővel folytathassa. Társas összejövetelek alkalmával törekedtem rá, hogy az együttlét ne degradálódjon csak evés-ivássá, ilyenkor nekem a nótázás tette teljessé a kikapcsolódást.

Szent-Györgyi Albert szerint:

Az életet nem csak élni, de élvezni is kell, és az ember csak akkor tud jól dolgozni, ha jókat tud mulatni. Ha fel tud frissülni. Ha csak dolgozik, és nem tud felfrissülni, akkor dolgozni se tud.

Kopp Mária orvos pszichológus szerint (Vigilia 2008. augusztus. Bodnár Dániel beszélgetése Kopp Máriával):

A férfiak esetében az élet értelmébe vetett hit, a jókedv, a vidámság és az önbizalom majdnem harmadára csökkentette a korai, 69 éves kor előtti halálozás valószínűségét.

Devecseri Gábor szerint: *a szauna a test gyónása.*

Szerintem: *a dalolás a lélek gyógyítása, az érzelmi feszültség oldása.* Attól tudtam felfrissülni, attól vált a lelkem újra érzékennyé, befogadóvá, nyertem új erőt a további feladatokhoz. Nekem mulatni annyi, mint kedvemre dalolni. Még jobb bor mellett dalolni. A jó bor dalt fakaszt, dalolás közben meg jobban esik a bor. Nem véletlenül dicsérik így a jó bort: *de sok nóta van ebben a borban.*

Cselekvő szeretet

A keresztény (Krisztus-követő) vallás alaptörvénye a szeretet:

Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak! – mondja a bibliai alapú közmondás. Idézetek az Újszövetségből:

Amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük. (Máté 7/12) Éhes voltam és adtatok ennem. Szomjas voltam és adtatok innom. Idegen voltam és befogadtatok. Nem volt ruhám és felruháztatok. Beteg voltam és meglátogattatok. Börtönben voltam és felkerestek. (...) Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül egy-egy is tettetek, velem tettétek. (Máté 25/35, 36, 40)

Az vesse rá az első követ, aki büntelen közületek (János 8/1-11)

Szabó Lőrinc: *Piszkosságok (részlet): Szeretni ami emberi – piszkosságaimból tanultam másoknak megbocsátani.*

Erich Fromm: *A szeretet művészete c. könyvéből részletek:*

A szeretet tevékenység, nem beleesünk, hanem helytállunk benne. Szeretni elsősorban annyi, mint adni, nem pedig kapni. (...) Nem az gazdag, akinek sok van, hanem aki sokat ad. Az adás legfontosabb szférája nem az anyagi dolgok világa. Mit ad egyik ember a másiknak? Önmagát, (...) ami őbenne eleven; nekiadja az örömét, az érdeklődését, az értelmét, a tudását, a jókedvét, a bánatát. (...) Életét így odaadva gazdagítja a másik személyt, fokozza eleveniségérzetét. (...) De azzal, hogy ad, óhatatlanul életre kelt valamit a másik személyben, és az visszasugárzik rá. (...) A szeretet olyan erő, amely szeretetet teremt.

A szeretet cselekvő törődés annak az életével és fejlődésével, akit, vagy amit szeretünk (...) Az ember azt szereti, amiért fárad, és azért fárad, amit szeret.

A szeretet cselekvő jellegét nyilvánvalóvá teszi, hogy mindig (...) tartalmaz bizonyos alapelemeket. Ezek a törődés, a felelősség, a tisztelet és az ismeret. Aki felelős, az képes és kész megfelelni. (...) Aki szeret, az felelős. Tiszteletben tartani annyi, mint azt akarni, hogy aszerint fejlődjön és bontakozzon ki, amilyen. Tisztelni csak azt tudjuk, akit ismerünk. A teljes tudás egyetlen útja a cselekvő szeretet: (...) vakmerő alámerülés az egyesülés élményébe.

Amilyen elterjedt szokás azt hinni, hogy a fájdalom és a szomorúság minden körülmények közt kerülendő, olyan gyakran hiszik azt az emberek, hogy a szeretet minden konfliktus hiányát jelenti (...) Két ember közt a valódi konfliktusok, (...) nem ártalmasak. Tisztázáshoz vezetnek, katarzist hoznak létre, amelyből mindkét személy ismeretben és erőben gyarapodva kerül ki. (...) Az így megélt szeretet állandó kihívás; nem pihenő, hanem mozgás, növekedés, együttműködés; hogy harmónia van vagy konfliktus, öröm vagy bánat, még ez is másodlagos ahhoz az alapvető tényhez képest, hogy két ember a léte lényegéből éli át egymást. (...)

Hit és bátorság kell hozzá, hogy az élet nehézségeit, balszerencséit és szomorúságait kihívásnak vegyük, amelynek megfelelni erőt ad, és ne igazságtalan büntetésnek, amelynek nem lett volna szabad velünk

megtörténnie. (...) Szeretni annyi, mint feltétel nélkül rábízni magunkat valakire, teljesen odaadni magunkat abban a reményben, hogy szeretetünk majd szeretetet hoz létre a szeretett személyben is. (...)

Tényleges kapcsolatainkat, legjobb esetben, a korrektség elve határozza meg. A korrektség azt jelenti, hogy nem csalunk az áruk és szolgáltatások, valamint az érzelmek csereüzletében. „Annyit adok neked, amennyit te adsz nekem”, anyagi javakban éppúgy, mint szeretetben: ez uralkodó erkölcsi irányelv a kapitalista társadalomban.

A szeretet áldozatvállalás azért, amit/akit szeretünk. Odaadni önmagunkat, szolgálni a szeretettet. (Szerethetünk embert, állatot, tárgyat, tevékenységet, viselkedést is.) Ha az áldozatvállalás önkéntes és jóleső: valódi szeretet. Ha sajnálatból tesszük: csak jószívű segítőkészség. Ha teher számunkra: önsanyargatás, mártíromság.

Aki szeret, annak természetes és nem teher, hogy a szeretettnek jót akar, segíti, közösséget vállal vele, szellemileg, érzelmileg, fizikailag egyaránt. Szerintem:

Akik szeretik egymást, mindig arra törekszenek, hogy a másiknak jó legyen.

Szeretetet és megbecsülést nem lehet: sem kikényszeríteni, sem megvásárolni, sem elvárni, ki kell érdemelni! Szeretetreméltóan, tisztetreméltóan kell viselkedni.

Érdemeld ki felebarátod szeretetét – ez Selye önzetlen önzés elve.

Magányos az: akit senki nem szeret, és aki senkit nem szerethet.

Ha szeretsz valakit, de ő nem fogadja el, viszonzatlan, „plátói szerelem”, mely soha nem teljesül be.

Ha elfogadja, kellemes érzés tölt el, hogy láthatod, körülötte lehetsz, foglalkozhatsz vele, idődet, energiádat rápazarolhatod, és a szeretet általában kölcsönös szeretetet ébreszt a másikban is.

Ha még szexuális vágyad kielégítését is adja, akkor a legmagasabb testi élvezet, ha ezen felül együtt jár megértéssel, testi, lelki, szellemi partnerséggel is, akkor a legjobb, amit ember kaphat.

Dallam, dalolás, diákszokások

A beszéd a gondolatok átadásának, cseréjének eszköze, a *dallam* a lelkiállapot, a hangulat, az érzelem kifejezője.

Dal, ha a dallam szöveggel együtt él, zene, ha a dallamot hangszerekkel keltjük.

Ahogy a dallam érzelmeket fejez ki, a dalok sokasága a nép lelkének érzelemgazdagságát árulja el. A magyar népdal hungarikum! A Zene-tudományi Intézet 200 000 népdalt regisztrált, ebből 100 000 már megjelent nyomtatásban is!

A 80 milliós Németországban csak 6000 népdalt gyűjtöttek össze...

Babits Mihály: A vihar (részlet)

*„Megmondom a titkát édesem a dalnak:
Önmagát hallgatja, aki dalra hallgat.
Mindenik embernek a lelkében dal van
és a saját lelkét hallja minden dalban.
És akinek szép a lelkében az ének,
az hallja a mások énekét is szépnek.”*

Ez fordítva is igaz!

A dal, leírva csak három betű, de elkísér a bölcsőtől a koporsóig. Nótás-kedvű édesapám „ezermesterkedés” közben, mindig dalolt: népdalt, nótát, operettet. Évtizedekkel később döbbentem rá, hogy az általam ismert dalok, dallamok kétharmadát még tőle tanultam gyerekkoromban. A daloláson túl legkedvesebb érdeklődési köre, Arany János balladái és a görög-római mitológia volt, amiben verhetetlen maradt a családon belül élete végéig. A nótás, dalos kedvet és képességet, a jó Isten ajándékaként tőle örököltem, és éltem is vele. Küldetésnek éreztem, hogy dalolhatok, mert nem csak számomra kellemes tevékenység, hanem egyúttal kedvére tehetek másoknak is.

Az együtt dalolás: kellemes szabadidő-töltés, szinergia-hatással. Minden dal, dallam, sajátos érzelmeket kelt, emlékeket, gondolatokat ébreszt. Közös dalolás közben mindenki ugyanazt érzi, a lelkekben külön-külön ébredt érzések összeadódnak, az egyre duzzadó közös érzés minden más érzést kiszorít, elmosódnak a nézetkülönbségek, ködbe

vesznek a mindennapi gondok, sérelmek. A felfokozott hangulat, dalolás közben egy családdá teszi a dalolókat...

Dal, dallam tette széppé, emlékezetessé életem minden fontos eseményét...

Ahogy ezt leírtam, villámként cikázott át rajtam: úgy emlékszem Tom Peters írta „A siker nyomában” c. könyvében, hogy egy híres számítógép-tudor szerint, az emberi gondolkodás legfőbb jellemzője, az: „erről jut eszembe” gondolatváltások sora. Az előbb leírt mondatról annyi minden jutott eszembe, hogy a kiömlő gondolatfolyamot erős gátak közé kell szorítanom, hogy csak arról írjak, ami ide kívánczik.

Daloltam én is a győri Kamillus templom gyerekkórusában adventi, karácsonyi áhítattal. Ma is emlékszem az énekekre, arra is, hogy melyiket énekeltük kánonban, melyiket két szólamban, én a felső szólamot. Az akkor 13 éves unokanővérem szólójával cseng ma is a lelkemben a „Csendes éj”, karácsonyi hangulatban.

Nagypapámék délben lehetőleg „Jó ebédhez szól a nóta” mellett ebédeltek, névnapokon (három László volt a családban), egyéb családi ünnepeken is sorra került mindenki nótája. Édesanyám kedvére hegedülni tanultam nyolcévesen, de a hangszerrel bánás kedvemet szegte és másfél év után abbahagytam. A tanult dallamokra azonban máig is emlékszem, az „Édesanyám vett nekem kalapot”-tól, J. S. Bach Parasztkantátáján át, Beethoven Örömmódjáig...

Ismertem és csodáltam olyan fiatalokat, akik annyira kedvelték a zenét, hangszerüket, hogy szinte összenőttek vele. A Kálvária utcai általános iskolában akkori osztálytársaim, Németh Marika, aki jelenleg Nagykanizsán a Szent Imre Kórus karnagya, Machó Magdi, aki állandóan magával hordta furulyáját, amivel óra közti szünetekben vidám hangulatot teremtett, most is fülembé sivít a *Varga Julcsa bő szoknyája*. Hasonló zenészszerű volt a Kálvária mellett lakó Drapán Laci is, aki klarinétjával gyakran utcazenét tartott a környékről összegyűlt gyerekeknek, ma a Transzfok Együttesben játszik. Őszinte rajongójuk és hallgatójuk voltam.

1965-ben „előfelvétellel” vettek fel a soproni egyetemre, vagyis egy évvel később kezdettem tanulni, előtte 11 hónapig katona lettem Kalocsán, a páncélosoknál. De *minden rosszban van valami jó*: akit az Erdőmérnöki Karra vettek fel az ország minden tájáról, mindenki oda került, így majdnem egy évig leendő évfolyamtársaimmal éltem

együtt, éjjel-nappal. A közös érdeklődési kör és életszemlélet alapján a szokásosnál jobb volt az összhang, szívesen töltöttük együtt a szabadidőnket is. Köztünk volt öt frissen végzett erdész-technikus is, akik Sopronban, erdőmérnök végzettségű tanáraiktól már elsajátították az erdész diáknótákat, és hagyományokat. Ők lépten-nyomon erről beszéltek, mi, többiek pedig szomjasan ittuk minden szavukat. Jó előkészítő volt. Már Kalocsán megjegyeztük, elképzeltük magunknak a hattyútollazást, és a „Smau” becenevű kiskocsmát az egyetemi kollégium közelében, melynek törzsvendége 90%-ban egyetemista, 10%-ban alkoholista. Megtanultuk tőlük a diákdalokat, de kölcsönösen tanultunk egymástól katonadalokat, népdalokat, magyar nótákat is.

Most szólnom kell az erdész-bányász diákhagyományok, diáknóták jelentőségéről. Erről egy több évszázados wittenbergi diákdal jutott eszembe, amit természetesen apámtól tanultam gyerekkoromban.

Az ifjúság legértelmesebb, legfelvilágosodottabb rétege a diákság, a történelem folyamán mindig nagyon fogékony, és megfelelően mozgékony volt a szabadság, az új eszmék megismerésére, befogadására, terjesztésére. Ehhez egy kis történelmi visszatekintés szükséges.

1502-ben alapította Wittenbergben Bölcs Frigyes szász választófejedelem az egyetemet. 1508-ban járt ott először *Luther Márton*, 1512-ben ott doktorált teológiából. Ennek az egyetemnek a professzoraként *1517. október 31-én tüzte ki a vártemplom kapujára a 95 tételét*, ez tekinthető az evangélikus vallás, a reformáció születésnapjának.

A XVI-XVII században több nemzet fiai teológiát „*deákul*”, azaz latinul tanultak. A magyar diákok tanulmányaik befejezéseként gyakran mentek valamely nyugati város egyetemére, pl. Wittenbergbe. 1522-ben két magyarországi, ha nem is magyar származású ifjú, Baumheckel György besztercebányai és Ciriák Márton lőcsei, 1523-ra már három erdélyi szász ifjú is beiratkozott a wittenbergi egyetemre. Nem véletlen, hogy az észak-magyarországi és erdélyi városok németajkú lakossága már ekkor olvasta Luther műveit. *1529-ben iratkozott be az első magyar származású diák, Dévai Bíró Mátyás*, akit később méltán neveztek a „magyar Luther”-nek. Az 1568 évi tordai országgyűlésen hirdették ki a világon először a lelkiismereti szabadság és a vallási türelem törvényét.

Mednyánszky Alajos (*Regék és mondák*, Európa, 1983) regéje szerint Thurzó III. György gróf Magyarország nádorának egyetlen fia, Imre is ott tanult olyan kitűnően, hogy az Egyetemi Tanács *1615-ben*, 17 esztendősen megválasztotta az egyetem rektorának, és a szász választófejedelem meg is erősítette ezt a megtisztelő méltóságát. 1616-ban nyomtattak is Wittenbergben latinul egy könyvecskét, rektori nyilvános beszédeivel. A büszke apa Árva várából százfős küldöttséget indított az új rektort köszönteni. A hajdútánchoz fokosokkal, kardokkal illendően felszerelt és egyforma nemzeti viseletbe öltöztetett katonás külsejű csapat érkezése és letáborozása először ijedtséget okozott a városban. Szószólóik azonban remek latin szónoklattal köszöntötték a rektort és dicsérték az egyetemet, majd azonnal besegítettek az éppen folyó vizsgáztatásba. A szokatlan harcias külsejű, szemre faragatlannak tűnő ijesztő emberek ámulatba ejtették a jelenlevőket pallérozott elméjükkel.

A magyar temperamentum már akkor ismertté vált Európában. Egy ilyen diák megérkezését idézi fel az említett ősrégi diákdal, aminek magyar változatát tanultam édesapámtól, csak később leltem rá, ugyanarra a dallamra illő, eredeti *deák* nyelvű szövegére:

*Mikor Wittenbergának kapuját döngettem,
A rector magnificus azt mondja énnekem:
Ó domine spectabilis! Úgy látszik, hogy magyar,
Mert úgy döngeti, dörgeti, döngeti, dörgeti azt a kaput, azt a kaput,
Mint a jeges zivatar!*

*Ianuam Wittenbergae dum pede pulsavi
Rector magnificus dixit haec mihi:
Domine spectabilis! Ex Hungaria venis?
Nam tudisti, pepulisti, tudisti, pepulisti ianuam hanc
Procellae similis*

A Selmecbányán 1735-ben alapított, Mária Terézia által 1770-ben Bányászati Akadémia rangra emelt főiskolán 1808-tól működött önálló Erdészeti Tanintézet. Ennek utódjai a soproni egyetem (mai névén: Nyugat-magyarországi Egyetem) és a Miskolci Egyetem, hazánk legrégebb műszaki felsőoktatási intézményei. Ennek megfelelően a

legtöbb, legrégebb diákhagyománnyal rendelkeznek. Mivel az oktatás nyelve az alapítástól kb. 130 évig a német volt, a diákok a szokásokat, hagyományokat kezdetben a német céhes életből, a bányász, kohász, erdész szakoktól vették át. A német diákszervezetek mintájára 1820-ban megalapították a selmeci Burschenschaft-ot, a „Deutsche Gesellschaft in Schemnitz”-et. A selmeci akadémisták – a fegyelmezett, részegeskedéstől mentes, hangulatos együttlét biztosítására – rendszeresen tartottak szigorú szabályok szerinti „szakestélyeket”. A szakestélyt a praeses (elnök), az éneklést pedig a cantus praeses („nótabíró”, avagy dalmester) vezette. A selmeci akadémia híres volt diákdalairól, az első dalszöveggyűjteményt Carl Stegmayer, az akadémia bécsi születésű hallgatója, a diákszervezet egyik vezetője publikálta, még németül (Wien, 1826).

Több más gyűjtemény után 1911-ben jelent meg „A mi nótáink” címmel Gellért Jenő kézírásról sokszorosított, már magyar nyelvű dalgyűjteménye Selmecebányán, amely már dallamokat is közölt. Azonos címmel aztán több bővített és átdolgozott kiadás jelent meg, én az 1965-ös miskolci ismertem meg, jelenleg az 1990-es soproni kiadást őrzöm, amely válogatás 250 év dalaiból.

Tán két évszázados is lehet, a bányász-kohász-erdész körökben híres mondás:

Amelyik diák Jénából asszony nélkül, Lipcséből veretlenül, Wittenbergából ép bőrrel, Selmechről pedig a Bursch-nóták nélkül kerül vissza szülőföldre: a legszánalomraméltóbb teremtménye az Istennek.

Hát szerencsére, én nem tartozom ezek közé. Úgy megkedveltem a Bursch-nótákat, hogy az 1966-ban kezdő erdőmérnök-hallgatói évfolyamon öt éven át cantus praeses lehettem. A szakestélyek menetébe illő dalokat kellett intonálnom bármikor, az elnök igénye szerint (a jelenlevők képességeinek megfelelő hangmagasságban). Tudnom illett, hogy minden „valamire való” (a szakestélyeken megjelenő) oktatónak mi a nótája, és persze a nótát is. Gyakoroltam eleget a selmeci és soproni erdész-bányász diákhagyományok dalait, de más dalokat is. Ünnepeles szakestélyeken külön „garatőrök” ügyeltek arra, hogy soha ne legyen üres a nótabíró pohara, mert száraz torokkal csikorogna a hangja, az pedig nagy szégyen lenne...

A katonaság után Sopronban éltem és tanultam öt évig, ami kétségtelenül életem egyik legfontosabb szakasza volt. Sopron a hűség városa, az erdészeti oktatás, a diákszokások és hogy soproni lányt vettem feleségül, alapvetően meghatározták további életemet. Az egyetemre kerülve kibővült az évfolyamunk néhány olyan fiúval, lánnyal, akik nem voltak katonák. Közülük említem meg Hegedűs Valért, akinek még a neve is arról árulkodott, hogy a zene az élete. 1967 tavaszán a soproni egyetemen önként jelentkezőket kerestek, akik az Országos Diáknapokon a Cézár pincében történő tv-felvételen segítik férfihanggal megerősíteni a diák- és bordalokat éneklő SOTEX kórusát (Törzsök Béla vezetésével). Valérral együtt csatlakoztunk a kórushoz a szükséges próbák idejére. Jelenlétében, a dalpróbák közben ismerkedtem meg Ritával, a kórus legcsinosabb, legvidámabb és legfiatalabb tagjával, leendő feleségemmel. Valér annyira kötődött a zenéhez, hogy eleinte állandóan magával hordta kis fűvós billentyűs „melodika” hangszerét, és lépten-nyomon játszott rajta. Aztán beilleszkedve a környezetbe, komoly hangszeren is gyakorlási lehetőséghez jutott: a Széchenyi téri Szt. Domonkos templomban elvállalta naponta az esti misén az orgonálást, ennek fejében szabad idejében kötetlenül gyakorolhatott az orgonán. Az esti mise után aztán átsétált a Pannónia Hotel Fehér Termébe, hogy ellássa az éjszakai bárzongorista feladatát is...

Így érthető, hogy esküvőnkön a soproni Szt. György templomban ő orgonálta kedvünkre, többek közt Bach: D moll toccata és fuga és Liszt: Szerelmi álmok c. művét. Tréfálkoztam is vele:

1762–90-ig Eszterházában (ma Fertőd) Joseph Haydn, Esterházy „Fényes” Miklós házimuzsikusaként, 1966–71-ig a soproni egyetemi koleszban Hegedűs Valér viszont Iványi Miklós házimuzsikusaként (pontosabban: templomi muzsikusaként) alapozta meg hírnevét.

Valér zongoraművészként ma az általuk létrehozott Béres Ferenc Kamaraegyüttesben működik fiával együtt, gyakran a Stefánia Palotában kísér énekes előadóművészeket, valamint a budafoki híres György-Villa „házimuzsikusa”. A nagykanizsai Tüttő János Nótaklub legjobbjai találkoznak időnként vele, amikor továbbképzik magukat, és teljesen elkápráztatja őket zeneimádó egyénisége...

Az egyetem után Nagykanizsán kaptam munkát, megszerettem a zalai erdőket, dombokat. Első munkanapom emlékezetes. Főnököm,

Laci így szólt feleségemhez: „Asszonyom tegyen szalicilt a férje fejére!” – „Miért?” – kérdezte a nejem. – „Nehogy megromoljon itt közöttünk.”

Huszonhárom évvel idősebb kollégám, Attila azt kérdezte tőlem, szeretem-e a vörösbort? Nem tudtam, mire céloz, hát említettem, hogy a soproni kékfrankosról gyomorsavas emlékeim vannak. „Jegyezd meg öcsi, a villányi, szekszárdi, meg a tihanyi vörösbort nem savas.” Ezzel előhúzott egy villányi oportót a szekrényből, azzal koccintva fogadtak munkatársukká...

Attiláról külön könyvet lehetne írni, most csak annyit, ami ide kívánczik. Ő fogadott be és látott vendégül bennünket feleségemmel együtt a Kanizsán töltött első éjszakánkra. Egy tucat évig dolgoztam vele közös irodában, közös erdőterületen. Sok ismerősével kerültem én is jó viszonyba, és sok szép erdélyi dalt tanultam tőle. Az erdészéletből vett történetei annyira találóak, hogy példaként jegyeztem meg őket, többet idéztem is közülük. Viszonzásul elsőik közt akartam adni neki egy példányt ebből a könyvből, de sajnos nem érte meg. Most már csak azzal hálálhatom meg anekdotáit, hogy életéről is megemlékezem. Ezért helyeztem a könyv függelékébe a nyugdíjazásával kapcsolatos meghívót, az elkészítő beszédet, és a róla szóló megemlékezést, ami az Erdészeti Lapokban is megjelent. Néhány hete hagyott itt bennünket. Utolsó óráiban, családi körben még nótázott egyet. Szülőföldje, Erdély dalait énekelte, édesapja nótáját, édesanyját is... Most talán a Tejút csillagösvényén, Csaba királyfival egyezetteti Erdély sorát...

Ő mondta egyszer: *A szőlőhegyet az Isten is az erdő mellé teremtette. Ha megyünk az erdőbe a munkánkat intézni, oda-vissza szőlőhegyen keresztül vezet az út.*

A szőlősgazdáknak meg gyakran volt szükségük szőlőkaróra, vagy támoszlopra, ezért be-behívtak bennünket a pincébe, a részleteket megbeszélni. Az ügyintézésből aztán ismeretség lett, abból meg újabb pincelátogatás, aztán a borból általában előjött a nóta. Hej, Kanizsa környékén – Rigyác, Hahót, Dióskál, Zalakomár, Miháld, Surd, Murakeresztúr térségén belül – hány szőlőhegyen, hány ismerősnek daloltam el a nótáját, az előző 37 évben... Persze, ők is énekeltek velem együtt az enyémet is, sőt némelykor hangszerrel is kísérték. A rigyáci Imre-hegyen Szmodics Imre harmonikával, a homokkomáromi Kurta-

hegyen Lengyel Jóska és az erdész Rákos Jóska (tőle tanultam egyik kedvenc nótámat) hegedűvel, a kanizsai Látó-hegyen Pálosi Pista bátyám citerával. Sajnos utóbbi kettő barátom már Szent Péternek muzsikál...

De szívesen nótáztam munkatársaim, a zalai erdészek körében is, ha volt rá alkalom. Hosszú lenne felsorolni a helyeket és alkalmakat.

Közben a Sors akaratából elvesztettem a feleségemet. Vele megbeszélve, Győrben temettük el a nádorvárosi temetőben, ahol nagyszüleim, szüleim, testvérbátyám is nyugszanak. Dallal kísértük utolsó útjára, azzal, amit ő maga választott... Hányszor végiggondoltam az életünket, az első közös daltól ez utolsóig...

Azóta, a Sors kegyelméből újra párra találtam. Természetesen dalolás közben, egy kiránduláson tűntünk föl egymásnak. Azután addig-addig beszélgettünk hasonló sorsunkról, míg alapos megbeszélések után, gyermekeink egyetértésével, úgy döntöttünk, együtt jobb lesz. A döntés előtti utolsó kérdésem ez volt: Tudnál nyolc unokának a nagymamája lenni? Úgy érezzük, a jó Isten egyik kezével elvette a házastársunkat, a másikkal pedig egymásnak adott bennünket...

Később kikerülve a munkatársi körből, a nagykanizsai Honvéd Kaszinó énekkarában és a zalakarosi dalárdában leltem daloló társakra...

Együttműködés, szinergia, pozitív gondolkodás

Szinergia hatás keletkezik jó emberi együttműködés esetén: Az együttműködő egyének érzelmei, készségei, képességei, ötletei nemcsak összegződnek, hanem – kiegészítve egymást – többletet is létrehoznak, az így nyert eredmény nagyobb, mint az egyenkénti eredmények összege lett volna.

Érvényesül ez az érzelmek, a hangulat, a szellemi vagy fizikai teljesítmény csoport-munkájában, az üzlet és a sport terén is. Ennek felszínre hozása és többleteredménye érdekében tartanak az üzleti világban is csoportos tréningeket.

Az együtt élők ősidők óta kihasználták a szakmai együttműködés előnyeit, ezért jöttek létre a „családi vállalkozások”, amelyekben a család apraja-nagyja hasznos résztvevő volt. Az átlagosnál eredménye-

sebben, megbízhatóbban működtek, és évszázadokon át komoly szakmai rangot képviseltek a családi dinasztiák, pl.: pékek, cukrászok, kéményseprők, kőművesek, orvosok, gyógyszerészek.

Az ember, társas lény, kölcsönös egymásra utaltságban él. Régen is tudták, hogy a társas összejövetelek eredményesebbek és hangulatosabbak, mint az egyedül végzett tevékenység.

Fizikából tudjuk, hogy az azonos méretű ellentétes hullámok kioltják egymást, az azonos irányú hullámok összeadódnak. Az emberi agy is különböző rezgésszámú elektromágneses hullámokat bocsát ki. Az orvosok EEG (elektroenkefalográf) készüléke érzékeli és rögzíti ezeket, amelyekből következtetni lehet egészségi állapotunkra.

A közösen végzett tevékenység során, azonos érzelmek, azonos gondolatokat szülnek, a jelenlevők agya azonos hullámokat bocsát ki, ezek összeadódnak, ami megnöveli az érzelmek erejét, és tapasztalható, hogy a szeretet fokozott szeretetet, a gyűlölet fokozott gyűlöletet szül. Igaz ez a közösen végzett tollfosztásra, szüretre, disznóölésre, dalolásra, lakodalomra, temetésre, imádkozásra, tüntetőkre, vagy a szónok által lelkesített tömegekre egyaránt...

Dr. Bagdy Emőke pszichológus professzor szerint klinikai mérések igazolták, a következőket:

A pozitív eseményeknek még a látványa, vagy együttes akarása (egyszerre kimondása) is emeli, javítja az immunrendszer aktivitását, azaz testünk ellenálló képességét. Vedd észre és mondd ki a jót!

Az emberi jócselekedetnek még a látványa is kedvezően hat, a szervezetre. De igaz ez fordítva, a negatív viselkedésre is, ezért nem szabad a tv-ben állandóan bűnözéses, erőszakos műsort nézni! (lásd. Tv... c. fejezet)

Szemkontaktus „tekintettel egymásra”, egymás szeme sugarába kapcsolódva, pozitív energiát sugárzunk át egymásnak. Derűs optimista szemlélet átsugárzása, a mosoly és nevetés, nem csak javítja az immunrendszert, hanem egyúttal endorfint („boldogsághormont”) is termelnek.

A nevetés, ha hangos, ritmusos, szaggatott, még feszültségoldó is. Ezzel ellentétben, a visszafojtott indulat ártalmas...

Az érintés (simogatás, masszázs) javítja az érintett immunitását, ellenálló képességét, egyúttal kedvezően hat vissza az ideg-végződéseken át az érintőre még akkor is, ha pl. kutyát simogatunk.

A társas cselekvésnek is nagy a jelentősége. A társasan végzett tevékenység (futás, torna, tánc, séta, éneklés) kívülről bevitt ritmusa fokozottabban hatásos, mint az egyedül végzetté.

Az egészség fenntartásának legfontosabb módja: egészséges emberi kapcsolatokban élni!

A kölcsönös együttműködésben, aki többet ad, többet kap vissza az immunrendszerében.

Közismert példa a szemléletmódtól függő megítélésre és életkedvre, amikor két embert *itallal félig töltött pohárral* kínálnak meg. A peszsimista (negatív lelki beállítottságú) úgy látja, hogy *a pohár majdnem üres*, keseregni és mérgelődni kezd, hogy őt lekezelik, sokan többet kaptak, neki nincs szerencséje, boldogtalan, rossz a közérzete. Az optimista (pozitív lelki beállítottságú) úgy látja, hogy *a pohár majdnem tele van*, örül, hogy őt is megkínálták, sokan nem is kaptak, neki szerencséje volt, boldog, jó a közérzete.

Marcus Aurelius szerint:

Életünk olyan, amilyenné gondolataink teszik.

Napoleon Hill és W. Clement Stone szerint:

(...) minden 100 olyanból, aki elégedetlen a sorsával, 98-nak nincs világos elképzelése arról a világról, amelyet szeretne magának.

Meg tudod tenni, ha hiszel benne, hogy képes vagy rá. (...)

Amit másokkal megosztasz, számodra megsokszorozódik és szaporodik. Az pedig, amit visszatartasz másoktól, csökkenni fog. Ezért oszd meg másokkal, ami jó és kíváncsú, és tartsd vissza, ami rossz és nem kíváncsú.

Minél többet osztasz meg másokkal, annál többet fogsz kapni.

A két szerző könyvében ajánlott pozitív lelki beállítottság és önszuggesztió módot ad arra, hogy saját elménkbe programozva életminőségünket, mások hozzánk való viszonyát és anyagi körülményeinket – *céljainknak megfelelően* – jobbra fordítsuk.

Céltalan hajósnak egyik szél sem jó, ezért első a cél határozott akarása, majd – önszuggesztióval kimondva – addig lelkesítsd magad, míg célod égő vággyá változik. Ettől leszel fogékony azoknak a lehetőségeknek a felismerésére, amelyek által célod elérheted.

Fontos, hogy a szuggesztió törvénye akkor is érvényesül, ha nem hiszünk benne, csak megtesszük. Az elme képességéből adódóan, ha

kimondunk egy szót, elménk asszociál, képzetet társít hozzá. Ha pozitív szuggesztiót adunk magunknak, céljainkkal harmonizáló asszociációkat teremtünk. Tulajdonképpen működik a „ráolvasás” ereje, vagyis, a céljainkra irányuló gondolatokat, vagy kimondott szavakat addig ismételjük, míg megvalósulnak.

Természetesen, csak akkor pozitív a gondolkodásunk, ha a szándékunk is az. A szavak, gondolatok teremtő erejét saját életünkre, és csak javító, gyógyító, célra használhatjuk, mások megrontására, átkozására nem! Mindenki *a jót vedd észre*, ismerd el, hozd tudomására, ezáltal elnyered rokonszenvét, *kiérdemled szeretetét* (Selye!).

Legyetek derűsek, optimisták, pozitívan gondolkodók! Rajta, hát mosolyogjatok, nevessetek, nézzetek az emberek szemébe, járjatok társas összejövetelekre, minél több jót adjatok magatokból másoknak, és gyakran ismételjétek: *Egészségesnek érzem magam, boldognak érzem magam!*

És egyre többen mosolyognak majd rátok, egyre magabiztosabbak, boldogabbak lesztek, egyre inkább hiszitek és érzitek is, hogy valóság az, amit mondotok, mert egyre jobb emberré váltok, és egyre jobbra teszitek a világot...

Erdők, erdészek

Az erdészeti oktatásról, diákéletről és az erdészekkel nótázásról már esett szó, essen hát néhány szó a szakmáról is.

Az osztrák államerdészet Luther Mártontól származó jelmondata fejezi ki szerintem legszebben az erdészek küldetését:

*Und wenn ich wüßte, daß morgen die Welt unterginge,
ich pflanzte doch heute noch einen Baum.*

*S ha tudnám, hogy holnap elpusztul a világ,
akkor is ültetnék még ma egy fát.*

Heinrich David Wilckens (1763–1832) az erdészeti felsőoktatás első tanárának jelmondata (*Bartha Dénes, Orosz Sándor: Ha Selmec hív*):

E nuce fit corylus, ex glande ardua quercus. Exiguum nihil esse putes, quod crescere possit. (1814)

Szó szerint: *Magból lesz a mogyoró, makkból a magasba törő tölgy. Jelentéktelen semminek hinnéd, ami (fává) növekedni képes.*

Az erdész megfontolt munkájának eredményeként az apró magok, csemeték, toronymagas és évszázados korú fákká, erdőkké növekedhetnek, mert az erdő minden termésének gondját viselik. Az erdészek munkájának terméke az erdő. Az erdő, összetett biológiai kapcsolatokban együtt élő, élőlények sokasága. Mint ilyen – az általa elfoglalt területen, és annak közelében – megváltoztatja a klimatikus viszonyokat, a talajt, védi a környezetet. Csökkenti a hőmérsékleti szélsőségeket, csillapítja a szél és eső erejét, talajpusztító hatását (mezővédő, talajvédő erdősávok!), a levegőből kiszűri a port, csillapítja a zajt, növeli, egyenletesebbé teszi a levegő páratartalmát, élőhelyet (élelmet, védelmet, rejtekhelyet,) biztosít sok növénynek és állatnak.

Az erdő jellemző termékei: a faanyag, amely újratermelhető alapanyag és fűtőanyag, az erdei fák és cserjék csemetéi, az erdőben vadon élő állatok. További termékei: a fák és cserjék virágai, mézei, magjai, termései, gyümölcsei, a gombák, a lágyszárú virágok, a gyógynövények, a cserzőanyag, a fenyőgyanta, a faszén stb.

A fa a napenergiát kémiai kötések formájában elraktározza, környezetéből széndioxidot vesz fel, a szén beépíti anyagába, közben oxigént bocsát ki: 1000 kg faanyag előállításához az erdő, egyebek között 1851 kg széndioxidot köt le, 1392 kg oxigént szabadít fel. (*Boronkai László*)

Az erdő azonban ennél is több. Az erdő virágillat, méhzümmögés, lombfusogás, madárdal és befogadó jó barát is...

Wass Albert: Erdők könyve, Mese az erdőről (részlet)

Amikor a Jóisten a világot megteremtette, és már mindennel készen volt, összehívta négy legkedvesebb angyalát, hogy szétossza közöttük a világ kincseit. Az igazi kincseket. Az egyiknek a jóságot adta.(...) A másodiknak a szeretetet adta, a harmadiknak a békességet. (...) És az angyalok leszálltak a kincsekkel a földre.

Minden emberhez odamentek, de az emberek lezárták szívüket óriási lakatokkal. (...) A Jóisten látta ezt és nagyon elszomorodott. És ahogy ott szomorkodott, egyszerre csak elébe állt a negyedik angyal. És azt

mondta: Nézd, jó Istenem: odaadtad a jóságot, a szeretetet és a békeséget, de nem érnek vele semmit angyaltársaim, amíg az emberek szíve zárva van. Add nekem az erdőket, és én majd megnyitom velük az emberek szívét.

Az erdők kapcsán beszélnem kell két történelmi igazságtalanságról, ami minden becsületes magyar erdészembernek fáj.

Az egyik az, amit a győztes hatalmak trianoni békediktátuma a lakosság nemzeti hovatartozását semmibe vevő ország-szétszabdalásával okozott. Erről sok könyvet megírtak már, ezért itt most csak azt akarom hangsúlyozni, hogy erdész szívvel Erdély („Erdőország”) és a többi magyarlakta terület elcsatolását nem feledhetjük, és kívánjuk, hogy az Európai Unióban azonos jogok illessék meg az elcsatolt országrészek magyarjait, mint a többieket.

A másik az Országos Erdészeti Egyesület (OEE) székházának elvétele és vissza nem adása. Egyesületünk tagsága közadakozásból építette fel Alkotmány utcai székházát, 1886-ban költözött be, 60 év után államosították. Az 1990-es rendszerváltás óta többlépcsős bírósági eljárás ellenére sem sikerült visszakapni, ma a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium használja.

Egy harmadik igazságtalanság is eszembe jutott, de ezen sikerült változtatni. Elmesélem ezt is. A Keszthelyen élő, ma már ismert erdész-vadász író, Wentzely Dénes, korábban a nagykanizsai, majd a keszthelyi erdőgazdaságnál dolgozott. Jó munkatársi barátságban volt Attilával, aki később, 12 éven át nekem volt közvetlen munkatársam. Dénes egyszer Kanizsán járva megkereste Attilát, akkor ismerkedtünk össze. Természetesen előjöttek a régi emlékek, és szinte megállíthatatlan folyamként ömlöttek belőle a jó humorú történetek. Akkor említette, még mindig fájdalommal gondol a zalai erdőgazdaságra, amiért el kellett mennie. Ajánlottam, hogy történeteit érdemes lenne könyvben kiadni, és kiderült, már a kézirat elkészült, csak a továbbiakra nem lát megoldást. Ezért, amikor a sors lehetőséget adott rá, hogy „megváltoztathassam amit nem tudok elviselni”, feladatomban éreztem kiköszörülni a csorbát: a ZALAERDŐ nevében kiadattam első könyvét, az „Üzen az erdő”-t, amelynek sikere megalapozta többi könyve megjelenését. Remélem ezzel sikerült jót tenni a zalai bántalmakat...

A természetvédő „zöldek” általában két fő „bűnnel” rágalmazták az erdészeket. Szerintük az erdészek által kezelt erdők rosszak, mert az erdészeti részvénytársaságok nyereségérdekeltek, arra törekszenek elsősorban, hogy minél több és értékeesebb faanyagot termeljenek, minél nagyobb haszonnal; másrészt akadályozzák az őshonos fafajú természet szerű erdők megvalósulását, a természetes biodiverzitást (az élőlények változatos sokféleségét), helyette túlzottan mesterséges, alig néhány fafajból álló, ráadásul gyakran nem őshonos fafajú, a gazdasági hasznat szolgáló fásításokat hoznak létre és tartanak fenn.

Az őshonos fafajokból álló, ember által alig befolyásolt olyan természet szerű erdők lennének jók, amelyekben minden élőlény megtalálhatná az életfeltételeit, a faanyag hasznosításának rovására?

Gondoljuk végig, melyek az őshonos fafajok? Amelyek pl. 1848. előtt, 1526. előtt, 1492. előtt, 1241. előtt, 896. előtt, vagy a jégkorszak idején éltek a Kárpát-medencében? Elsősorban az akácra haragszanak, amit Amerikából hurcoltak be hazánkba, a paprikával, paradicsommal, krumplival, kukoricával együtt...

Az akácfa, akáclomb és akácvirág, mint a magyar szülőföld jelképe szerepel a magyar népdalok, és a szülőföldről szóló egyéb dalok sokaságában... A magyar akácméz, a magyar tájnak és a magyar méhészek munkájának világszerte elismert és keresett terméke. A gyorsan növő, kemény akácfa sok mindenre alkalmas, virága illatát csak a hársfavirágé múlja fölül, ami az erdei illatok királya...

Ki vonná kétségbe, hogy a világhírűnek tartott „magyar konyha” és „magyaros fűszerezés” legjellemzőbb eleme a paprika? A magyar gulyás, a halászlé, a pörkölt, a paprikás csirke és krumpli, nem jellegzetes magyaros ételek? A paprika már magyar, de az akác még nem?

Szégyelljék magukat az erdészek, mert értékes (gazdaságosan hasznosítható) fafajokat akarnak előállítani, és azokat a legjobban hasznosítható állapotában, korában akarják kitermelni, hogy a szükséges mennyiségű nyersanyaggal lássák el azokat, akiknek arra szükségük van?

Szerintem ne szégyelljék! Az emberiség benépesítette a Földet, és a létfenntartásához szükséges búzát, árpát, zabot, rizst, kukoricát, krumplit, csirkét, nyulat, disznót, marhát, tölgyet, bükköt, akácot, fenyőt, stb.-t termel lehetőleg gazdaságos, jól kezelhető és hasznosítható

módon és területen. Az összes itt felsorolt terméket, a fákat is üzemszerű működéssel, „üzemi területen” gazdálkodva állítják elő.

Az erdészeti társaságok gazdálkodásának fő tevékenységi köre, az erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás. Tevékenységük az erdő és a vad „előállítását”, és optimálisan hasznosítható állapotuk fenntartható fejlődését célozza, amit „tartamos gazdálkodás”-nak neveznek.

Az erdészeknek olyan erdőket kell létrehozniuk, amelyek hosszú távon, fenntartható módon, a következő nemzedékek igényeit is kielégítő mértékben biztosítják:

- az erdőterületek nagyságát, (nem csökkenő arányát);
- gazdasági hasznát (faanyag és egyéb erdei termékek előállítását);
- az élőlények változatos sokféleségét (biodiverzitását),
- az erdő környezetvédelmi szerepét;
- és közjóléti szerepét (az üdülésre, pihenésre alkalmas állapotát).

Lehet vitatkozni és változtatni az arányokon, hogy a felsoroltak közül melyik milyen mértékben legyen a cél, de *amióta ember él a földön, szüksége volt az erdőben megtermett javakra, és amíg él, szüksége lesz rá.*

Az erdőket természetszerű módon kezelni a természetes biodiverzitás érdekében leginkább azokon a területeken érdemes, ahol gazdaságtalan a faanyag előállítása (de az erdő alkalmas a közjóléti, vagy környezetvédelmi szerep betöltésére), valamint a természetvédelmi területeken.

Szerintem az erdészek tevékenységének továbbra is legfőbb célja és eredménye: ERDŐK A JÖVŐ NEMZEDÉKNEK IS.

Wass Albert: Üzenet haza (részlet)

*Üzenem az erdőnek: ne féljen
ha csattog is a baltások hada.
Mert erősebb a baltánál a fa
s a vérző csonkból virradó tavaszra
új erdő sarjad győzedelmesen.
S még mindig lesznek fák, mikor a rozsdá
a gyilkos vasat rég felfalta már
s a sújtó kéz is szent jóvátétellel
hasznos anyaggá vált a föld alatt...*

Wass Albert: Veletek maradok
(angolból fordította Simó József, Duna Tv)

*Ha majd eljön a nap, hogy többé nem találtok,
Azért ne búsuljatok, én itt leszek még.
Megtalálhattok majd, a lemenő napban,
S esti röptében vízimadaraknak.
Lappantyú, rikoltó, párhívó szavában,
S távoli hangjában, egy méla bagolynak.
Itt leszek mindég, őrt állva erdők csöndje fölött,
S álmodok vigyázva.*

*Mikor vágytok velem együtt lenni, csak ki az erdőbe menjete.
S álljatok meg valahol útnak oldalában, s figyeljete.
Puha susogásában a fáknak, engem hallotok majd,
Amint kutyáimmal átsétálunk, lepergő évek örök vadászmezőin.*

*Örvendjete virágnak, lepkének, madárnak,
Egy halvány kis csillagnak az ég peremén,
S hagyjátok, hogy az est megannyi árnya,
Gyengéden magához vonjon kebelén.
Mosolyogjatok csak, és én majd visszamosolygok rátok,
Az örökkévalóságból.*

Áprily Lajos: Szeret az erdő

*Engem az erdő véd, s szeret,
utaimon erdők kísértek:
bükkök, gyertyánok, égerek,
tölgyek. Fenyők is. Égig értek.*

*Most is, hogy visszagondolok
hajdani erdeim sorára,
a hegy felől gyönyörűen
zúg bükkös erdőnk orgonája.*

*S ha majd mélyebbre költözöm,
érzéstelen rommá omoltan,
egy hang közelről súgja még:
Én is az erdő fája voltam.*

Eredmény, érték, haszon

Az emberi munka, törekvés, küzdelem célja az *eredmény* elérése. Az eredmény az *érték*, a *haszon*, amit a társadalom elismer, mert az előállítására fordított küzdelem mennyisége, minősége mindenkinél más és más, és nehezen összemérhető.

Az *eredménytelen* munka = *haszontalan* munka, az pedig értelmetlen, *értéktelen*.

Az *érték*, a *haszon*, amiért érdemes dolgozni, többféle lehet: anyagi javak (pénz, vagyon), testi eredmények (izom, ügyesség, olimpiai győzelem, érzéki örömök), szellemi értékek (ismeretek, szaktudás, újítás, feltalálás, Nobel-díj), személyi értékek (köztisztelet, népszerűség, hatalom, sztárszerep, szépségkirálynő-szerep) stb.

Bármelyik haszonra törekszel, nagyon fontos az „elérési út” megválasztása, a bekerülési költség, az érték elérésének ára, a *haszonáldozat* mértéke. Miközben elérsz, megteremtesz valamilyen hasznot, azalatt tehetnél volna valami mást, ami szintén hasznos lett volna számodra. Ezt a lehetséges hasznot elszalasztottad, föláldoztad annak érdekében, hogy elérd a másikat. Ha az elért haszon számodra fontosabb, nagyobb, mint amit föláldoztál, a kettő különbözete az a többlet, amiért érdemes volt föláldozni a kisebbet (valamit- valamiért-elv).

Igaz az, hogy a megfelelő (optimális) út választásával, amit ember valaha elért, *mindent el lehet érni, csak nem mindig, nem mindenhol és nem mindenkinek*. (Ezt már én általánosítottam egy Jorge Amado idézetből, lásd a Férfi és nő... fejezetben).

De nem igaz, hogy a „cél szentesíti az eszközt”, nem választhatsz bármilyen utat. Mert a bibliai eredetű közmondás szerint: „amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak”! Ha a szokásos módszerrel nem éred el a célt, csak olyan eszközt használj a cél érdekében,

amivel másokat nem korlátozol, és nem okozol hátrányt, testi, lelki fájdalmat, vagy kárt.

A cél eléréséhez emberek között vezet az út. Ők „közreműködésükkel” gátolják, vagy engedélyezik, lehetővé teszik célod megvalósulását. Nem mindegy, hogy akadályoznak, vagy segítenek, főleg azok, akik (jogi, anyagi, szellemi, hatalmi) kulcsszerepben vannak célod szempontjából.

A *kulcsszerep* (hatalom, vezető beosztás, gazdagság stb.) az emberek többségét megzavarja, *elfelejtik, honnan jöttek*, milyenek voltak, hogyan gondolkodtak és éreztek, amikor még nem voltak főnökök, vagy gazdagok. Nem is úgy reagálnak, mint azt a kisember várná.

Ha azt akarod, hogy a kulcsszereplő segítsen a célod elérésében, abban, hogy eredményes légy, nagyon óvatosan kell beszélned és viselkedned. Úgy, hogy érezzen késztetést támogatásodra, de ne érezzen türelmetlenséget, követelést, kritikát tőled, se büntudatot veled szemben. Mert ha ezek közül egyet is érez, általában nem mérlegeli, hogy igazad van-e, nem törekszik megérteni és elfogadni, hanem ingerültté válik, megharagszik és még jobban gátol, mint addig.

Az érzések ilyen, egyszerre kétféle befolyásolása rendkívül nehéz, ezért az emberek többsége meg sem próbálja. Összeveszik a kulcsszereplővel (eredmény kizárva), vagy behízeleg, hogy maga felé fordítsa (eredményes, de milyen áron). Nem csak az eredmény számít!

Ha különböző tevékenységekkel azonos eredményt érsz el, nem mindegy, hogy a tevékenység növelésével (több munkával, több költséggel, többek megélhetését biztosítva), vagy szintentartással (azonos munkával, költséggel, ugyanannyi ember életfeltételét biztosítva), vagy a tevékenység leépítésével (munka, költség és megélhetés fenntartása nélkül, bankbetéttel) érted el.

Azonos eredmény (főleg %) esetén a bővülés, a fejlődés a jobb! Az elért eredményt is jobb érzéssel hasznosíthatod, ha az tevékenységedből származik, mert a munkálkodás az élet szeretete.

Eredmény, pénz, népszaporulat

Munkánk eredménye a pénzzel mérhető jövedelmünk. De lehet pénzt előállítani a már meglevő nagyobb mennyiségű pénz (tőke) kamatoztatásával, befektetésével, tőzsdei ügyletekkel is. Mivel a Földet behálózó globális pénzügyi szervezetek ez utóbbi módon növelik vagyonaikat és befolyásukat, a pénz szabad áramlását akarják fenntartani, csak a munkából származó jövedelmet akarják adóztatni. Erre ösztönzik a befolyásolt államokat is.

Közismert mondás: *A pénz nem boldogít.* Ezt viszonylag kevesen tapasztalják meg, csak azok, akiknek van bőven. Sokkal többen tapasztalhatják viszont azt, hogy *a pénz hiánya boldogtalanít.* Ez sem igaz minden esetben és folyamatosan, de gyakran. Ezért érdemes törekedni arra, hogy legyen elegendő, de *a szükségesnél több pénz meggondolatlanságot, békétlenséget okoz.*

A pénz nem oldhat meg mindent.

Egészséget és boldogságot nem lehet pénzért venni!

A természetet és a természetes emberi cselekvést nem tudja helyettesíteni, és ezeket csak korlátozott mértékben lehet megvásárolni. A gyerekek, öregek, betegek ápolása, gondozása tényleges emberi tevékenységet igényel, ez pedig a népszaporulat megfelelő mértékének fontosságára utal. (Öregek számarányának növekedése, házasság, gyerekvállalás!) Minden nép gondozásra, ápolásra szoruló tagjai szívesebben fogadják saját nemzetük egészséges tagjainak segítő tevékenységét, mint bármilyen rendes, idegen nemzetét. Ez nem idegengyűlölet, mert teljesen logikus, hogy a segítségre szoruló, gyakran beszélni alig tudó ember, könnyebben boldogul az azonos anyanyelvű, hasonló neveltetésű segítőjével.

Majd ha az ember kivágja az utolsó fát, megmérgezi az utolsó folyó vizét, kifogja az utolsó halat is, rádöbben, hogy a pénzt nem lehet megenni – figyelmeztet egy algonkin indián jóslat.

Az Európai Unió egyik fő hibája (és hazánkban is követik a rossz példát), gazdasági, politikai, társadalmi problémáinak egyik fő oka, hogy nem akarja fölismerni, a természetes népszaporulat megfelelő szinten tartásának szükségességét. Mi a megfelelő szint? Ha minden házaspárnak (szülő-párnak) két gyermeke születne, még nem szaporodna a lakosság, mert csak a szülőket pótolnák. De mindig voltak és

lesznek gyermektelen házaspárok, és olyanok is, akik egészségügyi, vagy más okokból csak egy utódot nevelnek fel, így ha a többi kettőt nevelne, még nem pótolná a természetes elhalálozást sem. Tudományosan szólva ahhoz, hogy a halálozásnál nagyobb legyen a szaporulat, a „termékenységi ráta” legalább 2,2 legyen (nálunk ma kb. 1,2!). Ezért *a szülőképes házaspároknál legalább 3 gyermeknek kellene születnie*. Ebben is *három a magyar igazság*.

Ma az Európai Unióban a magas életszínvonal, és az egyéni „önmegvalósítás”, a személyi szabadságjogok megőrzése ügyének tekintik, hogy a szülésre legalkalmasabb korban (20–30 év között) a nők jelentős tömege, nem házasodik (szinglik), nem szül, aki később mégis szül, már csak egykét. Ráadásul megengedik az egyneműek „házasságát”, amiből gyermek nem születik.

Ezáltal a népesség létszámának nem bővülése, még szinten tartása sem valósul meg, a nemzet össznépességén belül folyamatosan nő a nyugdíjasok aránya. Másrészt a nemzet csökkenő arányú ifjai egyre nagyobb vagyont örökölnek, egyre magasabb az életszínvonaluk, ezért nem hajlandók az alacsony jövedelmű fizikai munkákat elvégezni.

Ezeket a problémákat a nyugdíjkorhatár emelésével, a nyugdíjak csökkentésével, és idegen kultúrkörből származó, külföldi (arab, török, kelet-európai) munkavállalókkal igyekeznek megoldani.

Az idegenek betelepülése és a befogadó nemzeténél nagyobb arányú szaporodása, eleinte rendezetlen jogi helyzete, majd állampolgárságának megadása, újabb problémákat okoz:

Az összlakosságon belül nő az aránya a képzetlenebb, alacsony jövedelmű, kevés adót befizető rétegnek, ez csökkenti az adóbevételt. Az idegenek sajátos oktatási, vallási igényének (jogszabályok, épületek) fedezése, a különböző néprétegek közötti jövedelmi, vagyoni különbség fokozódása növeli a munkanélküli és egyéb szociális segélyezési igényt, ez pedig feszültséget, összetűzéseket szül az anyanemzet és a betelepültek között.

Mindez elkerülhető lenne, ha az EU tagállamai, anyagi és jogszabályi támogatással elősegítenék, megvalósítanák saját nemzetük létszámának természetes szaporodással történő növekedését, kívánatos példának, hazafias célnak kitűzve, állami garanciákkal, adókedvezményrel célirányos családi pótlékkal stb. támogatva a háromgyerekes családmódellet. Így nem lenne szükség idegenek betelepítésére sem.

A társadalom számára többletnyereség lenne, hogy a háromgyermekes, öt- vagy többtagú (nagy szülőkkel együtt élő) családban felnövő, a kölcsönösséghez hozzászokott emberek sokkal fogékonyabbak, együttérzőbbek és segítőkészebbek a társadalom segítségére szoruló tagja iránt, mint a csak magukkal törődő, mások iránt közönyös, „maguknak-való” egyedül élők, vagy gyermektelenek. Barátságosabb, „családiasabb”, élhetőbb társadalom alakulna ki...

Etikett, szertartások

Az 1950-es években gyerekeskedtem, amikor a hatalomra került „szocializmus”, a proletárdiktatúra erőszakos eszközeivel vett el, szüntetett meg mindent, ami addig jól működött, és minden addiginak az ellenkezőjét tartotta helyesnek.

Az emberek közti viselkedés, megszólítás, tisztelet kifejezésének módjai tilossá váltak, helyette a „munkásosztály” viselkedését és társalgását várták el mindenkitől.

Akkor sok olyan írást olvashattunk, amely dicsérte, hogy megszűnt az úri rendszer, megszűntek a kiváltságok, az uram-bátyám kapcsolaton működő előnyök, a bonyolult szertartási, udvariassági és illemszabályokkal (etikett) együtt, és ugyancsak megszűnt a fölösleges cifra megszólításokkal, titulusokkal járó hajlongás.

Én is az egyenjogúság, az egyenes beszéd, az egyszerűsítések híve vagyok, örültem neki, egyetértettem a fölösleges cifraságok elhagyásával mindaddig, amíg nem tapasztaltam, hogy csak a kifejezések, a viselkedés, és a főnökök személye változott meg, de a főnökök külön jogai, az összeköttetéseken alapuló előnyök, a kivételes elbánás (most már az elvtársakkal) megmaradt.

Van-e szükség illemszabályokra, cifra megszólításokra és szertartásokra, viselkedési rendre?

Bizonyos mértékben igen, pl. a szerepek elfogadása, a békés együttélés biztosítása, a megbecsülés kifejezése, valamint különleges alkalmak megünneplése céljából. De ne burjánozzon túl, mert *ha túl cifra, már nem segíti, hanem akadályozza az együttélést.*

A szerepek elfogadásának kifejezése:

Az állatok viselkedését ismerő etológusok nagyon jól tudják, hogy az állatok együtt élő csoportjaiban szigorú rend uralkodik. Bizonyos egyedek bizonyos feladatokat látnak el, ezek közül a legfontosabb a vezető szerepe. A vezető személyét, képességeit, és az ezzel járó tiszteletet, utasítási, párválasztási, zsákmány-elosztási stb. jogait az együtt élő közösség minden tagja elismeri, egészen addig, amíg öregsége, sérülése, vagy betegsége miatt alkalmatlanná nem válik a vezetésre, ekkor a nála erősebb, vagy jobb képességű veszi át a hatalmát, és a vele járó kivételes jogokat is. Az állatok képességei életük során folyamatosan megmutatkoznak, ez igazolja, hogy jogosan töltik be szerepüket, és megérdemlik kivételes jogaikat.

Ehhez hasonlóan, az emberek közül is kiválogatódnak azok a személyek, akik valamilyen szerepre alkalmasak, és betöltik a szerepüket addig, amíg valaki mást nem tartanak alkalmasabbnak rá. *(Az ember azonban képes arra is, hogy csalva, becsapva, vagy elárulva másokat, érdemtelenül kapjon meg bizonyos szerepet, a vele együtt járó kivételes jogokkal és hatalommal!... Ezért alakult ki minden népben, hogy a csalókat, árulókat fokozottan kell büntetni.)*

El kell fogadnunk, hogy adott szerepekhez eltérő jogok és kötelezettségek járnak, ami eltérő viselkedésre hatalmazza fel a szereplőt, és ennek elismerésére készíti a többieket, a megszólítás és viselkedés terén.

A békés együttélés biztosításának szabályozása:

Minden emberi közösségben kialakítottak valamilyen szabályokat, rendet, szertartásokat, a szerepeket tiszteletben tartó magatartásra, valamint a létfenntartás (élelem megszerzése, elosztása, őrzése, elkészítése, a korlátozottan cselekvőképes utódok, betegek és öregek gondozása, ápolása, eltartása), a fajfenntartás (a szaporodás, az utódok védelme, felnevelése) és a támadások elleni védelem érdekében.

A megbecsülés, udvariasság kifejezése:

Az együtt élő embercsoport gördülékeny működését, hosszú távú fennmaradását segíti, ha tisztelettel, szerető megbecsüléssel, udvariasan viselkednek a nagy tapasztalatú öregekkel, a várandós anyákkal, nőkkel, (előreengedés, ülőhely átadása stb.) és ezt beszédben is kifejezik, valamint óvó figyelemmel bánnak a még önállóságra képtelen gyermekekkel.

A különleges alkalmak megünneplése:

A szertartások, megszólítások túlcifrázása értelmetlen. De a szertartások szükségességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a szinte ősközösségi módon élő természeti népek is közös tánccal tartanak „ünnepeket” (pl. csillagászati, éghajlati, halálozási, vadászati eseményekhez kötöten).

Élet, halál, öröm, bánat

Az éjszaka közepén, születik az új nap. A hullámvölgyet hullámhegy követi. Ha becsukódik egy ajtó, kinyílt egy ablak valahol. – tartja a megfigyelésen alapuló népi bölcsesség.

Örkény István (Duna Televízió):

A halál létünk természetes befejezése. Embernek lenni csodálatos dolog, embernek lenni a legnagyobb vállalkozás, amit ebben a kozmoszban ismerünk. De ahogy nem rendülünk meg attól, hogy megszületünk, miért reszketünk, miért jajgatunk, miért panaszoljuk azt, hogy egyszer el kell mennünk. Hiszen az egész létezésünknek az ad értéket, minden napunk attól lesz szép, hogy napjaink meg vannak számlálva.

Biblia:

Vigyázzatok, legyetek éberek, mert nem tudjátok, mikor jön el az idő.
(Márk 13,33)

Mert amely órában nem gondolnátok, abban jő el az embernek Fia.
(Lukács 12,40)

Mert a halálra – a szólásmondás szerint – nem az következik, aki koros, hanem aki soros.

Marcus Aurelius:

Minden órában tedd fel, hogy mindenkori ügyeidben (...) szeretettel, függetlenséggel és igazságossággal jársz el, s hogy minden más elfogultságtól megszabadítod magad. Ezt eléred, ha minden tetteted ügyintézed, mintha az volna az életben az utolsó: minden léhaság, józan megfontolástól elvonatkozott szenvedélyesség, képmutatás, önzés, sors elleni zúgolódás nélkül.

(...) élet és halál, hírnév és névtelen szürkeség, fájdalom és gyönyör, gazdagság és szegénység egyformán éri a jó és rossz embert, mert ezek a dolgok nem szépek és nem rútak, tehát nem jók, és nem rosszak. (...) Mert ami a természet ellen és a természet szerint élő embert egyformán éri, az nincs a természet szerint, de a természet ellenére sincs.

(...) minden öröktől fogva azonos formában ismétlődik, s nem számít, hogy valaki száz, kétszáz évig, vagy beláthatatlan ideig szemléli-e ugyanazokat a jelenségeket; (...) a leghosszabb és legrövidebb életre rendelt is ugyanannyit veszít. Mert csak a pillanattól fosztható meg, csak ez az övé, s amije az embernek nincs, azt el sem veszítheti.

Az emberi élet tartama pillanat; az anyag változó, az érzékelés homályos; egész testünk összetétele könnyen romlandó; (...) az élet harc és számkivetés, az utókor dicsérete feledés.

Az idő a történések folyama és sodró árja. Minden, mihelyt feltűnt, már el is sodródott. Majd másik bukkan fel, de az is csakhamar elsodródik.

Ami csak történik, annyira megszokott és magától értetődő, mint (...) a betegség, a halál, a rágalom, a cselvetés: mindaz, ami az ostobákat gyönyörködteti, vagy búsítja. Ami bizonyos rend szerint történik, az mindig szervesen összefügg az előzményekkel.

Mert minden, ami van, valahogyan csírája annak, ami belőle lesz.

A világ változás, az élet felfogás dolga.

Életünk olyan, amilyenné gondolataink teszik.

A békeesség pedig azonos a lélek harmóniájával.

Kahlil Gibran:

Ismerni szeretnétek a halál titkát. De hogyan találhatnátok meg, ha nem az élet szívében keresitek? A bagoly éjszakához szokott szeme vak a napvilágra, a fény titkát föl nem derítheti. Ha valóban látni akarjátok a halál szellemét, tárjátok szíveteket szélesre az élet teste előtt. Mert egy az élet és a halál, éppúgy, miként a folyó és a tenger.

Minél mélyebb árkot hasít lényetekbe a bánat, annál több öröm befogadására lesztek képesek. (...) ami miatt sírtok, abban valaha örömet leltetek. (...) e kettő el nem választható. Együtt érkeznek, és mikor egyikük magában ül veled asztalodnál, (...) a másik az ágyadban aluszik. Bizony, mérlegként függtök öröm és bánat között. Csak aki üres, az mozdulatlan és kiegyensúlyozott.

Fájdalmatok a megértést magába záró héj megtörése. (...) elfogadnátok szívetek évszakait, (...) figyelmetek derűvel kísérné a bánat telét. Fájdalmatokat gyakorta magatok választjátok. Ez az a keserű ital, amellyel a bennetek lakozó orvos gyógyítja beteg éneteket.

(...) aki sohasem nézte meg közelről a Bánatot, az sohasem láthatja meg az Örömet.

Az öröm: a szabadság dala, de nem a szabadság. Vágyaitok virágba borulása, de nem a gyümölcse. (...) a mélységnek magassággá változása, de nem a mélység, sem pedig a magasság.

Testetek a lélek hárfája, és rajtatok áll, hogy édes dallamot csaltok-e ki belőle vagy lármát.

Fekete István:

(...) csak sokkal későbbben döbbsentem rá, hogy nem is tollal kell írni, hanem szívvel, hogy sötétség kell a világossághoz, és sose lát tisztán az, aki sose sírta ki magát lelke mélyéig legalább egyszer életében.

Gabriel Gárcia Marquez:

Ne sírj, mert vége lett! Mosolyogj, mert megtörtént.

Szerintem is: a régi halála az új születése. Amikor legsötétebbnek látod sorsodat, már közeleg a hajnal világossága.

Fordítsd rá időd és figyelmed, vedd észre minden napnak a szépségét, naponta örülj annak, amit az élet nyújt neked, ne későn sirasd, ami már elmúlt!

Értékrend

Szüleimtől és nagyszüleimtől egyszerű, világos és határozott világgépet, értékrendet örököltem:

Aki nem dolgozik, ne is egyék! Becsüld meg a munkát, a munkával létrehozott értéket, a használatra alkalmasságot. A használati célra alkalmasság a működőképesség feltétele, a működés, *a folyamatos tevékenység az élet rendje*. A működés, a tevékenység az élet folyamata, minden más csak befolyásolhatja az életet (kellemesebbé, vagy keserűvé teheti). Ha elakad a működés folyamata, a többi nem segíthet. Ahogy később Attila mondta: *Az élet nem állhat meg.*

Tartsd tiszteletben a tudást, mások tulajdonát, képességeit, és az idősebbeket.

Légy szerény és takarékos. Aki szerény, nem várt örömként éli meg a sikert, a nagyképű viszont kudarcnak a siker elmaradását. Aki *magasan hordja az orrát*, időnként orrba veri az élet, hogy tanulja meg alacsonyabban hordani. *Isten nem ver bottal*, inkább úgy büntet, hogy *aki szelet vet, vihart arat*, *aki másnak vermet ás, maga esik bele*, vagy *aki kardot fog, kard által vész*. A takarékoság megbízhatóságot és megfontoltságot is jelent, a tartós családi együttélés alapja. *Aki a kicsit nem becsüli, a nagyot nem érdemli*, mert *sok kicsi, sokra megy* – mondta nagypapám.

Legjobb az „arany” középút. Ez nem a közepszerűségre biztat: lehetsz egyedi és a tömegtől eltérő, képességeid szerint, ha másnak nem ártasz, de ne vigyél túlzásba semmit, *ne ess át a ló túlsó oldalára*. A mérsékelt megoldások az értékesebbek, óvakodj a szélsőségektől. Szélsőséges viselkedésre, szélsőséges a válasz. Az erőszak erőszakot, a gyűlölet gyűlöletet, de a szeretet szeretetet szül. Az emberek hajlamosak a viszonzásra: *amilyen az adjonisten, olyan lesz, a fogadjisten* – tartja a közmondás.

Igyekezz betartani a tízparancsolatot! Van jó és rossz. Az a *jó*, a helyes viselkedés, amely nemcsak az egyénnek kellemes, vagy hasznos, hanem a családnak, a helyi közösségnek és a nemzetnek is. Vágyaidat jól csak úgy elégítheted ki, ha nem okozol vele másnak bánatot, fájdalmat, hátrányt, egészségi vagy anyagi kárt. *Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak*. (A rossz ennek a gondolatmenetnek a fordítottja.)

Gondolkodj mindig *a józan ész* szerint. (Schweitzer: gondolkodjunk a saját fejünkkel.) Nagyszüleim falusiak voltak, aztán egy parasztemberrel és egy áccsal is olyan közvetlen kapcsolatba kerültem, hogy megismerhettem észjárásukat. Tőlük tanultam meg azt is, fontos a munkát alaposan előkészíteni: *a jó munkához idő kell*.

A kisgyermek még beszélni sem tud, már ugyanazt akarja csinálni, ugyanazokkal az eszközökkel, mint a felnőttek. Legszembetűnőbb, a felnőttek cigarettázása és trágár beszéde, szinte minden gyerek ezt próbálja utánozni, hogy hasonlítson rájuk. Kb. nyolc évesen tűnt fel nekem, hogy nem dohányzó édesapám nem káromkodik, nem használ

trágár, durva szavakat. Megkérdeztem tőle, miért? Ezt válaszolta: Trágárul beszélni, káromkodni, mindenki tud, még a kocsis is, de *nem káromkodni, azt kevesen tudnak!* – *És mit mond, ha mérges?* – kérdeztem. – *Akkor hallgatók.* – *És ha nagyon mérges?* – *Akkor nagyon hallgatók.* Igyekeztem követni a példáját...

Mindent meg tudsz csinálni, csak akarni kell! – biztatott apám, ha elbizonytalanodtam. Ajánlotta, milyen módon próbálkozzam, de *ez nem Szentírás, ha tudsz jobbat, csinálhatod úgy is* – mondta. De ne ijedj meg semmilyen helyzettől, mert *úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna* – idézte a nótát.

Amiről nem volt saját tapasztalatom és példát sem láttam rá még, azt az egyszerű emberek célratörő, egyenes, néha erélyesnek vagy durvának tűnő, de éppen ezért hatékony módján igyekeztem megoldani, és így tanácsoltam e füveskönyvben is. Senkit nem akartam észrevételeimmel sem megbántani, sem megrágalmazni, csak a szabad véleménynyilvánítás jogával éltem. Tanácsaim nem az egyetlen járható utat jelölik, mert (nagyképű politikusaink állításával ellentétben:) **MINDIG VAN MÁS ALTERNATÍVA!**

Sok más szemléletmódot, eszmét hallottam, olvastam, tanultam, tapasztaltam, de ami a végén letisztult, megmaradt belőle bennem, az ennyi, ezért tudtam viszonylag könnyen eligazodni a világ dolgaiban. *Legfontosabb, a valódi emberi értékek megbecsülése, érvényesítése:*

- *az elvégzett munka, a munkával előállított hasznos javak,*
- *a szellemi és testi (tudomány, sport, művészet) tanulás, tudás,*
- *mások képességeinek, értékeinek, tulajdonának tiszteletben tartása: „Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak”,*
- *a megértő, elfogadó, erőszakot, csalást, korrupciót, hazugságot, kerülő viselkedés,*
- *a rászorulókat (öreg, gyerekek, betegek, testi-lelki hiányban szenvedők) segítése,*
- *a család és a családi hagyományok védelme, mert a család a nemzet önfenntartó (a rászorulókat is ápolni képes) alapegysége, az anyaság, a gyermekszaporulat és gyermeknevelés legbiztosabb szerveződése, a nemzet fennmaradásának alapja.*

Az értékrendet az élet helyes alapszemlélete szerint érvényesítheted, fejlesztheted életedben, környezetedben:

Megváltoztathatod neveléssel, tanítással, meggyőzéssel, ésszel, furfanggal, üzlettel (de nem erőszakkal) a körülményeket, feltételeket, magad és mások képességeit, de el kell fogadnod e képességek korlátait, és a másik embert. Mert nincsen olyan szép és jó vallási vagy politikai eszme, amely erkölcsileg felhatalmazhat arra bárkit, hogy kényszerítse, kínozza, megölje, vagy halálba küldje a másik embert! Gyilkos az, aki mást halálba küld, vagy parancsot ad rá!

E valódi emberi értékek szerinti cselekedet, együttműködés ad belső harmóniát, és ezeknek a mindenkit *azonos mércével mért* eredménye érdemel elsősorban megbecsülést és tiszteletet. *Minden más siker (vagyoni, üzleti, politikai, hatalmi stb.) másod-, vagy harmadrendű.*

Bármilyen szellemi, ideológiai, vallási irányzat képviselőjében, bármilyen nagy hatalmú szerv, vagy személy bírált, kritizált, mindig azt tartottam fontosabbnak, hogy vajon saját belső értékítéletem szerint helyesen cselekedtem, viselkedtem-e.

Az élet sokszor, több különböző szerepben állított bonyolult és kényes helyzet elé, amikor mások sorsát befolyásoló döntéskor nekem kellett megítélnem, mi a helyes, mi a helytelen, ki jár a jó úton, ki a rosszon, mit engedjek meg, mit támogassak, mire buzdítsam a gyermekeimet, vagy beosztottaimat, és mitől tiltsam el. A belső értékítéletem mindig mutatott kiutat.

Egy adott helyzet, esemény, probléma, kaotikus állapot rendezésének lehetőségét soha nem szabad a környezetéből kiragadva, magában szemlélni, vagy egyoldalú vélemény alapján megítélni. Vizsgálni kell milyen más szereplők, egyéb események játszottak közre a létrejöttében, és hallgattassék meg a másik fél is! Ne hozz döntést az érintettek meghallgatása nélkül!

Antoine de Saint-Exupéry (Citadella):

A tévedés egyáltalán nem ellenkezője az igazságnak, hanem csupán másfajta elrendezése ugyanazoknak a köveknek, ugyanazokból a kövekből emelt, sem nem igazabb, sem hamisabb, csak más templom.

Ezért nem kell túlharsogni egyik oldal igazát sem, törekedni kell megérteni azokat is, akik másként látják a dolgokat, aztán a józan ész szerint dönteni, cselekedni. A helyzet rendezésével pedig ne csak helyes útra tereld az ügyet, hanem irányt is szabj. Arra ne számíts, hogy értékítéleted, döntésed mindenkinek tetszeni fog, elég, ha a veled hasonló szándékúak egyetértenek veled.

A másodikas általános iskolás olvasókönyvünkben volt az a *La Fontaine tanmese*, melyben a molnár, a fia meg a szamár, békésen bandukoltak az úton, de a szembe jövő embereknek, sosem tetszett, akármelyikük ült a szamáron, és az sem, ha nem ültek rajta.

Nyolc évesen megértettem, hogy nem szabad mindenkinek a véleményére adni. Érdemes meghallgatni másokat is, mert *több szem többet lát*, lehet jó ötletük, de utána magadnak kell döntened, egyetlen megoldást választanod a lehetségesek közül, nem lehet mindenkinek a kedvére tenni!

Dr. Bagdy Emőke pszichológus:

Értékképzésed meghatározza az identitásodat is!

A fogyasztói kultúra (konzumkultúra, „hedonista fasizmus”) elve: Tedd, vedd, edd! Tedd a dolgodat, szerezz pénzt, vedd és edd meg (használd el) a divatot. Ne javíts, és ne őrizz semmit, dobd el, vegyél újat, másikat. Ez érvényesül viselkedésedben és emberi kapcsolataidban is. Azonosulsz azzal, amit megveszel, a tulajdonod az identitásod. A tulajdonod (vagyonod) elvesztése az identitásodat is lenullázza.

Küzdj meg az értékeidért! Nem csak testedet, az elmédet, lelkedet is küzdelemmel izmosíthatod meg. A szülői ház meghatározó az értékképzésben. Őrizd meg a családi hagyományokat, eszközöket és hasznosítsd a bennük rejlő bölcsességet. Életünkben az idő a legdrágább, aki az idejét adja a gyerekének, az adja a legtöbbet. Fedezd föl, mihez van hajlama, segítsd kibontakozni ezirányú képességeit és identitását!

Az emberek jelentős részének identitászavara van, nincs valódi azonoságtudata, mert nincsenek belső normái, amelyekhez önmagát mérheti. Ha még nem tisztult le benned, úgy határozd meg, olyanná alakítsd belső értékrendedet, hogy egész életedben kitarthass mellette! Természetesen – a változó világhoz alkalmazkodva – később tovább finomíthatod még, de alapjában ne kelljen megváltoztatnod.

A globalizmus, a multinacionális tőke a fogyasztói viselkedésre ösztönöz. Akinek nincs semmi kiemelkedő képessége és nem is hajlandó küzdeni érte, könnyebb is eszerint élnie, csak pénz kell hozzá. Az erkölcsstelen haszonelvűség beéri üveggyönggyel is.

Aki megbecsüli nemzete hagyományos értékrendjét, erkölcsös, becsületes küzdelemmel drágakővé csiszolja képességeit.

A tisztességes ember vállalja és tisztelettel kezeli:

- szülőföldjét, nemzetét, szülőföldje történelmét, zenéjét, művészeti, tudományos, sporteredményeit;
- nemzete érdekeit, népcsoportját, annak néprajzi sajátosságait;
- nemét, nemi szerepét, szüleit, őseit;
- az igazságot, az elnyomottakat az elnyomóval szemben, az azonos mércével mérést, az ember (másokhoz mért) cselekedete, teljesítménye, érdeme alapján való értékelését, elismerését, az összeköttetés alapján történő kivételezés helyett.

Kopp Mária pszichológus (tv) szerint követendő példa,
hogy a magyar történelem legnagyobb politikusai – Kossuth, Széchenyi, Eötvös, Deák – mind liberális nacionalisták voltak. A liberális nacionalizmus lényege az, hogy befogadó a társadalom, de csak azok tartoznak oda, akik elfogadják a nemzeti jelképeket, a nemzeti kultúrát, és mindennél fontosabb nekik, hogy az adott társadalomhoz tartoznak.

Étel, ital, ünnepek

Mikszáth Kálmán szerint:

Először a Boriska, azután a borocska, utoljára a borovicska. Ez a három időszak vagyon az ember életében.

Brillat–Savarin bölcsen így fogalmaz:

Az asztal örömeit mindegyik életkorban, minden társadalmi helyzetben, minden országban és mindennap lehet élvezni, ez az élvezet társá lehet minden egyéb gyönyörűségünknek, s az utolsó, mely megmarad és vigasztal akkor, mikor a többi örömünket már elvesztettük.

Kövi Pál szerint:

A jó étel készítésének ugyanaz a titka, mint a jó életnek: nem elég hozzá a recept; van (...) amit csak a szív tud. Mindent mindig úgy kell csinálni, mintha először csinálná az ember – és mintha utoljára!

A régi erdélyi faluban (...) az étkezést magát és mindent, ami vele kapcsolatos, szigorú rend és áhítat vette körül. Az ételmet a mezőre (...) csak kendővel, ruhával, szalvétával letakarva vihették. Fedetlen

ételt végigvinni a falun, éppoly valószínűtlen lett volna, mint a terítetlen asztalról enni; még a mezőre kivitt étel számára is meg kellett teríteni, egy abroszt, vagy kendőt, rendszerint a takaróruhát simítani a gyepre, a földre. (...) Akármilyen dologidő volt, az étkezéssel sietni nem illett. (...)

Tudjuk hát megülni az ünnepet, és tudjuk megállni a hétköznapiakat; legyünk gondtalanok az örömben, és gondosak az öröm kimunkálásában.

Törekedjete az ünnepeket a saját népi-vallási hagyományaink szerint megünnepelni.

Antoine de Saint-Exupery (Kis herceg):

Ha délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal; fölfedezem, milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy akármikor jössz, sosem fogom tudni, hány órára öltöztessék díszbe a szívemet (...) Szükség van bizonyos szertartásokra is. Attól lesz az egyik nap más, mint a másik.

Antoine de Saint-Exupery (Citadella):

(...) boldog leszel attól, hogy ünnepre készülsz (...) Mert amit az ünnep előtt adsz az ünnepre, az jobban gyarapít téged, mint amit az ünnep egyszeri alkalommal képes lesz neked nyújtani. És ugyanez áll felnövő fiaidra is.

Kahlil Gibran:

Legyen asztalotok oltárrá, melyen az erdő, mező tisztái és ártatlanjai áldozattá lesznek (...) Mikor megöltök egy állatot, mondjátok neki: (...) a törvény, mely téged az én kezemre adott, engem egy hatalmasabb kézre fog adni.

És ősszel, amikor szőlős-kertjeitekben a prés alá szüretelitek a fürtöket, mondjátok szívetekben: Én magam is szőlőskert vagyok, s gyümölcsöm a prés alá gyűjtetik.

Kisgyerekként tanultam egy imát, amit ebédeléskor szokás elmondani (Erdélyben éneklük is, a *Szép a fenyő télen, nyáron dallamára*):

Édes Jézus légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk.

Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott.

Akkor értettem meg, hogy meg kell becsülni az ételt, italt, és hálával tartozunk annak, aki adja, aki fáradt érte. Azóta sem dobok el ételt, és mindig megköszönöm annak, akitől kaptam...

Az éhség a legjobb szakács, ha éhes lennél, nem válogatnál – figyelmeztetett édesapám, mikor gyerekként finnyásan turkáltam a nem kedvemre való ételt. Ha viszont kedvedre valóval kínálnak, *ne legyen nagyobb a szemed, mint a szád*, csak annyit vegyél magadnak, amennyit el is tudsz fogyasztani, illetve másoknak is jusson még.

Táplálkozik minden élőlény, pótolja elhasznált energiáját. De nem mindegy, hogy ezt kényszerből, kapkodva, vagy kellemesen, élvezettel tesszük. Nekem a változatos, erőteljes ízek nyújtanak élvezetet, az étel és az étkezés többi tényezője eltörpül mellette. Legtöbbször tartom az ízletes ételeket, akkor is, ha olcsók, egyszerűek (pl. lecsó, paprikás krumpli, dödölle, krumpliprósza), de nem sokra becsülöm az enyhe ízű, számomra kevés élvezetet nyújtókat, bármilyen drágák is. Nagyon kedvelem a természetes erjedéssel készített kovászos uborkát és a „kovászos káposztát” (jól helyettesíti a savanyú káposztát).

Szeretek bőségesen, változatosan és kényelmesen reggelizni, pirosra érett zöldpaprikával, paradicsommal, házilag eltett uborkával, vagy csalamádéval. A reggeli italom tej, vagy aludttej. Nyáron nincs üdítőbb étel-ital, mint a hűtőszekrényből kiemelt kovászos uborka, vagy aludttej, szomjúság ellen pedig az érett kovászos uborka hűtött leve (szódával „fröccsnek” is kiváló!).

Legjobb a természetes italok: a víz, a tej és a bor. Még egy ital ide tartozik, a *savanyúvíz*, vagy *borvíz* pl. Balf, Sopronkeresztúr (Deutschkreutz), Balatonfüred, vagy Erdély szénsavas *ásványvizei*. Ezek üdítő hatása főleg hűtve élénkebb a rendes ivóvizénél, önmagában is jól itatja magát, de borral elegyítve külön megbecsülést érdemel. A savanyúvíz az egyetlen természetes ital, aminek a mesterséges változatát, a *szódavizet* is jónak tartom, majdnem egyenértékű a természetessel. Tudom, hogy most a magukat igazi borbarátnak tartók felháborodnak, mert *a bort vízzel elrontani nem szabad*. Szeretem tisztán is a bort, de mit tehetek, ha a szervezetem (és sok más emberé) evés közben nagyobb mennyiségű folyadékra vágyik, és ilyenkor semmi sem esik jobban, mint egy „harmatos fröccs” (amikor a hideg poháron azonnal lecsapódik a pára). Tán azért, mert győri gyereknek születtem?

Hegedűs Géza író és irodalomtörténész anekdotája szerint Jedlik Ányos győri bencés szerzetes, egyetemi tanár, fizikus és feltaláló (középiskolám névadója), Fáy András fóti szőlőjében egy szüreten mutatta be, a füredi savanyúvíz pótlására a szódavizet, és készítette vele az első fröccsöt, Czuczor Gergely jelenlétében. Ez ihlette Vörösmartyt, a Fóti dal megírására.

Valójában a Fóti dal csak 1842-ben született, Jedlik viszont már 1829-re elkészítette a szódavizet előállító készüléket (1841-től Pesten már nagyban is előállította), vagyis a győri bencés rendház szerzetesei ihatták az első szódavizet, és az első fröccsöt is. Ez nem változtatja meg azt a tényt, hogy *a fröccs valódi hungarikum, Győr pedig a szódavíz és a fröccs szülőhazája!*

Vörösmarty Mihály: Fóti dal (1842. okt. 5.)

Fölfelé megy borban a gyöngy;
Jól teszi.
Tőle senki e jogát el
Nem veszi.
Törjön is mind ég felé az,
Ami gyöngy;
Hadd maradjon gyáva földön
A göröngy.

Testet éleszt és táplál a
Lakoma,
De ami a lelket adja,
Az bora.
Lélek és bor két atyafi
Gyermekek;
Hol van a hal, mely dicső volt
És remek?
Víg pohár közt édesebb a
Szerelem.
Ami benne keserű van,
Elnyelem.

Hejh galambom, szőke bimbóm,
Mit nevetsz?
Áldjon meg a három isten,
Ha szeretsz.

Érted csillog e pohár bor,
Érted vív,
Tele tűzzel, tele lánggal,
Mint e szív;
Volna szívem, felszökелne,
Mint a kút,
Venni tőled vagy szerelmet,
Vagy bucsút.
Hejh barátom, honfi társam,
Bort igyál.
Víg, komor vagy csüggeteg vagy,
Csak igyál.
Borban a gond megbetegszik,
Él a kedv.
Nincs a földön gyógyerőre
Több ily nedv.

Borban a bú, mint a gyermek,
Aluszik.
Magyar ember már busúlt sok
Századig.
Ideje, hogy ébredessen
Valaha:
Most kell neki felvirúlni
Vagy soha.

Bort megissza magyar ember,
Jól teszi;
Okkal-móddal meg nem árthat
A szeszi.

Nagyot iszik a hazáért
S felsívít:
Csakhogy egyszer tenne is már
Valamit.

No de se baj, másképp leszen
Ezután;
Szóval, tettel majd segítünk
A hazán.
Ha az isten úgy akarja,
Mint magunk,
Szennyet rajta és bitor bűnt
Nem hagyunk.

Rajta társak, hát igyunk egy
Húzamost;
Bú, szerelmek, házi gondok
Félre most:
A legszentebb-, legdicsőbbért
Most csak bort,
De ha kellend, vérben adjunk
Gazdag tort!

A legelső magyar ember
A király:
Érte minden honfi karja
Készen áll.
Lelje népe boldogságán
Örömét,
S hír, szerencse koszorúzza
Szent fejét!

Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Betakar.

Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármi vésszel bizton bátran
Szembe lép.

Ellenség vagy áruló, ki
Hont tipor,
Meg ne éljen, fogyjon élte
Mint e bor.
Áldott földé szép hazánknek,
Drága hon,
Meg ne szenvedd soha őket
Hátadon!

S most hadd forrjon minden csepp bor,
Mint a vér,
Melyet hajdan frígyben ontott
Hét vezér;
S mint szikrája a szabadba
Felsiet,
Úgy keresse óhajtasunk
Az eget.

Légyen minden óhajtasunk
Szent ima,
S férfi-keblünk szent imáink
Temploma.
És ürítsük a hazáért
E pohárt:
Egy pohár bor a hazáért
Meg nem árt.

Érje áldás és szerencse
Mindenütt,
Ahol eddig véremésztő
Seb feküdt.

Arca, mely az ősi bútól
Halovány,
Felderüljön, mint a napfény
Vész után.

Hű egyesség tartsa össze
Fiait,
Hogy leküzdje éjszak rémes
Árnyait:
Künn hatalmas, benn virágzó
És szabad,
Bizton álljon sérthetetlen
Jog alatt.

S vér, veríték vagy halál az,
Mit kíván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend- s viharban:
„Szent hazánk!
Mégfizettük mind, mivel csak
Tartozánk.”

Egy másik bordal jutott erről eszembe, a szekszárdi borról. Szekszárd maga is a kedvenc városaim közé tartozik, a szekszárdi bor pedig, a legjobb magyar borok egyike, kevesebb dicséretet kap, mint érdemelné. Nem becsülik eléggé manapság a város szülötte költőt sem, így nem mindenki férhet hozzá a bordalához. Ezért csatolom most e könyv végére, hogy akit érdekel, elolvashassa Garay Jánosnak, az „Obsitos” szerzőjének, Szekszárdi bordal-át.

Ha már borról esett szó, el kell mondanom felejthetetlen emlékemet Pogányvárról. Alig kezdtem dolgozni a Nagykanizsa-Északi Erdészetnél, néhány hét múlva üzenetet kaptunk a Baki Állami Gazdaság Alsórajki Kerület igazgatójától, hogy amikor legközelebb felénk járunk,

menjünk be hozzá üzleti tárgyalásra. Erdészetünk területén belül helyezkedett el az ő üzemi területük, gyakran jártunk a falu főutcáján levő irodájuk előtt, ami a volt uradalmi Koller kastély épületében volt. Bementünk a kastély parkjába, el a Petőfi-szobor előtt, amit a falu világhírűvé vált szülőtte, Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotott. H. Aladár kerületigazgató röviden elmondta, hogy a kilimáni gyümölcsösük kerítésének építéshez akarnak faanyagot vásárolni, ajánlotta, nézzük meg a helyszínt. Bejártuk a gyümölcsöst. A munka befejeztével Orosztonyig, majd attól észak felé, szőlőhegyen borospincék között haladva fölértünk a tetőre, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a Balatonra is. A tetőn kastélyépület állt – öreg hárs- és szelídgesztenyefával –, a pogányvári szőlőbirtok üzemi épülete. Az irodától keletre levő pincébe invitált bennünket Aladár, hogy igyunk egyet az üzletre. Meleg nyári napon nyeltük a port, szívesen fogadtuk az ajánlatot. Jó mély pince volt sok lépcsővel, fiatal voltam és kíváncsi, szinte szaladtam lefelé fogódzkodás nélkül. Addig még nem láttam sem akkora pincét, sem annyi hordót, sem 4 ezer literes üveghordót. Ez a mennyiség, 4m^3 , Gál Pista erdész barátom mértéke szerint majdnem egy autónyi (5m^3) tűzfának felel meg.

Kellemes hűvös volt odalenn, a pincemester talpas poharakat adott a kezünkbe, majd bemutatta, hogy a lopóval milyen messziről talál bele. Pontosan annyit vett ki a hordóból, hogy mind a négyünk poharába megfelelő mennyiségű jusson. A két munkatársam régi ismerőse volt Aladárnak, közös emlékek, humoros történetek kerültek szóba. A bor nagyon ízlett, de sok fajtát kínáltak és arra gondoltam, ki kellene hagynom egy-két kínálást, nehogy megártson. Óvatosan körülnéztem, hova tudnám letenni valamelyik hordó árnyékába a poharamat, hogy elkerülje a pincemester figyelmét és kimaradjon a töltésből. Aztán letettem a poharat, de abban a pillanatban utána kellett kapnom nehogy eltörjön, mert elbillent. Hangos nevetéssel díjazták a többiek az ügyességemet, ugyanis az én talpas poharamnak nem volt talpa csak szára, és természetesen ezt előre tudta mindenki, rajtam kívül. Aztán följajánlották, ha nekem már elég volt a borkóstolás, fölmehetünk a szabad levegőre, és udvariasan előre engedtek a lépcsőhöz. Igyekeztem olyan határozottan lépkedni fölfelé is, mint ahogy lefelé mentem, de a bor is hatott már, meg sok volt a lépcső, a biztonság érdekében közelítettem a falhoz. Amint elérhetőnek éreztem, igyekeztem könnyedén megfogni

a korlátot, ne kelljen szégyellenem, hogy bizonytalanok a lépéseim. Éppen csak a falhoz értem, de nem fogtam meg a korlátot, ezért még egyszer nyúltam, erősebben és mélyebbre. Annyira, hogy a meszelt falon véresre dörzsöltem kézfejem külsejét. Ismét hangos nevetés kísérte a fölfedezésemet, hogy fölfelé jobb oldalon, nem volt valódi korlát, csak a falra festették. Ha meglátogatjátok azt a picét, ügyeljete rá...

Többször jártam ott azóta, jóban lettünk a későbbi pincemesterrel, L. Gézával is, de mindig mosolygok, ahányszor eszembe jut az első látogatásom. Akkoriban ott dolgozott Péter sógorom is szőlészként, de nem volt köze az esethez. Ő szokta mondani: *Pogányvárra még a déli harangszó is csak kettőkor ér.* Mindig csodálatosnak és megnyugtatónak találtam ezt a helyet. Hogyha nem érzem jól magam a világ zajában, legszívesebben ott laknék fönt a kúriában...

Láttam azóta szép, nagy pincéket Sopronban, Pannonhalmán, Badacsonyban, Somlón, Szekszárdon, Villányban, Máriagyűdön, Egerben, Gyöngyösön is, de azok már mások. Nekem a pogányvári szőlőhegy olyan, mint az első szerelem: utána jöhet szebb, jöhet jobb, de varázslatosabb sohasem. Fölébreszti bennem a birtoklási vágyat, ha tudnám, megszerezném...

Ha már lúd, legyen kövér – a szólás szerint, hadd terjesszem ki a vágyaimat én is. Pogányváron a szőlőhegyen élni Szent Istvántól Szent Mártonig – a libasült mellé kóstolt új borig – szeretnék. Utána öreg bükkerdőben, olyan vadászházban, amilyen Szentpéterföldén van. Ott elvadászgatnék az utolsó fagyosszentig, Orbánig. Aztán vízpartra költöznék, a gyékényesi tóhoz, vagy a horvát tengerpartra, hogy kedvemre úszkálhassak Szent Istvánig...

Márai Sándor:

A bor férfidolog, csendesen kell beszélni róla. Leghelyesebben egy pohár bor mellett (...) Mert nincs szebb halál, mint egy diófa alatt, a borospince előtt, ősszel, közvetlenül szüret után, mikor az újbor már szunnyad és erjed a hordókban, a diót leverték a fáról, s a napnak szelíd ereje van még, mint az öregember szerelmének. Itt ülök majd egy padon, háttal pincémnek, ahol boraim pihennek, a kecskelábú asztalnak könyökölve (...) Könyvet csak ezeréveset olvasok már ebben az időben, s óbort iszom hozzá, ötéves somlóit. Így várom a halált.

Albert Schweitzer:

(...) a nő adja azt a férfinak, amire annak szüksége van – kenyeret, bort, gondolatait és szeretetét.

Hamvas Béla:

A bort én csak egyik legmagasabb kegyelmi aktusként tudom megérteni. A bor felold (...) A bor visszahozza eredeti életünket, a Paradicsomot, és megmutatja, hová fogunk érkezni a végső világünnepen.

A bor folyékony szerelem, a drágakő kristályosodott szerelem, a nő az élő szerelemlény. (...) bort igyatok! Aztán majd kedvet kaptok a csókolózásra, a virágszedésre, a barátságra, a jó mély alvásra, a nevetésre, és újság helyett reggel költőket fogtok olvasni. (...) aki mer közvetlenül élni, tudja, hogy az életöröm nem tilos. Nem tilos, hanem (...) ráadás. Az étel, a bor és a szerelem öröme nem cél, hanem segítség. Mindazt, amihez kedved van, tedd meg. Ne tagadd meg magadtól, főként a szerelmet. És a bort. (...) mi (...) férfiak (...) az asszonyi tűz nélkül egész életünkben dideregnénk.

A férfi vágya a nő érintésével „töltődhet fel” és „sülhet ki”, mint egy akkumulátor... De ne feledkezzetek meg arról, se ifjúkori sűrű elfoglaltságaitok időhiányában, se később, a sokévi taposómalomtól elfáulva, hogy minden elromlik, amit nem használnak (még az akkumulátor is)...

Mindkettőtökön múlik, milyen sokáig szolgál közös örömeitekre.

Gyerekkoromban a népszerű tudományos ismeretterjesztés két valódi gyöngyszeme volt a zalai (pákai) Öveges professzor, aki a fizikát, és a vasi Buga doktor (dr. Buga László), aki az orvoslást volt képes, ízes tájszólással, népi bölcsességgel, mindenki számára érthetően ismertetni. Buga doktor a Kossuth Rádióban nyilvánosan válaszolt a hallgatók kérdéseire.

Egy rádióhallgatót ifjú korában az akkori öregek úgy oktattak, minden férfi azonos mennyiségű férfierőt kap a Sorstól, és azzal gazdálkodhat egész életében. Aki takarékoskodik a muníciójával, annak hosszabb ideig kitart, aki pazarolja, annak hamarabb elfogy. *Ifjúkori barátom bizony pazarolta úton-útfélen, én meg igyekeztem takarékoskodni vele, mégis mindkettőnknek elfogyott mire megöregedtünk. Hogyan kellene helyesen bánni vele?* – kérdezte a hallgató. Buga doktor

válasza: *Kedves Barátom! A férfierő olyan, mint a tintatartó: ha túl sokat használják, kifogy, ha túl keveset, akkor beszárad.*

Arra a kérdésre melyik a legjobb fogyókúra, Buga doktor így válaszolt: *Drága Asszonyom! Elárulom önnek a legjobb módszer titkát: csak a megevett étel hizlal...*

Érzékelés, érintés

Emberi mivoltunkból fakadóan testi, szellemi (értelmi) és lelki érzéseink, észleléseink keletkeznek, amelyek lehetnek kellemesek, vagy kellemetlenek. Az érzékelés mértéke szerint átélhetünk enyhe, közepes, erős, sőt „emberfeletti” örömet vagy bánatot, élvezetet vagy fájdalmat is. Az érzéki örömek forrása az érzékelés.

Testi érzékelés

1. Szem:	Látás
2. Fül:	Hallás
3. Orr:	Szaglás
4. Nyelv, száj:	Ízlelés, érintés, csók
5. Ujjak, karok:	Tapintás, érintés, simogatás, ölelés

Lelki érzékelés

1. „Hatodik érzék”:	Megérzés, megsejtés, intuíció
2. Empátia:	Beleérzés más helyzetébe, megértés
3. Együttérzés	Elfogadás, közösség-vállalás
4. Szimpátia:	Rokonszenv, vonzódás
5. Unszimpátia:	Ellenszenv, taszítás, undor

A látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás szerepét és fontosságát nem kell magyarázni.

Az érintés és az ölelés szerepe és hatása viszont sokkal nagyobb az emberi kapcsolatokban, mint korábban gondolták. Az újszülött és anyja kapcsolatában (az állatoknál is) meghatározó, hogy akitől az első érintést, az első szoptatást kapja, azt érzi az újszülött anyjának. Ezért helyezik ma már az újszülöttet azonnal az anyja mellére.

Már elismerik azt is, hogy az érintés a legfontosabb kapocs a gyermek-felnőtt, és a felnőtt-felnőtt viszonyban is: *az érintés teremti meg és tartja fenn az élő kapcsolatot ember és ember között, gyakorisága testesíti meg a kapcsolat mélységét, erősségét.*

A felelősséggel átitatott cselekvő szeretetnek az érintés teremt lehetőséget folyamatos ellenőrzéssel és visszajelzéssel, hogy akit szeretsz: élő kapcsolatot tart veled, közeledben, azaz biztonságban van; ha nem jelez, nincs baja (láza, hidegrázása, stb.); simogatással szeretetet kaphat, adhat.

Az érintés gyakorisága amilyen mértékben *ritkul*, olyan mértékben válik felszínessé, *hidegül el* a kapcsolat élő jellege. Igaz ez bármilyen fokozatú életkapcsolatra, (házastárs, élettárs, szülő, gyermek, szomszéd, barát, munkatárs stb.), bármilyen korú emberek között. Értékelhető ily módon a férfiak közt a kézfogás, és a nők közti puszi is. Az érintés, testi érintkezés intimebb formáinak (csók, szeretkezés) gyakorisága, a szerelmi, házastársi kapcsolat mélységére, erősségére ugyanígy érvényesek.

Az *ölelés*, az egyszerű érintésnél erősebb érzelmet (örömet, szeretetet, hálát) fejez ki, sűrűsége szintén jelzi a kapcsolat mélységét. Ha úgy érzitek, valaki ölelést érdemel, felnőttként, felnőttekkel se szégyelljétek megtenni. *Addig öleljetek, amíg tehetitek!* Bizony, kár sajnálni, amikor már késő, hogy hányszor nem tettétek meg, amikor kellett volna. A sajnálat nem segít...

A kedveskedésre, simogatásra néhány év után, többnyire igaz az a szólás, hogy miben különbözik a férfi és nő vágya a házaséletben:

A férfiak a szeretkezésért hajlandók előzetesen kedveskedni, a nők az előzetes kedveskedésért hajlandók szeretkezni.

Férfi és nő, pártalanság, özvegység

Hamvas Béla (Héloise és Abélard):

Mindenki hallott Platón mítoszaról, hogy az emberek az ősidőkben kétarcú, négykezű, négylábú lények voltak, de olyan erősek, hogy az istenek féltek tőlük, s ezért kettévágták őket. Így keletkezett a férfi és a nő. Az isteneknek már nem kellett félniük, az ember nem gondolt a világ uralmára, mert egész életében levágott másik felét kereste.

(Platón „Symposion”-jában Aristophanes meséje az androgynekről.)

E mitologikus értelmezés szerint, csak úgy teljes az ember élete, csak akkor lehet boldog, ha megtalálja a másik felét. A magyar nyelv tökéletesen kifejezi ezt: a „*feleség*” fele a férjnek, és „*kettő az egy pár*”, a pár alkot egy egészet. Úgy választották szét a két nemet, hogy azok *testi, lelki, szellemi* téren is jól egészítik ki egymást. Átlagosan jól különülnek el a két nem tagjaiban a férfi és női jellegzetességek, de mindenki külön egyéniség, és az egyéni eltérések miatt nehéz a megfelelő párt megtalálnunk. Olyan, mint a „Fekete Péter” kártyajáték, de sokan találnak párjuk helyett Fekete Péterre ...

Nem akarom tankönyv módjára felsorolni a nemek biológiai, pszichológiai különbözőségeit. Inkább megpróbálom vázlatosan megfogalmazni tapasztalataimat.

A férfiak nyerték a nagy csatákat, írták a történelmet, tettek nagy földrajzi felfedezéseket, találták fel, tervezték és építették meg a technikai csodákat (felhőkarcolót, televíziót, űrhajót), ők a Nobel-díjasok, a legnagyobb tudósok, sportolók, filozófusok, költők, zeneszerzők stb. Általában erősebbek, mint a nők. Ők védik meg a családot a veszélyekkel szemben, ők viselik a nagy terheket, erősek, mint a tölgyfa, nem hajolnak meg más erőtől, inkább eltörnek, ha mégis a vihar erősebb. A világ eddigi nagy eseményeit, eredményeit ők hajtották végre, ők érték el. Látszólag, szinte minden kimagasló emberi teljesítmény a férfiaké...

A nők a hátszágban készítették türelmesen az élelmet, a ruházatot, a lőszert, a meleg otthont; szülték, ápolták, nevelték utánpótlásként a gyerekeket; adtak ötleteket, kritikát, jó- vagy rosszindulatú tanácsokat; készítették a férfit szerelme elutasításával a csillagokig hajtó teljesítményre, vagy nyújtottak odaadó szerelmükkel testi-lelki feltöltődést. A nők általában gyengébbek, mint a férfiak, de érzékszerveik (talán a szem kivételével) sokkal jobbak, (érzékenyebbek és az érzékelési tartományuk is nagyobb). Így sokkal több információhoz jutnak, ennek észleléséhez figyelmüket sokkal jobban meg tudják osztani. Ők a viharban elhajlanak akárhányszor, mint a dalban a liliomszál, rozmaring-szál, nádszál, és nem törnek el. Ha képességeik (erő, ügyesség, szakértelem, pénz) nem elegendőek, találnak rá módot, hogy igényeiket ki elégíttessék a férfiakkal. A trójai háborút „Szép Helénáért” vívták, az új felfedezéseket többnyire nőkről nevezték el...

Weöres Sándor: A nő

*A nő: tetőtől talpig élet.
A férfi: nagyképű kísértet.*

*A nőé: mind, mely élő és halott,
úgy, amint két-kézzel megfogadhatod;
a férfié; minderről egy csomó
kétes bölcsesség, nagy könyv, zagyva szó.*

*A férfi – akár bölcs, vagy csizmavarga –
a világot dolgokká széthabarja
s míg zúg körötte az egy-örök áram,
cimkék között jár, mint egy patikában.
Hiában száll be földet és eget,
mindég semmiségen át üget,
mert hol egység van, részeket teremt,
és névvel illeti a végtelent.*

.....
*alkot s rombol, de igazán nem él
s csak akkor él – vagy tán csak élni látszik –
ha nők szeméből rá élet sugárzik.
A nő: mindennel pajtás, elven
csak az aprózó észnek idegen.
A tétlen vizsgálótól összefagy;
mozogj és mozgasd s már királya vagy:
ő lágy sóvárgás, helyzeti erő,
oly férfit vár, kitől mozgásba jő.
Alakja, bőre hívást énekel,
minden hajlása életet lehel,
mint menny a záport, bőven osztogatva;
de hogyha bárki kétkedően fogadja,
tovább-libeg s a legény vérig-sértve
letottyan cimkéinek büvkörébe.
Valóság, eszme, álom és mese
úgy fér hozzá, ha az ő köntöse;*

*mindent, mit párja bölcsességbe ránt,
ő úgy visel, mint cinkos pongyolát.
A világot, mely észnek idegenség,
bármeddig hántod: mind őnéki fátyla;
és végső, királynői díszruhája
a meztelenség.*

Gyerekkoromban anyai nagypapám volt „az úr a háznál”, ha ő kijelentett valamit, annak úgy kellett történnie. Ő még Ferenc Jóska K. u. K. osztrák-magyar „közös hadseregében” szolgált, ott tanulta német szóra a rendet és fegyelmet. Sajnáltam és kérdeztem nagymamámat, hogy az ő vágyai soha nem teljesülhetnek? Dehogynem kis unokám – mondta nagymamám szelíd mosollyal, *ha én szeretnék valamit, úgy intézem, hogy a papa azt adja utasításba.* Nem akartam elhinni, de figyeltem az eseményeket, és kiderült, hogy valóban ez történik.

Anyai nagymamámról egy családi legenda jutott eszembe: 1809. június 14-én, a ma már Győrhöz tartozó Kismegyernél (az emlékmű szövegétől eltérő Győr-Online adatai szerint) Napóleon csapata (55 ezer fő és 144 löveg) nehéz küzdelemben legyőzte a hiányosan felszerelt osztrák-magyar sereget (59 ezer fő és 28 löveg). Kisfaludy Sándor költő is részt vett a csatában, ahol csaknem tízezren haltak meg, ebből háromezer francia. A franciák megbecsülését jelzi, hogy a párizsi diadalíven Napóleon nagy csatái közé fölírták Győr német nevét is: RAAB. (Ezt a győri csatát gúnyolta *Petőfi* „A nép nevében” c. versében.) Egy sebesült francia katona a Szent Márton hegy alatti faluban (Györszentmárton, ma Pannonhalma része), talált menedéket. Bizonyára nők ápolták, a magyar nők tetszettek is neki, mert nem sietett vissza Franciaországba, inkább megnősült. Az eskető pap Charles Ledó néven jegyezte be a házасuló nevét. Az ő egyik déd(?)unokájaként született Ledó Katica 1892-ben, aki a nagymamám lett. Íme ez is bizonyítja, hogy a férfiak sorsát a nők irányítják. De nem ért itt még véget a történet. Nagymamám testvérének, Ledó Annának az unokája, az én másod unokatestvérem, Bognár Jancsi 1956-ban Franciaországba ment Nantesba, és francia nőt vett feleségül, több gyermekük született. Arról nem tudok, hogy szépapánk Charles Ledó rokonságát felkutatta-e.

A leszármazási, generációs összefüggések mátrix táblázata:

Rokonsági fok (íz)	Elődök száma		Szülői rokonság Elődök	Leszármazás Utódok
1	2		Apa/anya	gyermek
2	2 ²	4	Nagy-	unoka
3	2 ³	8	Déd-	dédunoka
4	2 ⁴	16	Ük-	ükunoka
5	2 ⁵	32	Szép-	szépunoka
6	2 ⁶	64	Ős-	utód

Nincs tehetetlen férfi, csak ügyetlen nő – jelentette ki egy idősebb koléganőm. Ha a nők így tudják, a férfiaknak el kell fogadniuk. Mindenben eredményesebb a férfi, ha a nő cselekvően együttműködik...

A nők mozgatják a világot. Bármit elérhetnek, mert kedvességgel, csalafintasággal, csábítással úgy tudják befolyásolni a férfiakat, hogy elintéztetik, elvégeztetik velük. Amit a férfiak teljesen saját maguktól, női indíttatás, vagy segítség nélkül, nőkkel való bármilyen összefüggés nélkül tesznek, érnek el az, az emberi élet fenntartása szempontjából többnyire lényegtelen...

Kopp Mária a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének tudományos igazgatóhelyettese szerint (Vigilia 2008. augusztus. Bodnár Dániel beszélgetése Kopp Máriával):

A férfiak számos tényező tekintetében sokkal érzékenyebben reagálnak a társadalmi bizonytalanságra, mint a nők. A férfiak esetében a munkahelyi bizonytalanság háromszorosára emelte a korai halálozás valószínűségét.

A férfiak esetében rendkívül fontos védő, de veszélyeztető faktor is lehet a nők megértő, vagy szemrehányó magatartása a válsághelyzetekben. Nem feltétlenül csak a feleségekre gondolok, hanem a lánygyerekek vagy az édesanya szerepére is. Ha a férfiak úgy érzik, hogy ők felelősek a család anyagi helyzetéért, de azt tapasztalják, hogy a hozzájuk legközelebb álló nők folyton elégedetlenkednek, s kudarc esetén azt hajtogatják, hogy másoknak sikerült, neked viszont nem, mert életterhelten vagy, ez a férfiak számára nagyon komoly veszélyeztető faktor. Ha meg akarjuk védeni a férfiakat az idő előtti egészségromlástól, akkor

nem szabad az anyagi helyzetet előtérbe helyezni. Legutóbb házaspárok esetében is megvizsgáltuk, hogy kinek mennyire fontosak a belső, illetve a külső célok. Ha a feleségek számára a belső célok, mint a harmónia, az együttműködés fontosabbak, és nem a külső, az anyagi jólét, a hírnév, akkor ez a férfiak számára komoly védőfaktor.

Fiatal erdőmérnökként, a 70-es évek elején, a rigyáci szőlőhegyen vadkárbecslésen találkoztam a hegyközséget képviselő Szilágyi Péterrel. A kárfelmérés és egyezség után, a jegyzőkönyvet kitölteni és aláírni, behívott bennünket a pincéjébe és megkínált egy pohár borral. Szikár ember volt, háromszor annyi idős lehetett, mint én. Amikor a nők kerültek szóba, megkérdeztem: Idős férfiként mi a tapasztalata a nőkkel kapcsolatban? Így válaszolt: *hát a jó Isten ezt nem jól rendezte el, ha már a tehetséget elvette, vette volna el a kívánságot is...*

Az ember addig keresi a másik felét, míg meg nem találja a párját. Ha valaki úgy érzi, megtalálta a párját, aztán egyszer csak mégis egyedül marad, mit tehet?

Hans Kreis német pszichológus szerint, ha elhagyott a társunk, a krízis tanulsága: nem mehet úgy tovább, ahogy eddig. Kezelése: fel kell építeni, és meg kell őrizni a szuverenitást és autonómiát, úrrá kell lenni a helyzeten: *elengedni és hálásnak lenni* (a közösen megélt szép pillanatokért). Özvegyre értelmezve: elfogadni a helyzetet és hálásnak lenni.

Itt is az élet helyes alapszemlélete segít: *megváltoztatni, amit lehet, elfogadni, amit nem lehet megváltoztatni..*

El kell fogadni a helyzetet, és meg kell változtatni addigi életedet. (Lásd a *Minden rosszban...* fejezetet is!)

Édesapám 56 évesen lett özvegy. Én is (feleségem 52 éves volt), 31 év házasság után... Nagyon nehezen éltem át az özvegység első két évét. Váratlanul ért. Meglepett hányféle zavart keltett bennem: elvesztett a lelki egyensúlyom, a harmóniám, az együttműködő háttér, amiből feltöltekezve bátran szálltam szembe az élet kihívásaival; az értékrend, amit szinte tökéletesre csiszoltunk, amihez 3 évtizedig igazodtam, elbizonytalanodtam, aggódóvá, határozatlanná váltam, fölöslegesnek éreztem az életet.

A holtpontra átbillenni Kahlil Gibran és a magyar nóták segítettek, míg a Sors kegyelméből újra párra és harmóniára találtam...

A beteg ember ismeri igazán az egészség ízét. E közmondást én így általánosítottam: *akkor tudod értékelni, mit jelent a van, amikor nincs!* Valami (valaki) HIÁNYÁNAK megtapasztalása adja meg az élet legfontosabb elemeinek valódi értékét!

Jankovich István szerint:

A sötétség: a fény hiánya, a gonosz: a jó hiánya, az emberi negatívumok: a szeretet hiánya.

Böjte Csaba ferences szerzetes, a dévai árvagyerek megmentője:

A sötétség, a rossz nem valami, hanem a fény, a szeretet hiánya. Ha fényt gyújtunk, még ha parányi kis lángocska is, az már oszlatja a sötétet. A másik szabad akaratát jószágom nem tudja felülírni, de a fényben neki is könnyebb lesz megtalálni a helyes döntést, az utat.

Hányféle lehet *a meghalt házastárs hiánya* (az anyagiakat nem érintve)? Hiányzik:

1. a kedves személy arca, alakja (már nem kézzelfogható),
2. egyénisége, viselkedése (kedveskedése, vidámsága, hangja,)
3. munkája, szerepei a családon belül,
4. egyéb tevékenységei a család életében,
5. a kölcsönös segítőtárs,
6. beszélgetőtárs,
7. kölcsönös testi érintés,
8. ölelés, szeretkezés,
9. folyamatos testbeszéd és *visszajelzései* (egyetértés, tiltakozás, kételkedés stb.),
10. a család értékrendje.

Az 1. és 2. természetesen *nem pótolható*, tudomásul kell venni.

A 3. 4. 5. –öt *pótolni kell* saját magadnak, vagy másnak.

A 6. 7. 8. 9. *számomra szinte elviselhetetlen volt* 31 év házasság után. Szörnyű volt napról napra, hosszú időn át egyedül lenni a lakásban. Emiatt kell párt keresni. Meglepő volt számomra a visszajelzések szerepének fontossága, hogy a lelki harmóniámhoz milyen erős igényem volt az élő társ folyamatos visszajelzéseire!

Az értékrendet (10.) a házasság éveken, évtizedeken át csiszolták olyanra, hogy mindkét félnek elfogadható és kellemes legyen az

együttélés. Amikor egyedül marad valaki, hirtelen rádöbben, hogy a házassággal együtt az értékrendnek is vége. Sajnos nincs kihez alkalmazkodni, csinálhat azt, amit akar, de minek? Ekkor értettem meg lélekben, miért gyakori, hogy a hosszú házasság után, öregen özvegyé váló személy, főleg ha férfi, hamarosan utána hal a másiknak.

Az embrió normál esetben (XX kromoszómás) nővé fejlődik, mert a női szervezet az élet fenntartásának hordozója. Ő képes az utódokat létrehozni, a nő szervezete van beprogramozva a szoptatásra, gyermekápolásra stb. is. Ha „szabálytalan”, „amputált lábú” (Y) az egyik kromoszóma, akkor a „normálistól eltérően” fejlődik férfivá (XY).

Hagyományosan általában női szerep az élet napi fenntartása is, a háztartási tevékenység elvégzése (bevásárlás, főzés, mosás, takarítás), egyedül maradás esetén az önellátás nőknek általában sokkal könnyebben megy, mert nem okoz szerepcserét. A férfiak özvegyé válva – párjuk elvesztésének fizikai hiányán és lelki fájdalmán túl – új szerep megtanulására és gyakorlására kényszerülnek, ez pedig idős korban nagyon nehéz, gyakran sikertelen. A férfiak és a nők eltérő halandóságából adódóan nem véletlen, hogy a 62 éven felülieknek már csak 1/3-a férfi.

Kosztolányi Dezső: Halotti beszéd (részlet)

*Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.
De nincs már.
Akár a föld.
Jaj, összedőlt
a kincstár. (...)
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él,
s mint fán se nő egyforma két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.*

A pártalanság sem érint mindenkit ugyanígy. Vannak nyugdíjas korú ismerőseim, akik pártalanul élték életüket, és saját állításuk szerint tetszett nekik ez a szerep. Egy agglegény barátom szerint: *ha valaki szeret tejet inni, nem kell ahhoz elvenni a tehenet.* Ő szokta idézni is Jorge Amadotól azt, hogy: *Minden nőt meg lehet kapni, csak nem mindig, nem mindenhol, és nem mindenkinek (...)* A világ legjobb nőjét is unja már valaki.

Feltételek és teljesítések

Magyarországon, és a fejlett nyugati államokban is igaz általánosságban, hogy előre meghatározott mértékű eredményt, meghatározott határidőre kell teljesíteni, szinte minden munkában, feladatban. A személyes teljesítmények összehasonlításával, a verseny eredménye alapján értékelik tevékenységedet, pályázati, vagy más feltételek teljesítése után kaphatsz meg bármit.

Teljesen ellentmond ennek, és a józan észnek is, hogy ma a magyar iskolák alsó tagozata első éveiben nem osztályoznak. Vagyis a gyereket nem tanítják meg, hogy alkalmassá váljon a teljesítésre.

Harmadik osztályban a tanító bácsink (Kuroli Mihály igazi, Gárdonyi Géza „A lámpás”-ában leírt típusú tanító volt) feladatul adta, hogy mindegyik jó tanulónak együtt kell készítenie a számtan házi feladatot, valamelyik rossz tanulóval. Nekem szánta az osztály egyik legrosszabb magatartású tanulóját, akitől addig igyekeztem távol tartani magamat. Megpróbáltam óvatosan kitérni a kényelmetlen feladat elől. A tanító bácsi erre ezt mondta: *Jó, gondold meg, elvállalod-e. De tudnod kell, aki csak önmaga jó, annak jó (4) lesz a magatartás jegye (ezáltal nem lehet kitűnő tanuló), csak annak lesz példás (5), aki nem csak magával törődik, hanem segít másokon is, hogy ők is jobbak lehessenek! Dönts el, milyen akarsz lenni.*

Vállaltam az együtt tanulást, és az is kiderült, jó érzékem van a tanításhoz. Akkor 9–10 évesen megértettem és megjegyeztem magamnak egész életemre:

1. *Aki feladatot, díjat, segílyt, támogatást ad, az szab feltételeket.*
2. Ha egy célt, díjat, támogatást, eredményt, érdemjegyet el akarsz érni, nem a saját elképzelésed szerint kell elvégezned a feladatot, hanem azt és úgy kell teljesítened, ahogy a feltételben megszabták.
3. *Nem elég neked jónak lenned, ha azt akarod, hogy jobb legyen a világ, másokat is hozzá kell segítened!*

Gyermekek, gyereknevelés

Kahlil Gibran:

Gyermekeitek általatok érkeznek, de nem birtokaitok. Ti vagytok az íj, melyről gyermekeitek eleven nyílként röppennek el.

A nevelés alapszemléletéhez, néhány közmondást ajánlok:

Ebül szerzett jószág, ebül vész. Ne várd, hogy a sült galamb a szádba repül! Segíts magadon, az Isten is megsegít!

Még pontosabban fogalmaz erről egy távol-keleti tanítás:

Ne adj halat az éhezőknek, hanem tanítsd meg halászni!

Haszontalan segítség az a nehéz helyzetben levőnek, ha semmittevően, küzdelem nélkül kap valamit, mert a hasonló helyzetek megismétlődését nem lesz képes megelőzni, és számtalanszor visszaesik ugyanabba a csapdába.

Az ember nem képes valódi értékén megbecsülni, amihez könnyen jut hozzá, sokkal többre értékeli azt, amiért keményen kellett küzdenie, dolgoznia. Ha saját erejéből tud megvalósítani valamit, többletként még a sikerélmény boldogságát is kapja. Meg kell tanítani a jól végzett munka örömére. Tanulja meg, hogy a megélhetéséért, céljai eléréséért magának kell megküzdenie, és legyen rá büszke. A fizikai, szellemi, viselkedésbeli küzdelem során nemcsak eléri, vagy megközelíti a célt, hanem közben saját képességeit is fejleszti, (mert: *gyakorlat teszi a mestert*), alkalmasabbá teszi magát olyan változtatásra, ami által később jobb helyzetbe kerülhet. Csak azután kérhet és fogadhat el segítséget másoktól, ha nem elég, amit ő megtett!

Rászorulóknak testi, szellemi, vagy anyagi *segítségül* nem a feltételek (ár, díj, vizsga, munka) kikerülését kell adni, hanem *felzárkóztatást*: felkészíteni, hogy ő is képes legyen megfelelni a feltételeknek!

Nevelési szempontból óriási hiba, sőt a közpénzek felelőtlen pazarlása, ha egészséges rászorulóknak az állam ingyen, feltétel nélkül ad pénzsegélyt, diplomát, vagy lakást. A megélhetési gondokkal élőkön segíteni akaró, családsegítő szervezetek tapasztalták, hogy a szociális segélyek csak pillanatnyi, „tüneti kezelést” jelentenek, nem szüntetik meg a baj okozóját, a helytelen (jövedelemteremtő tevékenység nélküli, felelőtlen, meggondolatlan, pazarló, alkoholizáló, drogozó stb.) életvitelt. Sokkal eredményesebb, ha egy szociális gondozó néhány

hétre odaköltözik egy ilyen családhoz, és velük együtt élve *példát mutat*, tanítja őket a tevékeny, meggondolt, rendezett életmódra...

De nem mindenki semmirekellő, aki segítségre szorul. *A másodikas olvasókönyvünkben emlékszem egy orosz népmesére is, kb. ennyi a lényege:*

Nagyapó nagyon megöregedett, már lépni is alig tudott, mindennel ki kellett szolgálni. Egyszer megszólal az apa: gyere fiam, tegyünk rendet az istállóban, csináljunk helyet nagyapádnak. Ahogy rendezik az istállót, megkérdi a fiú: miért nem lakhat nagyapó a házban, mint eddig? Felel az apja: semmi munkát nem végez már, mindig csak útban van, haszontalan embernek semmi keresnivalója sincs a házban. Válaszol a fiú: értem apám, akkor majd, ha te megöregszel, neked is csinállok helyet az istállóban...

Mindig úgy viselkedjétek, hogy *a példa a legjobb tanítómester* a gyerek-nevelésben!

Először arra kell megtanítanotok a gyereket, hogy az *ember nem hibátlan*. Így ti sem vagytok, én sem, de ő sem tökéletes (a képességei korlátozottak), ő sem szent (gondol, szól, cselekszik helytelenül, tévesen, bántóan, bűnösen), és nem is a világ közepe. Nem ő körülötte forog a Föld, hasonló jogai vannak az életben, mint a többi embernek, nem várhat el különb elbánást, mint a többiek.

Ezért nincs senkinek (neki sem) joga, saját egyéni szándékkal, parancsolni, követelni, ítélkezni másokkal szemben. Két közmondás így fogalmaz:

Amilyen az adjonisten, olyan lesz a fogadjisten.

Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak!

Ahogy te viselkedsz az emberekkel, többnyire úgy viselkednek ők is veled! Senki nem szereti azt: aki önző, irigy, hangos, követelőző, fenyegető, aki lenézi, vagy tettelesen bántja a másikat, kellemetlenséget, kárt okoz másoknak; azt szeretik: aki csendes, kedves, szelíd, szerény, udvarias. E közmondást meg kell vele tanítani, kedves szelíd szóval el kell magyarázni, meg kell értetni, azután pedig *sokat gyakorolni*! Addig kell gyakorolni, amíg, helytelen viselkedés esetén, már szót fogad, ha kimondjuk a közmondást és megkérdezzük: akarod, hogy mi is azt tegyük veled, amit te tettél? A legeredményesebb nevelési mód, ha saját magán megtapasztalja, milyen neki elviselnie azt, ahogy ő viselkedik másokkal.

Arról is tudnia kell, hogy: *sajnos nem elég a jó képesség és a jó szándék sem*, mert előfordulhat váratlan sikertelenség, eredménytelenség, vagy rossz eredmény. Ilyen lehet pl. baleset, rendkívüli események (forradalom, háború) az emberi képesség zavarai (látás, hallás, mozgás akadályoztatása, figyelmetlenség, tévesztés, szédülés, rosszullét, betegség, éhség, szomjúság, öregség stb.) miatt, műszaki meghibásodás, vagy természeti csapás (időjárás, árvíz, földrengés, hó-lavina) következtében.

Ha valaki kedvünk, akaratunk ellenére tesz helytelenül, tévesen, hibásan, ügyetlenül, vagy bűnösen cselekszik, azért még nem szabad meggondolatlanul, pillanatnyi benyomásaink alapján, a körülmények kellő ismerete nélkül szidalmazni, lebecsülni, megsérteni.

Ha valakinek a számunkra elvégzett munkájában hibát találunk, azért kell megértéssel megítélnünk, mert *ha az ember nem hibátlan, a munkája sem az*. A népi bölcsesség szerint: *ki miben dolgozik, abban hibázik; csak az nem hibázik, aki nem dolgozik*.

Mivel senki sem tökéletes, munkavégzés közben kell *ellenőrizni a folyamatot* és időben kijavítani, *megelőzni a rossz eredményt*.

Nem jó szülő (nevelő) az, aki mindent megenged (nem mond nem-et) és anyagiakban mindenből többet ad, mint amennyire szükség van. Ha van anyagi fedezet, ez a legkönnyebb: mindent megengedni és megadni, aztán lehet hangoztatni, hogy „én mindent megadok a gyerekeknek”. Csak nevelést nem. Az ilyen gyerek természetesnek tartja, hogy neki mindig, minden jár, és azt tehet, amit akar. Az óvodában, ahol nem jut mindenkinek azonos játék, kell tudomásul vennie, hogy nem mindig játszhat azzal, amivel szeretne, és nem biztos, hogy el tudja venni a másiktól, mert az az erősebb. Az iskolában meg azt is tudomásul kell vennie, hogy nem mindig tehet, amit akar, van, amikor nem játszhat, mást kell tennie. Korábban császárnak érezhette magát, az óvoda és iskola óta viszont rendszeresen ütközik a társaival, az óvónővel, a tanítóval, nem csoda, ha az óvoda, iskola kellemetlen érzetet vált ki belőle.

Szeretet helyett, kedveskedésként, ne adjunk, ne ígérjünk se jutalmat, se dicséretet. *Jutalom, vagy dicséret, valamilyen eredmény elismerésére való*.

A jó szülő nem ad meg és enged meg mindent, hanem *minden várható helyzetre* megtanítja, felkészíti a gyereket, hogy ne kelljen folyton

ütköznie másokkal. Megtanítja tanulni, dolgozni, viselkedni, hogy hasznos legyen mások számára. A leghatékonyabb módszer, ezen tevékenységek együtt végzése, a személyes példamutatás! Szülők és gyerekeik élettörténetében a fő motívumok gyakran hasonlóak, éppen a szülői példa (akár tudatalatti) követéséből fakadóan. Megtanítja, mit szabad, mit nem szabad. A helytelen cselekedetet mikor elég kritikával, szidással helyretenni, és mikor kell bűnnek tekinteni, amit büntetés, bűnbánat, bocsánatkérés, bűnbocsánat kövessen. Társaitól egyenrangúként, a felnőttektől pedig tisztelettel, nem bántó módon, hogyan kérhet el, kaphat meg valamit, amit szeretne. Ne vágjon bele az idősebbek, felnőttek szavába, hanem várja meg, míg szóhoz juthat. A szülő, a tapasztaltabb jogán és felelősségével, figyelmezteti a gyereket, ha előre látja, hogy várhatóan meg fog botlani.

Megértéssel és engedékenységgel kezeli a gyermek viselkedési problémáit, fölösleges szigorral nem korlátozza, utasítgatja, tiltja. Figyeljete arra, hogy a gyereknek nagy a mozgásigénye. Ha ezt nem vezetheti le, „nem fér a bőrébe”, „nem lehet bírni vele”. Ha valami akadályozta a napi mozgásigényét, keressetek módot, adjatok lehetőséget még lefekvés előtt erre, mert aludni sem fog. Még az én koromban is jólesik a mozgás, nekem is hiányzik, ha hetente legalább egyszer a hat km-t le nem futom...

Egyértelműen és *határozottan kell megkövetelni tőle a határok betartását*, hogy *meddig szabad* a játék, incselkedés, viccelődés, ellenkezés, de *mikortól tilos*, mert sértő, szemtelen, goromba, kárt okozó, vagy veszélyes magatartássá válik. Nagyon fontos, hogy a határokat meg kell indokolni, meg kell értetni a gyerekkel. Ha érti a tiltást, szívesebben tartja be, egyébként „csak azért is” megszegi. Alapfeltétel, hogy ezekben a határokbán *előzetesen a szülők egyezzenek meg*, hogy pontosan ugyanazt követeljék meg a másik távollétében is, és hogy e határokat a szülőknek is, mindig, be kell tartaniuk, másképp elbizonytalanodik a gyerek.

A gyermek emberségét is formálni kell, hogy: képes legyen a társas kapcsolatokra, a másik iránti figyelemre; alakuljanak ki olyan készségei, amelyek a megértést szolgálják; figyelni tudjon a másakra, el tudjon gondolkodni a dolgokon, tudjon önmagára figyelni, tudjon bocsánatot kérni, és meg tudjon bocsátani. Meg kell tanítani, hogy ha megunt valamit, tegye félre. A még használható eszközöket, játékokat

nem teszem tönkre, ha nekem már nem kell, mert másnak még szüksége lehet rá. Aki még használható eszközöket tönkretesz, a benne levő munkát semmisíti meg, kárt okoz, a „kártékony” pedig büntetést érdemel.

Fiaimmal kiskorukban beszélgettünk, hogy vannak hasznos és káros állatok. Részletesebb kérdéseikre válaszként, megmutattam nekik *Herman Ottó: A madarak hasznáról* c. könyvét. A könyv megmagyarázta, miért és hogyan kell az állatok közül a hasznosakat védeni, etetni, a *kártékonyt pedig le kell löni* (az akkori jogszabályok szerint). Fiaim, akkor nektek ez nagyon tetszett, remélem, jól emlékeztek még rá, és erre nevelitek a gyerekeiteket is!

Tanítsátok meg arra is a gyermekeket, hogy az anyagi javaknak van mennyiségi korlátja. Apámtól tanultam erre is két közmondást: *több nap, mint kolbász; addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!*

Felnőtt fejjel örülök annak, hogy gyerekkorunkban – apróságok kivételével – nyalánkságot és játékot, mi „ünnepi alkalomra” (húsvét, Mikulás, karácsony, névnap, születésnap stb.) „ajándékként” kaptunk, ettől lett *várva várt, örömteli, ünnepélyes* az ünnep.

Akkor ennek főleg anyagi okai voltak, és tudom, ti már megengedhetitek magatoknak, hogy ne így legyen. De, ha boltban járva minden esetben kap édességet, játékot, „valamit”, amit kikövetel magának, akkor leértékelődik az ünnep, az ajándék nem lesz számára ünnepi, örömteli, várva várt az „ünnepi alkalom”, semminek sem tud örülni.

A gyerekekkel meg kell értetni az *ajándék fogalmát*, hogy azt ünnepélyes alkalmakkal adják-kapják az emberek, ahogy megérdemlik. Ezért kap a Mikulástól virgácsot is, aki azt érdemli! *Ajándék lónak ne nézd a fogát*, vagyis ne vizsgálj az egészségét, állapotát, értékét. Az *ajándék értékét* ugyanis nem pénzben kifejezhető ára szabja meg, hanem az, hogy akitől kaptuk, attól ez milyen mértékű figyelmesség, kedvesség volt, vagy mennyi idejét, energiáját, ötletét, ügyességét, tevékenységét fordította arra, hogy nekünk *örömet szerezzen*.

A szülőnek kell *úgy nevelni a gyereket, hogy tudjon örülni*. Ritka „ünnepi alkalmakon” kapott ajándék adhat örömet. Határoljátok el mik a hétköznapi élet velejárói, és mi tartozik az ajándékok körébe.

Engedjétek álmodozni a „*mi leszel, ha nagy leszel?*” kérdésében. Váltogathatja az elképzeléseit, de mindig beszéljétek meg, milyen tulajdonságait kell fejlesztenie addig, hogy felnőttként alkalmas legyen

az álmodott szerepre. Így érti meg, találja meg azt a foglalkozást, amire valóban alkalmas lehet.

Az én gyerekkori vágyaim pl. így változtak: Először *lovas-kocsis* kívántam lenni (ennek a történetét a Régi mesterségek fejezetben írtam le), később *kántor-tanító* (lásd a Tanítás fejezetben). Nyaranta a Rába közeli szabad-strandjára jártunk fürödni. 1954-ben a győri nagy árvíz kezdetén, amikor a Rába még csak a medréből öntött ki, először jártam a városi fürdőben az „uszodában”. A Cziráky emlékműtől hosszan bámultam, ahogy a várfal alatt a Rába sárgásbarna vize összefolyik és beleolvad a Duna zöldes vizébe. (A várfal alatt láttam egyszer, hogy a hal vontatta ladikostul a horgászt. Kiemelve a harcsa szinte akkora volt, mint aki kifogta.) A nagy medencének a Czirákyval szembeni oldalán feltűnő volt egy fiatalember, aki talán a legbarnább volt, fehér napernyő alatt üldögélt egy karosszékekben, néha fölállt, sípolt és rendre utasította a rendetlenkedőket. Bátyám felvilágosított, hogy neki ez a munkája, ezért kapja a fizetését, ő az úszómester. Elgondolkodtam, nekem fizetnem kell, hogy itt fürödhessenek, neki meg ezért fizetnek, nincs ennél jobb munka a világon! Attól kezdve *úszómester* akartam lenni. Az árvíz aztán az uszodát is elöntötte, sőt az egész révfalui városrészt. Édesapámat árvízi munkára rendelték, édesanyám a hatodik hónapos volt leendő hűgunkkal, minket a bátyámmal Győrszemerére vittek nagymamánk hűgának családjához... Később, amikor *Fekete Istvántól* elolvastam a Lutrát, *vadász* lettem volna legszívesebben, aztán *erdőmérnök* lettem...

Figyelmet érdemel a Medizini című német ifjúsági patikamagazin megbízásából 9–12 éves gyermekek között végzett felmérés, amely szerint, a gyerekeket leginkább *bosszantó szülői tulajdonságok a következők*: 90%-uk számára a szülők igazságtalansága, 85,3%-uk számára a káromkodás, 80%-uk számára pedig üvöltözés a gyerekekkel.

A szülő feladata: úgy nevelni a gyerekeket, hogy az életben várható különféle helyzeteket, eseményeket, kockázatokat *ismerje fel* (az életben nem úgy van, mint a tv-ben!), *tudja kezelni* (érzelmi elfogadás, értelmes válaszlépés), *döntéseivel* szorítsa az elviselhetőségi küszöb alá a lehetséges konfliktusok, ütközések számát és mértékét. (A döntés: a lehetséges változatok közül egyetlen választása, egyúttal a többi elutasítása, vagy elhalasztása.)

Szent –Györgyi Albert: *Az élő állapot-ból*
Psalmus Humanus – Békeima, Hatodik ima: Gyermek

Uram!

*Szétválasztottad a nemeket, hogy az örök keresésben
Lelküink legmélyebb húrjai összecsengjenek.
Az összecsendülésből gyermekek születnek,
Kedves, hófehér értelemmel kifesző gyermekek.
De előítéleteim, félelmeim és gyűlöletem borítják el
Ezt a tiszta elmét.
Bombavetőim az élet sötét árnyait, szép szándékaink
Hiábavalóságát példázzák.
És ha felnő, nemes tettekre készen,
Szervezett mézárásra tanítatom,
Legszebb éveit erkölcsi iszapba fojtva.*

*Uram, mentsd meg gyermekeinket.
Mentsd meg életüket,
Hogy a fegyverek, melyeket mások ellen kovácsolunk,
Ne őket pusztíthassák,
Hogy jobbak lehessenek szüleiknél,
Hogy építhessék önnön világukat,
A szépség, tisztesség, összhang, jóakarat és méltányosság világát.
Melyet a béke és a szeretet kormányoz
Mindörökké.*

Hazugság, képmutatás, szerepjátszás, küldetés

A *hazugság*: a valóságtól, igazságtól eltérő állítás, szélhámosság, csalás, a másik ember becsapása. Ugyanezt teszi, aki másnak akar kinézni, mint ami, álszent, alakoskodó, képmutató. Ilyenekre szokták mondani újabban: ez hazudik, vagy festi magát.

Képmutató: aki más „képet” mutat magáról, mint amilyen valójában.

A kozmetikusok szerint a kozmetika úgy hat a nőkre, ahogy a festményre egy szép keret: fokozza a szépségét, értékét! De ha a keret már

akkora, és olyan cifra, hogy nem látszik tőle a kép, akkor a keretet akarják eladni a festmény helyett...

A női külső megváltoztatása csak addig szépítkezés, addig nem csalás és hazugság, amíg nem olyan, mint egy álarc, általa nem látszanak teljesen másnak, mint akik, mint amilyenek.

Szerintem, ki kellene zárni a szépségversenyekről mindenkit, aki nem a született testével akar részt venni! Nem az a szebb, akinek jobb a szabója! A szépségklinikák, plasztikai sebészek szervezzenek testdivatbemutatókat, meg versenyeket, külön az átszabott testűeknek.

Normális (XY kromoszómás) férfiaknak, a természetes szépségű (XX kromoszómás) nők vonzóak. Ezért a szépítkezéshez adok néhány jó tanácsot:

Lányok, olyan módon és mértékkel változtassatok csak az eredetin, hogy az eredmény olyan legyen, mintha valódi és *természetes* lenne. Nagyobb átalakítás (pl. hajhossz, hajszín jelentős változtatása, testát-
szabás, testékszerek, tetoválás, szőrtelenítés) előtt, kérdezzétek meg és *fogadjátok el* a veletek élő, *benneteket szerető férfi véleményét* (ne a többi nőt akarjátok utánozni, vagy megpukkasztani). *A festés ne fedje el, hanem emelje ki* egyéni, született szépségeket.

Aki annyira átfesti magát, hogy már másnak látszik, mint aki valójában, az vagy csaló, vagy *színész*. Aki pedig hosszú ideg, feltűnően vállal és játszik egy szerepet, aztán vált ellenkező szerepre, az *köpyөгforgató*.

Normális (nem színész, nem csaló) ember kényelmetlenül, feszélyezve érzi magát, ha az addigi életvitele során megszokott, ezért számára természetes (automatikus) viselkedés helyett, másként kell viselkednie, *szerepet kell játszania*.

Ennek van tudományos magyarázata is. Az emberek közötti kapcsolatot meghatározó „viselkedés” információt átadó közlései egyszerre több módon történnek. Az „interakció”, az egymás közötti információátadás nem zavarmentes, nem minden *adás* talál *vevő*-re, és fordítva! Az *adást* is, *vételt* is általában egyszerre több eszközzel végezzük.

Allan Pease írta, hogy Albert Mehrabian szerint a közlésmennyiségnek átlagosan 7%-át adjuk át szóval, 38%-át a hangszínnel, hangsúlylyal, hanghordozással, 55%-át testünkkel!

Az ember mire megtanul „beszélni”, nemcsak a szavakat tanulja meg, hanem a hanghordozást és a testbeszédet is! Mivel a beszélni tanuló gyermek és anyja között teljesen őszinte a viszony, a szavakhoz őszintén tartozó hanghordozást és testbeszédet (viselkedést) sajátítja el tudat alatt egyidejűleg (automatikusan). Rögződik benne, hogy milyen szavakhoz milyen hanghordozás és testbeszéd-jel az őszinte állapot, a „természetes viselkedés”. Ha később már tudatosan figyel erre, észleli, amikor a szavakhoz nem a hozzáillő hanghordozást és testbeszédet tapasztalja! Ezért feltűnő, ha valaki, az addig élt és gyakorolt (tudat alatt elsajátított), számára természetes szerep helyett akar nagyon eltérő szerepet betölteni.

Életünk folyamatában állandóan bizonyos szerepeket kell betöltenünk! A szerephelyzetekbe: beleszületünk (nemzeti, nemi, társadalmi szerepek), „belecsöppenünk” (pillanatnyi tér és idő), beletanulhatunk (tudatos választással és felkészüléssel).

Vannak *főszerepek*, amelyeket hosszú időn át kell vállalnunk, pl. a nemzetünk, nemünk, családi állapotunk, szakmánk, baráti, szomszédi, munkatársi kapcsolatainkban betöltött szerepünk.

Ezek közül kiemelkednek, a legfontosabbak, a „legfőbb” szerepek, melyeket az átlagosnál jobb képességeink alapján, *küldetésünknek* tekintve szívesen töltünk be egész életünkben.

A legalacsonyabb tanultságú és beosztású, legszegényebb embernek is van olyan képessége, amely kiemelkedő másokéhoz képest. Akinek sok ilyen képessége van, azok lesznek polihisztorok. *Kiemelkedő képességünket úgy hasznosítani, hogy saját kedvünkön fölül mások javára, örömeire is szolgáljon, ez minden ember küldetése*, és egyúttal élete boldogságának titka. A gazda szerint is hiba parlagon hagyni a földet, vagyis ki nem használni egy lehetőséget, adottságot. A különleges, vagy kiemelkedő képességgel kell is élni, az ilyen emberek „kötelesek”, mint „Isten ajándékát”, hasznosítani, megosztani, mások örömeire is fordítani képességeiket. Ezért érdemel büntetést a Biblia szerint is az, aki a *talentumát* nem kamatoztatja.

Antoine de Saint-Exupéry Citadella című művében erkölcsi és életelveit félezer oldalon fogalmazza meg. A mű első kritikusaik egyike Gide, valamint magyar fordítója Pődör László, így foglalta össze az író elveit az élet értelméről:

Az ember nem a szabadságban, hanem egy feladat elfogadásában találja meg a boldogságát (...), legyen bármilyen szerény, vagy fontos ez a mesterség, benne teljesedik ki az ember, nyeri el teljes szabadságát. A lényeg: veszendő létünk elcserélése valamire, aminek értelme van. Mindenkinek megadatik a csere lehetősége: az élet elpusztulhat, de amit másokért alkottunk, az megmarad...

Weöres Sándor (A teljesség felé, Első rész A forrás, Szembe-fordított tükrök, részlet):

Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni, hogy mindennek javára legyél. Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.

Kellemes közérzetet, boldogságot él át mindenki, amikor embertársai elismerik, megdicsérik, megköszönik, hogy valamit kiemelkedően jól végezett el, és ahogy mondani szokták: *ebben még Istennek is öröme telik*. Néha nagyon nehéz megtalálni valakinek ezt a képességét. Kinek alkalmakra, rövidebb időszakokra sikerül, kinek egész életén át. Aki nem találja meg, boldogtalan egész életében. Aki „nem találja helyét” a világban, nem tudja minek él a Földön. Az emberek többsége küldetését a munkájától függetlenül, szabadidejében gyakorolja (kedvenc sport, szórakozás, gyűjtőszenvedély, hóbort stb.). Az igazán szerencsések azok, akik kedvenc tevékenységüket, küldetésüket végezhetik egész életükben, megélhetést, jövedelmet biztosító munkájukként. A szülők feladata és felelőssége fölismerni, és kibontakoztatni, gyermekük kiemelkedő képességét, élete boldogságának titkát.

Az ember élete csak akkor teljes, ha elfogadja és szereti önmagát, ha fejleszti önmagát, ha teljesíti küldetését, életcélját, ha kapcsolatokat tart fenn folyamatosan.

Mécs László (1895–1978): Meteor

*Egy ismeretlen ősi fényű
nagy égitestről elszakadtan
ki tudja hol keringtem eddig,
s hogy hány száz fény-évet szaladtam,*

*amíg elértem itt a légkört
s a létem láthatóan izzik.
A földnek fény-nyelven beszélek,
pár perc, aztán ízlik, nem ízlik:*

*kiégve földre hullok én is,
s küldönci pályámat betöltvén,
megtorpanok, mint túlvilági
ércekből öntött szobor-öntvény.*

*Tudósok jönnek vegyszerekkel,
vizsgálják ércét a szobornak,
de csődöt mond nagy kémiájuk,
fejük csóválják és morognak:*

*ez nem vas, nem réz, bronz, arany sem,
titokból van ez, mint az élet,
ilyet nem olvaszt vasgyár, vulkán:
ily ércet rejt az ősi Lélek.*

*Egy ismeretlen, ősi fényű
örök Titoktól elszakadtan,
küldöncnek jöttem, s eltűnök majd,
ha izenetem általadtam.*

Vannak *mellékszerepek*, amelyeket rövid ideig, néha csak percekig töltünk be. (Gyalogos, autós, utas, üzletben eladó vagy sorban álló, üdülő, diák, felelő, elkéső, sikeres, vesztés, beosztott, főnök stb.)

Élethelyzetünk, *életünk minden pillanata szerephelyzet*, ha akarjuk, ha nem. A minden ember számára folyamatosan keletkező szerephelyzetekben azok tudnak könnyedén, vagy *harmonikusan élni*, akik, *felismerve a játékszabályokat, alkalmazkodnak, vállalják valamelyik szerepet*. Aki nem vállalja a rá eső szerepet, akár figyelmetlenségből, tudatlanságból, vagy szándékosan, folyton falba ütközik, nagyon nehezen érhet el eredményt! A sorscsapásként érő nehéz szerepeket is végig kell küzdened, áruulás lenne megszökni előle.

A szerepet élni emberi, játszani színészi tevékenység!

Ha *átéljük, viselkedésünk hiteles*: hanghordozásunk, szavaink, összhangban vannak testbeszédünkkel. Ha *játsszuk*, képmutató viselkedésünk *diszharmonikus* (kivéve a jó színészeket), elárul bennünket (pl. vámkezelésnél a csempészeket).

Önmagamat adni hiteles, becsületes szerep, másnak láttatni magam szélhámosság, csalás, becsstelenség! A szerepjátszás: képmutatás, csalás? Csalás: ha más vagy valójában, mint amilyen szerepet *játszol*, nem csalás: ha az vagy, amilyen szerepet *átélsz*.

A társadalom, az emberek elvárják, hogy adott helyzetekben, az annak megfelelő, szokásos *szerpek szerint viselkedj*, mert aki eltérően viselkedik, zavart kelt, ők sem tudják, hogyan viselkedjenek vele. Sokszor olyan szerepet is elvárnak tőled, ami számodra, vagy mások számára (is) kellemetlen, rossz, káros. Választani, dönteni kell.

Amelyik szerepet elfogadjuk, annak eleget kell tenni, annak megfelelően kell élni, belsőleg és külsősegekben is vállalnunk kell „hovatartozásunkat” (identitásunkat), és ennek megfelelő öltözetet, (viseletet) eszközöket kell alkalmaznunk! A szerep viselete is kötelez: amilyen *viseletben* járunk, úgy kell *viselkednünk*!

Jellemző szerepek:

- magyar és európai: nyelvi, társadalmi, vallási szokások;
- férfi, vagy nő: ennek megfelelő viselkedés, öltözet;
- katona: emberekre kell lőnie;
- pap: imádkozzon, éljen példamutatóan;
- diák: tanuljon, hagyományok szerint éljen;
- szakember: szakmai szokásokat tartsa be;
- vezér: parancsoljon, uralkodjon!

Amelyik szerepet nem fogadjuk el, el kell utasítani szerep-játszásunkkal, viselkedésünkkel, életvitelünkkel is.

Kahlil Gibran: (A próféta)

A bölcs nem azt kívánja, hogy belépjete az ő bölcsességének házába, hanem inkább saját elmétek küszöbére vezet benneteket.

Zen bölcsesség:

Öltözéke alapján fogadják, szavai alapján köszönnek el tőle.

Dale Carnegie:

*Nincs második lehetőséged arra, hogy kedvező első benyomást kelts!
(...) Ha citromot kapsz a sorstól, csinálj belőle limonádét!*

Mikor az ember túljut élete „hivatalosan aktív szakaszán”, nyugdíjasként visszapillant, számba veszi, mennyire sikerült küldetését teljesítenie, mit kell még helyrehoznia. Küldetésemnek én az igazságkeresést és a dalolást tekintettem...

Áprily Lajos (1887-1967): Bibliásan

*A kígyó felsiklott a sziklán,
eltűnt, a rom rejtette el.
A kígyó felsiklott a sziklán
és nem maradt utána jel.
A pisztráng megvillant a habban,
hullt lepke küzdött a habon.
A pisztráng megvillant a habban
és nem maradt utána nyom.
A sólyom átnyilalt a kéken
és néha villant, mint a hal.
A sólyom átnyilalt a kéken
s mögötte nem maradt vonal.
Én nem vagyok se hal, se kígyó,
az eget úszva nem szelem.
Én nem vagyok se hal, se sólyom –
És nem marad jelem.*

Hálózat, kapcsolatok, vita, hatalom, szabadság

Csermely Péter biokémikus, hálózatkutató szerint (nem szó szerinti idézet a Kossuth Rádióból):

A hálózati működése a kapcsolatoknak egyaránt érvényesül az élő szervezetekben, valamint a társadalomban. A minket körülvevő és a bennünk lévő rendszerek – nagyobb molekuláink, sejteink, szerveink, baráti társaságaink, munkahelyünk, a társadalom, amelyben élünk, és

az egész Föld – mind-mind hálózatok. E hálózatok hihetetlen módon egyformán viselkednek.

Igaz ez nemcsak az élő szervezetekre és a társadalomra, hiszen az egész világ fizikai szerkezete és működési elve az atomokra és naprendszerekre is egyforma. Sőt – *Einstein* speciális relativitáselméletének képlete $E=mc^2$ (E az energia, m a tömeg, c a fénysebesség) szerint – még az anyag és energia is egyenértékű.

Fontos, hogy hálózatukban a fehérjék 2–3 társukhoz kapcsolódva működnek, a stresszfehérjék 2–3 ezer társukhoz kapcsolódnak. Ugyan ilyen fontosak az emberi kapcsolatok is.

Aki bezárkózik vele azonos érdeklődésű, régi kapcsolataiba, kényelmes állapot, nem érik váratlan, bántó vélemények, lényegében saját(jával egyező) véleményeket hall vissza. Jó ez ahhoz, hogy megerősödjön, határozottá váljon addigi szemlélete. Nem jó viszont azért, mert nem találkozik, nem ütközik új, más szemlélettel, nem fejlődik, nem alakul a változásokhoz.

Aki nyitott további kapcsolatok kialakítására, annak az eltérő vélemények ütköztetése, vitája tisztítja le, pontosítja, sőt módosíthatja is, a változásokhoz alakítja, fejleszti szemléletét.

A nők általában nyitottabbak, mint a férfiak. Pl. sorban álláskor: A férfiak bábuként állnak egymás mögött, csak bosszankodnak, hogy lassan halad a sor, szemmel láthatóan öregszenek az alatt, míg sorra kerülnek. A nők beszélgetnek, vadidegenekkel kapcsolatot teremtenek, kiöntik a lelküket, észre sem veszik, hogy telik az idő, megkönnyebbülnek, fiatalodnak, mire rájuk kerül a sor.

Bevallom férfiasan, a kapcsolatok teremtése és hálózati működtetése, sajnos számomra is férfi módra nehézkes.

A vita, eszköze a szemlélet fejlődésének, az eltérő vélemények tisztázása, pontos megfogalmazása, alakítása, módosítása által. Feltétele a fejlődésnek, a különböző álláspontok ütköztetésén át, a másik fél, vagy a többség által is elfogadható, jobb, élhetőbb változat kialakításának. A vitában kiforrott, a résztvevők sokféle próbáját kiállt, közösen elfogadott álláspont lehet a meggyőzés, a megegyezés alapja, amit a felek egyetértően betartanak.

Talán érdemes saját példámmal megvilágítanom. Írtam már, hogy anyai nagyapám nem tűrt ellentmondást, de *édesapámmal lehetett vitatkozni*. Igaz, hogy ő is a Skorpió csillagjegyben született... Én abban nőtem fel, hogy mindent meg lehet beszélni. Bármiről volt szó, apám nem utasított, hanem el akarta fogadtatni a véleményét, meg akart győzni arról, amit helyesnek tartott. Valószínű éppen azért, mert tudta, hogy én, az „apja fia” tőle örököltem, hogy alapállásból *utálok minden merev formulát, utasítást, előírást, erőszakot, ami szabadságomban korlátoz*. Főleg az olyan parancsokat, szabályokat, erőszakot nem fogadtam el, semmibe vettem, „csak azért is” megszegtem, amelyik értelmetlen, érthetetlen, vagy korlátaival csak a hatalom kénye-kedvét, erőfölényét szolgálta a hatalom hatáskörében.

Apám engedte, hogy vitatkozzam, így megismerte ellenérveimet, és az ő érveivel meg tudott győzni, az ő igazáról. Természetesen az ő felnőtt ismeretei és tapasztalatai messze felülmúlták az enyémet, ezért a viták végére nagyon ritkán tudtam én meggyőzni őt, de megtanultam a *vitatkozás szabályait*. A feleknek kölcsönösen el kell fogadniuk, hogy a vita során:

- céljuk a másik meggyőzése észérvekkel és tényadatokkal,
- egyenjogúnak tekintik egymást, tartózkodnak szellemi, lelki, testi, szerepbeli erőfölényük hangoztatásától, vele való fenyegetéstől,
- aki alulmarad, elfogadja amiről meggyőzték, érvényesülni engedi a másik érveit,
- újabb érvek, tények ismeretében új vitát indíthat, azzal megváltoztathatja a közösen kialakított álláspontot.

Máig emlékezetes, amikor egyik vita során sikerült szándékomat érvényesíteni. Nyáron bejelentettem szüleimnek, hogy öt 13 év körüli barátommal együtt elmegyünk a Bakonyba néhány napra kirándulni. Vonattal, 2 db kétszemélyes sátorral, felnőtt kíséret nélkül, hátizsákkal, hideg élelemmel, minimális zsebpénzzel. Akkor, még nem volt mobiltelefon, ez azt jelentette, napokig elérhetetlenek leszünk. Szüleim ifjúi felelőtlenségnek tartották, a vita végezetéül apám így szólt: *Ne vakmerősködj, ígérd meg, hogy nem leszel meggondolatlan! Ha valami bizonytalan kimenetelű dologba kezdetek, ne egyszerre minden csináljátok, legyen legalább 2 közületek, aki szükség esetén segítséget*

tud hívni! Megígértem és elmentünk. Porva-Csesznek vasúti megálló-
tól Gézaháza turistaház felé félúton, mindkettőtől több óra gyaloglási
távolságra táboroztunk, és nagyon szabadnak éreztük magunkat. Ennél
talán csak az volt izgalmasabb, amikor 9–10 évvel később egy korai
húsvétkor, a rádió szerint járhatatlan utakon, néhol térdig érő havon,
hófúvásokon át mentünk barátaimmal P10-es motorbiciklikon Géza-
házára. Akkor (túl a katonai szolgálaton) már nem kellett vitatkoznom,
hogy elmehessek, édesanyám fátyolos szemmel csak annyit mondott:
Kisfiam, nagyon vigyázzatok magatokra!

Anyám szeméről is dal jut eszembe, amit apám dúdolt neki:

A szeme tengerzöld kék alapon, viharban pont ilyen a Balaton...

Kisgyerekként sokat veszekedtünk, sőt verekedtünk bátyámmal. Két
évvel idősebb és legalább egy tucat kilóval nehezebb volt nálam, ezért
előre látható volt a győzelme, de nem tudtam megállni, hogy ne viszo-
nozzam, ha kikezdett velem. Lehettem talán nyolc éves, mire beláttam,
hogy esélytelen vagyok vele szemben, ezért verekedés helyett más mó-
don célszerű megvédenem az igazamat. Addig azonban éveken keresz-
tül csatáztunk egymás ellen, szegény édesanyám bánatára. Ő szeretet-
tel próbált békességre szoktatni bennünket, de hiábavaló volt az igye-
kezete addig, amíg józanésszel belátva, képes lettem uralkodni maga-
mon. Azt szokta mondani: *Kisfiam, csúnya dolog a verekedés, ígérd
meg, hogy ezentúl jó leszel. – Nem ígérem – válaszoltam. – Miért, te
nem is akarsz jó lenni? – Szeretnék, de nem ígérhetek olyat, amit nem
biztos, hogy be tudok tartani...*

Jellemző volt, ahogy az utcabeli játszópajtásaim szüleihez való vi-
szonya eltért az enyémtől. Ha a játék hevében elkövettünk valami bajt,
vagy kárt okoztunk (pl. labdával betörtük valamelyik ház ablaküve-
gét), a bajt követő hangos mérgelődésre kijöttek minden résztvevő
gyerek szülei, hogy a megfelelő büntetést saját csemetéjüknek azonnal
kiszabják. A többi gyerek elszaladt és csak néhány órával később kul-
logott haza, mert tudta, hogy addigra csillapul a szülői harag, csökken
a büntetés mértéke. Én nem szaladtam el, hanem szégyenkezve ballag-
tam édesapámhoz, hogy megkapjam büntetésemet. Ennek az volt az
oka, hogy az első ilyen eset után édesapám megmagyarázta: *Kisfiam
én nem haragszom rád, nem mérgemben akarlak bántani, hanem azért
büntetlek, ha kell, hogy jól megjegyezd: még véletlenül se okozz bajt,
kárt, sérülést másoknak. Ha elfutsz és később jössz haza, a büntetés*

mértéke nem fog csökkenni. Jobban jársz, ha hamar túl vagy rajta, azután töltheted az idődet, amivel akarod.

Megértettem és megtanultam, hogyha bajt, kárt okozok, akkor is vállalnom kell a felelősséget, és állnom kell a büntetést.

Szabadságszerető, demokratikus, vitaképes, helyreigazító lélekkel születtem. A parancsot, a hatalmat, a diktatúrát utáltam, mert utasítással és tiltással korlátozná szabad akaratomat, ezért se gyerek, se felnőtt fejjel lélekben nem fogadtam el. Utasítás, parancs, ha indokolatlan, általában érthetetlen. Ha van indok, már lehet rajta vitatkozni, helyes-e, szükséges-e. Vitatkozni akkor célszerű, ha a felek kölcsönösen hajlandók elfogadni a vitatkozás szabályait. Nem egyszer fordult elő, hogy vitatkoztam olyankor is, amikor egyértelmű volt, hogy a másik fél élni fog erőfölényével (pl. katonaságnál), mert biztos voltam igazamban. Ilyenkor, ha időben ki nem oldalmazol a vitából, minél tisztább lesz az igazad, a főnök annál mérgesebb lesz, és annál nagyobb büntetésre számíthatsz a végén...

Vitában meggyőzni valakit – hasonló mértékű ismerettel és tapasztalattal bíró – felnőttek közt is nehéz, de elfogadtam az indokot, ha a józan ész szerint helyesnek éreztem, ha az érvelés védte az emberek egészségét, védte a gyengét az erőssel, a szegényt a gazdaggal, a besoroztat a főnökkel szemben, vagy a közteherviselést, a közérdeket szolgálta. Vagyis az emberek javát szolgálta általában, nem pedig egynek, vagy kevésnek a hasznát, soknak a kárára.

Természetesnek éreztem, hogy mások is utálják a parancsot, és azt is aki parancsolgat, aki hatalmát fitogtatja. Ezért parancsolni sem szerettem soha. Gyermekkorom kedves hajóskönyveiből Dékány András-tól tudom, hogy *a hajón a kapitány Isten után az első*. De sosem vonzott a szinte korlátlan hatalom, inkább az *első tiszt* navigációs szaktudása, aki a csillagok állásából a szextáns segítségével meg tudta állapítani a hajó helyzetét, és meghatározta a haladás irányát. Nem is vágytam a hatalomra, csak a *szabadságra*. *Vezetői szerepet* is csak a *nagyobb szabadságért vállaltam*, a szervezés-szabályozás lehetőségéért, nem a hataloméért. Vezetni is a meggyőzés erejével akartam, a parancs ereje helyett. Egyetértek Selye János megfogalmazásával: *A vezetőket csak addig érdemes megtartani, amíg szolgálni tudják a vezetetteket úgy, hogy kiérdemlik azok szeretetét, tiszteletét és háláját.*

Saint-Exupéry egész írói működésének alapgondolata, a Citadella ismétlődő témája: *veszendő létünk elcserélése maradandóra, a mesterségben, mások szolgálatában. A mesterségében teljesedik ki az ember, nyeri el teljes szabadságát.*

A szabadság szót többször is használtam, tisztázom mit értek alatta. Ahol mindenkinek *mindent szabad*, ott a *káosz* valósul meg, ott a gátlástalan bűnözők, az erősek és szélhámosok uralkodnak a többi fölött, az nem szabadság. *Teljes szabadság* a gyakorlatban nem létezik, mert a külső körülmények és saját pillanatnyi képességeid határt szabnak cselekvéseidnek, csak az *akarated szabad* a cselekvéshez. Ilyen helyzetben volt a hajótörött Robinson, amíg egyedül volt a szigeten, vagy Fa Nándor, akinek az egyszemélyes kikötés nélküli földkerülő vitorlásversenyen csaknem 129 napig senkihez sem kellett igazodnia.

Ha nem egyedül vagy, tekintettel kell lenned a másik (többi) emberre is, korlátoznod kell igényeidet, vágyaidat, hogy ne mások rovására elégítsd ki! Aki szereti a szabad és demokratikus feltételeket, nem kívánhatja mások szabadságát sem korlátozni.

Bármilyen méretű szervezetben (család, osztály, iskola, vállalat, város, ország stb.), bármilyen hatáskörű szerepben, beosztásban (szolgától az államfőig) akarsz békésen működni, tekintettel kell lenned a többi emberre, el kell fogadnod a szervezet és a szerep működési szabályait, feltételeit. *Szabad akaratedat* csak az általad elfogadott szabályokon belül gyakorolhatod. Ha ütközöl a szabályokkal, megbüntetnek, vagy ki kell lépned a szervezetből, szerepből!

A szabadság, az általad elfogadott módon korlátozott szabad akarat. Ezért nem mindegy, hogy a szereped szűkre, vagy tágra szabja korlátaidat. De a mestersége szabályainak korlátai között minden szakmabeli gyakorolhatja szabad akaratát...

Honvédek, honvédelem, háború

A honvédek feladata a honvédelem, a haza védelme. Otthonukat védik az idegen betolakodó ellen vívott harcban, háborúban! Minden nemzet törekszik az önrendelkezésre, de csak az érdemli meg, amelyik elfogadja a többiek jogát is erre. Mindig *annak van igaza, aki a hazáját*

védi, az a bűnös, az agresszor, a terrorista, aki bemegy más független országába!

Az orosz-grúz háborúban a grúzoknak, az amerikai-iraki háborúban az irakiaknak, vagyis azoknak lehet csak igazuk, akik saját hazájukban védekeznek, az országukba betolakodó támadó ellen.

A történelem során újra-termelődnek olyan erők, akik úgy gondolják, az erősebbnek van igaza. Győzelmük esetén ezt akarják elfogadtatni a világgal is. Mindig a győztesek fogalmazzák meg az elmúlt események „történelmét”, a saját szájízük szerint. Sok nemzet megélte, hogy vesztésként idegen hatalom uralmát kellett szolgálnia hosszabb, rövidebb ideig. Ez minden nemzetnél hasonlóan alakult:

A legyőzöttek *nemzeti érzelmű* része nem akarta kiszolgálni az idegen hatalmat, nemzetárulásnak érezte volna, titokban szervezkedett ellene (*Arany János: A walesi bárdok*).

A másik része túllihegve kiszolgált az idegen elnyomó hatalmat, hogy ez által (nem saját érdemei alapján) tegyen szert anyagi és egyéb haszonra, előnyökre a hazaszeretőkkel szemben. Ezeket a nemzeti érzelműek *kollaboránsnak*, az idegenekkel együttműködő *hazaárulónak* tekintették, árulóként megbélyegezték, büntették, ha tudták. Sajnos mindig voltak becsstelen hazaárulók, akik önös érdekből hajlandók az elnyomó dicsőítésére, kiszolgálására.

Amíg lószar lesz, veréb is lesz (ami belőle csipeget)! – tartja a közmondás...

A *háború*, a történelem során, *néha* évtizedekre, évszázadokra eldöntötte, más irányba terelte egy nép sorsát. A nagy hadvezérek, vagy a nép más vezetői, ezzel szokták indokolni, a háborúzást.

De a háború *sokszor* eredménytelen, és *mindig* óriási, esztelen pusztítással, tömeges gyilkossággal jár, a legnagyobb rossz, amit az emberek elkövethetnek egymás ellen.

Amikor a NATO–szerb háborúnak már eldőlt a sorsa, már bejelentették, hogy befejezik, akkor a NATO másnap még lebombázott néhány békés Duna-hidat Belgrádban...

Becslések szerint a II. világháborúban a magyar hadseregnek kb. kétharmada életét vesztette, megsebesült, illetve fogságba esett.

Vagyis a háborúból csak minden harmadik ember került haza, viszonylag „normális” állapotban... Véleményem szerint, aki elrendel nem-honvédő háborút, mind „háborús bűnös”, tömeggyilkos.

Gyóni Géza: Csak egy éjszakára...

*Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
A pártoskodókat, a vitézkedőket.*

*Csak egy éjszakára:
Akik fent hirdetik, hogy - mi nem felejtünk,
Mikor a halálgép muzsikál felettünk;
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek,
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.
Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
Gerendatöréskor szálka-keresőket.*

*Csak egy éjszakára:
Mikor siketítón bögni kezd a gránát,
S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák;
Robbanó golyónak mikor fénye támad,
S véres vize kicsap a vén Visztulának.
Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Az uzsoragarast fogukhoz verőket.*

*Csak egy éjszakára:
Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Úgy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyú omlás, -
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.
Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A hitetleneket s az üzérkedőket.*

*Csak egy éjszakára:
Mikor a pokolnak égő torka tárul,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben,
S haló honvéd sóhajt: fiam... feleségem...
Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket.*

Csak egy éjszakára:

*Vakító csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sírva sikoltsák: Istenem, ne többet.
Küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára.*

Csak egy éjszakára:

*Hogy bújnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiálná bögve: Krisztusom, mi kell még!
Krisztusom, mi kell még!? Véreim, mit adjak
Árjáért a vérnek, csak én megmaradjak!?*

*Hogy esküdne mind-mind,
S hitetlen gögjében, akit sosem ismert,
Hogy hívná a Krisztust, hogy hívná az Istent:
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
-- Csak egy éjszakára küldjétek el őket.*

(Przemysl, 1914. november)

Hősi élet

Wass Albert (Duna tv-ből nem pontosan idézett részlet):

Minket úgy neveltek, hogy az élet koronája a hősi halál.

A világ úgy fordult, hogy csak egyféleképpen lehet ma sikeresen küzdeni, ez pedig nem az, hogy hősi halált halunk, hanem hősi életet élünk!

Hont foglalni alkalmas a kard, s annak védelmezésében hasznos. Megtartani a hont azonban csak kaszával lehet. Kaszával, ekével, izzadságos, becsületes munkával. Hont veszejt, ki másra bízsa a munkát!

Szép dolog, ha meghal valaki a magyarságáért, de többet ér, ha élve küzd érte.

Idegenkedés, gyűlölet, megismerés, elfogadás

Amikor 2000-ben az erdőgazdaságok feladatuk kapták, hogy be kell vezetniük az ISO minőségügyi rendszert, a többség határozott idegenkedéssel és ellenszenvvel állt hozzá. Nálunk más volt a helyzet, mert a Zalaerdőnél addigra már bevezettük. Előzetesen szakmérnök-képzésen én már 1994-ben foglalkoztam két félévben minőségbiztosítással. Amikor nálunk 1998-ban kezdődött a bevezetése, azért vállaltam ezt a munkát, mert számomra már nem volt idegen, ráadásul a szabályzó-szervező készségem alkalmazására szinte szabad kezlet kaptam. Igaz, hogy az ISO rendszer akkori szabványa elsősorban sorozatgyártáshoz igazodott. Nem volt könnyű erdőgazdálkodásra átültetni, de kevés, nálunk nem alkalmazható szabványelem kivételével, a többit jól sikerült testre szabnom. Egyértelművé, szabályozottá vált a szakmai tevékenység minden fontos területe. Amikor tapasztaltam a társerdőgazdaságok ellenállását, írtam is egy cikket az Erdészeti Lapokba, akkor fogalmaztam meg, hogy az idegenkedés helyett, a megismerés általi megértés tesz elfogadóvá, vezet eredményre:

Bármí, bárki (eszköz, módszer, ember) ismeretlen, idegen íránt gyakorolt *idegenkedés* távol tart, elzárkóztat, előítéletet (megalapozatlan általánosítást), meg nem értést, ellenállást, ellenszenvet, éles helyzetben *gyűlöletet kelt*.

Bármí, bárki íránt gyakorolt *megismerés* közel hoz, nyílttá, megértővé, elfogadóvá tesz, megkedveltet, *szeretetet ébreszt*.

Böjte Csaba:

Minden, ami van, az egymásra találásból született (...) találkozásból, befogadásból, szeretetből jöttünk létre. Minden bűn az elfordulásból, elzárkózásból fakad, mely kérlelhetetlenül a halálba torkoll.

Antoine de Saint-Exupery (Kis herceg, részletek):

Nem játszhatom veled. Nem vagyok megszelídítve. Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”? Kapcsolatot teremteni. Ha megszelídítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra. Ha megszelídítesz, megfényesednék tőle az életem. Jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan. Az idő, amit a rózsádra vesztegettel: az teszi

olyan fontossá a rózsádat. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.

(Lásd: a Cselekvő szeretet fejezetben leírtakat is!)

Kisgyermekként a mesék kódében, még tökéletesen erősnek, okosnak hittük (reméltük) családtagjainkat és magunkat is. Úgy éreztük, a jó szándék megvan bennünk, szükség esetén megvívánk a sárkánnyal is, és mint a mesében a legkisebb fiú, győzelmünk után jó királya lennénk országunknak, jóra *változtatnánk* a világot. Aztán ahogy telt az idő, nőtt a magasságunk és tapasztalatunk, egyre kisebb képességűnek éreztük magunkat. Kénytelenek voltunk belátni, *elfogadni*, hogy sem szüleink, sem mi nem vagyunk halhatatlan hősök, csak gyarló emberek. Adott képességekkel születünk, megbeszéléssel, neveléssel, tanulással, gyakorlással, szeretettel lehet befolyásolni sorsunkat, de képességeinket sokkal kevésbé.

Az ember(ek többsége) tudomásul veszi, hogy ahogy felnő, kinő a mesevilágból, meg kell tanulnia *elfogadni* saját magát, a szüleit, ismerőseit, élete párját, majd a gyermekeit olyannak, amilyenek.

Aki nem hajlandó elfogadni saját maga és szerettei valós képességeit, téves igényeket támaszt, amelyek kudarcra vannak ítélve. Gyakran a kudarc a kapcsolat megromlásához is vezet...

Nem bánkódni kell azon, hogy saját magunk, gyermekünk, vagy más, akit szeretünk, nem a legszebb, legokosabb, vagy legjobb sportoló, hanem segíteni kell megtalálni, kibontani, kifejleszteni és elfogadni, az(oka)t a képessége(i)t, tulajdonsága(i)t, amiben kiemelkedő, ezért küldetése, boldog életének alapja lehet.

Igazmondás, nyíltság, szélhámosság

A megbízhatóság alapja, hogy hinni lehessen valakinek. Aki nem állja a szavát: vagy hazudott, vagy nincs akarata, nem képes betartani, amit ígért. Az egyik legfontosabb ígéret, az elvállalt *határidő* betartása. *Aki nem szavahihető, nem megbízható.* Nem komoly ember, felelőtlen, nem tárgyalóképes. *A felelősség vállalásához kell igazat mondani, állni a szavad.*

De vigyázz, mert a nem szavahihető ember gyakran nagyon lehen-gerlően tud beszélni! Ez a bűnözésnek egy jellegzetes fajtája, a *szélhá-mosság*. Megbízhatóságot sugárzó külsővel, kultúrált ruházatban és ápoltan, néha magas beosztásban(!), lendületes beszéddel terelik el a jóhiszemű áldozat figyelmét, és nagy anyagi hasznot csálnak ki tőle.

Nekem tetszene, ha mellébeszéléstől mentes, tömör szókimondó őszinteséggel beszélne mindenki, mint Matula bácsi *Fekete István: Tüskevár* c. regényében. Kamaszkori baráti körben el is határoztuk, hogy igyekszünk úgy beszélni, mint ő. Törekedtünk is rá, és ha vala-melyikünk, megfeledkezve róla, városi szószátyárkodásba kezdett, a többiek kimondták a figyelmeztető jelszót: Matula! Szégyellve ma-gunkat, azonnal őszinte tömörségre váltottunk. Sok víz lefolyt azóta a Rábán, de nekem ma is értéket, mértéket jelent ez a szó...

„Ne hazudj”, de sajnos gyakran igaz az is, hogy „*szólj igazat, betörík a fejed*”. Helyes-e nyíltan kimondani az igazat, ha az minden érintettre nézve kellemetlen, vagy káros?

E két szempont nem zárja ki egymást!

Alapelv az őszinteség, lehetőleg ezt kell betartani!

Nem tartom jónak a *kegyes hazugságot* annak érdekében, hogy „ne okozzunk fájdalmat” az érintettnek (pl. a megcsalt házastársnak, vagy a haldokló betegnek). Ilyenkor gyakran mindenki tudja már a valósá-got, csak ő nem, ezért félrevezetve, mesterkélt ködösítésben, az adott helyzethez képest ésszerűtlenül, néha nevetségesen viselkedik, a kör-nyezete meg asszisztál hozzá. A fájdalmas, szomorú valóságot is őszintén helyes tudatni. Szerető óvatossággal úgy rá lehet vezetni az érintettet, hogy végül gyakran maga mondja ki a valóságot, nekünk csak jóvá kell hagynunk. Közben kiderül, hogy már korábban is gon-dolt néha a valóságra, és lassan megemésztí, nem taglózza le a fájda-lom, a harag, vagy a halálfélelem. Emberi méltósággal tudja elfogadni, viselni az érthetetlent, és van lehetősége intézkedni a várható hely-zetre.

Ha a *pillanatnyi elhallgatás* emberi kapcsolatokat, vagy életeket menthet meg, akkor őszinte tájékoztatás helyett szerencsésebb ügyes manőverezéssel más témára terelni a szót.

Érdemes megfontolni ilyenkor, amit apám szokott mondani, ha ifjonti meggondolatlansággal szálltam vele vitába valamiről: *ha nem szóltál volna, bölcs maradtál volna...*

Az sem hülye, aki hallgat – mondja egy másik közmondás.

Idősödő fejjel fogadtam el én is, hogy egy bántó megjegyzésre hallgatással válaszolva eltérő vélemény helyett, mennyi fölösleges szócséplés, eredményre nem vezető veszekedés kerülhető el...

Kitartás eredményt hoz

Ha rendelkezésedre állnak a feltételek, a megvalósításhoz még szándék, akarat és türelem is kell. Ha helyes a szándékod, kitartással van esély a célod elérésére.

Ha kényszerítenek elveid, jogaid elleni cselekedetre, az egyetértésed, beleegyezésed nélkül történjen, aminek történnie kell.

Ne mondj le a jogaidról, mert akkor végleg elveszted!

Deák Ferenc, a haza bölcse, az 1848-as forradalom leverése utáni kiegyezés atyja így biztat:

Amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse visszahozhatják.

Hihetetlennek látszott, mégis túlélte a magyar nép a tatár, a török, a szovjet elnyomást és népiirtást. Bármilyen kellemetlen, kilátástalan, vagy reménytelen a helyzet, *soha ne add fel!*

Gondolj a két békára, amelyek a tejes-sajtárba estek: Úsztak, kapálóztak a tej tetején, de magas volt a sajtár fala, nem tudtak kijutni. Amikor már nagyon elfáradtak, az egyik abbahagyta a reménytelennek lát szó kísérletezést és belefulladt. A másik tovább rugdalózott, vajjá köpülte a tejet, és kiugrott a sajtárból!

Hadifogságból azok tértek haza, akik kitartottak. Akik föladták, nem. *Segíts magadon, az Isten is megsegít!*

Tóth Bálint: Fiamnak

„Durate, et vosmet rebus
Servate secundis.” Vergilius
(Bírájátok ki, az életetek még kell a jövőnek)

*Sem öröklétet, sem gyémánt tudást
nem adhatok, boldogságot se békét,
s nem rejthetlek el biztos menedékként:
gonosz ne lásson, s a gonoszt ne lásd.*

*Nem tudhatom, jobb kort vagy pusztulást
hoz majd jövőd, – én még élek, te élsz még, –
s ha férfiként érzed idők verését,
nem vigyázhatlak, hogy magad vigyázd.*

*De tudd: csábít, vagy taszít a jelen,
ellenállni sohsem reménytelen,
s bár bukják, nyer az igaz gondolat.*

*A világ zsarnok? Te belül szabad vagy,
mit gondolj, írd, magad szabad magadnak,
– hát ezt hagyom rád: **Soha fel ne add!***

Megítélni másokat

Az emberek vagy *bírónak*, vagy *ügyvédnek* születnek. Vagy *bírálni*, *megítélni*, vagy *megérteni* képesek másokat. A két képesség nem jár együtt. Aki hajlamos az egyikre, nehezebbre esik a másik.

Az *ügyvédek* – akik képesek beleérezni magukat a másik helyébe, sajnos nehezen döntenek, nehogy ártsanak másoknak – soha nem győztesek, mert a győzelemhez másokon erőszakot is kell tenni.

A *bírók* a győztesek mindig, ők könnyen döntenek, ítélnek, nem zavarta őket, ha döntésük, győzelmük bajt, kint, keservet okoz másoknak. Ők íratják a történelmet, elért *eredményeikkel indokolják, fedik el* igazságtalan, bűnös, vagy káros tetteiket is.

István király is keményen elbánt ellenfeleivel, végül szentté avatták.

Ki kardot fog, kard által vész – a bibliai mondás szerint.

Ne ítélkezzetek, hogy fölöttetek se ítélkezzenek! Amilyen ítélettel ti ítélkeztek, olyannal fognak majd fölöttetek is ítélkezni. (...) Miért látod

meg a szálkát embertársad szemében, amikor a magadéban a gerendát sem veszed észre? (Biblia, Máté 7,1–3)

Tégy különbséget az észrevétel, a vélemény, valamint a megszólás, a rágalmazás, és az elítélés között! Ha felhagysz az ítélkezéssel, rálelsz a boldogságra. Diktatórikus rendszer után úgy lehet az embereket megítélni: ártottak-e másoknak, emberségesen viselkedtek-e?

Megítélni valamit, látószög kérdése is. Ugyanaz másnak látszik mádártávlatból, mint békaperspektívából. *Ki mint él, úgy ítél. Mindenki magából indul ki* – tartja a közmondás. A megítélés a szemléletmódtól, mindenkinek a saját élethelyzetétől is függ, erről ismét Attila egyik története jutott eszembe: Az 1950-es, 60-as években az erdészetnél a vezető beosztásúak lovas kocsival jártak ki az erdészkerületekbe a munkákat irányítani, ellenőrizni. Egy késő őszi, nyirkos, hideg este hazafelé jövet, a szőlőhegyen megállította és behívta a pincébe őket egy gazda, faanyag vásárlási szándékait megbeszélni. A kocsis, Laki bácsi kint maradt, mert nem őt hívta a gazda, és amúgy sincs beleszólása a mások dolgába. A pincében duruzsolt a dobkályha, előkerült valami harapnivaló is, arra meg inni kellett a tavalyi borból. Kellemesen érezték magukat, Attilának eszébe jutott a kocsis. Jó szándékkal kiment hogy behívja, de mihez tartás végett így igazította el: *Ne fagyoskodj kint öreg, gyere be, egyél, igyál, azután hallgass!* Néhány nap múlva fülébe jutott Attilának, amint a dolgozók egymásnak adták át a történeteket, szóról szóra úgy, ahogy Laki bácsi boldog elégedettséggel mesélte fünek-fának: *Ez a Bodnár úr egy valódi úriember! Behívott a pincébe, etetett, itatott, egész este velem foglalkozott és olyan szépen elbeszélgetett velem!*

Az öreg Laki így ítélte meg. Ez azt igazolta, hogy Attila pontosan megtalálta a megfelelő hangot, ahogy a kocsissal beszélni kellett.

Wass Albert szerint 3 féle ember van: rontó-, gyűjtő-, látó-ember.

Bioritmusa szerint, hajnali, vagy esti aktivitású az ember: A *pacsirta* típusú: korán könnyen ébred, reggel élénk, korán álmos; a *bagoly* típusú: későn nehezen ébred, este élénk, későn álmos.

Gazdászok szerint – az állatok evés-ivási szokásaihoz hasonlóan – az ember is kétféle, olyan, mint a *liba* (evés közben folyton iszik), vagy mint a *marha* (csak a végén iszik).

Mezőgazdaság, becsüld a hazait

Az 1970-es években még virágzó magyar mezőgazdaság ma már ezer sebből vérzik, sokféle okból. Erről már sokat írtak, én csak néhány gondolattal véleményezem, és kézenfekvő megoldásokat ajánlok.

Tenyérnyi kis országunkban ne akarjunk versengeni a hatalmas gabonatermelőkkel. A nagyüzemi gazdálkodás a globalizáció érvényesülését segíti, a termelő névtelenné, felelőtlené válik (ezért találunk mérgező anyagokat az élelmiszerekben olyankor, amikor származási helyként a *Termelték az Európai Unió országaiban* szerepel).

A magyar nép jövőjét, a magyar vállalkozók, a magyar föld és a termékpiac megőrzésének jövőjét a *helyi közösségek*, a még működő *családi gazdaságok* fenntartása biztosíthatja, és ezek szövetkezése a termékek tárolására, feldolgozására, értékesítésére.

Jók az adottságaink (éghajlat, termőföld, termálvíz) és van elegendő munkaerő a „kert-Magyarország” létrehozásához, gyógynövény, zöldség, gyümölcs, olajnövény termeléséhez. Termelnek az EU-ban is gyümölcsöt, ami szép, tartós, és ízetlen. Keresletet kell teremtenünk a zamatos magyar gyümölcsre, itthon és az EU-ban is! Előbb-utóbb, megtapasztalják a hazai fogyasztók is, hogy jobban meg kell becsülni a hazai ízeket...

Az élelmiszerár többnyire nehezen viseli a szállítás magas költségét. A szocialista mezőgazdasági termelő szövetkezetek (TSZ) szervezése előtt a magyar parasztgazdaság – az osztrák meg még ma is – éves ciklusú *önellátó* „ökgazdaságként” működött, amelyben *nem vásároltak olyat, amit meg tudtak termelni*, és minden megtermelt anyag helyben hasznosult, a „hulladék” is. Ilyen helyi közösségeket, *helyben termelést, felhasználást, tárolást, feldolgozást és értékesítést, a hulladék nélküli, elenyészően kevés külső energiát igénylő ökgazdaságot* kell ma is megvalósítani, a mai lehetőségekkel!

Baji Lázár Imre orvos, antropológus és író megfogalmazása szerint „udvarház-Magyarországban” kellene gazdálkodni, egy-egy udvarházhoz tartozó gazdaság élelmiszer és energia önellátásával.

Nem igaz az, hogy csak a nagyüzemi gazdálkodás a gazdaságos! Azt se mondom, hogy csak a kicsi családi gazdálkodás a jó. Elférnek egymás mellett, ha egyaránt kapnak életteret. Mindkettőnek van előnye és

hátránya is. A nagyüzemi módszer alkalmas azonos minőségű nagy tömegű termés (termék) pl. gabona, kukorica, palackozott ásványvíz gazdaságos előállítására. De a mezőgazdálkodóknak nem csak az előállítási költség fontos, a feldolgozási és kereskedelmi is.

A családi szervezésű önellátó parasztgazdaság képes ízben, minőségben sokkal változatosabban termelni. Franciaországban, Németországban, Ausztriában, ahol nem volt erőszakos TSZ-szervezés, a családi alapon szerveződött gazdálkodás évszázados hagyományokat megőrző termékfajták (húsáru, pékáru, sajt, vaj, sör stb.) ezreit állítja elő. A helyi igényeket döntő mértékben helyi (EU forgalomba nem kerülő, ezért gyakran az EU előírásaitól eltérő!) termékekkel ellátó családi vállalkozásoknak, helyi közösségeknek ez a megoldás helyben többszörös munkalehetőséget és biztos megélhetést ad: a növények, állatok „megtermelése”, feldolgozása élelmiszer alapanyaggá, további feldolgozása étellé, sőt fűtési alapanyaggá, üzemanyaggá, és ezek értékesítése, gyakran vendéglátással, szállásadással együtt. *A helyben feldolgozás és értékesítés további előnyei:* kicsi a szállítási költség, a termelő beazonosítható, ezért felelős a minőségért, az élelmiszer egészségi biztonsága nagyobb. Ez növeli a vásárlók bizalmát a termék iránt, az előállító pedig márkanévet teremthet, ami több vevőt, jobb megélhetést eredményez. Az még ráadás, hogy erősödik a gazdálkodó, a globalizáció pedig nem terjed.

A helyi közösségek önellátó gazdálkodása tehát nemcsak „mezőgazdasági kisüzem”, hanem vidéki munkahelymegőrző – sőt a feldolgozó üzemek és a turizmus által –, munkahelyteremtő, a vidéki lakosságnak hosszú távon megélhetést nyújtó alapegysége. Változatos és különleges minőségű termékeket előállító, a nemzeti hagyományos ételeket és étkezési szokásokat megőrző, energiatakarékos, a globalizált városi életmódnál élhetőbb életet fenntartó, és erre másoknak is lehetőséget teremtő gazdálkodási forma. Ha az így előállított alapanyag fajlagos költsége rosszabb, mint a nagyüzemi gazdaságé, bőven pótolja azt a feldolgozás, értékesítés, turizmus többletbevétele! Az önellátó gazda ne vásároljon olyat, amit meg tud termelni! A termelt fölösleget a kölcsönösség elvén cserélje termékekre, vagy adja el. Magyar ember lehetőleg magyar terméket vásároljon!

Az állam – jogi és támogatási eszközeivel – ne adjon a nagygazdálkodónak előnyt, a helyi közösségek, családi gazdaságok, vállalkozások rovására, és ne fogadjon el hátrányokat az Európai Unióban sem!

Ne legyen a magyar másodrangú a külföldivel szemben se saját hazájában, se az EU-ban! Ki kell követelnünk: Az EU régi tagállamainak akkor ADUNK AZONOS piaci feltételeket, ha velük AZONOS AGRÁR-TÁMOGATÁST KAPUNK. Ha nem azonosak KÖLCSÖNÖSEN a feltételek, nem érdemes tagnak maradnunk!

Rendszeresen visszatérő, megélhetési gondot okozó helyzet, hogy a felvásárlók az önköltségnél alacsonyabb árat akarnak fizetni, a termelők meg tehetetlenül panaszkodnak, vagy megsemmisítik az árujukat (pl. a tej, meggy, dinnye, alma, méz, hús stb. esetében).

Nagyon szeretem az aludttejet, tavasztól ősziig lehetőleg eszem reggelente fél litert. Ehhez termelőtől veszek tejet, mert az megalszik, nem úgy, mint az élelmiszerboltokban kapható, (az ország túlsó végéről ideszállított!) „tej”, amit a felvásárlási ár többszöröséért árulnak. Termelői tejet a bolti árnál 10-20%-kal olcsóbban kapok, és még tejfölt, túrót is készíthetek belőle, ha akarok. Az árusítás többletköltséggel jár, a termelőnek mégis megéri, mert a felvásárlási árnál sokkal többet kap. Folyamatosan van rá kereslet, sorban állnak érte a vevők.

Ha mezőgazdasági termelésbe kezdtek, kerüljétek ki a felvásárlót! Meg kell szüntetni a „szocializmus” által kialakított: termelőszövetkezet + felvásárló + értékesítő, rendszert. Ebben, aki termelt tengődött, a felvásárló és a kereskedő meggazdagodott.

Helyette az egyéni termelőknek, tárolási, feldolgozási és értékesítési szövetkezetet érdemes létrehozni, mint Ausztriában. Ezek a tevékenységek többlet költséggel és munkával oldhatók meg, azért célszerű szövetkezni. Az értékesítés költségeit levonva, arányosan visszaosztva a nyereséget, a termelőké legyen az értékesítés haszna is!

Az alapanyagon a legkisebb a haszon, ezért lehetőleg ne nyersanyagként adjátok el. Minél jobban feldolgozott, minél közelebb kerül a kész, fogyasztható állapothoz, annál több nyereség rakodik rá. Dolgozzátok föl, és aludttej, kefir, joghurt, tejföl, túró, „Túró Rudi”, sajt, füstölt sonka, szalonna, kolbász, töpörtyű, disznózsír, libazsír, hidegen sajtolt napraforgóolaj, tökmagolaj, savanyított káposzta, répa, kovászos vagy ecetes uborka, csalamádé (vegyes savanyúság), aszalt gyümölcs, befőtt,

konzerv, lekvár, szörp, sör, bor, pálinka, alakjában, vagy vendéglátásban elkészített ételként értékesítsétek.

Nem véletlen, hogy *a pálinka hungarikum*. Más országok, akiknél nem tud beérni jóízű gyümölcs, büszkék krumpliból, gabonából, vagy borókabogyóból, készített szeszükre. Hol van azok aromája a gyümölcsillatú pálinkához képest? Néha maguk is elismerik:

1935-ben *VIII. Edward* angol trónörökös, megkóstolva egy 1926 évi *kecskeméti barackpálinkát*, megállapította: *szódával jobb, mint a whisky, teába jobb, mint a rum!*

Hazánk termőföldben és termálvízben gazdag, de ásványi kincsekben, kőolajban, földgázban szegény. Nagyfokú és bűnös felelőtlenség, hogy az ország energiaellátását döntő mértékben külkereskedelemmel monopol áron beszerzett orosz földgázzal oldjuk meg, hazai lehetőségeinket pedig elhanyagoljuk. Energia önellátásunk növelése jelentős mértékben csökkenti külgazdasági függőségünket, sőt együtt jár gazdasági növekedéssel és munkahelyteremtéssel is.

Alig hasznosított lehetőségeink: a termálvíz hőjének felhasználása, növényi biodízelolaj és bioetanol alkalmazása gépek üzemanyagaként, növényi hulladékkal (faapríték, szalma stb.) fabrikettel, pellettel fűtés, állattartó telepeknél a hígtrágya biogáz energiája, szemétegető hőerőmű, szélerőmű, napkollektorok, napelemek fokozott alkalmazása. Egyik sem újdonság, osztrák „sógorainknál” gyakori!

Magyar nyelv, magyar gondolkodás

Nagyon fontos az idegen nyelv ismerete, mert ahány nyelven beszélsz, annyi nemzet szemléletmódját és minket megítélő értékelését ismerheted meg. De ne feledkezz meg, az anyanyelvről sem. A magyar nyelv szépségét a versekben tapasztalom leginkább.

Érdekességgként említek csak néhány „kínrímet” amit még apámtól tanultam, jó példa a magyar nyelv játékos kifejező készségére:

*Szól az apa tekintéllyel:
Mit kerestél te kint éjjel?
Szól a fiú szenvedéllyel,
Hogy a babám szenved éjjel.*

*A kis kadét a délelőtt,
Letérdepelt Adél előtt.
Mire eljött a délután,
Szíve szakadt Adél után.*

*Miközben ezt komponáltam,
Éppen egy nagy kompon álltam,
Szagoltam egy fodormentát,
A vízen egy fodor ment át.*

Olvassatok verseket is! A középiskolákban tanított nagy költőinken túl, a maiak közül elsősorban a *Balassi-émlékkard díjas költők* verseit javaslom. Ezt a díjat évente február 14-én, Bálint napján olyan költők kapják, akik Balassi szavaival élve „*Emberségről példát, vitézségről formát*” tudnak adni. Feltétel, hogy a poéta a magyar líra élvonalába tartozzon, és életművét európai szellemiség hassa át. Nevük a függékben látható.

Nyelvünk és rovásírásunk a két legősibb, ezért a legtitokzatosabb hungarikum. *Czakó Gábor* író szerint a magyar nyelv különleges, mert a nyelvek többségétől eltérően „gyök-nyelv”. Kb. két és félezer gyök-képből képezi, ragozza más szavak százait. Ezért jellegzetesen alkotó a magyar gondolkodás, amely mindkét agyféltekét működteti, sokkal kreatívabb más nyelveknél.

Erre utalt az Ady verseit imádó *Teller Ede*, a hidrogénbomba atyja is, amikor azt mondta, ha nem Ady nyelvéen beszélne, legfeljebb egy közepszerű fizikatanár lett volna... Halála előtt nem sokkal mondta: *egy nyelv van, és ez a magyar...* (az emberiség ősnyelve).

Kiss Dénes író, nyelvész szerint (tv): A magyar nyelv alapja logika és matematika (kettes számrendszer). A magyar szavak „megmagyarázzák” azt, amiről beszélünk. Tudjuk pl., hogy sokkhatásra méreg keletkezik bennünk: „mérgesek leszünk”. Amikor sírással oldjuk ezt, könnyeink méregtelenítenek bennünket: „megkönnyebbülünk”. Jó példák a kettes számrendszerben gondolkodásra, hogy a kettős testrészek közül egyiket, félnek nevezzük: *fél szemére vak, fél lábára sánta, fél térdre ereszkedik...*

Nem véletlen, hogy a magyar anyanyelvű *Neumann János* dolgozta ki a kettes számrendszert alkalmazó számítógépes programvezérlés alapelvét. Szerintem az sem véletlen, hogy a számítástechnika fejlesztésének további magyar kulcsszereplői vannak: pl. Kemény János (BASIC nyelv), ifjú *Simonyi Károly* (az ember, aki Bill Gatest gazdaggá tette, a grafika, a menü, és a „magyar stílus” bevezetője a programozásban, az EXCEL táblázat-szerkesztő és a WINDOWS operációs rendszer egyik megalkotója, az első magyar űrturista).

Eőry Ajándok meridián doktor szerint (tv): az egészségmegőrző hagyományos kínai orvoslás szakkifejezései, a magyarhoz feltűnően hasonló értelmezésűek, pl.: „szélütés”, „vesébe látó” stb.

A magyar nyelvnek a többi európai nyelvtől eltérő ősi eredetére utaló jellegzetességeit állapították meg külföldi nyelvtudósok. Álláspontjuk szerint további meglepő megállapítások várhatóak, ahogy egyre több fény derül titokzatos nyelvünk ősi származására. Elgondolkodtató, a következő két vélemény:

Badinyi Jós Ferenc: Jézushitű Atilla c. írása szerint:

A Nemzetközi Orientalista Kongresszuson 1974-ben a Sorbonne-on a sumerológusok, a Tihanyi Apátság Alapítólevelében lévő 1055-ből származó „magyar szórványok”-at *sumernek* ismerték el.

Grover S. Krantz amerikai antropológus professzorra is hivatkozik, aki „Az európai nyelvek földrajzi kialakulása” című, Imre Kálmán által fordított könyvében „(...) kimondja, hogy a magyar nyelv Európa legősibb, helybenmaradó, mezolitikus nyelve. (...) Azt állítják, hogy az uráli magyarok (...) vándoroltak a 9. században Magyarországra. Ehelyett úgy vélem, hogy sokkal korábbi időben az összes egyéb uráli nyelvűek terjeszkedtek kifelé Magyarországról.”

Mario Alinei olasz történész és nyelvész professzor Az ősi kapocs c. könyvében ismerteti elméletét a magyar-etruszk nyelvrokonságról. Az etruszk nyelv szerkezete (agglutináló, szótőhöz kapcsolódó képzőkkel, végződésekkel, toldalékokkal, illeszkedő magán-hangzókkal, zöngétlen mássalhangzókkal, első szótagra eső hangsúllyal, nyílt szótagszerkezettel) egyértelmű rokonságot mutat az uráli nyelvekkel. Szerinte az etruszkok ősei Kárpát-medencei türk–magyar népek, akik főként tengeri úton érkeztek Itáliába.

Levelében azt írta a Magyarok Világszövetsége elnökének, nincs kétsége afelől, hogy a magyarokat elfogadják majd, mint a bronz- és vaskori Európa egyik legeredetibb civilizációjának megalapítóit.

Geológusok által ismert tény, hogy a jégkorszak idején a Kárpát-medence kevésbé jegesedett el, mint a környező területek, vagyis alkalmas volt az élőlényeknek menedéket nyújtani a túléléshez. A földkéreg vastagsága ugyanis Amerikában kb. 70 km, átlagosan 40 km, a Kárpát medencében 10 km, a Pilisben 6-7 km. (*Lánszki Imre*)

Nem véletlen, hogy Százhalom(battá)tól Budakalászig *hévizek* fakadtak, ezt a forrásvízi mészkő fellelési lehetőségei bizonyítják.

A Dalai Láma a magyarországi látogatásakor elsőként az általa a világ legfontosabb és legcsodálatosabb helyének, a Föld szívcsakrájának nevezett Pilis-hegységbe siet, India nagykövet asszonya pedig rendszeresen a Dobogókőhöz látogat „feltöltekezni”.

Magyarság és más nemzetek

Nehezen szántam rá magam, hogy a gyerekeimnek őszinte jó szándékkal megírt vallomásomat könyv alakban idegenek elé tárjam. Baráti biztatásra végül azért fogadtam el, mert nincs szégyellni valóm amiatt, amit leírtam. Ahogy a legenda szerint *Luther Márton* 1517-ben kiszögezte tételeit a wittenbergi vártemplom ajtajára, én e könyvbe foglaltam nézeteimet, erkölcsi elveimet. Bár nem azzal a céllal írtam, de én is megvitatom, ha kell. 2009-ben negyedével bővítettem e könyvet, ez a fejezet is akkor keletkezett.

Manapság felélénkült a magyarok őstörténetének kutatása, eredményeik *Kézai Simon: Gesta Hungarorum*-át igazolják.

Béres Judit humánpopuláció-genetikus megállapította (Élet és tudomány 2001. szept. 21.), hogy *a finnekkel nem állunk genetikai rokonságban*. Fontosnak tartom, mert minden népnek ismernie kell ősi gyökereit, hogy ne szakadjon meg történelme folyamatossága. Erdész példával élve, ha egy fának letörik, levágják ágait, újra hajthat, de ha a gyökereit vágják el, elpusztul. Azért is fontos történelmünk ismerete, hogy tudjuk, mely népekkel keveredtünk rokonságba, ami által hazánk lakosságának többségét a genetikai sokféleség jellemzi. Mindkét tény el kell fogadnunk.

Czeizel Endre szerint:

A magyar nép sokoldalú változatos genetikai összetétele adja a lehetőségét bizonyos jellemző tulajdonságainak, mint pl. a kreativitásnak, vagyis a találékony alkotó- és újtókészségnek, de az individualizmusnak és az ezekből fakadó egyet nem értésnek, civakodásnak is.

Kopp Mária szerint (Vigilia 2008. augusztus. Bodnár Dániel beszélgetése Kopp Máriával):

A 2006-ban befejezett, ötezer személy megkérdezését magában foglaló országos reprezentatív felmérés megerősítette azt a korábban többször kimutatott jellemzőnket, hogy az egyik legindividualistább nemzet vagyunk. Különösen gyakori nálunk az úgynevezett bipoláris személyiségtípus, amely a lelkesedés és a kiábrándulás két pólusa között ingadozik. Ez a típus általában nagyfokú kreativitással jár együtt. (...) Ma sajnos, az ország igen jelentős hányada a kiábrándultság, elkeseredés lelkiállapotában van, de éppen ez a személyiségháttér ad reményt arra, hogy felébreszthető a lelkesedés, az alkotás szelleme. Ehhez azonban ismét erős nemzeti azonosságtudatra volna szükségünk. (...)

Megdöbbentő, hogy Magyarországon, az egyik oldalon a liberalizmus, míg a másik oldalon a nacionalizmus szitokszó, pedig a liberális nacionalizmus a leggazdagabb magyar hagyomány. Emlékeztetek rá, hogy a magyar történelem legnagyobb politikusai – Kossuth, Széchenyi, Eötvös, Deák – mind liberális nacionalisták voltak.

A liberális nacionalizmus lényege az, hogy befogadó a társadalom, de csak azok tartoznak oda, akik elfogadják a nemzeti jelképeket, a nemzeti kultúrát, és mindennél fontosabb nekik, hogy az adott társadalomhoz tartoznak. Vallom, hogy ezt a fajta nemzeti érzést kell visszahozni a magyarok számára is. (...)

Jelenti ez az azonosságtudat sokszínűségének az értékelését, annak a felismerését, hogy minél sokszínűbb egy társadalom, minél összetettebb egy nemzet, annál gazdagabb, de csak akkor, ha mindenkinek legfőbb kincse a nemzeti közös örökség, a nemzeti jelképek, a nemzeti történelem, a nemzeti hagyomány. Szinte nincs még egy társadalom, amelyik annyira sokszínű lenne, mint a magyar. A magyar családok és a magyar társadalom legfőbb gazdagsága és különlegessége a rendkívüli sokszínűség. A magyarokban nagyon erős a kezdeményező és az

újítási készség, s ebben valószínűleg a nagyfokú genetikai és kulturális gazdagság a meghatározó. A magyar azonosságtudatnak épp a sokszínűsége a különlegessége. Ez a szemlélet feloldhatná a nemzeti identitással kapcsolatos ellentmondásokat a mai magyar társadalomban. Büszkének kell lennünk családjaink német, szlovák, zsidó, délszláv, cigány és még sorolhatjuk hányféle eredetére. Ezt nem letagadni kell, hanem büszkének lenni rá. Ugyanakkor el kell fogadnia mindenkinek, aki ezt a gazdagságot átéli, hogy mindez a magyar nemzeti azonosságtudat része. Miért ne mutathatnánk példát a sokszínű, befogadó nacionalizmus értékeinek újrafelfedezésével? Ha erre képesek lennénk, nem egymás ellen fecsérelnénk el az energiánkat, hanem össze tudnánk fogni mindenkivel, aki nem szavakban, hanem a tetteivel bizonyítja, hogy a közös erkölcsi elvek, a nemzeti összetartozás és kultúra az életének alapját jelentik.

Nagyon fontos és előnyös az ötletesség, leleményesség, a kezdeményező, újító készség, mert ez teremt lehetőséget a változásokhoz alkalmazkodásra, a kudarc, veszteség, sorscsapás utáni *újrakezdésre*. Hiszen az élet helyes alapszemlélete: *megváltoztatni (alkotni) amit lehet, de elfogadni azt, amit nem lehet megváltoztatni...*

Akik a világ megítélése szerint a leghíresebb magyarok, dicsőséget, elismerést hoztak a magyar népnek, saját vallomásuk szerint is magyar hazafinak tartották magukat, azok közül sokan nem magyar származásúak voltak. Érdekes néhány példát megemlíteni:

Petőfi Sándor: (Petrovics Alexanderként keresztelték meg az evangélikus vallás szerint, apja, Petrovics István szerb családból származott, de magyarnak vallotta magát, édesanyja, Hrúz Mária, szlovák anyanyelvű volt, a magyar nyelv használatára csak asszonykorában tért át.) Élet vagy halál című költeményében ezt írja és vallja:

*Ha nem születtem volna is magyarnak,
e néphez állanék ezennel én... -*

Az Aradi Tizenhárom Vértanú, akik közül legalább 6 nem magyar származású volt, életét adta a magyar szabadságért.

Kodály Zoltán, a magyar zeneoktatás világhírűvé tevője, édesapja Kodály Frigyes, édesanyja Jalovetzky Paulina lengyel származású.

Puskás Öcsi, futballistaként talán a világ legismertebb, leghíresebb magyarja, Purczeld Ferenc néven sváb családban született.

Alfredo Di Stéfano így jellemezte:

Játékosként és emberként is tízes! Minden magyarnak segített, olyan volt a magyaroknak, mint egy nagykövetség. A pénzét rájuk költötte...

Ezért nem származás, hanem lelkiesség és morális magatartás kérdése, *Illyés Gyula* szerint: *Magyar az, aki magyarnak vallja magát.*

Sajnos mára már nem elegendő így megfogalmazni, mert manapság sokan érdekük szerint változtatják, hogy minek vallják magukat.

Szerintem: *Az vallja magát magyarnak, aki vállalja magyarságát, a magyar szellemiséget, nyelvet, történelmet, a magyar jelképeket, és úgy viselkedik, cselekszik, hogy a magyar népnek hasznára váljon, ne kárára, szégyenére!*

A magyar nyelv szóban és írásban is a *minél egyszerűbb, annál jobb* elvre törekszik. Az első szótagot hangsúlyozza a szóban, előre írja a családnevet a névben, az évet a dátumban. A leglényegesebbtől halad a lényegtelenebb részletek felé. *A magyar szellemiségben is ezt tartom jó példának*, amikor fogalmazásban, beszédben, cselekvésben is a lényegretörő, egyenes, nyílt fellépés a jellemző, nem a terjengősség, fondorlatosság és hátbatámadás. A magyar szellemi függetlenségre törekedve gyakran harcolt a szabadságért, ebben példát is mutatott a világnak. Ha a túlerő miatt elbukott, alkalmazkodva az új feltételekhez, találékonyan újra talpra tudott állni.

1848–49 óta a magyar szabadság napja és próbaköve március 15. Ezen a napon minden magyar a szabadságra gondol, és akaratlanul is összeméri helyzetét a „Mit kíván a magyar nemzet” 12 pontjával. Tudták ezt a magyarokon uralkodó államhatalom vezetői is, a Habsburgoktól a mai napig, és március 15-i viselkedésük elárulta, minősítette, hogy tiszta-e a lelkiismeretük a néppel szemben, betartják-e a 12 pontot, vagy nem. Akadályozzák, vagy engedik a népet tömegesen szabadon ünnepelni, visszaemlékezni, együtt ünnepelni-e vele.

Amelyik államhatalom fél a népharagtól, ellensége a népnek! Amelyik idegen fegyvereseket alkalmaz, ellensége nemzetének.

A nyelv és történelem ismerete nélkül a nemzetet sem ismered.

A viselkedésed szerint ahhoz a nemzethez tartozol, amelyikkel közösséget vállalsz kulturális, erkölcsi és érzelmi téren. Aki közösséget vállal, javára szolgál a hozzátartozóinak, nem kárára.

A nemzeti jelképek fejezik ki, a nemzet múltja, történelme nagy alakjainak megbecsülését. Azért kell hangsúlyozni a magyar szellemiség

és jelképek vállalását, mert vannak olyanok, akik őket sértő „magyar-kodásnak” gúnyolják azt, ha a magyar Magyarországon magyar jelképeket használ. Akiknek ez bántó, ne csodálkozzanak, ha magyar érzelmeik valódiságát kétségbe vonják azok, akik szívből magyarok, nem politikai, vagy anyagi érdekből. Német, francia, brit is használja felségterületein zászlaját és nemzeti jelképeit, ezt nem kifogásolják, csak a magyart.

Van két olyan népcsoport, akiknek hangadói kimondottan rájátszanak arra, hogy őket a magyarok Magyarországon azért bántják, mert ők az a népcsoport, aki. Még őket, nemzetüket, vallásukat megnevezni, kimondani sem szabad, mert azt is sértésnek, támadásnak tekintik. Ha bármi rendellenességet, bűnt, bajt ők követnek el, már a kivizsgálás előtt tiltakoznak, és ők támadják (*a legjobb védekezés a támadás elve alapján*), rágalmazzák a magyarokat azzal, hogy rasszisták, rájuk akarják kenni a bűnöket, pedig ők ártatlanok. **NE MÉRJÉK MAGUKAT MÁS MÉRCÉVEL, MINT A TÖBBIT!**

Ők is lehetnek büszkék magukra, vagy nemzetükre, abban, amiben jó példát mutatnak, de ők is szégyelljék magukat, vagy nemzetüket, és bűnhődjenek érte, amikor bűnt követnek el, bajt, kárt okoznak másoknak. Márpedig minden népben vannak bűnözők is, az övékében is.

Azok a népcsoportok, akiknek hangadói rendszeresen rasszizmussal rágalmazzák a magyarokat, jó összeköttetéssel rendelkeznek a tv, rádió, sajtó felé, és minden apró sérelmet felnagyítanak, *a bolhából is elefántot csinálnak*. Sőt gyakran előfordul, hogy senki se akarta őket bántani, de feltételeznek sérelmeket és a semmiből is „elefántot csinálnak”. Csak úgy zeng belé az ország, hetekig.

Akikben rossz emlékeket ébreszt, és számukra *ellenszenves* az, amikor Magyarországon a magyarok magyar jelképeket használnak, de egyébként *békében hagyják őket élni*, azoknak csak azt tudom tanácsolni, amit magam is tennék. Alkalmazzák a helyes életszemlélet alapelvét: *megváltoztatni amit lehet, elfogadni amit nem lehet megváltoztatni*.

Változtassák meg helyzetüket. Az Európai Unióban átjárhatók a határok, nem kell azok közt élniük, akiket utálnak, áttelepülhetnek azok közé, akiket szeretnek. Ha a kellemetlen, rossz emlékek ellenére, mégis, továbbra is itt akarnak élni, akkor viszont: *fogadják el*, hogy néha olyat is hallanak, látnak, ami számukra kellemetlen. Az ország

többi lakójának sem különb a sorsa, ők is kénytelenek néha olyat látni, vagy hallani, ami nekik kellemetlen (például azt, hogy egy népcsoport hangadói gyalázzák a nemzeti jelképeiket, őket pedig rasszizmussal rágalmaazzák.)

Én szelíd büszkeséggel vállalom, hogy magyarnak érzem és vallom magam, pedig a genetikai összetevőim szerint dédszülőig vizsgálva, kb. annyi bennem a magyar, mint a német, és még kevés szlovák és francia is van bennem. Nem tartom sértőnek, ha valaki magyarnak nevez, de nem is szégyellem. Nem szoktam hivalkodóan, tolaodóan hangsúlyozni nemzetemet, de mást sem, ami bántó lehetne másoknak. Szerintem – a büszkeség, vagy szégyen tekintetében – ugyanaz érvényes az emberre, mint a nemzetre.

A büszkeség (nem gög!) szelíd, jóleső érzés, öröm tölt el, akár magam, akár nemzetem tudományos, művészeti, gazdasági stb. sikere, jó eredménye, erős állapota esetén. A büszkeség nem fennhéjázó, nem lenéző, nem lekezelő mások felé, mert az már gög lenne.

Szégyellem, ha magam, vagy nemzetem, tudományos, művészeti, gazdasági segítségre szorul, lemarad, vagy bűnt követ el. Például:

Szégyellem, hogy állítólag egy örült magyar volt az a férfi, aki Michelangelo csodálatos Pieta szobrát a római Szent Péter bazilikában kalapáccsal megtámadta, és súlyosan megrongálta Mária arcát.

Szégyellem, amikor Magyarország gazdasági helyzete, a lakosság életszínvonala, a szomszéd országokéhoz viszonyítva folyamatosan romlik, ahelyett, hogy javulna. *Szégyellem*, amikor politikusaink békétlenséget keltenek, egymás ellen uszítják a nemzeteket, akik tudnának békében is együtt élni.

Amikor a politika nem avatkozott bele, egy szomorú esemény példát adott a nemzetek közti megértésre és szeretetre.

2009. február 8-án vasárnap hajnalban, Veszprémben ismeretlen tettesek megölték az MKB Veszprém kézilabdacsapatának román válogatott beállását, Marian Cozmát. Rajta kívül még a segítségére siető klubtársai közül két idegenlégiós szenvedett sérüléseket: Ivan Pešić horvát válogatott kézilabdázót vesén szúrták, Žarko Šešum szerb válogatott kézilabdázót pedig fejbe rúgták.

„A román a magyar ölében halt meg, míg a szerb és a horvát együtt szenvednek a kórházban.” – írta a Gazeta Sporturilor sportlap, amely ostoba halálnak nevezi a történeteket, melynek nincs etnikai színezete.

Február 13-án Marian Cozma bukaresti temetésén magyar csapattársai vitték a koporsót. Február 15-én több ezer ember vett részt Marian Cozma tiszteletére rendezett emlékművetben Veszprémben.

Marian Cozma szülei úgy nyilatkoztak, fiúk szerette a magyarokat, úgy élt Veszprémben, mint egy herceg.

„Arra kérek mindenkit, hogy egy kiszáradt tölgy miatt ne gyűjtsuk fel az egész erdőt, hanem ültessünk fákat, hogy új erdő növekedhessen. Ha a kétéves unokám abba a korba ér, elhozom ide, hogy ő is kézilabdázzon.” – mondta Petre Cozma, Marian Cozma édesapja.

Magyar nóták és más alkotások

Szerintem azok a magyar emberek, akik azt mondják, hogy nem szeretik a magyar nótát, nem tudják mit beszélnek, vagy soha nem foglalkoztak vele, nem hallgatták végig, nem értették még meg egyetlen nóta szövegét, dallamát sem (túlságosan fiatalok?); vagy üvöltöző részeketől, a magyar nóta karikatúráját hallották csak, Bokor Jánost, Tarnai Kiss Lászlót pedig még sohasem. (Mindennek van karikatúrája, nem arról kell ítélni.) Lehetnek sznobok is, akik azt hiszik, műveltebbnek (vagy modernebbnek) látszanak attól, ha leszólják, lenézik a nótát (és a másik hungarikumot, az operettet), mint rangon alulit, vagy elavultat. Vagy egyszerűen csak lelketlenek (*akinek nincs nótája, annak szíve sincs*), akiktől távol áll minden, ami dallamos, mindenféle érzélem, minden lírai.

Pedig sok kiváló, híres, művelt személyiség élt és él, akik bejárva a világot bevallották, hogy szinte a hazaszeretet megnyilvánulásaként szeretik a magyar nótát: író, költő, színész, operaénekes, orvos, professzor, műszaki zseni, pap, vagy akár sportoló (Éliás Tibor, Melis György, Simándy József, Bessenyei Ferenc, Gregor József, Berkes János, Dr. Vigh Bertalan, Puskás Öcsi).

A jó nóta a szöveg és a dallam, a tartalom és a forma természetes összhangja, harmóniája. Persze sok rossz nóta is van, mint ahogy a megszületett összes verseknek is csak kis töredéke a kiemelkedően jó,

és ez érvényes az operára, minden más emberi alkotásra is. Szerintem a népköltészet máig megmaradt és közkedveltté vált versei, balladái, mondókái is (sok természetes rostáláson átesett) kis töredéke csak az eredetileg keletkezetteknek, hasonlóan az ismert szerzőjű versek közül kiemelkedőkhöz.

Ki merne általánosítani, hogy az ismert a szerzőjű (pl. Arany, Petőfi, vagy József Attila) versek, magyar nóták mind értéktelenebbek, mint a népköltések, népdalok, melyeknek ismeretlen a szerzője? Szép vers is sok van, és nóta is, amelyiknek művészi színvonala, mondanivalója és hangzása egyaránt kiváló.

A magyar nóta ugyanúgy hozzá tartozik a magyar lélekhez, mint a népdal, az altatódal, a népballada, vagy a népmese. Nem tudja átérezni szívvel lélekkel a magyarságát az, akinek egyetlen magyar nótára sem sajog a lelke, borzong a háta, vagy ébred vágy szívében.

Mára a magyar nóta ugyanúgy része a magyar nemzeti hagyománynak, mint a népdal, ugyanúgy megbecsülést érdemel.

A magyar nóta hasonló, mint a népdal, csak ismert a szerzője. Sokszor nehéz is eldönteni, hogy egy dal melyik lehet a kettő közül. Ki állítja magáról azt, hogy ő mindig képes határvonalat húzni minden népdal és a műdal közé, és a népdal értékes (mert „tisztá forrásból származik”), a többi értéktelen, bármilyen tökéletes, csak azért, mert ismert a szerzője?

A népdal és a magyar nóta megítélése engemet a festményekére emlékeztet, csak ellenkező előjellel. Ha egy eddig ismeretlennek hitt festményről azt állítják, hogy Picasso alkotása, attól kezdve *üzleti árá*t ezerszeresére emelik. Addig is látta már ezer műértő, de ismeretlenként ezredáron lehetne eladni. Pedig a *valós értéke* nem változott...

Hány olyan dal van, amelyikről véletlenszerűen derült ki, hogy nem népdal, mert ismertté vált a szerzője. Ekkor le kell értékelni?

Egy alkotás (termék) üzleti (kereskedelmi) ára, erősen függ a divattól, és reklámtól. *A valós értékét* viszont, szerintem, a szükségessége, a használhatósága és az élvezetszerző (kellemes élményt, közérzetet nyújtó) képessége adja meg. Az a valóban kiemelkedő értékű alkotás, amelyik kiemelkedő hatást kelt bennem, *függetlenül attól, hogy alkotója ismeretlen, vagy világhírű.*

Az alkotónak az a választási lehetősége, hogy csak saját szórakozására alkot, és nem érdekli mások véleménye, vagy arra is törekszik, hogy olyat alkosson, ami elismerést, kellemes élményt kelt másokban is, képességeit küldetesként mások boldogítására is hasznosítja. Ha az alkotó szeretné, hogy elismerjék, ennek megfelelően alkosson. De nem szabad silánysággal törekedni a népszerűsége. Szerencsére a kiemelkedő alkotások, a remekművek *egyaránt érthetőek és élvezhetőek a szakértők és a közönség számára*. Ki vonná kétségbe, hogy örök érvényűen kiemelkedő művészi értékűek és érthetőek az ókori görögök, vagy Auguste Rodin, Iván Mestrovic, és Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrai?! Szerintem a nóták legjobbjai is olyanok, mint ezek a szobrok. A nótákat sem szabad általában elítélni. *Szeretem a jó nótákat, ahogy a jó verseket, a jó szobrokat, a jó ételeket, a jó borokat...*

A szobor, vagy festmény értéke: a látvány és az általa keltett érzélem, a dal értéke: dallama, szövege és az általa kiváltott érzélem, független attól, hogy ismert-e a szerzője. Az emberek először az alkotásokat (szobrot, festményt, verset, dalt) kedvelik meg, majd általuk ismerik és szeretik meg az alkotó személyt.

Világhírű költőink is szereztek kimondottan dalszöveget, meg sok olyan vers van (Petőfi, Arany, Gárdonyi, József Attila), amit később ültetett dallamra, tett dallá valaki. Ma is születnek még magyar nóták, új szerzőktől is. Érdemes megemlíteni *Éliás Tibor* országszerte ismert operaénekest, aki opera-kávéházat nyitott Szentendrén, mellette egy cukrász-gasztronómiai múzeumot. Ebben a múzeumban örökölt meg többek között a vajkrém és a „Dobos torta” – mint hungarikum – történetét, amit feltalálója Dobos C. József 1884-1907-ig titokként őrzött. *Éliás Tibor* szerezte a *Nótát hozzá a síromra* c. magyar nótát, és szívesen énekli is.

Minden élethelyzetről, minden érzelmi kapcsolatról képes szólni a magyar nóta, akár csak a Biblia. Szeretem a jó nótákat, verseket, közmondásokat, szólásokat is, amelyek bölcs, találó, tömör megfogalmazások, nyelvünk igazgyöngyei, *példák, tanácsok az életre*.

A témához simuló közmondások gyöngyszemeit igyekeztem írásomba úgy belefűzni, hogy a szövegben meg-megcsillanó selymes fényükkel olyanok legyenek, mint egy valódi gyöngysor, ékszerét alkossák könyvemnek.

Gyakran *a nóta eldalolt közmondás*, de a többi nótaszöveg is életkép, az élet minden helyzetére vonatkozóan, ahogy ez a dal mondja:

*Muzsikánál nincs jobb barát, oly sok mindent megtalálunk benne.
Muzsikában nem csalódunk, nélküle a szívünk szegény lenne.
Elkísér az életünkön, velünk vigad, velünk fakad sírva,
Édesanyánk dallal altat, énekszóval tesznek le a sírba.
Muzsikánál nincs jobb barát, tőle minden percünk szebbé válhat.
Muzsika a lelkünk tükre, egy-egy dalból mennyi érzés árad...
Benne csendül az életünk, minden, amit szívünk mélyén rejtünk,
Amit százszor eltemettünk, feltámad a muzsikával bennünk...*

Minden rosszban van valami jó

W. Clement Stone:

Minden szerencsétlenségben benne rejlik egy vele egyenértékű, vagy annál nagyobb előny csírája azok számára, akiknek pozitív a lelki beállítottsága. Meg tudod tenni, ha hiszel abban, hogy képes vagy rá!

A közmondások szerint: *minden örömben van egy kis öröm, avagy minden rosszban van valami jó.*

Marcus Aurelius szerint:

Minden, ami van, valahogyan csírája annak, ami belőle lesz.

A véletlennek tűnő váratlan eseményt, általunk előre nem látott, gyakran általunk nem befolyásolható külső ok, körülmény okozza. A számunkra kellemetlen váratlan események megtörténte és leülepedése után, többnyire megvilágosodik előttünk annak értelme, vagy haszna. Utólag értjük meg, hogy a sorscsapásnak hitt váratlan és kellemetlen eset, a lehetőségeinkhez képest valamilyen szempontból célszerű, vagy jó irányba változtatta meg további életünket.

Ha nagy bánat, keserűség, szerencsétlenség ér, nem szökhetsz meg előle, el kell tudnod viselni. Gyenge ember az, aki ilyenkor öngyilkosságba menekül, kétségbeesve idegösszeomlást kap, vagy alkoholistává lesz. Hiszen *mindenkinek megvan a maga keresztje*, vagyis másnak is van gondja-baja, nem csak neked, és mégis boldogulnak valahogy,

mert *nem az a legény, aki adja (a pofont), hanem aki állja*, és úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna.

A nagy keserűséget is tudni kell *elfogadni*, ha nem tudod *megváltoztatni* a helyzetet. Nem úgy, hogy magadat sajnáltatva, a „sebeidet nyalogatva” visszavonulsz mindentől, és hátralevő életedben elzárkózol minden jótól, minden örömtől. Se nem úgy, hogy fájdalmadat továbbadva, örökös elégedetlenséggel és csipkelődéssel, másoknak is megkeseríted az életét. Együtt kell élned a nagy bánattal, meg kell mutatnod a világnak, hogy talpon maradtál, a sorscsapás ellenére is megállod a helyed. Új fejezet kezdődik az életedben, ettől kezdve másként látod a világot. Mást tartasz fontosnak, mást tekintesz lényegtelennek, mint eddig, megértőbb leszel másokkal szemben, akiket a sors megviselt, valószínűleg életmódodon is változtatsz.

Amint másként látod a világot, máris kisebbnek érzed a csapást, ami ért, és fölfedezed, hogy életednek olyan elemei, amelyekre azelőtt nem fordítottál figyelmet, mennyi szépséget, pillanatnyi örömet, kellemes közérzetet nyújtanak. Ez tovább csökkenti a keserűség nagyságát, segít feloldani, *elfogadni* az új helyzetet, mindaddig, míg ezt tekinted már „normális állapotnak”. Így válsz egyre alkalmasabbá arra, hogy másokban megértő társra lelj.

Devecseri Gábor: Minden, ami van

*Minden, ami van, versre méltó,
és ami nincs, az is.
Az esti szélben
fodrozódó kék tó,
a lányok ajka is,
a köd, a kés, az alma is,
a dombok halma is;
s mi meg sem álmodottként száll az éjben,
mind úgy eseng, hogy édes dalba térjen,
ha belehalna is!
A föld beszéde zúg az árban,
ez szól a dalban is.
Szívünk egy kis szívet visel magában,
mely hű, ha ő hamis,*

*vigyáz a fényre alva is,
zenél hallgatva is,
csak őt sebzi meg a szerelmes ének;
minden, ami van, fáj a szív szívének
és ami nincs, az is.*

Még néhány szólás, közmondás tanácsai az életre:

*Sírva jöttél a világra, mosolygó emberek vettek körül. Úgy élj, hogy
amikor távozol közülük, te mosolyoghass, és körülötted sírjanak.*
(Hindu szólásmondás)

*Cselekedeteinknél sokkal veszélyesebb, ha megpróbáljuk megindo-
kolni azokat. (J. Swift)*

*Az ember nem ura az érzéseinek, legfeljebb azok megnyilvánulásai-
nak. Ha új érdemeket már nem tudunk szerezni, legtöbbször a régiekre
hivatkozunk.*

Ne kérdezd meg a magyart „hogyan van?”, mert megmondja.

A kutya a gazdájához hű, a macska a házhoz.

Munka és jószág

Kahlil Gibran:

*Amikor dolgozol, fuvola vagy, melynek szívéen áthaladva a múltó per-
cek susogása zenévé változik. (...)amíg munkálkodtok, igazán szereti-
tek az életet.*

A munka a láthatóvá tett szeretet.

*Láttam, hogy mindig a nyomorult szegények vetik el a magvakat, és
az erősek aratnak, miközben az elnyomás – amit megtévesztő módon
Törvénynek neveznek – őrt áll mellettük.*

Bakonyi Károly: Mágnás Miska:

Aki csutakol, az nem lovagol, aki lovagol, az nem csutakol.

Albert Schweitzer:

*Legyünk egyszerűek és jók, dolgozzunk magunk, és gondolkodjunk a
saját fejünkkel!*

Ismert mondások:

Minden szónál többet mond a tett.

Mindig a példa ereje hat.

Légy dolgos, (tevékeny) és jóra (igazságra) törekvő. A tett szülő-
anyja lehet a megszokás, a kényszer (utasítás, létfenntartás), az érzelmi
indulat (lelkesedés, a rosszindulat: irigység, ártó szándék), az érdek
(anyagi, erkölcsi: büszkeség, dicsőség, szégyen elkerülése).

Aki lobog, lelkesedik valamiért, az tud magával ragadni. Ő tud meg-
győzni, maga mellé állítani, egy ügyet népszerűsíteni, támogatókat
szerezni. Élvezet beszédét hallgatni, témáját elfogadni. Aki érvel, vi-
tatkozik, ne legyen indulatos. A vita hevében is maradjon tárgyilagos
és megfontolt. A jól meggondolt megfogalmazás és a tények ismeretén
alapuló érvelés győzzön. De: ne téveszd össze, ne cseréld fel a lelke-
sedést, az indulatossággal!

Ne személyeskedj, feltevésekre, pletykákra ne hivatkozz, mert
ugyanazt kapod vissza.

Tiszteletre és követésre méltóak a lelkesedni, lobogni tudók, mert a
tett elégíti ki őket, ezért magukkal ragadók.

Elkerülésre, vagy eltaposásra méltóak a tett ellenségei (emberek,
vagy előírások), mert akadályozzák a tenni kívánókat.

A munka nem csak fizikai, vagy szellemi tevékenység, megfontolt
becsületbeli ügy is egyúttal. Egy adott munka elvállalásával együtt jár
a határidőre való megkezdése és befejezése, olyan minőséggel, hogy
az „alkotás” használhatóságaért, működőképességéért, tartósságaért
felelősséggel tartozik az, aki elvégezte. Aki ezeket nem tartja be, min-
den egyes esettel fogy a becsülete, végül nem bízik benne senki.

A gondos, alapos előkészítés megéri a fáradságot, alapja az eredmé-
nyes jó munkának: „jó munkához idő kell”, és „gyakorlat teszi a mes-
tert”. Előzetesen meggondolni, megelőzni, mindig olcsóbb, mint utó-
lag mérgelődni. A közmondás szerint: „késő bánat eb gondolat”, „eső
után köpönyeg”.

Munka után édes a pihenés – szokták mondani, és így igaz. De
munka helyett pihenni: lustaság, az pedig veszélyes, mert minden el-
romlik, amit nem használnak, és *a rest kétszer fárad*.

A jól végzett munka gyümölcse azé legyen viszont, aki dolgozik. Ha az ember a munkahelyén elvégzett munkájával arányos (anyagi, szellemi) elismerésben részesül, hajlandó fokozott munkavégzésre. Az elismerés fokozása örömmel tölti el. Ha az elvégzett munka és az elismerés között nem tapasztal összefüggést, nem fokozza munkáját. A munkahelyen nem dolgozza agyon magát, szabad energiáját olyanba fekteti, amiben megtalálja a befektetett energiával arányos örömet (hétvégi telek, kertészkedés, méhészkedés, horgászat, vadászat stb.).

A munkahelyi főnök általában (ritka kivétellel)

- túlterheli a rendesen dolgozót, mert *azt a lovat ütik, amelyik húz,*
- elnéző, kivételező azzal, aki neki személyre szóló szívességet, kedvességet, hasznot ad, hízeleg, röviden: *benyal,*
- megsértődik és elmarasztalja azt, aki őszintén feltárja, megmondja a vállalati hibákat.

Erre számítsatok.

„Nemzet elleni” és „kirívó ifjúsági” büntettek

A jelenlegi államrend, annyira törekszik a szokásostól eltérő viselkedésű egyének személyiségi jogai védelmét bizonygatni, hogy átesik a ló túlsó oldalára.

Ma gyakran a tetten ért bűnözőknek sem írják ki a nevét, eltakarják az arcát, nehogy sértsék személyiségi jogaikat. Bezzeg, aki ellen elkövették, annak a személyiségi jogaival nem törődik senki.

Jogilag attól kezdve bűnös valaki, amikor rá a bíróság ezt kimondta. Erkölcsileg és tudatilag azonban, már a (később bíróságon megállapított) bűncselekmény megkezdése pillanatától bűnös. A józan ész szerint teljesen egyértelmű, hogy: amikor valaki mások vagyona vagy élete ellen bűnt követ el, törvényt sért, a törvénysértés tudatának kezdetétől törvényen kívül helyezi magát is. Aki nem tartja be a másokat védő törvényeket, nem várhatja el, hogy a mások betartsák az őt védő törvényeket. Ezt kellene jogszabályba foglalni, minden bűnözőre vonatkoztatva, mert a mai magyar gyakorlat, a bűnöző kisebbséget védi, a becsületes többséggel szemben!

Magyarországon megtörténhetett, hogy a jó gazdának rendszeresen ellopták a bezárt kertjéből a termést. Bármit tett, ellopták. Kihirdette a

faluban, nyilvánosan tudomására hozta mindenkinek, hogy a tolvajok ellen ezentúl villanyárammal védi a magántulajdonát. Nehogy véletlenül hozzáérhessen valaki, több méterre a bezárt kerítésén belül, csak éppen az érett termést kerítette körül, kb. 30 cm magasan olyan dróttal, amire éjszakára rákapcsolta az áramot. A tolvaj mégis eljött az éjszaka, és agyonütötte az áram...

Bizonyos jogsértések, az anyagi káron túl, kirívó mértékben károsak, zavarkeltők az egész nemzet (társadalom, közösség) életrendjére, viselkedési szokásaira, a közerkölcsre, közbiztonságra, közlekedésbiztonságára. Ezért kirívó mértékű büntetéssel kellene elrettenteni az arra hajlamosakat, az ilyen „*nemzet elleni büntettek*”-től. Ilyenek pl. a:

Színesfém, transzformátor-olaj, vasúti kábelek, alkatrészek, közműkábelek stb. ellopása; szobrok, művészeti alkotások, történelmi és vallási emlékhelyek, emlékművek, vasúti jelzőberendezések, sorompók, váltók tönkretétele, szennyezése, károsítása.

Sírrombolások, játszóterek, parkok, egyéb közterületek berendezéseinek rombolása; *álriadók*, álbejelentések (bombariadó, tűzoltók, mentők, rendőrség hazug riasztása); *falfirkák* (grafitik) épületeken, *vonatokon*, ülések hasogatása, *hidra felmászással zsarolók* stb.

Az ország költségvetésének be nem tartása, ha a tervezettnél több mint 10%-kal nagyobb! (Állami Számvevőszék szerint!)

Aki ilyet elkövet, zárja ki magát a törvény védelme alól, ne legyenek személyiségi jogai!

A nemzetelleni bűnöző elrettentő büntetése, pl. lehetne:

Kártérítés: a teljes anyagi kárra, akár vagyonek Kobzással, vagy közmunkára kötelezéssel, bérletiltással, beleértve az eredeti helyzet visszaállításának költségeit, az elmaradó haszon, illetve a működésképtelenséget pótló megoldás költségeit, valamint a teljes rendőrségi, tűzoltósági, bírósági, nyomozati, vizsgálati és tárgyalási költséget.

Megszégyenítés: több napig hirdetni több napilap első oldalán, név, helyszín és dátum szerint a nemzet ellen elkövetett büntettet, és az érte kirótt jogerős bírói ítéletet.

Javító-nevelő munka és a megszégyenítés („pellengérre állítás”) öt-
vözeteként hatásosnak tartanám az elkövetőket, az általa okozott (vagy mások által okozott hasonló) kár, vagy rendellenesség helyrehozatalá-

ban dolgoztatni a nyilvánosság előtt, a kár mértékével arányosan kiszabott ideig. Esetleg a hátukra is írhatnák: *Most teszem jóvá, ami kárt okoztam másoknak.*

Büntetés: az eddigieken felül még, a kártérítési összeg duplája.

Erkölcsei kárpótlás: a nem anyagi károk, rágalmozás, jó hírnév, márkanév hitelének rontása, vasúti szolgáltatási biztonság megromlása, reklámérték csökkenés helyreállítása miatt.

A bűntárs színesfém átvevőt is büntetni kellene az első két tétellel! Ha a bűnösnek nincs elég jövedelme, vagyona, addig kellene nehéz fizikai munkában dolgoztatni, amíg a kártérítést és büntetést meg nem fizeti. Fiatalkorú elkövető esetén, a szüleit kellene kártérítésre ítélni!

„*Kirívó ifjúsági bűntett*” kategóriában külön határozott fellépést, szintén elrettentő büntetést érdemelnének a különös kegyetlenséggel, előre megfontolt szándékkal, illetve erőfölénnyel elvégzett brutális gyilkosságok, nemi erőszak, egyéb rablás, valamint az előbb felsorolt nemzetelleni bűntettek fiatalkorú elkövetői.

A fiatalok biológiai fejlődése az utóbbi évtizedekben felgyorsult, a magasabb életszínvonal (nélkülözés hiánya, kedvező táplálkozás, energiatartalok stb.) következtében. Az orvosok megállapították, hogy magasságuk, és más testi méretük, valamint súlyuk jelentősen megnőtt, kamaszkoruk és nemi érésük korábbi életkorban megvalósul.

Ezzel egy időben a technikai fejlődés, a tv-ben az erőszakra és nemi szabadosságra nevelő filmek tömeges, folyamatos vetítése, a dopping-szerek és drogok használatának elterjedése, megnövelte, a fiatalkorúak felelőtlen, meggondolatlan, vagy éppen a büntethetetlenséggel visszaélő, szándékos bűntetteinek arányát.

Aki fiatalkorú létére olyan felnőtt testi erővel és lelki-szellemi felfegyverzéssel rendelkezik, hogy képes brutális gyilkosságra, vagy más erőszakos bűntetre, az képes elviselni az érte járó, felnőtteknek szánt mértékű büntetést is!

Ha a fiatalkorú bűnözőnek nincs jövedelme, vagyona, szerintem az anyagi kártérítést a szülein kellene végrehajtani! A család szégyene, vállalják a felelősségét, viseljék a következményeit annak, hogy a közösségre ártalmas, kártékony gyereket neveltek.

Nézeteltérések, kölcsönösség, harmónia

Az embernek általában akkor jó a közérzete, magas a szellemi és fizikai teljesítőképessége, ha családon belül kevés stressz, érzelmi ütközés éri, kiegyensúlyozott, *harmonikus*, nyugodt, mégis érzelem-dús, egymás iránt kölcsönösen figyelmes, segítőkész légkörben élhet.

Hogyan teremthető ez meg? Minden emberi egyed különbözik a másiktól, ebből fakadóan gyakran eltérőek az igényeik, nézeteik. Önkéntes emberi együttműködés csak akkor hosszú távú, ha az észlelt *nézet-különbségeket kölcsönös megértő szándékkal feloldjuk*.

Érzelmileg közel álló emberek között: a sértődés, az elhallgatás, a másik becsapása egyoldalú (a másik fél figyelembevétel nélküli) ítéleten alapul, az alkalmazkodási készség hiánya. Nem oldja fel, hanem elodázza, tartósítja a feszültséget, elzárja a megoldás lehetőségét.

Ha valami számunkra kellemetlen, nem a másikban kell keresni a hibát, hanem minél előbb, kölcsönösen meghallgatva és *azonos mércével mérve* a másikat is, *közös megoldást kell keresni*.

A tartós, kiegyensúlyozott és kölcsönösen gyümölcsöző emberi kapcsolat, az érintettek gyakori, bizalmas, az eltérő igényeket őszintén feltáró, és kölcsönösen tiszteletben tartó megbeszélése által tartható fenn.

A békés együttélés feltétele: *eltérő igényeinket ne a másik rovására elégítsük ki!* Közösén kell kiválasztani, kitalálni, kialakítani ilyen lehetőségeket. (Önzetlen önzés!)

A közmondásos módon úgy, hogy: *a kecske is jóllakjon, de a káposzta is megmaradjon!*

Aki hajlandó *alkalmazkodni*, a felmerülő problémák ellenére is élhet boldogan, aki nem alkalmazkodik, úgy érzi, mindig csak pofonokat kap az élettől, állandóan ütközik, nem alkalmas együttélésre.

Normális, abnormális, más

Norma: viselkedési szabály; normális: a szabály szerinti; *abnormális: nem a szabály szerinti*.

E három szóról azért írok külön cím alatt, mert hangsúlyozni akarom, mit értek alattuk. Sokan tartják ugyanis, az abnormális, vagy nem

normális kifejezést sértőnek, mert értelmét leszűkítve, csak a „hülye” szó értelmével azonosítják.

Az emberek együtt élő csoportjai kialakítottak bizonyos szabályokat, szokásokat, amelyek lehetővé tették a csoportban a békés egymás mellettélést. E szabályok, szokások betartásával biztosítják a gyerekek, gyengék, betegek számára is az átlagos életfeltételeket.

E normákat, szabályokat, szokásokat az együtt élők *túlnyomó többsége* elfogadja, betartja, ezt tekintik *normálisnak*. Bárki, aki nem tartja be, aki az elfogadott szokásoktól, normáktól eltérően viselkedik, *abnormális*. Ha csak szokatlanul viselkedik, de nem ártalmas, tudomásul veszik a „másságát”, nem bántják, de kiközösítik az ilyen embert. Ha ártalmas is a közösségre (veszélyes mértékben tér el a normáktól: megbotránkoztatást, bajt, veszekedést, rendbontást, kárt okoz), nem fogadják el a „másságát”, megbüntetik, vagy megölik.

Ez így alakult ki az emberiség történelme során. Egy emberi csoportosulás belső szabályainak és íratlan szokásainak betartása, a benne együtt élő egyénektől pedig e szokások betartásának megkövetelése, teszi lehetővé az adott közösség békés életrendjének fenntartását.

Ezért, ha valaki azt tapasztalja, hogy az ő életvitele „*más*”, szokásai, igényei jelentősen eltérnek annak a közösségnek a szokásaitól, akik között él, *nem várhatja el, hogy az egész közösség változzon meg az ő kedvéért*. Választhat:

Igyekszik úgy élni, hogy nyilvános helyen ne szegje meg a közösség szokásait, ne botránkoztatassa meg, ne haragítsa magára, ne provokálja a közösséget, akkor nem bántják.

Ha ragaszkodik ahhoz, hogy ő nyilvánosan, rendszeresen ennek a közösségnek a szokásaitól eltérően, a közösséget fölháborítóan akar viselkedni, magára haragítja őket, állandó békétlenséget okoz.

Ha ragaszkodik a többséget fölháborító másságának nyilvánosságához, de békében szeretne élni, távozzon ebből a közösségből, keressen vagy alkosson egy olyan másik közösséget, ahol a többség az ő szokásait helyesli.

A társadalmi együttélés helyi normáinak betartása nem diszkrimináció, nem kirekesztés a mássággal szemben, hanem a társadalom normális működésének feltétele.

Sajnos az Európai Unióban sokkal fontosabbnak kezelik a másság védelmét, mint a *kisebbségi nemzetek önrendelkezési jogait*. A nemzeti

kisebbségek esetére, más vonatkozik. Ilyenkor két nemzet kölcsönös szerződést köthet arra, hogy a nála kisebbségben élő másik nemzet tagjait bizonyos küszöbérték feletti létszámarány esetén, milyen külön jogok illetik meg a többségi nemzet jogaitól eltérően.

Nyugdíjas állapot

Nyugdíjasnak lenni nem érdem, hanem állapot – szokta mondani Pálosi Pista bátyám. Ugyanúgy, mint fiatalnak lenni.

Nyugdíjazásakor Attila azt mondta *csak a szépre emlékezem*, de nem tagadta meg élete csúnya napjait sem, mert élete tanulságát így adta át: *Csak azt bánom, amit nem tettem meg...*

A nyugdíjasnak tudomásul kell vennie, hogy neki már alig van hatása a rajta kívül álló történésekre. Ha nem akar örökké vitatkozni, veszekedni, vagy mindenki előtt elzárkózni, rá kell jönnie, el kell fogadnia, hogy:

1. *Kidőlt keresztfának nem köszön már senki* – ahogy Kalmár Tibor nótaszövege mondja. De olvassátok el a *Krisztus-kereszt az erdőn* című Ady-verset is, amit még idős dr. Páll Miklós ajánlott figyelmembe 25 éves koromban...

2. *Az öregség olyan, mint a bankszámla. Azt kaphatod vissza, amit adtál és gyűjtöttél, kamatostul.* Aki ad, az kap. Aki szeretetet, örömet, megértést adott, azt kap, aki veszekedést, bánatot, meg nem értést adott, azt kap vissza *kamatostul*.

3. Örömmel fogadjon el, használjon ki minden meghívást, mert az életben gyakran tűnő helyzetek, visszatérő események, és ezeken való részvétel lehetősége is ritkán ismétlődnek meg.

4. A továbbiakban sem válogathat, hogy csak a hasonló szemléletűekkel töltse együtt az idejét. Örüljön, ha olyanokkal együtt lehet, akikkel legalább egy valamiben közös az érdeklődésük.

5. A lélek nem öregszik, de a test igen. Ennek megfelelően, gondolkozása lehet még fiatalos, de mozgására már vigyáznia kell.

Szerintem a nyugdíjas megérdemli, hogy ha egészsége engedi, csupa olyat tegyen, amihez kedve van, amitől kellemes a közérzete. Amikor nyugdíjas lettem, én is választhattam, mivel foglalkozzam elsősorban. Van néhány olyan képességem, készségem, amivel képes vagyok má-

sok javára és örömére tenni úgy, hogy egyúttal saját megelégedésemre is szolgálhat, ilyen a tanítói és a szabályozó-rendszerező készségem, de még inkább az igazságkeresésem, az igazságtalanul sértettek védelme érdekében, és ilyen a nótázás is. Ha jogásszá lettem volna, valószínűleg vállaltam volna az elnyomottak jogvédelmét az elnyomó hatalommal szemben, hasonlóan, mint dr. *Morvai Krisztina* (az ELTE büntetőjogi tanszékének docense). Ez folyamatos politizálást is jelentett volna, ami felkavarja békés lelki harmóniámat. Most már inkább a nótázást választottam.

Önmegvalósítás, kirekesztés, csordaszellem

Az ember örök dilemmája, hogyan őrizze meg úgy egyéniségét, hogy ezáltal ne zárja ki magát a társadalomból. Akik fontosnak tartják azt, hogy megőrizték, sőt hangsúlyozzák nyíltan egyéniségüket, minél erősebb az önmegvalósításuk, annál jobban kirekesztik magukat a társadalomból, vagy kirekeszti őket a társadalom.

Az emberek többsége hajlamos arra, hogy elfogadjon minden külső behatást, amit a média és a divat diktál, ők a *fogyasztó társadalom*. Nem kell gondolkodnia, nem kell semmit saját magának kitalálnia, megmondják neki, mit gondoljon, milyen ruhát vegyen fel, és ő megteszi. Így nem szólják meg a többiek, akik ugyanolyanok, mint ő. Így jól beilleszkedhet közéjük, ha nincs semmi eltérő igénye, *nincs egyénisége*. Ez az igazi *csordaszellem*.

A társadalomba beilleszkedés és az elkülönülő egyediség mértéke egymást kiegészítve alkotja a teljes egyéniséget. Minél jobban érvényesül az egyik a személyre, annál kevésbé a másik. Minél erősebben ragaszkodik az egyikhez, annál inkább elveszti a másikat.

Politikai elvek

Az volt a szándékom, hogy nem írok politikáról, de nem kerülhettem ki, annyira beavatkozik nálunk a politika a hétköznapi életbe. Naponta akadályozza, megkeseríti az emberek életét, testi nyomorúságot és lelki sebeket okoz, arra pedig gyógyfű is kell...

A politikai elvek néhány fogalmát érdemes tisztázni, hogy reálisan ítéljük meg, amit tapasztalunk az életben.

A szociális igazságosság elve. A keresztény életszemlélettel, Jézus életével és tanításaival előbb kezdtem ismerkedni, mint a szocializmus, kommunizmus elveivel. Amint egyre többet tudtam mindkettőről, meglepett a szociálpolitikai érzékenységük hasonlósága. Úgy tűnt, szinte ugyanazt kívánja mindkettő, amire én egyébként is belső késztetést éreztem: az emberek testvériségét, egyenlőségét, szabadságát, az anyagi javak igazságos elosztását, a rászorultak megsegítését. *Könnyebb a tevének átmenni a tűfokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.* (Biblia, Máté 19,24)

Aztán egyre tisztábban látva kiderült, mi a különbség.

Jézus követői az igazságos elosztást és a boldog életet megvalósítani és terjeszteni, elvileg, a *szeretet* által akarják *minden ember számára*. *A szocialisták, kommunisták* viszont elvileg is *erőszak* (forradalom és proletárdiktatúra) által, és *nem mindenkinek* akarják. Mert más elbánás (konceptciós perek, börtön, halál, családos munkatábor, vagyonekobbzás, továbbtanulástól eltiltás) járt a „nép ellenségeinek”, és ők döntöttek el – *a cél szentesíti az eszközt* szemlélettel, – ki az ellenség. Elosztani pedig azt akarták, ami már van. Ha nem volt elég, akkor elvették a másét (államosítás, kitelepítés, vagyonekobbzás), vagy eladták az állami, a nemzeti vagyont (privatizáció), vagy hitelt vettek föl (évtizedekre mértéktelenül eladósították az országot).

Az elvek gyakorlati végrehajtása gyarló emberekkel történt, így érvényesült az emberi butaság, irigység, kapzsiság, hatalomvágy, bosszúvágy, és szinte az elvek karikatúrája valósult meg.

A népképviselő elve szerint a választók arra adnak megbízást a politikusoknak, hogy választási ígéreteik szellemében *választóik javát és érdekeit képviselve gyakorolják a hatalmat*.

Aki elfogadja ezt a megbízatást, becsületbeli kötelessége a választóit képviselni, ha nem hajlandó erre, mondjon le a hatalmáról, ne szerepet (frakciót) cseréljen! Ha hivatali ideje alatt népszavazás szab határt a tetteinek, akkor is köteles az állami közfeladatokat (gyógyítás, oktatás stb.) az érintettekkel egyeztetett módon működtetni. Ha erre nem képes, le kell mondania!

A közszereplés elve szorosan a népképviselőhöz kötődik. Valamilyen szervezettől, vagy az államtól a közszerepet, közmegbízatást mindenki azzal a céllal és feltétellel kapja, hogy hatalmát, a szerepéből származó frissebb és több információt, valamint ezek hasznosításának lehetőségét, döntésekben részvételét, elsősorban a köz javára kamatoztassa. Azzal igazolhatja, hogy a köz javára törekszik, ha a közszerepében a megfontolt, jó gazda módjára példásan gazdálkodik és viselkedik. Ha takarékoságot, mértékletességet várnak a néptől, akkor a rájuk bízott közszerep költségkereteivel, a közszereplői életvitellel (szállodák, fogadások, gépkocsik, utazási stb.) ők is takarékosak és mértékletesek legyenek. Aki közszereplőként nem mutat jó példát, az visszaél a megbízásával, becsstelen, méltatlan a szerepére. Számon kell kérni, kártérítésre kell kötelezni és le kell váltani.

A politikai irányzatok elve. Szerintem hazánkban, amióta a szocialisták a gyakorlatban kapitalisták lettek, nem értelmezhető a baloldali vagy jobboldali politika. Ma a politikai irányzatok – a NEMZETI vagy a NEMZETKÖZI ÉRDEK előnyben részesítése szerint – kétfélek, *ez minden pártot minősít, további megosztásra nincs is szükség.*

A nemzeti szemléletű politika a helyi közösségek érdekében korlátozottan igazodik külső kényszerhez, *korlátozottan* enged multinacionális vállalkozást, üzletet működni. Így védi és gyarapítja a családi, a nemzeti vállalkozásokat, a nemzeti termékeket, a nemzeti vagyont.

A nemzetközi szemléletű politika szinte korlátlanul kiszolgálja a *multinacionális tőkeérdekeltséget, kollaboráns, együttműködő* az idegen hatalommal a nemzeti érdekekkel szemben azért, hogy a létrejövő üzletből saját magának gazdasági előnyt, anyagi vagy politikai hasznot nyerjen. Ezáltal ellehetetleníti a hazai vállalkozásokat, megszünteti a hazai termékeket, föléli a nemzeti vagyont.

Nem attól *nemzetiek*, illetve *nemzetietlenek*, mert ezt mondják magukról, hanem ez tapasztalható viselkedésük, intézkedéseik során.

Bogár László közgazdász egyetemi tanárral értek egyet, Magyarországon a rendszerváltás rendszere nem más, mint a globális hatalomgazdaság helyi diktatúrája, a lokális kollaboráns komprádor elitekkel működtetve.

A politikai elitnek mérlegelnie kell az idegen érdekekkel való együttműködést, mennyi multinacionális cégnek, milyen mértékű kedvezményt ad. Ha nem korlátozza megfelelően a tőkeerős multinacionális cégek (üzletek) adómentességét, vagy adókedvezményét, azzal tönkreteszi a hazai tőkeszegény kis- és középvállalkozókat.

Az EU-ból kapott pénznek ma csak 3%-át fordítja a kormány a kis- és középvállalkozások fejlesztésére, mégis őket, valamint a bérből és fizetésből élőket terheli a megszorításokkal is, a „multi”-kat nem!

Ennek a káros hatását fokozza a gazdasági intézkedések során a hozzá nem értés, a meggondolatlanság és a *korruptió*, ami miatt szinte minden beruházásunk többbe kerül, mint a szomszéd államokban.

Egy régi vicc jutott eszembe a közbeszerzésről és a korrupcióról: A mennyország kapuja rozsdásodik, Szt. Péter pályáztatja a feladatot. Egy olasz vállalkozó jelentkezik elsőként: *Ezer dollárért vállalom, bármilyen szint kikeverek, két nap alatt kész.* A második német: *Kétezer dollárért alaposan rozsdátlanítva és tartósan lefestve, tíz év felelősséget vállalom érte.* A harmadik magyar: *Háromezerért vállalom...* – *Ne is mondd tovább* – mondja Szt. Péter. *Miért kötnék veled üzletet, ha az olasz ezerért, a német kétezerért lefestené?* – *Azért, mert ha velem kötsz, abból ezer a tiéd, ezer az enyém, ezerért meg lefesti az olasz – alvállalkozóként...*

Gazdaságpolitika elvek. A két alapvető módszert Kádár Béla értelmezte még az 1980-as évek közepén tartott előadásában. Az *államháztartás* hasonlóan működik a *családi háztartáshoz*. Leegyszerűsítve: ha túlköltekezés miatt a *bevétel* és *kiadás* nincs egyensúlyban, a megoldás: a kiadás csökkentése, vagy a bevétel növelése.

A kiadás csökkentése megszorító intézkedésekkel: elvonásokkal az egyensúly pillanatnyilag javul, de a kisvállalkozások lehetősége szűkül, a foglalkoztatás szűkül, a lakossági fogyasztás csökken. Hosszabb távon szűkül az adóalap is, ebből pedig csökken az adóbevétel, a gazdaság visszafejlődik „végelgyengülés” felé vezet. Tudjátok: *akkor döglött meg a cigány lova, amikor már majdnem leszokott az evésről.* Elvileg csökkenthető lenne az állami kiadás is, de ezt általában nem alkalmazzák.

A bevétel növelése a gazdaság bővítésével: javul a kisvállalkozások lehetősége, bővül a foglalkoztatás, nő a lakossági fogyasztás, nő az

adózók száma, bővül az adóalap, csökkenhet az adó fejenkénti mértéke és mégis nő az adóbevétel, gazdasági fejlődést eredményez.

A gazdaság bővítése adja a fejlődés lehetőségét.

Politikusok, családfő, kormányfő

1989–90-ben azt hittem, hogy a „rendszer váltással” nálunk is megvalósul a nyugat-európai demokrácia, de sajnos nem. Ami ott természetes (vezetői hibákért, jogsértésekért felelősséget vállalva lemondani a hatalomról), azt nálunk többnyire vállrandítással intézik el. Nálunk a politikus (képviselő) négy évig visszaélhet hatalmával, gátlástalan erkölcsstelenséggel bármit megtehet választói ellen, saját javára.

Fejétől búzlik a hal a közmondás szerint. Ha a politikusok, a képviselők, a kormány, az államapparátus nem tartják be a jogszabályokat, nem várhatják a néptől sem, hogy betartsa.

Szt. Ágoston (354–430) már elég régen megfogalmazta:

Amelyik állam nem tartja meg saját törvényeit, az nem különbözik a rablóbandától.

Valóban rablóbanda az a kormány, az az állam, amelyik elvonásokkal működésképtelenné teszi az egészségügyet és az önkormányzatokat, vasszigorral végzett adóztatással, büntető kamatokkal, a járandóságok kifizetésének késleltetésével tönkreteszi a kis- és közép-vállalkozásokat, kiskgazdákat, a létminimumon élőkötől is elvon, az eladósdott családokat könyörtelenül kilakoltatja, utcára teszi, de az így begyűjtött pénzt hűtlen kezeléssel, ellenőrizetlen, korlátlan pazarlással, pocsékolással szórja az államapparátusban. Állami vállalatok vezetőinek és politikusoknak a minimálbér 70-100-szorosát is elérő éves jövedelmet tesz lehetővé, a multinacionális tőkének (üzemek, üzletek, bankok) pedig adókedvezményt ad, extraprofitot biztosít.

A döntéshozók legarcátlanabb visszaélése a hatalommal, amikor az országban hatályos jogszabályoktól eltérő, számukra előnyt biztosító jogszabályokat alkotnak. Így bármit tesznek a nép ellen (akit képviselniük kellene) saját hasznukra, mindig „jogszerűek”, éppen csak erkölcsstelenek! (Határozott idejű képviselői munka után kapnak végki-

elégítést, bizonylatok nélkül költségtérítést, nem tartják be a kampányköltségeket, sem az ország költségvetését, felelőtlenül, pazarlóan, korrupt módon szavazzák és valósítják meg a beruházásokat stb.!)

Akik 1990 óta szocialista jelöltként indultak a választásokon, és az országgyűlés szocialista frakciójában képviselők, „szocialista” és „baloldali” politikusnak nevezik magukat, közülük sokan a legnagyobb tőkés, kapitalisták ma Magyarországon.

Mitől szocialisták? Hiszen ők politikai jogutódai azoknak, akik 1947–1989-ig azt tanították, hogy a dolgozóval ellenérdekelt a tőkés, a baloldali szocialistának ellensége a jobboldali kapitalista. Kik mondtak igazat? Akik 40 évig azt állították, hogy a szocialistának ellensége a kapitalista, vagy akik 20 év óta tőkés kapitalistaként élnek, mégis baloldalinak és szocialistának nevezik magukat?

Vezetőinktől azt várom, hogy példát mutassanak, a hatalommal ne éljenek vissza, zárják ki a kapzsiságot. *Ehhez adok néhány javaslatot:*

1. *Az ország összes lakosára azonos jogszabályok legyenek érvényesek! Az eltérőket az Alkotmánybíróság nyilvánítsa semmissé!*

2. *Szavazati joga csak annak legyen, aki itthon adózik, vagy betöltötte az öregségi nyugdíjkorhatárt (ma 62 év).*

3. *Külföldre adózókat, bűnözőket, jogilag eltiltani minden olyan szereptől, amiben beavatkozhatna a hazai adózásba, a közpénzekbe, a nép megélhetésébe! Közszeretre, állami vezetői beosztásba választás, vagy kinevezés előtt átvilágítani és kizárni kell azt, aki nem csak itthon adózik, vagy bűnügyi eljárás alatt áll!*

4. *Ha közszereplőnél csalás derül ki, semmissé kell tenni az elért (betöltött) állapotot, és megismételni az eljárást.*

5. *Országházunkat háromszor ekkora országnak építették, ma a képviselői székek 2/3-ának üresnek kellene lennie! 1/3-ára kell csökkenteni a képviselők, politikusok, államapparátusi vezető alkalmazottak, és az Rt.-k igazgatósági, felügyelő bizottsági tagjainak létszámát.*

6. *A képviselő csak egy munkáért kapjon pénzt, ha többet lát el, választhat melyikért (pl. polgármester, vagy képviselő). Önkormányzati képviselő, bizottsági tag ne kapjon fizetést (díjat), csak szabályosan elszámolt költségtérítést. Ha a lakóhely iránti szeretetből dolgoznának, gyorsabban és eredményesebben működne a testület!*

7. *A Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt. vezérigazgatóját átvilágítás után az országgyűlés válassza meg!*

8. *Működő székházat eladni, utána bérletben működni – hűtlen kezelés. Akire nemzeti vagyon (közpénzek) hűtlen kezelése, vagy korrupció bizonyítható, 20 évre el kell tiltani a közügyek gyakorlásától!*

9. *A multinacionális vállalkozásoknak, üzleteknek, a magyarokéval azonos jogi és adózási feltételeket kell szabni!*

10. *Az államapparátusban és állami cégeknél korlátozni kellene (a minimálbérhez kötni szorzóval) az éves összes jövedelem felső határát! Határozott időre szóló munkaviszony előbbi felbontásáért, de bármilyen más szerződéssel (titoktartás, menedzser stb.) se lehessen többet adni összesen 6 havi bérnél!*

11. *Normális jogállamban munkabért az elvégzett munkáért ki kell fizetni, el nem végzettért nem szabad fizetni! Ezt kell érvényesíteni!*

12. *Évente 10 évre előre meghatározott, a fenntartható fejlődést szolgáló (egészségügyi, oktatási, munkahelyteremtő, vasút- és közútfejlesztési stb.), kötelező stratégiai távlati terveket kellene készíteni. Az éves költségvetés 2/3-át ezek megvalósítására engedném költeni.*

13. *Ne panaszkodjon az állam, hogy a vasút ráfizeteses, hanem szerződésekkel szabályozza a működtetését, és azt követelje meg és fizesse meg. Ny-Európában így 1/7-ébe kerül a vasúti közlekedés fenntartása, mint a közútié. Fejlesztik a vasutat, nem felszámolják.*

14. *A magyar állami bürokrácia költsége 6%, duplája a 3%-os EU átlagának. Az állam, a kormány, az önkormányzatok, állami, önkormányzati gazdasági egységek (MÁV, BKV stb.) tartsák be ugyanazokat a szabályokat, a fizetési fegyelmet (késedelmi kamat, kötbér) és munkajogot is, mint más vállalkozások! Évente mutatószámokkal állapítsák meg vagyona változását, gazdálkodása eredményét, a reprezentációs, PR és reklámköltségek betartását, a juttatások eredménnyel arányosságát, és vonják felelősségre a rosszul gazdálkodót.*

Ha egy év veszteséges lett, a vezetők éves összes juttatása a következő évben az előző évinek csak 70%-a, ha a következő évben is, csak 50%-a legyen, ha harmadszorra ismét veszteséges, váltsák le őket!

Külföldi gazdasági szakértők mérőszámokkal és ranglistákon kimutatják az országok gazdasági állapotát is. Egymást követő évek adatait összehasonlítva könnyű megítélni előbbre jutott-e országunk, vagy

hátrább. Hasonlítsátok össze az elmúlt 10 évben hol állt Magyarország a nemzetközi listákon... Jogszámbályban meghatározva kell számon kérni, felelősségre vonni, elbocsátani a rosszul gazdálkodókat (miniszterelnököt, kormányt, országgyűlést, polgármestert, önkormányzatot), és újat választani, kinevezni!

Gondolkodjatok el azon, ha az elmúlt 60 évből 52 évig a „baloldal” kormányzott és csak 8 évig más, akkor kik okolhatók azért a helyzetért, amit állandóan megszorításokkal akarnak helyrehozni!

Egyszerű megítélni, ki tesz jót az országnak. Nyelvünkben a családfő és kormányfő szavunk, nagyon jó párhuzamként értelmezhetők.

A jó családfő (szülők) legfontosabb feladatai ugyanazok a család tagjaira vonatkoztatva, mint a kormányfőé az állampolgárookra:

1. *Az emberek megélhetésének, életfenntartásának biztosítása folyamatosan és hosszú távon munkahelyek teremtésével (élelem, ruházkodás, lakás, gyógyítás, tanítás, üdülés, közlekedés stb.).*

2. *Az igaszágos elosztás feltételeit biztosítani az államháztartás és a nagy elosztórendszerek jó működtetésével mindenki (a cselekvőképtelen gyerekek, betegek, öregek) számára, az érintettekkel megbeszélve, egyetértéssel (ne csak erősek és ügyeskedők kapjanak).*

3. *A természetes gyermekszaporulat támogatásával erősíteni a családokat és a nemzetet, növelni a nép létszámát, a hosszú távra szükséges munkaerő „bővített újratermelését”, gondozását, felnevelését.*

4. *Megvédeni külső és belső veszélyektől minden állampolgárt. Olyan közbiztonságot és gazdálkodási biztonságot fenntartani, ami megvédi a kisembert, a kisvállalkozót, a szinte monopolhelyzetű nagy szereplőktől (bank, „egyéb pénzintézetek”, utazási iroda, lakásmaffia, fővállalkozó-alvállalkozói körbetartozások stb.). Jogszámbályban pontosan meghatározni az uzsorakamatot (pl. ha évi 36%, vagy 60% fölötti) és szigorúan megakadályozni, büntetni. Az egyoldalú szerződés-módosításokat jogilag semmissé kell tenni!*

5. *Az állam és a pártok gazdaságos és a lakosságéval azonos szabályok szerinti működését, valamint az egész lakosság vagyoni helyzetének, életkörülményeinek megerősödését, gyarapodását (nem leépülését vagy eladósodását) szolgáló rendet, fegyelmet fenntartani. Hazánk gazdasági erejéhez képest aránytalanul sok pénz fog el a politikára,*

politikusokra, sokan nem a társadalom javára, hanem saját hasznukra foglalkoznak politikával.

Röviddé, olcsóvá kell tenni a választási kampányt, szűkre szabni a választások és a pártok költségeit, és ezt be kell tartatni!

Jogszábályi felhatalmazást kell adni az Állami Számvevőszéknek, hogy az állami- és a pártapparátusokat ugyanúgy ellenőrizhesse és szankcionálhassa, mint a lakosságot és a vállalkozásokat.

Összefoglalva: úgy munkálkodjanak, úgy vezessék az államot, hogy az minden állampolgár testi, lelki, szellemi „fenntartható fejlődését” eredményezze. Saját igényeik kielégítését pedig úgy korlátozzák, hogy ne menjen a nemzet rovására. Olyan törvényeket alkossanak, ami által fentiek megvalósulnak.

Akik nem így látják el a feladatukat, nem jó gazdái az országnak!

Mai politikusainkat, globalizált helyzetünket két verssel jellemzem:

Utassy József: Zúg március

Én szemfedőlapod lerántom:
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!

Zúg Március, záporos fény ver,
suhog a zászlós tűz a vérben.

Hüvelyét veszti, brong a kardlap:
úgy kelj föl, mint forradalmad!

Szedd össze csontjaid, barátom:
lopnak a bőség kosarából,

a jognak asztalánál lopnak,
népek nevében! S te halott vagy?

Holnap a szellem napvilágát
roppantják ránk a hétszer gyávák.

Talpra, Petőfi! Sírodat rázom:
szólj még egyszer a Szabadságról!

Szentmihályi Szabó Péter: Térdre, magyar!

Megfojtanak, megfojtanak,
kígyóznak, mint a szennypatak,
sziszegve szólnak szép szavak:
hiszen szabad vagy, ó, szabad!

Te választottál engemet,
te bamba, arctalan tömeg,
elszívom lassan életed,
nem lesz házad, se gyermeked,
nem lesz hazád, nem lesz hited,
minden szavamat elhiszed,
minden szózatom sziszeg.

Imádd a hűvös bankokat,
ott intézik a sorsodat,
ne vidd vásárra bőrödöt,
kerüld a puskás öröket!

Szemétdomb város ez: tiéd,
tiéd az összegyűlt szemét!
Villánk s a svájci bankbetét
érted van, s téged véd, cseléd!

Ha már kihalt a nagy család,
ha már éhenhalt jó anyád,
ha nincs honod, se otthonod,
ha már szökésed fontolod,
sziszegve szól, ki jót akar:
Fuss, merre látsz, szegény magyar!
Ellopnak minden ünnepet,
ők adnak mindennek nevet,
egymást ezért kitüntetik,
hát áruló, ki tüntet itt,
ki másról másként szólni mer,
nem elvtárs és nem is haver,

akit riaszt a pénz szaga,
bizony, nem jó demokrata!

Hóhérodnál ne alkudozz,
kirablódnál ne tiltakozz,
majd eltakar a pesti kosz,
megszoktad már, megszökni rossz.
Nyugodj meg hát, Petőfi népe,
és térdre magyar, térdre, térdre!

Szervezetek, eszmék

Az eszmék megvalósítására létrehozott társadalmi szervezeteket (*egyesület, egyesület, társaság, klub, párt, egyház* stb.) is emberek működtetik. Az egyének tulajdonságai, a szervezet tehetetlensége, valamint a csordaszellem is érvényesül a megvalósítás során, ezek torzítják az eszmét. A szervezetek gyakori hibája, hogy egyes szereplők és a működtetők („apparátus”) személyisége, szándékai, érdekei érvényesítése fontosabbá válik, mint az eredeti szép eszme megvalósítása. Ilyenkor az adott szervezet sajátos működése, vagy előírásainak betartása, az eszme másokkal szembeni érvényesítésének erőszakos, vagy csalárd módja sérthetetlen öncéllá válik.

Aki a szép eszmét szándékozott követni és közösségben megvallani, a szervezet öncélú viselkedését visszataszítónak érzi, megbánja, hogy csatlakozott a szervezethez. Az eszme követésében előny a közösség ereje, de hátrány a szervezet öncélúvá válása.

Többféle szervezettel próbálkoztam, de zavart, amikor ütközött a józan ésszel, ezért (szakmai kivételével) egyben sem bírtam sokáig...

Egy eszme követőjéhez csatlakozva, nem érdemes kritika nélkül együttműködni velük mindenben. De ha azt tapasztaljátok, hogy valaki, valamely szervezet a ti belső értékítéletek szerint helyesen, a *családok és a nemzet javára* tesz, az ilyen eseteket jegyezzétek meg, és választás alkalmával arra szavazzatok, aki gyakrabban tett így. A józan ész fontosabb, bármilyen eszme iránti elkötelezettségnél! Ha a kettő ütközik, *mindig a józan ész szerint kell cselekedni*, viselkedni!

Régi mesterségek

Kisgyerekkoromban még találkoztam olyan foglalkozásokkal, amilyenek ma már nincsenek, de annyira hatottak rám, hogy erős emlékeket hagytak bennem. Csendes kis zsákutcában, áll még a családi ház, amelyben születtem, ahol laktunk Győr déli szélén. Amikor idegen érkezett az utcánkba és szokatlanul viselkedett, arra mindenki felfigyelt. Okulhattok ezekből a történetekből is.

Ha annyit rakoncátlankodtam, hogy nagymamám nem bírt velem, a legveszélyesebb fenyegetése az volt: *Te gyerek, ha nem értesz a szóból, legközelebb elvitetlek a Mivaneladóval!* Ettől aztán megszeppentem, mert a megnevezett egyén félelmetes külsejű, mogorva ember volt, és akkora zsákkal járt, hogy bőven elfértem volna benne. Pontosabban nem is zsák volt az, hanem egy hatalmas méretű lepedő, vagy takaró, amit a két-két sarkánál összecsomózva, nagy gömbölyű batyuként cipelt a hátán. Időnként – számomra teljesen váratlanul – éktelen ordítás hallatszott be az utcáról: *Mííí van eladóóó? Van-e toll, bőr eladóóó?* Ez az ordítás gyakran ismétlődött, eleinte messzebről hallatszott, aztán közeledett a házunk felé. Ilyenkor nagypapám kiment a ház elé, ahonnan csak érthetetlen beszédfoszlány szűrődött be, aztán egy idő múlva a *Mivaneladó* ordítása már távolabbról hallatszott, elmúlt a veszély. Beletelt néhány év, már iskolás voltam, amire megértettem, mi történt ilyenkor. Házaló kereskedő járt a kertes házakhoz, hogy a libatollat, nyúl bőrt felvásárolja, és csak azért ordított, hogy meghallják azok, akiknek van eladó portékájuk.

Egy másik kiabálós ember is járt felénk. Ő meg azt kiabálta: *Drótoznyi, fótoznyi, feneket csinyáni!* Megjött a drótostót – mondta nagymamám, és behívta az udvarunkba. Ütött-kopott horganyzott lemezből (bádogból) készült edényeket, moslékos vödröt, mosófazekat mutatott meg neki, melyikkel tud még valamit kezdeni. Az ember leült a lépcsőre, maga mellé helyezte a hátáról levett ládáját, és munkához látott. A ládából sokféle szerszám, kisebb-nagyobb kerek lemezdarab került elő. A pici lyukra lemezfoltot keresett és szegeccsel befoltozta. A kirepedt feneket peremestül levágta és újat tett helyére. Ha kellett forrasztott, vagy kalapálással megnyújtotta a lemez peremét és vissza-

hajtotta. Tulajdonképpen bádogos volt, de nem a tetővel és az ereszcatornával foglalkozott, hanem edényekkel. Édesapám gyerekkorában, Salgótarján környékén is jártak drótostótok, azok még énekeltek is. El is tanult tőlük két kis dalocskát, én meg őtőle, már dúdolom is az egyiket:

*Mikor jöttem Magyarország', nem vót nekem semmi.
Csak egy batyu a hátamon, abba se vót semmi.
Mosték pedig nagy úr vagyok, nem parancsol senki,
Ha azt mondják, mars ki Janó, akkor muszáj menni.*

A másik még jobban tetszik:

*Túl a Nagy-Krivánon, a zólyomi határon,
Erdős bérces hegy tövében van az én hazám,
Drótovány, drótovány.
Onnan indul útra a drótos tarisznya,
Bejárja a fél világot és úgy kiabál:
Drótovány, drótovány,
Dajsze mityke, dajsze mityke, drótovány... (adj nekem drótozni...)*

Édesapámtól tanultam még kisgyerekkoromban a bányászhimnusz, meg a *favágók dalát* is:

*Vígan él a favágó, ha szól a rigó,
Fűrészelni jaj de jó, hili-halihó.*

Hétvégén, ha csengőszót, vagy kolompot hallottunk az utcáról, a szódás jött. A szódás, lovas kocsival érkezett, faládákban hozta a literes, hengeres nagyüveges, és a félliteres, szoknyás lányalakú kisüveges szódavizet. Megállt az utca közepén, megrázta a csengőjét, vagy kolompját, a házakból pedig vitték az üres szódásüvegeket telire cserélni. A lovai szót fogadtak, így én csak képzelődtem arról, milyen lehet, amikor valakit *úgy megvernek, mint szódás a lovát*.

Rendszeresen látogatta az utcánkat Schwartz Ödön magángazdálkodó kertész is, aki a hozzánk legközelebb eső falu, Csanak szélén élt

zöldséges gyümölcsös kertjében. Amikor érett a paradicsom, vagy valamelyik gyümölcs, összeírta a városszéli házakban kinek, miből, mennyi kell, és a megbeszélte napon, füles vesszőkosarakba előre kimérve, névre szólóan szállította a befőzni valót. A város piaca a Dunakapu téren volt, neki is messze esett, meg nekünk is, így kölcsönös meglelégedésre szolgált ez a házhoz szállításos üzletmód. Mi, gyerekek különösen nagy örömmel vártuk, mikor érkezik, mert ilyenkor számolatlanul ehettünk a befőzésre szánt gyümölcsből, máskor csak néhány szem jutott fejenként.

Említettem már, hogy a legelső foglalkozás, ami megtetszett, a lovas kocsisé volt. De nem ám akármilyen, érdemes elmesélni. Lehet, hogy néhány olvasó kellemetlennek, közönségesnek tartja, amiről most fogok írni, pedig csak az 50-es évek valóságáról számolok be, és igyekszem finoman fogalmazni. Városszéli földes utcában laktunk, ahol a szennyvízcsatornázást csak a 60-as években végezték el. A kertes házakban még nem volt fürdőszoba és WC, az udvari klozetban végeztük a dolgunkat. Nem volt még szippantós autó, ha megtelt a klozet, a városgazdálkodási vállalat lovas kocsival ürítette ki. 1951-ben történhetett, hogy mentem haza az óvodából, hát amint befordultam az utcánkba, a házunk előtt furcsa tevékenység folyt. Egy nagy, tán 2,5x2,5 méteres kocka alakú fadobozos, kétkerekű, kétrudas kordéból kifogták az egy lovat, és kibillentették belőle a tözeget, majd a földes utca közepén gyűrű alakú gátat építettek belőle. Azután a klozetből egy hosszú nyélre erősített katonai acél rohamsisakkal telemerték a talicskát, amit az utcán a tözeggyűrűbe borítottak. Egyik merte, másik talicskázta, amíg el nem fogyott az anyag, illetve be nem telt a tözeggyűrű. Akkor a tözeggát külső peremét kezdték belapátolni középre a hígabb fekáliába. Végül a tözeggel átítatott masszát belapátoltak a kocka alakú kordéba és elszállították. Mondanom sem kell, hogy a 3–4 órás munka alatt – és még 2–3 napig – a környéken milyen szag uralkodott, de a kertes házak lakói megszokták már ezt az őszi trágyázások alkalmával. A szag elszállt, de a kocka alakú kordé rabul ejtette óvodás lelkemet. Láttam én már lovas kocsit sokfélét, de ilyen az egész városban csak egy volt. Meg is mondtam a szüleimnek: *Ilyen kocsit kérek a Jézuskától karácsonyra, és ilyet akarok hajtani, ha nagy leszek.* Édesapám mosolyogva mondta: *Bolond vagy kisleány, vécéskordét kérsz karácsonyra?*

De jó kapcsolatban lehetett az angyalokkal, mert a karácsonyfa alatt ott volt a kocka alakú kordé kicsinyített mása. Két kereke volt és két rúdja, a rudak közé befogva egy fából fűrészelt erős muraközi ló. Ez volt életem leginkább személyre szabott ajándéka, és a legemlékezetesebb is. Nagyon szerettem vele játszani...

Kocsisi vágyálmaim varázsát segített ébren tartani bennem egy különös mélabús dallam is, amit édesapámtól gyakran hallottam:

*Pusztá, néma táj, benne út se visz,
Ott a hómezőn halt meg egy kocsis.
Nem volt véle más, csak egy hű barát,
Annak mondta el utolsó óhaját:
Menj anyámhoz el, vidd hozzá a hírt:
Ott a hómezőn halt meg egy kocsis...*

Sors és akarat, soha, mindig, örökre

Segíts magadon, az Isten is megsegít! – mondja a közmondás. Csak annak, és akkor érdemes segíteni, aki maga is tesz érte. Aki azt várja, hogy majd *a sült galamb a szájába repül*, annak nem!

Mindenki a maga szerencséjének kovácsa. Befolyásolhatod a sorodat, de nagyon fontos az alapanyag minősége, a kovácsolás izzasztó, kemény munka, kitartás és szaktudás is kell hozzá, a kovácsolást is lehet akadályozni.

Vagyis: *finból nem lehet várat építeni.* Aki lusta is, meg nem is tanul, ne csodálkozzon, hogy sorsa rosszra fordul. De ha minden feltétel adott, akkor is állít az élet akadályokat, amiktől nem kell meghátrálni, hanem el kell hárítani!

Soha, mindig, örökre ígéretével csak meggondolatlan, felelőtlen, ember él. Ígéreteink csak bizonyos időpontban és adott körülmények között megtarthatóak. Helyesebb a *jelen helyzetben, ilyen körülmények között, arra fogok törekedni* kifejezés.

Tv, az érem két oldala

Kalapáccsal a kézben minden probléma szögnek néz ki.

Ha egy egészségügyi panasszal sebészhez fordulsz, ő meg akar műteni, ha belgyógyászhoz, ő más megoldást keres.

Ha a csiszolatlan gyémántot rábízod a kazánfűtőre, fűteni fog vele, ha gyémántköszörűsre, drágakövet készít belőle.

A szakmai elvakultság, „szakbarbárság”, kizárhat más kedvezőbb megoldásokat.

Egyoldalú vélemény, még valódi szakemberé is, tévútra vezethet.

Az éremnek két oldala van, feldobás után leesve, a „fej, vagy írás” kerül fölülre, így alkalmas „sorshúzásra”.

Ha nem a sorsra bízunk, hanem *magunk akarunk dönteni*, jó, ha előzetesen megismerjük mindkét oldalt, hogy *értelmes, meggondolt, tárgyilagos döntéssel* a kedvezőbbet választhassuk.

Vitás ügyekben se dönts egyoldalúan, mindig hallgasd meg az érintetteket, a másik felet is. Az éremnek mindig két oldala van (meg a kettő közt a pereme). Külön vélemények, eltérő nézetek esetén, az azonoságokat kell keresni. Amennyi elfogadható mindkét félnek azt kell hangsúlyozni, és megegyezéssel megvalósítani.

Csak az a baj, ha nem elég intelligens a másik fél, a békés megoldáskeresés szándékát „meghátrálásnak” tekinti, és tértnyerése érdekében azonnal újabb támadásba lendül. Mindig alkalmazkodni kell az „ellenfélhez”. Erőszakkal szemben, sajnos többnyire erővel lehet eredményt elérni.

A tv egyoldalúan befolyásoló szerepével és súlyával külön kell foglalkozni. A tv, kép- és hanghatás egyszerre, szinte kézzelfogható valóság, de a valóságos előfordulásnál sokkal nagyobb gyakorisággal és részarányban *ad példát*, vagyis nevel, a bármely nemzet számára *rendellenes magatartásformákra*: a szabadosságra, drogra, az erőszakra, öntörvényűségre, nemzetietlenségre, másságra. A csordaszellemű, primitív tömeg gyakorlatilag valóságként éli meg. (Az Izaura rabszolgalányt alakító színésznőt a tv-nézők tömege segíteni akarta felszabadítani a rabszolgaság alól!) Az amerikai szociológusok friss tudományos megállapítása, nekik „meglepetést okozott”, hogy a kisgyermekek

(amerikai erőszak-rajzfilmek rabjaként élő) korosztálya, sokkal agresszívebb, mint a néhány évvel idősebbek, akiknek már van némi tapasztalatuk a valóságos életről.

A tv adók többnyire nem a valóságos tények bemutatását tekintik a legfontosabbnak, a tv társaságoknak a „nézettség”, vagyis a pénzbevétel mértéke a cél, nem szempont a gyermekek lelkivilága, a felnövekvő nemzedék agresszivitása! A tv adók túlnyomó többsége az ő kezükben van, nekik azok a „fogyasztók” tetszenek, akik azt nézik, azt veszik, arra szavaznak, amit elég sokszor mondanak nekik, még a saját tapasztalataikat is elfelejtik!

Ha nem akartok „struccpolitikát folytatni”, „ne dugjátok homokba a fejeteket” a más vélemény elől, nézzetek olyan tévécsatornákat is, melyek a nemzeti értékeket becsben tartják és megőrzésére biztatnak. Mindkét oldal ismeretében alakítsátok ki reális véleményeteket!

Aki csak az egyik oldalt hajlandó meghallgatni, szándékosan torz képet lát a világról...

Fordítva is igaz. Demokratikus körülmények között a közélet eseményei, hírei, adatai nyilvánosak minden hírközlő szerv, vagy személy számára. *Az a közszereplő, aki csak az egyik oldali tv, rádió, újság számára hajlandó nyilatkozni, antidemokratikus viselkedésével korlátozza a sajtószabadságot, szégyenletes előítéleteiről ad bizonyítékot.*

Tanítás, tanulás, szabályozás

Nem készen születnek az emberek, mindenkinek tanulnia, fejlődnie kell. Az ismereteket, a tudást nem elég óhajtani (kívánni, irigyelni), hanem határozott akarattal, a többi elfoglaltság elé sorolva, rendszeresen részt véve az oktatáson kell elsajátítani, a továbbiakban pedig a gyakorlat teszi a mestert.

Amit megtanulsz, nem vehetik el tőled – mondja a népi bölcsesség. Persze nem vagyunk egyformák, nem azonos mennyiségű tanulás és gyakorlás kell mindenkinek. Aki „tehetséges” valamiben, annak abban kevesebb gyakorlás kell. A tehetség, az átlagosnál nagyobb képesség valamilyen téren. De a jó Isten úgy rendezi, hogy minden ember hasonló adag képességet kap, ezen belül, ha valamiből sokat kap, másból már kevesebb jut. Ha valakinek nagyobb a képessége az ismereteket

könnyen, gyorsan megérteni és megjegyezni, annak kisebb a szorgalma, türelme, kitartása, vagy fordítva. Ha valaki elméletben kiemelkedően ügyes eredményes, általában ügyetlen eredménytelen a gyakorlatban, a sportban, vagy fordítva. Akinek pedig csökkent szellemi képesség jutott, annyival nagyobb benne a szeretet és ragaszkodás mások iránt, vagy rendkívüli fizikai ereje van.

Tapasztalatom szerint az *átlagos képességű, de nagy szorgalmú* és kitartású emberek képesek gyakran hosszú távon egyenletes kiemelkedő teljesítményt nyújtani. Többnyire ők alkalmasak a kiegyensúlyozott, harmonikus magánéletre is.

A *kiugró képességű zsenik* (Czeizel Endre genetikus szerint, az öröklött képességek alapján kb. tízezer emberből egy a zseni), rendszeretlen, rövidtávú kiugró teljesítményt (feltalálás, Nobel-díj stb.) érnek el, gyakran türelmetlenek, összeférhetetlenek, hanyagok, nem megbízhatóak. Magánéletük sokszor rendezetlen, életvitelük néha kicsapongó, züllött. Ezért nem kell elkeseredni, ha valaki nem született zseninek, sőt nem érdemes irigyelni sem őket.

Azért hadd ne intézzem el ilyen kurtán-furcsán a zseniket. Az összeférhetetlennek ítélt magatartás többnyire nem más, mint a korlátlan, megzabolázhatatlan, újító, fejlesztő alkotószándék. Egy professzorom jut erről eszembe, példának is nagyon jó. Az 1960-as 70-es években a soproni egyetem Geodézia Tanszékét Bezzegh László professzor vezette. Nagy szaktudású, a tantárgyát szerető, ezért nagy lendülettel és lelkesedéssel előadó ember volt. Rajongással ittam a szavait, el nem mulasztottam volna egyetlen előadását sem. A szememet csak azért vettem le róla, mert közben örült sebességgel jegyzeteltem, hogy mindezt rögzítsek, ami elhangzik. Róla szól a következő történet:

Budapesten a Magyar Optikai Művek (MOM) az 1960-as évekre Európa harmadik legnagyobb *geodéziai műszergyártó* cége lett. Ebben jelentős szerepe volt Bezzegh Lászlónak is, aki két másik társával együtt geodéziai műszerek kifejlesztéséért Kossuth-díjat kapott 1960-ban. Ő, a MOM főkonstruktori állásából, a pletyka szerint „összeférhetlenség” miatt távozott. A legenda szerint az történt, hogy alkotott egy kiváló képességű európai színvonalú geodéziai műszert, a gyár pedig a szokásos módon nekikészült a gyártásnak. Ő közben a legújabb ismereteket, a legújabb ötleteivel ötvözve, tervezett egy még többre

képes, világszínvonalú műszert. Alig kezdte meg az üzem az előző műszer gyártását, amivel már híresek, harmadikak lettek Európában, ő le akarta állíttatni a termelést, hogy a világszínvonalút gyártva, Európa legfejlettebb üzemévé váljanak. A gyár vezetői nem voltak hajlandók leállítani a gyártást, mert már árbevételt akartak, inkább megelégedtek a szerényebb termékkel. Nem fogadták el a szándékát, ezt nem tudta elviselni, inkább távozott. Nem is gyártotta a MOM soha a csodaműszert, mert mire az üzem nekiállt volna, a tervek már elavultak (az új főkonstruktor nem tartott lépést a műszaki fejlődéssel), más üzemek már még frissebb műszerekkel jöttek elő.

Tanárként is jellemzőek voltak ezek a tulajdonságai, a kor legújabb tudományos és technikai eredményeit azonnal elsajátította és előadásaiban át is adta hallgatóinak. Ezért az előzetesen megvásárolható oktatási jegyzetei sosem tartalmazták mindazt, ami az előadásain elhangzott. A diákok általában elismerték nagy szaktudását és jó előadásait, de vizsgázás szempontjából kiismerhetetlennek, időnként túl szigorúnak, szeszélyesnek tartották. Máig is emlékszem 40 évvel ezelőtti geodézia szigorlatomra. Hírét hozták az előző napi „vérengzésének”, amikor a bejelentkezett hat vizsgázó közül négyet fél órán belül megbuktatott, ketten meg inkább megszöktek a vizsga elől. Másnap reggel „jöjjön aminek jönnie kell” lelkiállapotban elsőként mentem be vizsgázni, a folyosó végi geodézia-gyakorló terembe. A tételemről csak néhány percig beszélhettem, mert közbevetett kérdései, észrevételei mentén csapongtunk össze-vissza a geodézia végtelen óceánján. Számomra teljesen megszűnt a külvilág, megállt az idő, szuggesztív hatása alatt csak órá koncentráltam. Az utánam következő vizsgázóknak azonban telt az idő ezalatt, és fél óra múltán kíváncsiskodni kezdtek, amit így meséltek el: *Tegnap ilyenkorra már négy embert „kirúgott”*, vajon mi folyik odabent? – gondolták. A folyosó utolsó ablakán keresztül belesve az L alakban elhelyezkedő gyakorlóterembe, azt látták, hogy a professzor úr és én, kartávolságra egymástól szemben állunk, és mind a négy kezünkkel hadonászunk. Attól tartottak, tettelegességre kerül sor. Pedig csak a le nem gyártott csodaműszernél kötöttünk ki, és én annak működési elvét igyekeztem (kréta híján) kézzel-lábbal elmagyarázni, a profi meg kiigazított ugyanígy, amikor nem voltam egészen pontos. További negyedóra után aztán kezembe adta az „indexe-

met’’, azt sem vettem észre mikor írt bele. A vizsgáról kilépve a vára-
kozók kérdezték: *Na mi történt, átmentél? – Nem tudom* – válaszoltam,
erre kivették kezemből az indexet, ők olvasták ki belőle hangosan: *je-
les...*

Az elmúlt évtizedekben a tanítást, oktatást hangzatos indoklásokkal
sokszor javították, megújították, átalakították, aminek következtében
az alapfokú oktatást befejezett gyerekek tudása évről évre bizonytala-
nabb lett. Tehát az új módszerek, a modern elvek alkalmazása az el-
múlt évtizedek gyakorlatában az alapismeretek terén évről évre ros-
szabb végeredményt hozott, mint a hagyományos módszereké.

A tv, a számológépek, számítógépek, mobiltelefon terjedésével, a
gyerekek jelentős része nem gyakorolja az alapvető ismereteket. *Nem
ír*, nem is fogalmaz, legfeljebb néhány szóban sms-t, ékezetek és elvá-
lasztás nélkül. *Nem olvas*, tv-t néz, hangoskönyvet hallgat, vagy tele-
fonál. *Nem számol*, csak a számológépet nyomogatja és készen kapja
az eredményt.

Akik nem szándékoznak gimnáziumban, majd főiskolán, vagy egye-
temen tovább tanulni, azoknak a tanulóknak a jelentős része alapve-
tően hiányos és bizonytalan tudással kerül ki az általános iskolából.
Számolni fejben, vagy írásban nem tud, írni csak tömondatokat képes,
elválasztás és fogalmazás nélkül, nehezen olvas, és nem érti, nem tudja
megjegyezni, amit elolvasott. Vagyis, nem alkalmas, nem képes a ta-
nulásra. A szakképző iskolákba kerülők jelentős része ilyen (tanáraik-
tól tudom).

*Véleményem szerint egy tanító, tanár munkáját az minősíti elsősor-
ban, hogy a tanulókkal el tudta-e sajátítani a tanított tárgyat olyan
mértékben, hogy azt használni és alkalmazni is tudják.*

A gyakorlati életben senkit nem érdekel, hogy az iskolát befejező
ember, milyen reformmal és módszerrel tanult, csak az, hogy a mun-
kájához szükséges alapvető anyagbeszerzési, számlaadási, ügyinté-
zési, adózási, valamint szakmai feladatokat önállóan és megbízhatóan
tudja elvégezni. Elmondok néhány személyes emléket a tanulással, ta-
nítással kapcsolatban, ami példának sem haszontalan.

Gárdonyi szerint: A tanító olyan lámpa, mely minél inkább világít másoknak, annál inkább fogyasztja önmagát.

A Sors ajándékaként, harmadik és negyedik osztályban egy ilyen tanító bácsink volt, aki hagyományos módon tanított. Ő határozottan tudta, mit akar megtanítani, meg is követelte, meg is tanította. Az év elején megmondta, hogy melyik tárgyból mit kell tudni mindenkinek év végére ahhoz, hogy magasabb osztályba léphessen. Fő módszere, az „ismétlés a tudás anyja”, avagy „a gyakorlat teszi a mestert” volt. Az egyszeregyet, a fontos számtani szabályokat, a szavak helyes elválasztását belénk véső szótagolós olvasást, a kötelezően megtanulandó verseket, hangosan feleltetve annyiszor elismételtük, hogy aki otthon nem tanult, az is képes volt megjegyezni. Év végén közös nyílt vizsganapot tartott, a szülők jelenlétében, ezen bemutatta, hogy mit tudunk. Ez a nyílt bemutató alkalmas volt összehasonlítani, a különböző osztályzatú gyerekeket. Az adott érdemjegyek jogosságát ő bátran vállalta mindenki előtt, azokét is, akiket megbuktatott. Akinek beírta a bizonyítványába, hogy „magasabb osztályba léphet”, mindenki elsajátította, ami elő volt írva...

Az osztálytársakat segítő oktatás közben jöttem rá, hogy született érzékem van a tanításhoz. Ha társam elakadt, mindig megéreztem, hol, mit kell elmagyaráznom, és volt türelmem rávezetni a helyes megoldásra. Ekkoriban gondoltam arra is, hogy szívesen lennék *kántortanító*, mert a tanítás is, meg az éneklés is kedvemre való lett volna. Igaz, orgonálni még meg kellett volna tanulnom, sajnos máig sem tudok. Ennek a tanítási készségemnek nemcsak diáktársaim közt, hanem később gyerekeimnél is hasznát vettem.

Erről jut eszembe, hogy egyik fiam felsőfokú tanulmányai során ismerkedett meg a mechanika tantárggyal. Középiskolában nem tanulták, ráadásul a fizika meg a matematika sem volt a kedvence, így az ismerkedés eléggé elszomorította. Annak idején én kedveltem a mechanikát, mert gyakorlatias és logikus. Ajánlottam, a tantárgy minden fejezetével kapcsolatban számoljon ki néhány példát, azokon keresztül jobban megérthető, sőt könnyebben megjegyezhető az elmélet is. Bízattam, segítek, ha elakad, és ha így halad végig, sikeresen fog vizsgázni. Mire végigértünk a jegyzeten, már fiam is megkedvelte, és *jelesre vizsgázott!* A tanár meg is kérdezte, hogyan volt képes erre, mert akik nem tanulták középiskolában, rosszul szoktak vizsgázni...

Ez volt életem legnagyobb tanítási sikere!

Egyetértek *Bárdos Lajossal*, a tudós zenetanárral, aki szerint, *ha a Tanító szereti a Tanítványát és szereti a Tantárgyát, akkor indukciós áram keletkezik, és a tanítvány menthetetlenül megszereti a Tárgyat.*

Adott élethelyzetre ráillő tömör találó megfogalmazásokat érdemes megjegyezni, mert *követendő példaként* hatékonyabb ezt idézni, mint hosszan magyarázkodni. Akár közmondás, szólásmondás, vagy híres ember frappáns megállapítása kerül elém, már kiskorom óta fogékony vagyok arra, hogy az ilyet azonnal feljegyezzem, megjegyezzem. Ha nem tudok mást idézni, igyekszem magam hasonlóan megfogalmazni.

Saját tanulmányaim során tapasztaltam meg, rendszerező-szabályzó készségemnek hasznát. A tanulás, a megértés és megjegyzés szempontjából óriási jelentőséget tulajdonítok a *jó szövegszerkesztésnek*. Ha valaki írásban akar ismereteket átadni, a leíró, értelmező, vagy összekötő szöveg, amelyeket elegendő egyetlen egyszer elolvasni, gyakran több mint fele az anyagnak. (Az egyetemi jegyzetek íróit általában oldalszámra fizetik, de ha nem, sok oktató akkor is az általa írt jegyzet vastagságával akarja kimutatni tudománya nagyságát.) Amit szó szerint, vagy betű szerint meg kell jegyezni – szakkifejezés, képlet, meghatározás, szabály, törvényszerűség, idézet, vers – általában csak kisebb része a szövegnek.

A tanuláskönnyítő módszereket szinte automatikusan alkalmaztam. Ha jól áttekinthetően szerkesztett volt a szöveg, akkor gyorsan átolvas-tam egy fejezetet, és olvasás közben, vagy visszalapozva, csak a ki-emelt lényegét rögzítettem. Ha az írott anyag megszakítás nélkül töl-tötte ki az oldalakat, annak a megtanulása nekem két-háromszor több energiámba került, mint a címekkel, alcímekkel, bekezdésekkel, a szakkifejezések, adatok, képletek szembetűnő kiemelésével szabdalté.

Ezért ha a szövegben nem volt szembetűnő a lényeg, aláhúzással, felkiáltójellel jelöltem amit fontosnak tartottam, így könnyen, gyorsan vissza tudtam keresni bármit. Ha olyan ismeretet olvastam, amiről már előbb is volt szó, frissiben visszakerestem, elolvastam újra az előzőt is, és az oldalszámot odaírva, mindkét helyen hivatkoztam a másik lelő-helyre. Az egymással összefüggő adatokat *mátrix táblázatba* rendezve sokkal átláthatóbbá, ezért könnyebben megjegyezhetővé vált a tan-anyag.

Azért igyekeztem egyetemistaként minden előadáson ott lenni, hogy jól tudjam jegyzetelni a „tanárt”. Amit hallottam, fejben azonnali tömörítéssel (összekötőszöveg elhagyásával) „szövegszerkesztéssel”, vázlatos felsorolásokkal, rövidítésekkel, gyorsan és olvashatóan írtam. Ezzel a módszerrel, még a vicceit is lejegyeztem az előadónak. Így aztán ha volt is a tantárgyból írógépes stencilezett 300-500 oldalas egyetemi jegyzet, a saját kézzel írt 80-150 oldalas jegyzetemből többet el-sajátíthattam, inkább abból tanultam. Elég sokan hasonlóan értékelték, legalább egy tucat diáktársamon segítettem, akik jegyzeteimből vizsgáztak. Két évvel egyetemi végzésem után postán kaptam még vissza kézi jegyzetemet, hátsó kemény táblája belső felén „köszönjük, levizsgáztunk” felirattal, alatta a nevekkkel...

Hiszem azt, hogy különböző tananyagot különféle módszerekkel lehet legjobban elsajátítani. Sőt még az egyén képességei szerint is lehet más és más az optimális módszer.

Az alapismeretek (írás, olvasás, számolás) oktatásában azt tartom a legfontosabbnak, hogy szinte gondolkodás nélküli, jól begyakorlott, biztos tudást adjon, erre van szüksége a mindennapi életben mindenkinek (pl. „egyszeregy”). Erre volt jó példa a tanító bácsim.

Felsőbb ismereteknél, ahol jelentős szerepe van az összefüggések felismerésének, ott már az automatikussá vált tudás helyett, az érdeklődő kíváncsiság fontosabb. Nemky Ernő növénytan professzor tanácsa szerint az életben *mindig azt kell tudni, mit, miért és hogyan*.

Sosem szerettem értelmi összefüggések nélkül megjegyezni („be-magolni”) sem szöveget, sem számokat. Amint fölismertem valaminek a logikai menetét, azt megértve, tudtam a többi részét is megjegyezni. Ha több jelenség, esemény, vagy eljárási előírás között logikai összefüggést találtam, azonnal csoportosítottam, rendszereztem, és megfogalmaztam az adott csoport közös jellemzői alapján, a rájuk vonatkozó „szabályt”. Ezeket később a munkámban is alkalmaztam. A rendszerező-szabályozó készségemmel kialakított erdészeti minőségügyi rendszer szakmai anyagát örömmel vették át és hasznosították kollégáim országszerte...

Szent-Györgyi Albert módszerét az alapismeretekre épülő további tanításra ajánlom:

A könyvek azért vannak, hogy megtartsák magukban a tudást, miatt mi a fejünket valami jobbra használjuk.

Amit az iskolának el kell végeznie, elsősorban az, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítsen bennünket a jól végzett munka örömére és az alkotás izgalmára, hogy megtanítsen arra, hogy szeressük, amit csinálunk, és hogy segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni.

Nem tanulnunk, hanem átélnünk kell a dolgokat.

A Világtörténelem (...) az alkotó ember (...) története, (...) akik új ismereteket teremtettek, új erkölcsi vagy etikai értékeket, vagy új szépségeket hoztak létre.

A történelem e pozitív oldalával szemben ott áll egy negatív, destruktív oldal, ami a királyok, bárók, tábornokok és diktátorok nevéhez fűződik, akik mohóságukkal és hatalomvágyukkal háborúkat csináltak, csatákat vívtak, és lerombolva azt, amit az emberek építettek, majdnem mindig nyomort hoztak létre. Ők a hősei an-nak a történelemnek, amelyet jelenleg, mint világtörténelmet tanítunk.

Tudás, egyszerűség, alázat

A valóban nagy tudású emberek, a tudomány iránti alázattal, közvetlen, egyszerű, közérthető módon (idegen szavak nélkül) képesek elmagyarázni a legmagasabb tudományos eredményeket is (pl. Öveges József, Buga László, Czeizel Endre). Csak az áltudósok (félműveltek), burkolóznak az érthetetlenség (idegen szavak nagyképű tömege) homályába. Így lesz előadásuk felvilágosítás helyett „felhomályosítás”, „ködösítés”.

Óvakodjatok a félműveltektől, akik nem elég képzettek, de mindenhez akarnak érteni, úgy járnak, mint az „egyszeri diák”, aki így felelt az órán: *A négy evangélista, a következő három: Péter és Pál.* Latin közmondás: *üres kalász fenn hordja a fejét* – akinek teli a feje, meghajtja.

Rabindranath Tagore (Eltévedt madarak, A boldogság ígérete, A növekvő hold, A kertész) bölcsességeiből:

A halál az élethez tartozik, mint a születés. A járás: lábat fölemelni, éppen úgy, mint letenni.

Ajándéku kapjuk az életet, és megszolgáljuk új életet adva.

A lemondás gazdagság, mi a szeretet bőségéből fakad.

Kedvesebb a csúcsnál a völgy, mert az ölen virág terem.

A hatalmas bátran jár a kicsivel. A közepes távol tartja magát tőle.

Természetes, természetellenes, boldogság, egészség

Természet, természetes = természet szerinti.

Természetellenes = a természet rendje elleni.

Amikor az angolok, Isten elleni vétekkel, a növényevő marhákat természetellenesen hússal (halporral) etették, megkergültek szegény marhák, fellépett a kergemarha kór.

A természetes házasságot azért találták ki, hogy férfi és nő, természetes *utódokat hozzon létre, és családban, jogszabályokkal védett keretek között* nevelje föl őket. E szabályok biztosítják, hogy a szülők vállalják a gyermekek fölnevelésének terheit és felelősségét, illetve védik a gyerekek jogait, ha felelőtlen a szülő. Mivel az államnak szüksége van gyerekekre, munkaerő-utánpótlásra, támogatást, jogi előnyöket nyújt a házassághoz.

Az egyneműek együttélését senki nem akadályozza. Egyneműek esetén nem jönnek létre utódok, úgy gondolom, azért akarnak természetellenesen „házasodni”, hogy megkaphassák azokat az előnyöket, amit azok kapnak, akik utódokat hoznak létre. Ez olyan igény, mintha a foci pályán azt a jogot követelné néhány „más”, hogy ha ők kézzel és gólok nélkül labdáznak, nevezzék „focinak” azt is, mert ha nem, az kirekesztés, diszkrimináció.

A józan ész szerint az egészségmegőrzés alapja, a betegségek megelőzése. Törekedjete arra, hogy minél természetesebb maradjon testetek, életmódotok és viselkedésetek!

Test és lélek kölcsönösen hatnak egymásra, együtt alkotnak egészet. Mindenki megtapasztalta már, hogy kellemetlen testi állapota (fájda-

lom, fáradtság, feszültség stb.) kellemetlenné teszi lelki állapotát, közérzetét is. *Ép testben ép lélek* – mondták a görögök.

De fordítva is igaz, *egészséges lélek feltétele az egészséges testnek* – mondom én. Az orvostudomány pszichoszomatikus betegségnek nevezi, amikor lelki baj okoz testi rendellenességet.

Az érzelmi intelligencia az önmagunkkal és a másokkal való bánni tudás képessége. *Daniel Goleman* szerint a rosszul feldolgozott élethelyzetek, a helytelenül értelmezett érzelmek, a feszültség, a szorongás olyan hormonok termelését indítják el az agyban, amelyek gátolják a T-limfociták (falósejtek) működését, a szervezet védekezését. A gyógyíthatatlan betegség kialakulását, többnyire *megoldhatatlannak* tűnő tartós kilátástalan lelkiállapot, végső elkeseredés előzte meg. Ha valaki reménytelen (lelki csőd, tartós munkanélküliség, fölöslegessé válás érzete) helyzetében lemond a további lelki küzdelemről, feladja lelki egyensúlyát, testi ellenálló képessége (immunrendszere) is legyengül, szervi működése is megzavarodik, testi küzdelemre sem képes. Ez valójában lassú öngyilkosság.

Selye János szerint: Ha *tartósan megoldhatatlan* helyzetbe kerülünk, akkor az agy és a mellékvese közti szabályozás – amely az egész szervezet egyensúlyát biztosítja – felborul. A *tartós stresszállapottal* szemben a szervezet tartósan alulmarad, ha az értékvesztett, demoralizált lelkiállapotú egyén feladja a küzdelmet, el is pusztulhat. Nem a stressz pusztítja el, hanem a tartós alulmaradás.

Kopp Mária szerint (Vigilia 2008. augusztus. Bodnár Dániel beszélgetése Kopp Máriával):

A férfiak számos tényező tekintetében sokkal érzékenyebben reagálnak a társadalmi bizonytalanságra, mint a nők. A férfiak esetében a munkahelyi bizonytalanság háromszorosára emelte a korai halálozás valószínűségét. Magyarországon mi végeztünk hasonló vizsgálatot, még Juhász Pál debreceni professzorral, aki az ottani pszichiátriai tanszék vezetője volt. Egy kis szabolcsi falu, Csengersima lakosait vizsgáltuk, ahol korábban nem volt se alkoholista, se neurotikus. Az erőszakos tévesztés után azonban sokan kezdtek kóros módon inni, alkoholistává váltak, és minden harmadik ember szorongásos tünetekre panaszkodott.

(...) Ha az ember a sajátjában dolgozik, látástól vakulásig hajtja ugyan magát, de tudja, hogy ő maga határozhatja meg a célokat, azt, hogy mit szeretne megvalósítani, akkor egészen másképpen viszonyul ehhez, mint amikor szinte semmiféle beleszólása nincsen a saját élete, a körülményei alakulásába. Csengersimán az emberek egyszeriben beosztottá váltak a termelőszövetkezetben, ami egyébként jól működő téesz volt, tehát még valamivel gazdagabbakká is váltak az ottaniak. (...) Az önértékelésükben, az önmagukkal szemben támasztott elvárásokban játszódtott le komoly változás, amelynek következtében kialakult náluk a tartós stressz.

Fordítva is igaz, az immunállapot javulásával a lélek is megerősödik.

A test akkor egészséges, ha egyensúlyi állapotban van, ha az élet-energia egyenletesen áramol, kering, oszlik el benne. Ha elakad az áramlás, az egyik helyen többlet, a másikon hiány keletkezik, ez a keringési zavar a betegség.

Egészséget és boldogságot nem lehet pénzért venni.

Csikszentmihályi Mihály, a világszerte ismert, Amerikában élő boldogságkutató empirikus kutatásai szerint, a munkavégzés során sokkal gyakrabban élik át az emberek a flow-t, vagyis a boldogsággal azonos áramlatélményt, mint a szabadidejükben. A semmittevés a legtöbb emberből határozottan rossz közérzetet vált ki. Ezért vezet a munkanélküliség gyakran depresszióhoz, alkoholhoz vagy droghoz.

Kopp Mária (Echó tv) Csikszentmihályi Mihály kutatásai alapján megállapította: *A népesség boldogságának esélye 6 fő tényező erősségének, gyengeségének népességen belüli arányától függ:*

- 1. Házasság és család aránya – jó házasság többszörös túlélési esély*
- 2. Biztos munka aránya – alkotás, nyugdíjasoknál a kiskert szerepe*
- 3. Bizalom erőssége – áttekinthető adók, közjavak biztonsága*
- 4. Civil szervezetekben részvétel – társas együttlét szükségessége*
- 5. Kormányzás minősége – lelki hatása nagy (IMF kölcsön)*
- 6. Vallásgyakorlók aránya – közös értékrend, rítusok, elégedettebbek.*

Bagdy Emőke (tv) szerint: *A boldogság fészke, a párkapcsolat.*

Külön-külön az erő romboló, a szeretet gyenge, de kiegészítve egymást együttműködve, alkalmasak a boldogság folyamatát fenntartani. A párkapcsolatban fontos a megbízhatóság, a rossz kritizálása helyett, a jó jutalmazása, megerősítése. Ne várjuk azt, hogy a másik változzon,

mi változtassunk, attól ő is változni fog. Fontos, hogy a kisgyermeket nevelő nő megbízható, kiegyensúlyozott párkapcsolatban éljen, amelyben a gyermek az apával és anyával való kapcsolatában éli és tanulja meg nemi szerepét és a szeretetet. Amennyire megbízható és együttműködő szeretet tanult el tudat alatt kisgyermekként, azt a szeretetmintát és biztonságot éli meg felnőtt párkapcsolatában.

Czeizel Endre szerint a boldogsághoz:

Azt hiszik: a pénz, a szex, a siker a FONTOS, pedig: az egészség, a szerelem, és a tehetség!

A testi egészség fenntartásának és megőrzésének feltételei:

- testben a keringés élénkítése mozgással, sportok gyakorlásával, (Baji Lázár Imre szerint: *Csak a szerves kötelék tart életben...és ez igaz testünkre és társadalmi kapcsolatainkra egyaránt.*)
- testrészekben, sejtekben az áramlás biztosítása, kézi öngyógyítással, akupresszurával, shiatsu-masszázzsal,
- folyadék pótlása bőséges ivással méregtelenítéshez, keringéshez.

A sportok közül legtöbbre tartom az öttusát, mint a férfias vitézség sokoldalú gyűjtősportját. A gyakorlati életben is hasznosnak ítélem az önvédelmi sportokat. Eredményei alapján érdemtelenül kiemeltnek gondolom a mai focit Magyarországon. Az úszást, futást, kerékpározást magam is művelem, de nem sportoltam versenyszerűen. A sportot erőltetni – szerintem – nem egészséges.

Az *úszás* az a sport, amelyikben nem kell megizzadni. Kellemes hőmérsékletű vízben csodálatos érzés úszni, vagy lebegni, ahogy a szinte meztelen testedet körülöleli, simogatja a víz. Gyerekkoromban közel laktunk a Rábához, oda jártunk fürödni a bátyámmal együtt. 8-9 éves lehettem, amikor megtanultam úszni a többi gyerektől, a folyóparthoz közeli sekély vízben. Amikor már elég biztosnak éreztem tudásomat, elmondtam édesapámnak. Akkor ő is kijött a Rába szabad strandjára és azt mondta: *na gyere, ússzunk át a túlsó partra.* Átúsztunk, igyekeztünk, hogy a sodrás ne vigyen nagyon le bennünket, majd visszaúsztunk, utána így szólt: *mától kezdve egyedül is kijöhetsz a Rábára, ha kedved van rá.* Nagy szó volt ez, mert addig csak úszni tudó bátyám kíséretében mehettem. Attól kezdve minden nyári napon reggel segítettem édesanyámnak, ha kellett (bevásárolni, vizet hozni, stb.), aztán egyetlen oldalkötős „fecske” fürdőnadrágba öltözve (hogy ne kelljen

vigyázni a holmira) kibicikliztem a Rábához, és csak a déli harangszó, meg az alkonyat vitt haza, ebédezni és vacsorázni. Azóta is szívesen úszom bármikor, bárhol, ha kedvezőek a feltételek. Nagyon élvezem a vízben lebegést is, kezem-lábam mozgatása nélkül. Álmomban a levegőben is tudok úszni, lebegni, csodálatos érzés.

Futás közben nem ennyire kellemes, inkább utána jó a közérzetem. Jól megizzasztva, utána nagy mennyiségű folyadék megivásával méregtelenítem a szervezetem, és fölfrissítem, keringési rendszeremet is. Nem kell hozzá sem víz, sem sportpálya és *a láb mindig kéznél van*, a legegyszerűbben üzhető sport. 54 évesen kezdtem el futni, márciustól novemberig legalább hetente egyszer futok 6 km-t. 2008-ban 32-szer futottam összesen kb. 26 órányit, 192 km-t.

Biciklizni gyerekkorom óta szeretek, ha nincs lehetőség más sportra, az is jó testmozgás. A biciklizést, úszást, a rövidnadrágot és a szandált, mint az egészségmegőrzés szimbólumait hoztam magammal Győrből 1971-ben, többé-kevésbé már Kanizsán is terjed.

Addig tartom egészséges férfinak magam, amíg vért adhatok, tudok 50 percig futni megállás nélkül, és tudok nőnek örömet szerezni.

Ha valamelyik hiányzik ezek közül, akkor már nem vagyok egészséges, vagy megöregedtem...

Életünk során testünket a vegyszerek, lelkünket lelki zavaraink lerakódó maradványai mérgezik. Ha túl sok felgyülemlett bennünk, *méregteleníteni* kell testünket is, lelkünket is. De legjobb lenne megelőzni. Ne engedjétek lerakodni. Főleg a gyermekek lelki tisztaságát őrizzék meg a környező világ mérgező szennyeitől!

Becsüljétek és folytassátok a hagyományokat, olvassatok, majd olvastassatok a gyerekekkel „valóságról szóló meséket”: *Benedek Eleket, Móra Ferencet, Gárdonyi Gézá, Fekete Istvánt!*

Éljetek minél természetesebb életet, *természetes körülmények* között, sokat legyetek szabad levegőn.

Természetes ételeket, hazai zöldséget, gyümölcsöt, sajtot, színhúst egyetek, paraszttejet, aludttejet, csapvizet, ásványvizet, házi gyümölcszörpöt, bort igyatok. Lehetőleg kerüljétek az apró betűs E-adalékokat, a sok összetevős töltelék-húsárukat, ne igyatok műüditőket és Colát (foszforsav!).

A múlt század elején a vegyipari és gyógyszeripari befektetők ellenőrzésük alá vonták az orvosképzést, az egészséget nem tanítják az orvosi egyetemeken.

Szent-Györgyi Albert:

A jelenkor orvostudománya torz. Mint orvostanhallgatónak vég nélkül a betegségekről kellett előadásokat hallgatnom, de egyre sem emlékszem, ami az egészségről, az igazi egészségről szólt volna.

Természetes gyógyítást alkalmaztatok a vegyszerek minimumra csökkentésével. Ha a test egyenletes életenergia-ellátása elakad, a testrészek ujjnyomásos és egyéb kézi masszírozása segít. A masszírozás már csecsemőkorban alkalmas fájdalmak, pl. hasfájás (székrekedés stb.) enyhítésére, megszüntetésére.

Eőry Ajándok a kínai meridián orvoslás gyakorlója szerint, a magyar néptáncban a lábak kézzel csapkodása (az akupunktúrás pontok ütögetése) akupresszúrás gyógyító tevékenység, egészségvédő, immunrendszert élénkítő hatású. Az akupresszúrával érdemes külön szakirodalmából megismerkedni.

Láz ellen vizesborogatás, megfázás és nátha ellen kamillás gőzölés a jó. A kisgyerek gyakran esik-kel, sok sérülés éri. A vér látványa néha a valóságos bajnál jóval nagyobb ijedtséget okoz. Öregapám tanított még kiskoromban, hogy a szivárgó vérzés elállítására legjobb módszer: nyálas ujjal letisztítani (saját nyála senkit nem fertőz), és egy pici nedvszívó papírdarabkával lefedni. *A nyál valóban segíti a sebgyógyulást* a benne levő hisztatin fehérje által – állapították meg nemrég holland kutatók.

Tolerancia a másság iránt

Kik várnak toleranciát a másságuk iránt, kiktől?

A mások, a lakosságon belül elenyésző létszámú, de a túlnyomó többség normáitól elütő viselkedésű emberek. (Normális c. fejezet)

A mások nem fogadják el azt a viselkedést, amit a többség tart helyesnek, de senki nem bántaná őket, ha nem tüntetnének, nem provokálnák, nem bosszantanák erőszakosan, nyilvánosan a tömeget, megbotránkoztató viselkedésükkel.

A megbotránkoztatóan viselkedők elvárnák, hogy a többség vegye tudomásul, fogadja el az elenyésző létszámú mások viselkedési szokásait helyesnek. Szerintük *a többségnek el kell fogadnia a töredék normáit*, de *a töredéknek nem kell elfogadnia a többség normáit*.

Szerintem az várhat türelmet a mássága iránt, *azokkal legyetek toleránsak, akik* nem akarják más mércével méretni magukat, mint másokat; nem ártanak másoknak, nem okoznak botrányt, békétlenséget, nem keltenek zavart; nem várnak el mást maguknak, mint amit ők is megadnak másoknak.

Túlvilág, halálközeli (lélek)állapot

Az emberi egyedet fizikai teste (atom), gondolkodó tudata (gondolat) és lelki énje (érzés) alkotja. Halálunkkor elszáll belőlünk a 21 gramm életenergia, a működésképtelenné vált *testet* eltemetik, vagy elégetik. Nagycenken a Széchenyi-mauzóleumban a lépcsőajtó fölé vésték az alapigazságot: *Voltunk, mint ti, lesztek, mint mi: por és hamu*.

Munkánk megtestesült eredményei (építmények, tárgyak, eszközök, állatok, növények, stb.), *értelmi, szellemi tevékenységünk produktumai* (tudományos, műszaki, gazdasági, művészeti tervek, alkotások, találmányok, írások, stb.) egy ideig még őrzik emlékünket. Lelkünket születésünkön kapjuk, halálunkkor „visszaadjuk a Teremtőnek”.

Akik megélték, egybehangzóan azt tapasztalták, hogy „lélekállapotban” „amikor a lélek kilép a testből”, (a klinikai halál állapotában, a pszichoanalízis és az agykontroll megfelelő szintjén, a hipnotizálás, szellemidézés, lélekvándorlás egyes eseteinél) a jó szándék, béke és szeretet uralkodik. Bepillantást nyerve a *túlvilágba*, (*másvilágba*, *árnyékvilágba*), lelkük (szellemük) isteni szikraként egyesülni kívánt a mindenséget irányító és működtető nagy fényességgel, a mindenben jelenlevő, *teremtő anyagenergiaélet világóceánjával*, a megbékélés és szeretet Istenével.

A „lélekállapotból” visszatérve, kivétel nélkül, mind jobb emberek lettek, akik a földi javak hajszolása helyett az emberek közti megértést, szeretetet terjesztik, szolgálják.

Hamvas Béla: A láthatatlan történet (Akadémia Kiadó, 1988):

A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja. A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle. Mert amikor bennünket elküldtek, az útrabocsátó Hatalom így szólt:

Rádbízok minden embert külön, kivétel nélkül mindenkit, segíts, adj enni, adj ruhát, mindenkire vigyázz úgy, mint magadra, és ne hagyd a sötétségben elmerülni. Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélsz, osszad meg. Az egész világ tied. Szabad vagy a kövektől az éterig. Ismerd meg, hódítsd meg, senki se tiltja, de jaj, neked, ha magadnak tartod.

Elbocsátlak téged is, mint mindenkit: felelős vagy minden emberért, aki veled él, s el kell számolnod minden fillérrel, amit magadra költesz, minden örömmel, amit magadba zártál, és minden boldog pillanattal, amit magadnak tartottál meg. Most eredj és élj, mert a világ a tied!

Vallás és életvitel, a teremtmő fejlődés elve

Katolikus vallás szerint neveltek, két győri templomhoz kötődnek emlékeim. A Kálvária utcában a Kamillus templomban vettem részt a miséken, ott tanultam hittant, ott énekeltem a kórusban. Közép-Európa egyik legszebb barokk terén, a Kármelita templom lorettói (sötét) kápolnájában imádkozott értem édesanyám négy éves koromban, amikor a kórházban hat hétig a koponyalékelés veszélye fenyegetett. A kápolna mögötti folyosón helyezett el kis márványtáblát hálából, hogy életben maradtam...

A templomba járó, keresztény vallást gyakorló emberek rendszeresen hallják Jézus jó példáját, a többségük mégis az átlaghoz hasonló életet él. Miért nem változtatnak hibáikon, mért nem élnek a szeretet elve szerint? Nem ismerik önmagukat, saját hibáikat, vagy nem akarják elismerni saját gyengeségeiket? Aki felismeri, elismeri hibáit, nincs elég akaratereje, vagy kitartása a megváltozáshoz? Kevesen ismerik önmagukat, fogadják el hibáikat, akarnak és tudnak is változtatni. Inkább indokot keresnek viselkedésükre, vagy könnyebb a magamutogatás, sürgés-forgás a templomban, mint a példamutató élet.

A katolikus vallás, története során, sok mindent átélt és túlélte, de késve idomul a változásokhoz. Az egész nyugati (római katolikus)

egyház számára kötelező érvénnyel *VII. Gergely pápa* (1073-1085) rendelte el, hogy diakónussá, pappá, illetve püspökké csak nőtlen férfiak szentelhetők, és ezek az egyházi személyek a szentelésük után sem köthetnek érvényes házasságot. Csaknem ezer év telt el azóta, Európában szinte általános a paphiány, amit főleg, a normális emberi élethez tartozó szerelem és házasság kizárása okoz. A papi nőtlenség, a házasság merevsége, a józan észnek ellentmondó, természetellenes szabályok, nem írja elő a Biblia sem, semmi értelmes indoka nincs. *(Olvasások el Gárdonyi Géza: A lámpás c. kisregényét.)* Az egyház működését zavaró szabályozást a pápa föloldhatná, ezzel tehetne egy lépést az ökumenikus keresztény egyház felé is. A keresztény egyházak olyat is tanítanak, ami nincs az evangéliumokban.

Úgy hiszem a józan ésszel demokratikusan gondolkodó, szabadságszerető magyar lelkületű keresztények többsége, a történelem alapján, *elítéli a búcsúcédulák árusítását, természetesnek tekinti a reformáció létrejöttét. Elítéli az inkvizíciót, de a reformáció során a művészeti alkotások (szentek szobrai, festményei) megsemmisítését is. Kétkedik a vallásnak nem a Bibliából származó részeiben, a Bibliát szellemében fogadja el, nem szó szerint. Az evangéliumból Jézus tanításait és élete példáját tartja fontosnak és követendőnek.*

Ezáltal gondolkodásában, szemléletében *unitáriussá* válik, még ha nem is tudatosan ez benne. Nem véletlenül szokták Erdélyt kelet Svájcának nevezni. Nemcsak hegyvidékeik természeti szépsége, nemcsak különböző népeik évszázados együttélése hasonló, hanem mindkettő a vallásszabadság földje. Az Erdélyben tartott *1568. évi tordai országgyűlés* a világon elsőként hozott a vallásszabadság elemeit magába foglaló határozatot. Eszerint *a prédikátorok szabadon terjeszthették nézeteiket, a község olyan prédikátort tarthatott, amely megfelelt neki, senki sem bántotta a prédikátorokat, vallásáért senkit sem érhet hátrányos megkülönböztetés, nem lehet senkit hitbeli tanításért fogságba vetni vagy elhurcolni.* Erdélyben 4 vallást (katolikus, evangélista, református, unitárius) ismertek el hivatalosan.

Az unitárius egyház, amit Dávid Ferenc alapított Erdélyben, „hungarikum”, a magyar jellemhez legjobban igazodó, szókimondó, célratörő, a fölösleges sallangoktól mentes, a józan ésszel leginkább elfogadható. A bizakodás, türelem, a lelkiismereti szabadság vallása.

Saját honlapjuk szerint: Növekedésed felelősségével személyesen állhatsz Istened előtt. Nem papoknak gyónsz, és nem egy olyan Krisztushoz könyörögsz, aki bűneidet már előre magára vette és vérével tisztára mosott téged, hanem arra a felelősségre tanít, hogy saját életeddel kapott *küldetésedet ismerd fel és teljesítsd* – ahogyan Jézus is felismerte és teljesítette a magáét. Te vagy az anyag és te vagy a művész is: önmagadat kimunkálni igazi hivatásod. Ebben Isten az erőt adó forrás és a mintát adó cél. Az unitáriusok a *teremtő fejlődés* elvét fogadják el. Isten nem egyszerre, nem késznek, tökéletesnek, hanem fejlődőképesnek teremtette ezt a világot. A világ, mert Istentől származik, a lényegbeli jóság jegyeit hordozza magán, de korántsem mutatja a tökéletesség jegyeit, ezért szüntelenül tökéletesedésre hivatott. Isten gondviselése nem helyettesíti a teremtmények öngondoskodását. Ebben a meggyőződésben nyer értelmet az ősi népi életbölcsesség: „*Segíts magadon és az Isten is megsegít*”.

Bartók Béla:

A magyarság számára talán a legszomorúbb, hogy az egyetlen magyar alapítású egyház, az Erdélyben a XVI. században született unitárius – amely humanizmusával, a vallásszabadság 1568-ban kimondott törvényesítésével és haladó szellemével kiemelkedő lehetne – állandó szállka volt a többi keresztény felekezet szemében. Ez gyakran ma is tapasztalható. Kis létszámuk miatt igen sokan nem is ismerik őket, és az időnként nyilvánosságra kerülő híradásokat idegenkedve vagy értetlenül fogadják.

A jó irányba fejlődéshez, tudni kell mi a jó, akarni és tenni kell a jót!

Illyés Gyula Az éden elvesztése c. lírai oratóriumában így fogalmazta meg, hogyan kell a jót akarni a rossz helyett:

Ősidők óta kísértette az emberi hiedelmet, hogy nem egy isten van, hanem kettő. Egy jó és egy rossz, és azok viadala dönti el a világ dolgát, de aszerint, hogy mi melyikük táborába állunk...

Kettőt sem kell lépniük, két lépcsőt sem, s az a rossz, az ősz ellenség ott van.

Hogy legyűrjük. Hogy emelkedjünk.

Ahol egy hibát megszüntetünk, az egy lépcsőfok.

Ahol egy jajt elnémitünk, egy lépcsőfok.

*Ahol egy ártalmas, hazug hangot leintünk, egy lépcsőfok.
Ahol egy tévedésünket beismerjük, két lépcsőfok.
Ahol egy hatalmaskodót, bár istállóban, rendreintünk, egy lépcsőfok.
Ahol rendreintést fegyelmezetten elfogadunk, öt lépcsőfok.
Ahol rendreintés nélkül tesszük a jó rendet, tíz lépcsőfok.
Ahol egy éhes szájat megcsitítunk, az is nagy lépcsőfok.
A borjú, a kis malac szája megcsitítása is lépcsőfok. De még a virágé,
a búzáé, a gépé is. Egy rété.
Egy csecsemőt kézbe venni, anyjának szépet mondani, leánynak udva-
rolni, fiúnak visszabicceni, minden, ami a világnak valahol örömet
ad, a csók, ami addig nem volt, a gyermek, aki most lett, lépcsőfok
mind, mind fölfelé.*

Igen, innen is torkon érhetjük a rosszat. Ráuszíthatjuk a jót.

Amikor valaki már hosszú ideje küzd a jóért, mégis a rossz érvénye-
sülését tapasztalja megvalósulni, belefáradva, beletörődve, közöm-
bössé válhat, hajlamos arra gondolni, már *mindegy* mi történik. De *nem
mind* EGY! Van különbség, ha néha csak hajszálnyi is, mindig a jobbat
kell választani! Mindig tehetsz valami jobbat!

Az ember a jobbításhoz, gyakran Istentől kér segítséget, *imádkozik*.
Az egyszerűség szépségét mutatja a Kijevi Nemzeti Múzeumban meg-
található, 410–460 között készített hun ezüstveretes szíjvégen rovás-
írással írt „*Hun Miatyánk*” (Prenoszil Sándor A székely-magyar ro-
vásírás őstörténeti köntösben c. könyvéből):

*Mi atyánk, Istenünk, bennünk van országod.
Előttünk szent neved, s törvény akaratod.
Minden napunk gondját magadon viseled,
Bűneinket, mint mi másnak, nekünk elengeded.
Te kezed vezet kísértéseken át,
s lefejtet rólunk a gonosz járomát.
Tiéd a nagyvilág összes hatalma, üdve
mindöröktől fogva, legyen mindörökre.*

Ha imáidat hatástalannak érzed, jusson eszedbe (ismeretlen szerző):
„Megkértem Istent, hogy vegye el a büszkeségemet, de ő azt mondta:
nem. Azt mondta, hogy a büszkeséget nem ő veszi el, hanem nekem
kell feladnom azt.

Kértem Istent, hogy adjon nekem *tűrelmet*, de ő azt mondta: nem. Azt mondta, hogy a türelem a megpróbáltatás mellékterméke, nem kapni, megszerezni kell.

Kértem Istent, hogy adjon nekem *boldogságot*, de ő azt mondta: nem. Azt mondta, csak áldását adhatja – a boldogság rajtam múlik.

Kértem Istent, hogy *kíméljen meg a fájdalomtól*, de ő azt mondta: nem. A szenvedés eltávolít a világ dolgaitól, és közelebb visz Hozzá.

Kértem Istent, hogy adjon *lelki fejlődést*, de ő azt mondta: nem. Azt mondta, hogy a fejlődés az én dolgom, de hajlandó megmetszeni, hogy gyümölcsöt hozzak.

Kértem Istent, hogy segítsen *másokat szeretni*, úgy, ahogyan ő szeret engem. Erre azt felelte: látom, már kezded érteni.

Kértem *erőt*... És Isten adott nehézségeket, amelyek erőssé tesznek.

Kértem *bölcsességet*... És Isten adott problémákat, hogy megoldjam azokat.

Kértem *bátorságot*... És Isten adott veszélyeket, hogy legyőzzem azokat.

Kértem, adjon *szeretetet*... És Isten adott gondterhelt embereket, hogy segítsek rajtuk.

Kértem *kegyelmet*... És Isten adott lehetőségeket.

Semmit sem kaptam, amit akartam és mégis megkaptam mindent, amire szükségem volt. Imáim meghallgatásra leltek.”

Az imákat tartalmuk szerint 3 csoportba sorolom.

Dicsérő, magasztaló imára szerintem nincs szükség, mert Isten nem hiú, tetteink alapján ítél meg bennünket.

A *kész ajándékot kérő* imák testi, lelki vágyak (egészség, szeretet, szerelem, vagyon) kielégítését, vagy teher eltávolítását várják, mint a sült galambot, saját cselekedeteik helyett.

A *saját tetteihez, képességeihez segítséget kérő* imákat helyeslem, azok felelnek meg a *Segíts magadon, az Isten is megsegít* elvnek.

A Themen című német nyelvkönyvben egy templombelső fotóján találtam rá, a szerintem legértelmesebb imára, amely emberi képességei javítását kéri ahhoz, hogy ő segíthessen cselekvően megvalósítani az emberek közti békét, szeretetet.

Assisi Szent Ferenc imáját olvassátok saját fordításomban:

*Ó Uram, tégy engem békéd eszközévé,
hogyan szeretetet gyakoroljak, ahol gyűlölnek,
hogyan megbocsássak, ahol megsértenek,
hogyan összekössek ott, ahol széthúzás van,
hogyan igazságot mondjak, ahol tévedés uralkodik,
hogyan hitet vigyek oda, ahol kétség nyomaszt,
hogyan reményt ébresszek, ahol kétségbeesés gyötör,
hogyan meggyújtsam Világosságodat, ahol a Sötétség kormányoz,
hogyan örömet teremtsék, ahol a bánat lakozik.*

*Ó Uram, hagyd arra törekednem, hogy
ne engem vigasztaljanak, hanem én vigasztaljak,
ne engem értsenek meg, hanem én megértő legyek,
ne engem szeressenek, hanem én szeressek másokat.*

*Mert aki ad, az kap,
aki magát elveszíti, az talál meg,
aki megbocsát, annak bocsátanak meg,
és aki így hal meg, az ébred az Örök Életre! Ámen*

Jézust barlangban szülték és barlangba temették, mint egy hajléktalant, együtt-érezett a nincstelenekkel. Ha valaki keresztyén, Krisztus követő szemléletű, elfogadja Krisztus életpéldáját, szerintem kövesse az evangéliumokból *Jézus Krisztus* tanításait, életvitelét, viselkedését, *életszemléletét a saját életében!*

Máté evangéliuma 25. fejezete 35–40 bekezdésében az „Utolsó ítélet”-ben fogalmazta meg Krisztus mindössze 6 feltételét a szeretet (irgalmasság) gyakorlásáról, végül összefoglalta egyetlen mondatba:

*„Éhes voltam, és adtatok ennem.
Szomjas voltam, és adtatok innom.
Idegen voltam, és befogadtatok.
Nem volt ruhám, és felruháztatok.
Beteg voltam, és meglátogattatok.
Börtönben voltam, és fölkerestetek.
Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek”*

Aszerint ítélnék felettünk, hogyan viselkedtünk életünk folyamán embertársainkkal! Szerintem a mai ember keresztény szemléletű életvitelének gyakorlásához legjobb tanácsadó Selye János (distressz) és Kahlil Gibran (próféta) könyve.

Kahlil Gibran:

Mindennapi életed a te templomod és vallásod. (...) Ha Istent ismerni akarjátok, (...) tekintetek magatok köré, és meglátjátok Őt, amint gyermekeitekkel játszik, (...) amint a felhőn jár, amint a virágokban mosolyog, (...) felétek int a fákból.

Választás, döntés, felelősség

Úgy dolgozz, hogy az utódok is becsüljenek érte, de úgy élj, hogy bármikor jöhetnek érte.

A választás, döntés mindig felelősséggel jár.

Döntés: egy választása – és a többi elvetése, vagy elhalasztása – a lehetséges változatok közül.

Vizi E. Szilveszter (az MTA elnöke) szerint:

Több lehetséges változat közül először a rosszakat kell kizárni, és a legkevésbé rosszat választani!

Tapasztalat és döntés viszonya:

Az a jó menedzser, aki jó döntéseket hoz. A jó döntésekhez tapasztalat kell, tapasztalatot viszont a rossz döntésekből lehet szerezni...

De söpörjön mindenki a maga háza előtt, vagyis törődjön a saját dolgával, mert úgy járhat, mint az öreg székely felesége e viccben:

– Apja, azt hallottam, hogy a szomszéd Mari állapotos. – Az, az ő dóga. – De azt is mondják, magától lett az! – Az meg az én dógom. – Hát ekkora szégyenben én nem élhetek, fogom a Bodrit, aztán megyek a Marosnak! – A Bodri marad! A többi a maga dóga...

Ha a döntéseket halogatod, fokozódik a bizonytalanság, ami bármilyen döntésnél rosszabb. Jó a döntéseket minél előbb meghozni, mert utána már annak érdekében lehet határozottan dolgozni.

Ha el akarsz érni egy célt, megoldani egy feladatot, mindig a *tényekből kell kiindulni*: a *valós helyzetet felmérni* (jogsabályi, anyagi, időszükségleti feltételek), felismerni *mire támaszkodhatsz* (ki támogat, kit

kéne még megnyerni, milyen jövedelemre számíthatsz), ha ezek alapján elérhetőnek látszik, *dönts* úgy, hogy megvalósítod, *kitartóan küzdj érte*, amíg el nem éred.

Ha tudod, mit szeretnél, és határozottan kitartóan küzdesz érte, szinte mindent elérhetsz: *segíts magadon, az Isten is megsegít.*

„Mert aki kér, az kap, aki keres, az talál, s aki zörget, annak nyitnak ajtót.” (Biblia: Máté evangéliuma 7/8)

Vezetés, kormányzás

Megfelelő embert a megfelelő helyre – a józan ész szerint ez a jó gazdálkodás titka. De nem mindig a józan ész a fő. Az '56-os forradalom elfojtása után a politikai megbízhatóság volt csak fontos, sorban alkalmatlan embereket tettek vezető beosztásba. Egy erről szóló tanulságos történetet hallottam Attilától:

Behívattak egy erdészt Nagykanizsán a pártbizottságra, hogy ki akarják nevezni az erdőgazdaság igazgatójának. P. J. alacsony szakképességű, de jóra való, szerény ember volt, aki tudta, hogy alkalmatlan erre a feladatra. Elment tanácsért a nemrég leváltott igazgatóhoz:

– *Képzeld, engem akarnak kinevezni igazgatónak! Mit tegyek?*

– *Fiam, nem maga a hülye, hanem aki kinevezi...*

Jó, ha az ember nem felejt el, honnan jött, vezetőként nem változtat álláspontján. Két példát talán saját magamról is elmondhatok.

Amikor 1976-ban, félévvel harmincéves korom előtt, kineveztek erdészvezetőnek, az obornaki munkásszállás belső átalakításával, berendeztünk egy 20–25 fős értekezletre, egyéb rendezvényre alkalmas termet. Akkoriban ifjú fejjel nehezen viseltem el, hogy az erdőgazdaság vezető beosztású „öregjei”, számomra érthetetlen okból, ragaszkodtak bizonyos megszokott formulákhoz, eljárásokhoz. Nagyon nehezen tudtam érvényesíteni új vezetőként a *saját fejem* szerinti, *egyszerűsítő*, ésszerűsítő változtatásokat. Vitatkozás helyett általuk is elismert, híres emberek engem igazoló gondolataira hivatkozással akartam őket gondolkodásra és megértő elfogadásra készíteni. Természetesen e gondolatokat a magam és beosztottaim viszonyára is vonatkoztattam. Készítettem egy bekeretezett táblát, aminek mindkét oldalára

jelmondatokat írtam, és az elnöki asztal fölé középre akasztottam a falra. Akár az erdőgazdaság (megyei szintű) igazgatója tartott értekezletet a termelő egységek vezetőinek, akár én tartottam saját erdészeinknek, a vezető feje fölött ezt olvashatták a többiek:

Legyünk egyszerűek és jók, dolgozzunk magunk, és gondolkodjunk a saját fejünkkel.

Albert Schweitzer

A vezetőket csak addig érdemes megtartani, amíg szolgálni tudják a vezetetteket úgy, hogy kiérdemlik azok szeretetét, tiszteletét és háláját.

Selye János

Aztán amikor az értekezlet fegyelmezett rendben levezetett része véget ért, hogy „fehér asztal mellett” kötetlen szakmai beszélgetéssel folytatva utat adjon az ötletroham (brainstorming) szabad áramlásának, valamint a „borban az igazság” érvényesülésének, megfordítottam a táblát, és főnökeim, munkatársaim a következőt olvashatták:

Az életet nemcsak élni, de élvezni is kell, és az ember csak akkor tud jól dolgozni, ha jókat tud mulatni. Ha fel tud frissülni. Ha csak dolgozik, és nem tud felfrissülni, akkor dolgozni se tud.

Szent-Györgyi Albert

Ezzel adtam biztatást a szabad véleménynyilvánítást hasznosító szinergia hatás kialakulásának...

Később, szakszervezeti elnöki szerepben, többek közt azt is kifogásoltam, hogy az első számú vezetőnek miért enged a kollektív szerződés nagyobb napidíjat elszámolni, mint a többi dolgozónak. Nem értem el eredményt. Amikor én kerültem hasonló beosztásba, nem felejtettem el intézkedni, hogy nekem se járjon több, mint másoknak.

Ha vezetésre vállalkozol, légy jó pásztora a nyájnak, az erőszakos „térítés” (hittérítés, eltérítés) mindig ellenállást vált ki.

Kevesebb lenne a nyomorúság, a bűn és a baj, ha a szeretet uralkodna. Ha a szeretet a világ összetartó és működtető energiája, miért nem az kormányozza a világot? Azért, mert: Aki jó szándékkal, emberséggel akar vezetni, mérlegeli tettei várható hatását, megértő és

megbocsátó szeretne lenni mindenkivel. Így nehéz dönteni, elhúzódó döntésekkel pedig nehéz vezetni, kormányozni.

A kormányzáshoz erély kell. Nem lehet mindenkinek a kedvére tenni, nem lehet úgy vezetni, hogy ne okozz valakinek kellemetlenséget, vagy kárt. Aki eddig érdemtelenül előnyt élvezett, vagy a rend megkerüléséből hasznot húzott, annak kellemetlenséget okozol, bár „megérdemli” a korlátozást, mégis ellenszenvez veled.

Ha egy vezér meg akarja tartani a hatalmat, minden eszközzel erre törekszik, mások rovására, kárára is. Aki ezt nem tudja elvállalni, nem jó vezérnek.

Egy politikus nem lehet moralista – szokták mondani.

A moralista nem tud politikus lenni (maradni) – mondom én.

Kormányozni az országot is úgy kell, mint egy autót. Ha a helyes iránytól eltér, módosítani, korrigálni kell a kormányzással, amit az autó utasai, az ország lakosai is észlelnek:

Ha picit tért el – szinte észrevétlen mozdulattal helyrehozható.
Ha nagyon eltért – már észlelik az utasok/lakosok is az irányváltást.
Ha vészhelyzet keletkezett – vagy hirtelen erélyes mozdulattal korrigálható, vagy vészfékezés és megállás után, újra kell indulni (az utasok/lakosok is megütik magukat).

Vezető és társadalom

Babits Mihály: Hazám! című költeményének Az igazi ország címet viselő szakaszában írja:

*Szállj ki, lelkem, keresd meg hazámat!
Oly hazáról álmodtam én hajdan,
mely nem ismer se kardot, se vámot,
s mint maga a lélek, oszthatatlan.*

Ma Magyarország népi, nemzeti (polgári, oktatási, vallási) hagyományokban őrzött *értékrendjének*, valamint az értékrendet leginkább őrző, önszerveződésre képes *családnak* és *nemzetnek* globalista és neo-liberális fellazítása, szétverése folyik a médiában és időnként az államhatalom jogszabályi, ideológiai, karhatalmi eszközeivel is...

Én olyan hazáról álmodom, ahol az országot tiszta erkölcsű, önzetlen vezetők vezetik, akik nem a nép rovására törekszenek saját hasznukra, akik nem fölélik, hanem növelik a nemzeti vagyont. Úgy élnek, úgy tevékenykednek, hogy ne okozzanak szégyent, kárt a magyar népnek, és nem tagadják meg testvéreinket. Akik igyekeznek úgy cselekedni, hogy egyúttal legyen *jó és hasznos a családjuknak*, a helyi közösségnek és az egész *nemzetnek* is.

Olyan hazáról, ahol az eltérő szemléletű politikusok *együttműködnek a közjóért abban*, amiben közös egyetértés érhető el, ezáltal eredményesen gazdálkodnak, így nem tehetetlenek a másik véleményének kizárása, az ellentétek szítása miatt. A közpénzeket a köz javára költik, a nép pedig feszültség és aggodalom helyett, megelégedéssel, bizalommal nézhet a jövőbe...

Olyan társadalmi rendet (államot, vállalatot) *szerettem volna*, és szeretnék ma is, *amelyikben van* tisztesség, közösségvállalás, felelősségvállalás, azonos elbánás, ahol a vezetők példát mutatnak.

Ha ez ma túl magas igény, legalább „betyárbecsület” legyen abban, aki másokért felelős. A betyárbecsület jellemzői:

- A betyár eltér a szabályoktól, de nem álszent, elismeri tetteit, vállalja értük a felelősséget.
- A szegény kisembert nem bántja, inkább segít rajta.
- A néppel szembeni viselkedésre nem vesztegethető meg, sem pénzzel (autó, ház, vagyon, külföldi út), sem hatalmi szereppel (vezető beosztás), sem szerelmi csábítással.

Aki megvesztegethető, annak nincs betyárbecsülete sem.

Tanulságos történet a betyárbecsületről, Attilától:

K. L. erdész, késéssel érkezett az erdészeti irodába a havi elszámolásra. Kérdezték miért késett, mondta, hogy az állatvásárból jön, most adta el a bikaborjút. Na, erre inni kell egyet, jegyezték meg többen is. Az elszámolás után át is vonult a tíz erdész, Attilával együtt egy vendéglőbe, és jól mulattak az üzlet sikerére. Szó szót követett, nóta nótát, éjszakába nyúlt, mire elfogyott a borjú ára, elindultak hazafelé. A vendéglátó erdész megszólalt: Hát, eddig én is jól éreztem magam, de most mit mondjak otthon a feleségemnek, ezt a pénzt a lányunk lakodalmára szántuk. Attila tanácsolta: Mondd azt, hogy kölcsönadtad, egy

hónap múlva kapod vissza. Így is történt. Attila pedig a tervfeladat és az erdőállományok ismeretében beosztotta a mulatozókat (saját magát is), aztán erdőtisztítási munkával megkeresték és visszaadták a lakodalomra valót. A történet szereplői már szinte mind a mennyei erdőket járják, de az erdész felesége, Rózsika még emlékezhet rá, hogy késve kapta meg a borjú árát. Ezzel két közmondás is beigazolódott: *aki legény éjjel, legyen legény nappal is*, meg *a kecske is jóllakott, és a káposzta* (meg a betyárbecsület) *is megmaradt...*

Olyan rendet szeretnék, amelyikben *a vezető*, a meghozott, vagy elodázott döntései következményeire *közteherviselést vállal a vezetettekkel* (polgárral, dolgozóval). Ha az általa irányított, de közösen elvégzett feladat jó eredményű, a belőle származó jövedelemből, juttatásokból, erkölcsi elismerésből részesíti arányosan a kisembereket is. Ha rosszul alakul a helyzet, a jövedelem- vagy juttatásmegvonásból, jogi korlátozásból vagy büntetésből – a felelősség mértéke arányában – saját maga is kiveszi a részét. Aki csak akkor kér áldozatot a néptől, ha példamutatóan előbb saját maga hoz hasonló áldozatot.

Ezáltal érdemelne ki megértést, együttérzést, szeretetet.

Tudjátok, Selye János szerint: *a vezetőket csak addig érdemes megtartani, amíg szolgálni tudják a vezetetteket úgy, hogy kiérdemlik azok szeretetét, tiszteletét és háláját.*

Egész életemben az a szemlélet vezetett, hogy jobba, igazságosabbá tegyem a társadalom működését, hogy az emberi kapcsolatokban az *esélyegyenlőség*, a *valódi emberi értékek* és a megértő, elfogadó, *erőszakmentes, de felelős viselkedés* érvényesüljön.

Ehhez én nem vagyok elég. Az ország vezetését kell *radikálisan*, szó szerint *gyökeresen* megváltoztatni!

A vezetők adjanak számot gazdálkodásukról, ahogy a számadó juhász is felelős számot adni a rá bízott nyájáról!

A pártok hatalmát és pazarlását vissza kell szorítani: szigorúan ellenőrizni és szankcionálni kell költséggazdálkodásukat!

A magyar ember ne legyen hazájában hátrányosan megkülönböztetve az idegenekkel szemben!

Csökkenjen a függőségünk a multinacionális tőkétől! Függőségünket azzal csökkenthetjük, ha mezőgazdálkodásunk átalakításával növeljük élelmiszer és energia önellátásunkat! A mezőgazdaságban érvényesüljön az önellátó családi parasztgazdaság, a gazdálkodó ne vásároljon olyat, amit meg tud termelni! Magyar ember lehetőleg magyar terméket vásároljon!

Addig is, míg ez megvalósul, minden apró lehetőséget meg kell ragadni, védekezni a globalizáció káros hatásai ellen, hogy *megvédjük a családot és a nemzetet*, megőrizzük nemzeti hagyományainkat, sajátos értékeinket, és természetesebb, élhetőbb legyen az életünk. Kövessük a hadirokek példáját Mécs László verséből:

*Most konferenciáznak a nagy szélhámosok,
Hogy csírában megöljék, mi újra él, mozog...
S míg lakomákon dőzsöl, ki milliókat ölt:
Vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld!*

Ezt a Füveskönyvet azért írtam és adtam ki, hogy a magam módján ezzel oltsak rózsát a tanácstalan, vagy sebzett lelkekbe, hogy nekik is, és unokáinknak is, szebb legyen a föld...

*

Nyíltan megvallottam milyen világban szeretnék élni, őszintén írtam magamról is. Akinek tetszett az olvasók közül, aki hasonlóan vélekedik, mint én, lélekben barátomnak tekintem.

Végszó

Iványi Miklós 1946. október 30-án Győrben született.

A soproni egyetemen 1971-ben okleveles erdőmérnök, majd 1995-ben vállalkozó gazdasági szakmérnök diplomát szerzett. Házasságot kötött Egerváry Ritával, két fiuk született, Ákos (73) és Botond (75).

1971-től Nagykanizsán él, ott dolgozott a zalai erdőgazdaságban különböző munkakörökben, 2006-ban onnan ment nyugdíjba.

Gyerekkorától szereti a természetet, az irodalmat és a dalokat, ezért legkedvesebb olvasmányai Fekete István és Áprily Lajos művei voltak. 1963-tól jelent meg néhány rövid szépirodalmi jellegű írása, először a *Magyar Vadász*, később a *Nimród* havi lapban, majd a munkájával, szakmájával összefüggő több cikke a *Zalaerdő* üzemi lapban, illetve az *Erdészeti Lapokban*.

Az 1980-as években, a rendszerváltást megelőző politikai szellemi áramlatok idején, gazdaságpolitikai írásokkal véleményezte a magyar gazdasági és társadalmi helyzetet a *MEDOSZ Lapjában* (Mezőgazdasági, erdészeti és vízügyi dolgozók szakszervezeti újságjában).

A rendszerváltás időszakában (1990–91-ben) Nagykanizsán az általam szerkesztett *Dél-Nyugat* című, időszakosan megjelenő közéleti hírlapban találkozhattak az olvasók, néprajzi és szépirodalmi elemekkel is átszőtt, politikai jellegű írásaival.

Első hosszabb írásműve ez a „Füveskönyv”. Tulajdonképpen élet-szemléletét értelmező írásainak könyvvé rendezett gyűjteménye, amelyeket eredetileg fiainak szánt, de szívesen adja minden olvasónak tanácsul, eligazodni az élet sűrűjében. Nem száraz intelmek csupán, mert nézetei kifejtését személyes élményekkel, idézetekkel, versekkel, népi bölcsességű közmondásokkal tarkítva állítja például, teszi olvasmányossá. Az idézetek forrásaként több mint száz személyre, illetve műre hivatkozik, amivel széleskörű kulturális érdeklődést kíván ébreszteni az olvasóban.

Czupi Gyula

Válogatás, amit olvasásra ajánlok

- Fekete István: Köd (Móra, Budapest, 1967) és összes többi írása
Szent-Györgyi Albert: Az élet jellege (Magvető, Budapest, 1973)
Szent-Györgyi Albert: Az élő állapot (Kriterion, Bukarest, 1973)
Kosztolányi Dezső Összegyűjtött versei (Szépirodalmi, Budap. 1975)
Selye János: Stressz distressz nélkül (Akadémia, Budapest, 1976)
Borisz Noszik: Schweitzer (Kossuth, Budapest, 1975)
Albert Schweitzer: Életem és gondolataim (Gondolat, B.pest, 1981)
Kövi Pál: Erdélyi lakoma (Kriterion, Bukarest, 1980)
Mécs László: Üzenet Válogatott versek (Szent István Társulat, Budapest, 1982)
Marcus Aurelius elmélkedései (Európa, Budapest, 1983)
VIVAT ACADEMIA(...) (OMBKE és OEE Budapest, 1985)
Allan Pease: Testbeszéd (Park, Budapest, 1989)
Áprily Lajos: Összes versei és drámái (Szépirodalmi, Budap., 1990)
Jankovich István: Túléltem a haláloamat (Édesvíz, Budapest, 1992)
Jankovich István: Reinkarnáció (Édesvíz, Budapest, 1992)
Holger Kersten: Jézus Indiában élt (Biográf, 1992)
Kahlil Gibran: A Próféta (Édesvíz, Budapest, 1992)
Napoleon Hill – W. Clement Stone: A siker titka: Pozitív lelki beállítottság (Bagolyvár, Budapest 1993)
Erich Fromm: A szeretet művészete (Helikon 1984, Háttér 1993, Bp)
Antoine de Saint-Exupéry: Citadella (Szent István Társulat, Budapest, 1982)
Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg (Móra, Budapest, 1994)
Hamvas Béla: A láthatatlan történet (Akadémia Kiadó, 1988)
Hamvas Béla: A bor filozófiája (EDITIO M, Szentendre, 2000)
Balogh Béla: A végső valóság (Bioenergetic Kft. Piliscsaba, 2002)
Márai Sándor: Magyar borok (Rassy Tibor gyűjteményéből)
Márai Sándor: Összegyűjtött versek (Helikon, Sylvester Nyomda Szombathely, 2004)
Wass Albert: Minden verse (Kráter Műhely Egyesület, Pomáz, 2003)
Wass Albert: Erdők könyve (Mentor, Marosvásárhely, 2005)
Wass Albert: Barackvirág és béke (Mentor, Marosvásárhely, 2006)
Lenkei Gábor: Cenzúrázott egészség (Free Choice Books, Bp. 2007)

Függelék

Jeles napok a népi keresztény hitvilágban

Vannak olyan nevezetes napok, amelyeket minden magyar ember ismer, de nem mindenki tudja, dátum szerint mikorra esnek, mert változó időpontú egyházi ünnepekhez kötődnek, azokat pedig nem minden naptár tünteti fel. *A húsvétvasárnap időpontja kötött a hold járásához, a többi változó ünnepnap szinte mind a húsvéhoz igazodik.*

1. *Farsang* vízkeresztől (január 6.) húshagyó kedd éjfélig tartó, a téli bálók, mulatozások, lakodalmak időszaka.

2. *Farsangvasárnap* (Húshagyóvasárnap, Ötvenedvasárnap) Húsvét-vasárnap előtti 50. nap (7 hét) utána következő „csonka hét” jeles napjai: a „farsang farka” utolsó két napja *farsanghétfő*, *húshagyó kedd* (farsangkedd, farsangi fánk, velencei karnevál, Carne Vale = ég veled hús) tikverőzés napja, ilyenkor adták össze a legidősebb agglegényt és vénlányt tréfás rönkhúzasos esküvővel. *Hamvazó szerda* a böjt kezdete, szigorú böjti nap (csak kenyéren és vízen él e napon a hívő), *torkos* (vagy csonka, vagy zabáló) *csütörtök* (felfalják a farsangi ételmaradékot), *csonkavasárnap*.

3. *Nagyböjt*, hamvazó szerda utáni 6 hét, utolsó hete a húsvét előtti *nagyhét*. *Nagycsütörtökön* (zöldcsütörtök), keresztre feszítése előtti estén Jézus megmosta 12 tanítványa lábát, majd az „utolsó vacsorán” a kenyeret, mint saját testét, a bort, mint saját vérének adta nekik és azt mondta, *ezt cselekedjétek a bűnök bocsánatára*. Ez a katolikusoknál az oltáriszentség (és a papi rend), a protestánsoknál az úrvacsora megalapítása. A *Krizma* (szent olaj) *szentelés* idején elnémulnak („Rómába mennek”) a harangok, értékeitől megfosztják az oltárt (oltárfosztás), nagyszombatig nincsenek ének-, orgona- és csengőhangok sem, helyettük kereplővel adnak jelt „csonkamisen”, a gyertyákat is eloltják.

Nagypéntek: Jézus Krisztus keresztre feszítése, halála és sírba tétele emléknapi, gyásznapi szertartással („fekete mise”), a passiójáték napja.

Nagyszombat este: *föltámadási körmenet*, *tűzszentelés*, újragyújtják a gyertyákat (a felszentelt tűzből), megszólalnak a harangok, vége a böjtnek, ekkor (vagy húsvétvasárnap reggelén) fölszentelik, majd fölszelik a húsvéti sonkát, ecetes tormával, főtt tojással fogyasztják. Az ekkor elégetett „Júdásfával”, vagy ággal a Göcsejben, Somogyban megszentelték a határt is. A szentelt szén, hamu, gyógyító hatású.

4. *Húsvétvasárnap*: a tavaszi napéjegyenlőséget követő holdtölte utáni első vasárnap (március 22. és április 25. közé esik, ettől függ az is, milyen hosszú lesz a farsang). Jézus Krisztus föltámadása, *ételszentelés (ételáldás)*.

5. *Áldozócsütörtök*: Húsvét utáni 40. pünkösd előtti 10. nap (nálunk a követő vasárnapon ünneplik), Krisztus Urunk mennybemenetele ünnepe.

6. *Pünkösdvasárnap*: Húsvét utáni 50. nap (7 hét, máj. 10. és jún. 13. közé esik) eljött a Szentlélek megszállta az apostolokat, lelki erőt és képességet adott nekik a vallás tanításához, terjesztéséhez.

Pünkösdhétfő: A májusfaállítás, pünkösd király, királyné, választás és más pünkösd szokások (rabjítás, zöldághordás) jeles napja. Mára leginkább a májusfaállítás terjed, egyes helyeken már nem fiúk állítanak párjuknak, hanem közösségek (falvak, munkahelyek) maguk kedvére.

7. *Úrnapja*: pünkösd utáni 10. nap (nálunk a követő vasárnapon ünneplik) Krisztus teste az oltáriszentség ünnepe *körmenettel*, virágszirmokkal hintett úton.

8. *Advent* (latinul *adventus Domini*, „*Úr eljövétele*”) a karácsony előtti négy hét, a Jézus születésére várakozás örömteli ideje, december 24-ig tart. *Advent első vasárnapja a november utolsó csütörtökjének követő vasárnap* (nov. 27 – dec. 3 közé esik), ekkor gyújtjuk meg az adventi koszorún az első gyertyát. Három gyertya violaszínű (a bűnbánat színe, a miseruhával egyezően), egy rózsaszínű (öröm), ezt gyújtjuk meg harmadikként, örömvasárnapon.

Az évszakok változásának kezdete és a hozzájuk kötődő népszokások jeles napjai népi megfigyelés szerint:

A tavasz Szt. Benedek apát napján kezdődik, az *ősz Szt. Máté* apostol evangélista napján, amikor a nappalok és éjszakák egyenlő hosszúak.

A nyár Szt. Iván, azaz Keresztelő Szt. János napjával kezdődik, amikor egész évben a leghosszabb a nappal, legrövidebb az éjszaka (még meg is rövidítik tűzgyújtásokkal és megünneplik tűzugrással).

A tél Szt. Tamás apostol napján kezdődik, mikor az év leghosszabb éjszakája és legrövidebb nappala után hosszabbodik a nappal, nő a világosság (karácsonykor születik Jézus Krisztus, a világ Világossága).

Hazánkban a *csillagászati* napéjegyenlőség március 21-re és szeptember 23-ra, a nyári napforduló június 22-re, a téli december 22-re esik.

Január 1	Kiskarácsony, Újév napi étel eldönti az egész évi szerencsét: baromfi hátra kaparja, disznó előre túrja a szerencsét. Újévi köszöntő, pl.: Adjon Isten 3 b-t, 3 f-et, 3 p-t: bort, búzát, békességet, faint főző feleséget, pipát, puskát, patronázst, meg egy butykos pálinkát!
Január 6	Háromkirályok napja: Gáspár (Caspar), Menyhért (Melchior), Boldizsár (Baltazar), – házszentelés: <i>A ház ajtófélfájára, ajtaja fölé, középső gerendájára CMB jelet rajzolnak, ami lehet a három király monogramja, de lehet a Christus Mansionem Benedíkat (Krisztus áldja meg a hajlékot! rövidítése is.) Urunk megjelenése emléknapja, Vízkereszt, – vízszentelés,</i>
farsang	farsang kezdete: téli bálok lakodalmak ideje; vége: f.vasárnap, f.hétfő, húshagyó kedd éjfélig, (hamvazó szerda – <i>hamvazkodás</i> , csonka v. torkos csütörtök – csak nők mulatnak a szőlőhegyen)
Január 17	Szt Antal tüze (orbánc) gyógyítása ráolvasással
Január 20	Szt Fábán, Szt Sebestyén vértanú, pestis ellen védő
Január 22	Szt Vince, Hogyha szépen fénylik Vince, megtelik borral a pince, Vincellérek, pinceszemle napja
Január 25	Szent Pál apostol megtérése, pálforduló, ekkor lett Saulusból Paulus a damaszkuszi úton
Február 2	<i>Gyertyaszentelő Boldogasszony, A medve fölkel téli álmából, kimegy a barlangjából, ha meglátja árnyékát, visszamegy – tovább tart a tél</i>
Február 3	Szt Balázs – áldás, torokbetegségek ellen
Február 6	Szt Dorottya, ha szorítja, Julianna (február 16) tágitja (fagy és enyhülés)
Február 14	Szt Bálint, Valentin, Szt Cirill és Metód a szláv írás atyja, napján megszólalnak a madarak, a verebek párt választanak, a madarak menyegzőjének napja, farsangi párvalasztás ideje
Február 19	Zsuzsanna, napján megszólal a pacsirta: jön a tavasz
Február 24	Szt Mátyás apostol, a jégtörő: megtöri ha talál, ha nem talál, csinál
Március 12	Gergely, ha megrázza a szakállát – havazik
Márc 18 -21	Sándor, József, Benedek – zsákban hozzák a meleget
Nagyböjt:	Hamvazószerda utáni 6 hét húsvét vasárnapig (bálozni tilos), böjti szelek
<i>Virágvasár.</i>	kishúsvét, húsvét előtti vasárnap (nagyböji 6. vasárnap), barkaszentelés – <i>körmenet</i> , szalmabábu (banya, kiske) égetése
Nagyhét	Zöldcsütörtök: zöldet enni, „ <i>utolsó vacsora</i> ”, nagypéntek : Jézus halála, szigorú böjt, nagyszombat
Húsvétvas.	a tavaszi napéjegyenlőséget követő holdtölte utáni vasárnap (márc. 22. és április 25. közé esik)
Húsvéthétfő	vízbevető hétfő, lányokat meglocsolják
<i>Fehérvas. :</i>	Húsvét utáni vasárnap, mátkálás, komálás, komatál
Március 25	Gyümölcsoltó (Fecskehajtó) Boldogasszony, Jézus fogantatása, fák oltása napja
Április 1	Hugó, bolondok, bolondozások napja: „április bolondja, május szamara”
Április 24	Szt György a sárkányölő, a lovasok védőszentje, állatok legelőre kihajtásának kezdőnapja
Április 25	Szt Márk püspök, evangélista (jele: szárnyas oroszlán) – <i>búzaszentelő- körmenet</i>
Május 1	Fülöp és Jakab apostolok ünnepe, Májusfa állítása,
Május 4	Szt Flórián tűzoltók védőszentje
Áldozó-csüt	Húsvét utáni 40. Pünkösöd előtti 10. nap, Jézus mennybemenetele ünnepe
Pünkösödvas.	Húsvét utáni 50. nap (máj.10. jún. 13. között) szentlélek leszállt az apostolokra
<i>Szt.háromság-vasárnap</i>	Pünkösöd utáni első vasárnap, a Szentháromság ünnepe, Kispünkösöd
Úrnapja:	Pünkösöd utáni 10. nap, Krisztus teste az oltáriszentség (kenyér és bor) ünnepe - virágszirmos <i>körmenet</i>
Máj 12-14	Pongrác, Szervác, Bonifác, ókeresztény vértanúk, <i>fagyosszentek</i>
Május 15	Zsófi, ha kikeményíti a szoknyáját – fagy
Május 16	Nepomuki Szt János vértanú, hidak hajósok védője
Május 22	Szt Rita a lehetetlenségek védőszentje
Május 25	Szt Orbán Urbán utolsó fagyosszent, fagytól jégesőtől - szőlők védője
Június 8	Szt Medárd, ha esik, vagy nem, 40 napig fog tartani
Június 10	Szt Margit, retek ültetése
Június 13	Szt Antal páduai, háziállatok védője, tüze: az orbánc
Június 24	Szt Iván , Keresztelő Szt János, tűzgyújtás tűzugrás éjszakája
Június 27	Szt László a magyar lovagkirály ünnepe
Június 29	Szt Péter-Pál, apostolok, és a halászhalka ünnepe

Július 2	<i>Sarlós Boldogasszony, az aratás kezdőnapja</i>
Július 20	Szt Illés próféta tüzes szekere, villámos zivataros 3 nap Magdolnáig
Július 25	Szt Jakab apostol, Szt Kristóf az utazók védőszentje, zivataros nap
Július 26	Szt Anna – Szűz Mária édesanyja, Jézus nagyanyja, a kedd asszonya, „harmadmagával” a meddők és vajúdok pártfogója, nyári bál
Augusztus 7	Szt Donát a villáműző, a jégveréstől védi a szőlőket
Auguszt 10	Szt Lőrinc vértanú, csillaghullás – Szt L tüzes könnyei,
Auguszt 15	<i>Nagyboldogasszony, Szűz Mária mennybevételének ünnepe</i>
Auguszt 16	Szt Rókus a pestises betegek gyógyítója
Auguszt 20	Szt István király a magyar államalapító ünnepe – <i>kenyérszentelés</i>
Auguszt 24	Szt Bertalan apostol, szűcsök csizmadiák védőszentje
Szeptem 5	Lőrinc belevizel a dinnyébe (ízetlen lesz),
Szeptem 8	<i>Kis(boldog)asszony, Szűz Mária születésnapja, – megy a fecske, jön a vadlúd</i>
Szeptem 12	Szűz Mária névünnepe
Szeptem 18	Diána a vadászat istennője a római mitológiában
Szeptem 21	Szt Máté vámos, evangélista (jele: szárnyas ember)
Szeptem 27	Szt Kozma és Damján orvosok, gyógyszerészek, vakok védőszentje
Szeptem 29	Szt Mihály arkangyal, kisfarsang: őszi lakodalmak Szt Andrásig, legeltetés befejezése, <i>pásztorok számadásának napja:</i> „Szt György napi kihajtáskor minden ember lehet pásztor, Mihály napi behajtáskor csak az lehet igaz pásztor, aki el is számol.” Szt Mihálytól Szt Györgyig: pálinkafőzés ideje
Október 4	Szt Ferenc asszisi, békeimája, prédikált a madaraknak, megszelídítette a gubói farkast, szőlőszüret kezdete
Október 15	Szt Teréz avilai, Somló hegyén és Erdélyben a szőlőszüret kezdete
Október 16	Szt Gál kakasát adták a diákok e napon mesterüknek (St Gallen), szőlőszüret
Október 18	Szt Lukács orvos evangélista , (jele: szárnyas ökör), kórházak, fürdők védőszentje
Október 20	Szt Vendel, pásztorok, jószágartató gazdák védőszentje
Október 21	Szt Orsolya és 11 ezer szűz vértanú, Köln védőszentje, Kőszegen szőlőszüret kezdete
Október 23	Szt János Kapisztrán 1456 nándorfehérvári, és 1956 forradalom, ünnepe
Október 25	Szt Mór pannonhalmi, szőlők védője „Ó kupába új bort tölts!”
Október 28	Szt Simon és Júdás apostolok, Tokaj -Hegyalján szőlőszüret kezdete
November 1	<i>Mindenszentek</i> , a naptárból hiányzó szentek napja
November 2	Halottak napja – gyertyagyújtás a halottak lelki üdvéért
November 3	Szt Hubertusz vadászok védőszentje, szarvas agancsa közt keresztet látott - megtért
Novemb 11	Szt Márton napi lúd, libasült, borkóstoló Márton az új bor bírása, marcipánt sütnék a pásztoroknak, gyertyagyújtás kezdete, ha Mártonkor a lúd jégen áll karácsonykor sárban botorkál
Novemb 19	Szt Erzsébet Árpádházi, ha Erzsébet megrázza pendelyét – havazik
Novemb 22	Szt Cecília a zene védőszentje, a Holdban ő táncol, Dávid király hegedül neki
Novemb 25	Szt Katalin alexandriai, szűz és vértanú, házasságra vágyó lányok védszentje, „ha Katalin kopog, a karácsony locsog” (fagy és enyhülés)
Novemb 30	Szt András apostol, disznóölő, disznóvágás disznótor ideje, elzárja a hegedűt
Advent:	November utolsó csütörtökjét követő vasárnaptól 4 hét karácsonyi előkészület, az egyházi év kezdete
December 3	Szt Ferenc disznóölő, disznóvágás, borfejtés
December 4	Szt Borbála – bányászok, tüzérek, várak védszentje
December 6	Szt Miklós püspök, szűzek hajósok vándordiákok szeszpárolók patrónusa – Mikulás <i>Szt Miklós áld(om)ása: az adásvétel utáni pohár bor</i>
Decemb 13	Szt Luca vértanú, lucaszéke
Decemb 21	Szt Tamás apostol, a hitetlen Tamás
<i>Örömvás:</i>	Advent harmadik vasárnapja
Decemb 24	Szt Ádám – Éva, Jézus Krisztus születése, szenteste
Dec. 25-26	Karácsony napja, másnapja Szent Család ünnepe, Szt István vértanú
Decemb 27	Szt János halász, apostol, evangélista (jele: sas) – <i>borszentelés</i> , <i>Szt János áld(om)ása: az utolsó pohár bor, elkészítés előtt</i>
Decemb 28	<i>Aprószentek</i> , a Heródes által Betlehemben (Jézus helyett) megöletett csecsemők napja
Decemb 31	Szt Szilveszter, óév búcsúztató, malacsütés

Attila elkészítése

M E G H I V Ó

a " Csak a szépre emlékezem" című
délutáni randevura, melyet
B O D N Á R A T T I L A
alias ISTEN OSTORA

barátunk nyugdíjazása alkalmából rendezünk az
Obornoki vadászkastély összes termeiben, az 1983.
esztendő április havának 29.napján, 14-24 óráig.

Kedves vendégeink bármilyen állapotban történő
hazaszállításáról a rendező szervek gondoskodnak.

Tisztelettel: Északi Erdészet
Nagykanizsa

Kedves Munkatársak, Kedves Vendégeink!

Ezt a délutáni randevút azért hívtuk össze, mert – bármilyen hihetetlen is –
Attila barátunk és munkatársunk – csaknem négy évtizedes erdészmunka
után – a jól kiérdemelt nyugdíjat fogja élvezni.

Ebből az alkalomból nem kívánok adatokat felsorolni, inkább néhány
jellemző vonásáról hadd beszéljek!

Akik itt jelen vagyunk, mindnyájan jól ismerjük Öt, és bizonyára sokak-
nak személyes emlékek jutnak eszükbe, amit később néhány pohár bor után
biztosan föl is idéznek majd.

Engedjétek meg, hogy magam is saját élményeimen keresztül meséljem
el, milyen embernek ismertem meg. Kereken egy tucat esztendőt dolgoz-
tunk egymás mellett, és ezalatt rengeteget tanultam Tőle:

Mindig jó szívvel segít a rászorulókon. Az első éjszakát Kanizsán én is
a segítségével, az Ő lakásán töltöttem. Beosztottjai érdekeit állandóan szem
előtt tartotta és megvédte. Inkább vitatkozott a fahasználati osztállyal, a
közgazdasági osztállyal, de a normajegyzőkönyvek mindig a bér felső ha-
tárán mozogtak. Ha valaki nehéz helyzetbe került, rögtön arra törekedett,
hogyan lehetne rajta segíteni, nem pedig büntetni.

Példát mutatott határozottságból, friss lendületes munkavégzésből, és abból is, hogy az erdészeti szolgálatot fölébe helyezte a magánérdeknek. Gyakran mondott kendőzetlenül kritikát, ha valamit helytelennek látott, de soha nem saját érdekében.

Maga is vallja azt, és aszerint él, amit Szent-Györgyi Albert a biológia Nobel-díjas tudósa így fogalmazott meg:

„Az életet nem csak élni, de élvezni is kell, és az ember csak akkor tud jól dolgozni, ha jókat tud mulatni. Ha fel tud frissülni. Ha csak dolgozik és nem tud felfrissülni, akkor dolgozni sem tud”.

Hogy jól tudjon dolgozni, mindig megtalálta a lehetőséget a kikapcsolódásra, feledtetve gondot, bajt, teremtett hangulatot, magával ragadva a társaságot. Ilyenkor, ha lecsípett valamit a munkaidőből, másnap már hajnalban intézte a dolgát, a munkákat határidőre elvégezte, a terveket mindig teljesítette.

Munkája és széleskörű társadalmi tevékenysége elismeréseként: többszörös Vállalat Kiváló Dolgozója, valamint miniszteri Kiváló Dolgozó, Érdemes Társadalmi Munkás, Szakszervezeti munkáért arany fokozatú, valamint az MHSZ arany fokozatú jelvény tulajdonosa.

Gyakran hivatkozott a dalra, hogy *„csak a szépre emlékezem”*, de nem tagadja meg életéből a csúnya napokat sem. A mai napra készülve rákérdeztem, eseménydús életére visszagondolva, mai fejjel megbánt-e valamit?

„Csak azt bánom, amit nem tettem meg” – foglalta össze élete tanulságát.

Kedves Attila Barátunk!

Engedd meg, hogy a munkatársak nevében és a magam nevében is, mint „tanítványod”, megköszönjük négy évtizedes munkádat, munkatársaidhoz való emberi kapcsolatodat, kiállásodat, és fogadd el tőlünk emlékbe szerény ajándékunkat.

Jó egészséget és hosszú boldog nyugdíjas éveket kívánunk!

Emeljük poharunkat az egészségedre!

Nagykanizsa, 1983. április 29.

Iványi Miklós

vitész BODNÁR ATTILA
1923–2008

Zala megye erdész társadalmának egyik legismertebb, sokak által kedvelt alakja, fél évszázadon át jellegzetes egyénisége távozott közülünk.

1923. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján született, Szamosújváron. Ott érettségizett, majd elvégezte Budapesten a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiát, 1944-ben avatták hadnaggyá. A Duna-Tisza közén harcolt a frontvonalon, onnan került Németországba, angol hadifogságba, ahonnan 1946-ban tért vissza. „Fiam ne a szívedre hallgass, hanem az eszedre!” – írta neki édesapja, ezért nem ment haza Erdélybe.

Nagyapja, Binder Bodnár Richárd után, aki 1886-ban Selmecen végzett erdőmérnökként, Attila is erdész akart lenni. A Budavidéki Állami Erdőgazdaságnál, Inárcson a csemetekertben fizikai munkásként dolgozott két évet. Kezdekor pénz nélkül, fűtetlen szobában lakott, nem volt mit ennie. Az erdész megelőlegezte az illetményfáját és eladta, így juttatta pénzhez első keresetét. Ezt soha nem felejtette el, mindig segített azon, aki segísége szorult.

Elvégezte az ásosthalmi erdészeti szakiskolát, kötelező Alföld-fásítási gyakorlatra Nyírbátorba helyezték. Onnan került 1951 augusztusában a Nagykanizsai Állami Erdőgazdasághoz, Zsigárdon volt üzemegység-vezető egy évtizedig. A hivatalos szervek szándékai ellenére, igaz magyarként és jó gazdaként, megőrizte, gondoztatta a történelmi emlékhelyeket: az Erzsébet-királynő emléktáblát, a Zrínyi-hársat és az Ödön-kutat.

1956 október 25-én Nagykanizsán, a munkástanács és a városi nemzeti bizottság katonai testületének tagjaként, a laktanyák felügyeletével bízták meg, az erdőgazdaság munkástanácsa pedig igazgatóvá választotta. Fegyelmet, rendet tartott fenn mindenhol, igazgatói beosztásáról három nap után lemondott. Forradalmi tevékenységéért nem büntették, de 1957-ben megfosztották hadnagyi rendfokozatától.

1961 után levelezőn elvégezte az erdészeti technikumot, szakelőadó, felhasználási műszaki vezető, erdészetvezető helyettes beosztásokban dolgo-

zott, 1983-ban ment nyugdíjba a Nagykanizsa-Északi Erdészettől. Szakszervezeti sportfelelősként szervezte a MEDOSZ sportversenyeket, sokan ismerték országszerte. Ő maga is sportolt, pingpongozott és úszott. Egy tucat évet dolgoztunk együtt. Példát mutatott az erdész életszemlélet, a feladatok határidőre való teljesítése, emberség és betyárbecsület dolgában. Mindig határozottan, katonásan viselkedett, szembenézett bármilyen kihívással, nem hátrált meg, és ki tudta vágni magát bármilyen szorult helyzetből. A szolgálatot a magánérdek elé helyezte, de talált módot a kikapcsolódásra is, hangulatot teremtve magával ragadta a társaságot. Emberséges bánásmódját idézik dolgozói, a zsigárdi fák, erdők viselik keze nyomát, őrzik emlékét. Nyugdíjazásakor én köszöntöttem el, élete tanulságát így összegezte: *„Csak azt bánom, amit nem tettem meg.”* Huszonhárom évvel később ő is rész vett, az én nyugdíjas elkészítésén.

1994-ben felülvizsgálták ügyét és rehabilitálták, főhadnagyi, később századosi rangot kapott. 2000-ben az '56-os Vitézi Lovagrend, 2005-ben pedig a Horthy Miklós által alapított Vitézi Rend is vitézzé avatta. 2004-ben megkapta a Ludovika Akadémia gyémántdiplomáját, 2006-ban a forradalom 50. évfordulóján pedig, a Miniszterelnöki Hivatal Szabadság Hőse emlékérmét, a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság emlékérmét és Nagykanizsa város Deák emlékérmét. A Honvéd Hagyományőrző Egyesület és az '56-osok Országos Szövetsége nagykanizsai szervezetei elnökükké választották.

Utolsó óraiban még nótázott egyet családjá körében, szülőföldje Erdély dalait énekelte, édesapja és édesanyja nótáját is. Most talán a Tejút csillagösvényén, Csaba királyfival egyeztetni Erdély sorsát...

2008. július 29-én kísértük utolsó útjára. Ravatalánál a Vitézi Rend tagjai álltak díszőrséget, erdélyi dalok mellett. Búcsúbeszédet Ádám Sándor mondott az '56-osok Országos Szövetsége és a Honvéd Hagyományőrző Egyesület nevében. Temetésén részt vettek a Honvéd Hagyományőrző Egyesület Országos Elnökségének képviselői, valamint a város polgármestere és helyettese is. A rokonokon és barátokon kívül elkísérték az elmúlt fél évszázad erdészeti munkatársai közül mindazok, akik tehették...

Iványi Miklós

A Balassi Bálint- emlékkarddal díjazottak

A kitüntetés egy középkori végvári szablya.

Különleges ajándékkal is kiegészül az elismerés: az 1826-ban alapított Herendi Porcelán Manufaktúra egy kifejezetten erre a célra készített fehér Balassi-szoborral ajándékozza meg a kitüntetett költőket.

A díj átadása hagyományosan Bálint napján, február 14-én történik a budai Gellért Szállóban.

- 1997 – Tóth Bálint
- 1998 – Döbrentei Kornél és posztumusz Wass Albert életműdíjként
- 1999 – Nagy Gáspár
- 2000 – Buda Ferenc és posztumusz Gérecz Attila
- 2001 – Utassy József
- 2002 – Farkas Árpád és Ernesto Rodrigues portugál műfordító Balassi-fordításaiért
- 2003 – Kiss Benedek és Tereza Worowska lengyel műfordító Balassi-fordításaiért
- 2004 – Vári Fábián László és Armando Nuzzo olasz műfordító Balassi-fordításaiért
- 2005 – Ferenczes István székely és Tuomo Lahdelma finn műfordító Balassi-fordításaiért
- 2006 – Csoóri Sándor és Lucie Szymanovska cseh költő, műfordító
- 2007 – Csokits János és Dursun Ayan török műfordító
- 2008 – Serfőző Simon magyar költő és Jurij Guszev orosz műfordító
- 2009 – Tari István vajdasági magyar költő és Daváhüijn Ganbold mongol műfordító.

Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról

1. Hol zsarnokság van,
ott zsarnokság van
nemcsak a puskacsőben,
nemcsak a börtönökben,
2. nemcsak a vallató szobákban,
nemcsak az éjszakában
kiáltó ór szavában,
ott zsarnokság van
3. nemcsak a füst-sötéten
lobogó vádbeszédben,
beismerésben,
rabok fal-morse-jében,
4. nemcsak a bíró hűvös
ítéletében: bűnös! –
ott zsarnokság van,
nemcsak a katonásan
5. pattogatott „vigyázz!”-ban,
„tűz!”-ben, a dobolásban,
s abban, ahogy a hullát
gödörbe húzzák,
6. nemcsak a titkon
félignyílt ajtón
ijedten
besuttogott hírekben,
7. a száj elé hulltan
pisszt jelző ujjban,
ott zsarnokság van
8. nemcsak a rács-szilárdan
fölrakott arcvonásban
s e rácsban már szótlán
vergődő jajsikolyban,
9. a csöndet
növelő néma könnyek
zuhatagában,
kimeredt szembogárban,
10. ott zsarnokság van
nemcsak a talpraálltan
harsogott éljenekben,
hurráhkban, énekekben,
11. hol zsarnokság van,
ott zsarnokság van
nemcsak az ernyedetlen
tapsoló tenyerekben,
12. kürtben, az operában,
épp oly hazug-harsányan
zengő szoborkövekben,
színekben, képteremben,
13. külön minden keretben,
már az ecsetben;
nemcsak az éjben halkan
sikló gépkocsizajban
s abban,
megállt a kapualjban;
14. hol zsarnokság van, ott van
jelenválóan
mindenekben,
ahogy rég istened sem;
15. ott zsarnokság van
az óvodákban,
az apai tanácsban,
az anya mosolyában,
abban, ahogy a gyermek
idegennek felelget;
16. nemcsak a szögesdrótban,
nemcsak a könyvsorokban
szögesdrótnál jobban
butító szólamokban;
17. az ott van
a búcsúcsókban,
ahogy így szól a hitves:
mikor jössz haza, kedves;

18. az utcán oly szokottan
ismételt hogy-vagy-okban
a hirtelen puhábban
szorított kézfogásban,
19. ahogy egyszercsak
szerelmed arca megfagy,
mert ott van
a légyottban,
20. nemcsak a vallatásban,
ott van a vallomásban,
az édes szó-mámorában,
mint légy a borban,
21. mert álmaidban
sem vagy magadban,
ott van a nászi ágyban,
előtte már a vágóban,
22. mert szépnek csak azt véled
mi egyszer már övé lett;
vele hevertél,
ha azt hitted, szeretted,
23. tányérban és pohárban,
az van az orrban, szájban,
hidegben és homályban,
szabadban és szobádban,
24. mintha nyitva az ablak
s bedől a dögszag,
mintha a házban
valahol gázfolyás van,
25. ha magadban beszélgetsz,
ő, a zsarnokság kérdez,
képzeletedben
se vagy független,
26. fönt a Tejút is már más:
határsáv, hol a fény pásztáz,
aknamező; a csillag:
kémlelő ablak,
27. a nyüzsgő égi sátor:
egyetlen munkatábor;
mert zsarnokság szól
lázból, harangozásból,
28. a papból, kinek gyónol,
a prédikációból,
templom, parlament, kánpad:
megannyi színpad;
29. húnyod-nyitod a pillád,
mind az tekint rád;
mint a betegség,
veled megy, mint az emlék;
30. vonat kereke, hallod,
rab vagy, rab, erre kattog;
hegyen és tenger mellett
be ezt lehelled;
31. cikáz a villám, az van
minden váratlan
zörejben, fényben,
a szív-hökkenésben;
32. a nyugalomban,
e bilincs-unalomban,
a zápor zuhogásban,
az égígérő rácsban,
33. a cellafal-fehéren
bezáró hóesésben;
az néz rád
kutyád szemén át,
34. s mert minden célban ott van,
ott van a holnapodban,
gondolatodban,
minden mozdulatodban;
35. mint víz a medret
követed és teremted;
kémlelődsz ki e körből?
ő néz rád a tükörből,
36. ő les, hiába futnál,
fogoly vagy, s egyben foglár;
dohányod zamatába,
ruháid anyagába,
37. beivódik, evődik
velődik;
eszmélnél, de eszme
csak övé jut eszedbe,

38. néznél, de csak azt látod,
mit ő eléd varázsolt,
s már körbe lángol
erdőtűz gyufaszáלבól,
39. mert amikor ledobtad,
el nem tiportad;
s így rád is ő vigyáz már,
gyárban, mezőn, a háznál,
40. s nem érzed már, mi élni,
hús és kenyér mi,
mi szeretni, kívánni,
karod kitárni,
41. bilincseit a szolga
maga így gyártja s hordja;
ha eszel, őt növeszted,
gyermeked neki nemzed,
42. *hol zsarnokság van,
mindenki szem a láncban;
belőled búzlik, árad,
magad is zsarnokság vagy;*
43. vakondként napsütésben,
így járunk vaksötétben,
s feszengünk kamarában,
akár a Szaharában;
44. mert ahol zsarnokság van,
minden hiában,
a dal is, az ilyen hű,
akármilyen mű,
45. mert ott áll
eleve sírodnál,
ő mondja meg, ki voltál,
porod is neki szolgál.

1950. (*Irodalmi Újság*, 1956. nov.

Garay János: Szegszárdi bordal (1846)

Már ha aztán bor: legyen bor,
Hegyi bor, ne szilvalé!
Még a vízből is csak az jó,
Mely hegyekből zúg elé!
A lapályra béka menjen,
Igya meg a bűzös tavát;
Hegyre hág fel a szegszárdi,
Onnan hozza tűzborát.

*Mint a legszebb kék leányszem,
Mint a nyájas, őszi ég,
A szegszárdi szőlőfürtnék
Szeme olyan tiszta kék;
S hogyha már szőlőkorában
Ily varázsjátékot űz:
Hogy ne volna hát borában
Hogy ne volna égi tűz!*

Töltsd pohárba, és csodát látsz!
Színe mint a bikavér,
S mégis a gyöngy, mely belőle
Fölragyog, mint hó, fehér.
És a töke, melyen termett
Nemde, oly zöld, mint a rét?
Hol leled föl szebben együtt
Szép hazánk háromszínét?

Ha sűrűn tölt a szegszárdi,
Hát ne bánja senki se!
Mert hazája színeivel
Honszerelmét szíjja be!
Ha szegszárdi borral élne
Minden ember, mint te s én;
Nem rágódnék annyi hernyó
Nemzetünk szent törzsökén.

Már apáink ős korában
Hét országra szólt e bor:
Mert különben hegytövéen nem
Épült volna kolostor...
Béla a dicső király is
Itt szűrt legjobb borokat,
Kit ma még minden tavasszal
Minden töke megsírat

Béla király idejében
Még magyar volt a magyar;
Most ezerfelé szakadva,
Tudja isten mit akar!
Még a bort sem issza most úgy,
Mint az ősök idején;
Sört iszik vagy kávélével
Töltözik most ifjú, vén.

De borunkhoz hűk vagyunk mi,
S hűk legyünk szegszárdiak!
Míg fölöttünk e mosolygó
Sorhegyek virítanak,
Melyeket ha csúcsra szednénk,
Égig érne Bartinánk
S mi az égi csillagokkal
Poharat koccintanánk.

*Ide hát, te bazsarózsa!
Poharunkba, bikavér!
Hadd igyuk az áldomást meg,
Legelőbb is magadér!
Jó barátért másod ízben,
Szép leányért azután,
Ki e háromért nem érez,
Kutyafejű, vad pogány!*

S most le, társak, a kalappal,
Végre hagytuk a javát:
Isten éltesse hazánkat
A dicső magyar hazát,
Melybe mint gyűrűbe minden
Hazafit befoglalunk,
Folyjon érte, hogy ha vér kell!
Mint foly érte itt borunk.

Folyjon a bor, folyjon a vér,
Hol dicsőség folynia!
Volt, van és leszen Szegszárdnak
Még elég hazafia!
Volt, van és leszen Szegszárdnak
Míg le nem dől Bartina,
Mellyel honját felköszöntse,
Egy pohárka jó bora.

Mértékek

Mértékek számszerű megnevezéseinek összefüggése a tízes alapú hatványokkal

Tízes szám- rendszer	Tízes alapú		Mértékegység		Szám	Mértékegység		Tízes alapú	Tízes számrend- szerrel
számaival	hatvánnyal		jele	prefixuma	neve	prefixuma	jele	hatvány	
1	10 ⁰				egy			10 ⁰	1
10	10 ¹		dk, da	deka-	tíz	deci-	d	10 ⁻¹	0,1
100	10 ²		h	hekto-	száz	centi-	c	10 ⁻²	0,01
1 000	10 ³		k	kilo-	ezer	milli-	m	10 ⁻³	0,001
10 000	10 ⁴				tízezer			10 ⁻⁴	0,000 1
100 000	10 ⁵				százezer			10 ⁻⁵	0,000 01
1 000 000	10 ⁶	(10 ⁶) ¹	M	mega-	<u>millió</u>	mikro-	μ	10 ⁻⁶	0,000 001
1000 millió	10 ⁹		G	giga-	milliárd	nano-	n	10 ⁻⁹	
1 millió millió	10 ¹²	(10 ⁶) ²	T	tera-	<u>billió</u>	piko-	p	10 ⁻¹²	1 billiomod
1000 billió	10 ¹⁵		P	peta-	billiárd ?	femto-	f	10 ⁻¹⁵	
1 millió billió	10 ¹⁸	(10 ⁶) ³	E	exa-	<u>trillió</u>	atto-	a	10 ⁻¹⁸	1 trilliomod
1000 trillió	10 ²¹		Z	zetta-	trilliárd?	zepto-	z	10 ⁻²¹	
1 millió trillió	10 ²⁴	(10 ⁶) ⁴	Y	yotta-	<u>kvadrillió</u>	yocto-	y	10 ⁻²⁴	1 kvadrilliomod
1000 kvadrillió	10 ²⁷				kvadrilliárd?				
1 millió kvadrillió	10 ³⁰	(10 ⁶) ⁵			<u>kvintillió</u>				
1 millió kvintillió	10 ³⁶	(10 ⁶) ⁶			<u>sextillió</u>				
1 millió sextillió	10 ⁴²	(10 ⁶) ⁷			<u>septillió</u>				
1 millió septillió	10 ⁴⁸	(10 ⁶) ⁸			<u>oktillió</u>				
1 millió oktillió	10 ⁵⁴	(10 ⁶) ⁹			<u>nontillió</u>				
1 millió nontillió	10 ⁶⁰	(10 ⁶) ¹⁰			dectillió ?				
	10 ⁶⁶	(10 ⁶) ¹¹							
	10 ⁹⁰	(10 ⁶) ¹⁵							
	10¹⁰⁰	(10 ⁶) ^{16,6}			googol				
	10 ¹²⁰	(10 ⁶) ²⁰							
	10 ³⁰⁰	(10 ⁶) ⁵⁰							
	10 ⁶⁰⁰	(10 ⁶) ¹⁰⁰			centillió				
	10 ¹²⁰⁰	(10 ⁶) ²⁰⁰							
	10 ^{6 000}	(10 ⁶) ^{1 000}							
	10 ^{12 000}	(10 ⁶) ^{2 000}							
	10 ^{60 000}	(10 ⁶) ^{10 000}							

BOR mértékek: 1 akó (45,27 l) = 32 pint (1,41 l) = 64 icce (7 dl) = 128 bécsi meszely (3,5 dl)
1 bécsi akó (56,5 l) = 40 pint

Hivatkozások

1. Ady Endre 118; 138
2. Alinei, Mario 119
3. Amado, Jorge 53; 85
4. Apám 30;37;62;68;83;91;101; 110;117;151
5. Arany János 13 ; 105; 127; 128
6. Assisi Szent Ferenc 174
7. Attila 43; 49; 62; 113; 138; 176; 180; 189
8. Aurelius, Marcus 46; 59; 129
9. Ágoston Szt. 143
10. Áprily Lajos 52; 99
11. Babits Mihály 37; 179
12. Badinyi Jós Ferenc 119
13. Bagdy Emőke 45, 65; 165
14. Baji Lázár Imre 114, 165
15. Bálint Sándor 18
16. Bálint Tibor 21
17. Bárdos Lajos 159
18. Bartók Béla 172
19. Bezzegh László 156
20. Béres Judit 120
21. Biblia 11;31;34;59;95;112;139;
171;173;175
22. B-lista 30
23. Bogár László 141
24. Boronkai László 48
25. Böjte Csaba 34, 84, 108
26. Brillat-Savarin 66
27. Buga doktor 76; 77; 162
28. Carnegie, Dale 98
29. Czakó Gábor 118
30. Czeizel Endre 120, 156, 162, 165
31. Csermely Péter 99
32. Csíkszentmihályi Mihály 165
33. Csonkaréti Károly 15
34. Dávid Ferenc 171
35. Deák Ferenc 111
36. Devecseri Gábor 34; 130
37. Edward VIII. 116
38. Einstein, Albert 100
39. Eöry Ajándok 119; 167
40. Éliás Tibor 126; 128
41. Fekete István 14; 21; 61; 92; 110; 167
42. Fromm, Erich 35
43. Gál Pista 74
44. Garay János 73
45. Gárdonyi Géza 86; 128; 158, 167, 170
46. Gergely pápa VII. 170
47. Gibran, Kahlil 22; 23; 32; 60; 67; 83; 87;
98; 131; 175
48. Goleman, Daniel 163
49. Gyóni Géza 105
50. Hamvas Béla 76; 78; 169
51. Haydn, Joseph 42
52. Hegedűs Valér 42
53. Hegedűs Géza 69
54. Hellinger, Bert 24
55. Herman Ottó 91
56. Illés Nándor 18
57. Illyés Gyula 30; 31; 122; 172
58. Jankovich István 84
59. Jedlik Ányos 69
60. Kádár Béla 142
61. Kézai (Keszi?) Simon 120
62. Kisfaludi Strobl Zsigmond 74; 128
63. Kiss Dénes 118
64. Kopp Mária 34, 66, 82, 120, 164; 165
65. Kosztolányi Dezső 85
66. Kövi Pál 21; 66
67. Krantz, Grover S. 119
68. Kreis, Hans 83
69. Kuroli Mihály 86
70. La Fontaine 65
71. Lánszki Imre 14; 119
72. Luther Márton 39, 47, 120
73. Madách Imre 32
74. Márai Sándor 27; 75
75. Marquez, Gabriel Garzia 61
76. Mécs László 96; 181
77. Mednyánszky Alajos 40
78. Mehrabian, Albert 94
79. Mennyország kapuja 142
80. Mikszáth Kálmán 66
81. Molotov-Ribbentrop 26
82. Moore, Clement Clarke 17
83. Morvai Krisztina 138
84. Motesíky Árpád 18
85. Murphy 13
86. Nagypám, Napóleon 81
87. Neumann János 118
88. Örkény István 59
89. Öveges József 76; 162
90. Páll Miklós 138
91. Pease, Allan 94
92. Peters, Tom 38

93. Petőfi Sándor 81, 122; 127; 128	106. Szentmihályi-Szabó Péter 147
94. Platón, Androgyn 79	107. Szinyei Merse Pál 18
95. Riesenthal, Oskar 21	108. Szolzsenyicin 31
96. Saint-Exupery, Antoine 64;67;95;103;108	109. Tagore, Rabindranath 162
97. Schirilla György 20	110. Teller Ede 118
98. Schweitzer, Albert 10; 62; 76; 131; 177	111. Tóth Bálint 111
99. Selye János 9; 10; 11; 22; 36; 47; 103;
164; 177; 181	112. Utassy József 147
100. Simonyi Károly ifjú 118	113. Vizi E. Szilveszter 175
101. Stone, W. Clement 7; 46; 129	114. Vörösmarty Mihály 69
102. Swift, Jonathan 131	115. Wass Albert 25; 48; 51; 52; 107; 113
103. Szabó Lőrinc 35	116. Wentzely Dénes 49
104. Szendi Gábor 9	117. Weöres Sándor 80; 96
105. Szent-Györgyi Albert
12;34;93;161;167;177	118. Wilckens, Heinrich David 47

Iványi Miklós első hosszabb műve a Füveskönyv. Tulajdonképpen életszemléletét értelmező írásainak könyvvé rendezett gyűjteménye, amelyeket eredetileg fiainak szánt, de szívesen adja minden olvasónak tanácsul, eligazodni az élet sűrűjében. Nem száraz intelmek csupán, mert nézetei kifejtését személyes élményekkel, idézetekkel, versekkel, közmondásokkal fűszerezve teszi olvasmányossá. Azt kívánja, *hogy szemléletmódja segítsen megtalálni a harmóniát az életben, meggyógyítani a sorstól kapott sebektől a lelket, mint a gyógyfűvek a testet.*

